لو كانت الدنيا تعدل عند الله جناح بعوضة ما سقى كافرا منها شربة ما

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

جامع - سنن - الترمذي

tirmizijin džami'- sunen

TIRMIZIJINA ZBIRKA HADISA

PRIJEVOD I KOMENTAR
PROF. MAHMUT KARALIĆ

KNJIGA

1

Na osnovu mišljenja Federalnog ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta broj 02-15-2231/99 od 14.05.1999. godine a na osnovu člana 19. tačka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, na ovaj proizvod se ne plaća porez na promet.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka, Bosne i Hercegovine,
Sarajevo

UDK 297.18

Et-TIRMIZI, Ebu Isa
Tirmizijina zbirka hadisa = Tirmizijin Džami' - Sunen / prijevod i komentar Mahmut Karalić. - Travnik : Elči Ibrahimpašina medresa, 1999. - Knj". < 1- > ; 24 cm

Prijevod djela: Tirmizijin Džami' - Sunen. - Tekst na bos. i arapskom jeziku. - Bibliografske i druge bilješke uz tekst. - Dosadašnji sadržaj: Knj. 1. - 1999. - 516 str.

ISBN 9958-9633-0-2 (cjelina)
ISBN 9958-9633-1-0 (Knj. 1.)
1. Karalić, Mahmut
COBISS-ID 6582278

"U čijem se domu nađe ova zbirka
kao da je u njemu Vjerovjesnik koji govori

TIRMIZIJIN DZAMI'-SUNEN
TIRMIZIJINA ZBIRKA HADISA

PRVA KNJIGA
PRVO IZDANJE

Prijevod i komentar
PROF. MAHMUT KARALIĆ

Zenica, 1999. godine

Tirmizijin Džami'-Sunen

Prijevod i komentar:
Prof. MAHMUT KARALIĆ

Redaktor prijevoda:
Mr. MEHMEDALIJA HADŽIĆ

Recenzenti:
Prof. dr. ŠEFIK KURDIĆ
Prof. dr. ŠUKRI RAMIĆ

Lektor:
HADŽEM HAJDAREVIĆ

Korektor:
MIDHAT KASAP

Arapski tekst ubacio:
Prof. MENSUR VALJEVAC

Prelom teksta i DTP:
SABAHUDIN JAŠAREVIĆ, dipl. inž.

IMAM EBU ISA ET-TIRMIZI

(209. - 279.)

Istaknuti učenjak i imam u hadisu, Ebu Isa Muhammed b. Isa b. Sevre et-Tirmizi rođen je u mjestu Bevdž, u okolini grada Tirmiza, u Horasanu, 209. godine po Hidžri. Neki tvrde da je rođen u Tirmizu 200. godine. Živio je u vrijeme najvećeg procvata islamskih i drugih znanosti. Kao i mnoge učenjake prije njega, i Et-Tirmizija veoma rano počinje interesirati nauka. Posebnu naklonost pokazuje prema hadiskim znanostima. Gotovo sva djela koja je napisao su iz oblasti hadisa.

Bistrina uma i pamćenje hadisa

Još kao dječak, Tirmizija se među svojim vršnjacima isticao izuzetnom oštroumnošću i bistrinom. Bio je simbol oštroumnosti u svome vremenu. Ako bi za nekoga željeli, u to vrijeme, da kažu da je izuzetno bistar i oštrouman govorili bi: "Bistar kao Tirmizija".

Takav njegov kvalitet naročito je došao do izražaja u pamćenju hadisa. Ahmed b. Abdullah b. Davud veli da mu je Tirmizija ispričao slijedeće: "Dok sam jednom prilikom putovao za Mekku, sreo sam jednog šejha. Upitao sam prisutne ko je on i kada su mi rekli ko je, ja sam ga zamolio da me presluša hadise koje su mi od njega prenijeli. Imao sam napisane dvije njegove omanje zbirke i obično sam ih nosio sa sobom. Pošto je pristao da me presluša, ja sam te dvije zbirke izvadio kako bih mu pročitao hadise koje sam u njih zabilježio. Kada sam ih izvadio, vidio sam da to nisu bile te

dvije zbirke, nego druge. Tada sam počeo da hadise citiram napamet. Kada sam završio, on me upitao da li sam te hadise pred polazak obnovio. Kad sam mu rekao da nisam, nego da ih od ranije pamtim, on se zadivio. Tom prilikom mi je on saopćio još četrdeset hadisa i kada sam ih poslije toga sve ponovio, on je rekao: Sličnog tebi još nisam vidio."

Tragajući za hadisom, Tirmizija je obišao sve znanstvene centre toga vremena. Boravio je u Samu, Hidžazu, Iraku i Horasanu. Na tom putu je sreo brojne znamenite učenjake, od kojih je učio i slušao hadise. Slušao je hadise od Kutejba b. Seida, Ebu Musa'a, Suvejda b. Nasra, Ebu Davuda, Buharije i mnogih drugih. Najviše je naučio od Imami Buharije, uz kojega je proveo dosta vremena. Buharija ga je izuzetno cijenio. Jednom prilikom je rekao: "Ja sam više naučio od Tirmizije nego što je on od mene". Da bi mu priznao učenost, Buharija je od Tirmizije prenio dva hadisa, priznajući ga time za svoga učitelja.

Svestranost u poznavanju hadiske nauke

Tirmizija je svestrano poznavao hadisku nauku. Posebno se istakao u poznavanju skrivenih nedostataka i mahana u hadisu, odnosno u predajama određenoga hadisa. U toj oblasti je, prema mnogima, nadmašio i svoga učitelja Buhariju.

Dugo vremena je predavao hadis.

Od njega su hadis učili mnogi čija će imena ostati trajno zapisana u hadiskoj nauci, kao što su: Ahmed b. Abdulah el-Mirvezi, Ahmed b. Jusuf en-Nesefi, Davud b. Nasr i drugi. Tirmizija je među učenjacima bio izuzetno cijenjen. Smatrali su ga imamom u hadisu.

Imam Ebu Isa et-Tirmizi živio je sedamdest godina. Pred kraj života je oslijepio. Neki vele da je oslijepio plačući za Buharijom.

Umro je u rodnom mjestu 279. godine po Hidžri. Neki drže da je umro u Tirmizu 277. godine.

Napisao je oko deset značajnih djela iz hadisa.

Najznačajnije mu je djelo *Džami-Sunen,* zatim slijede; *Eš-Šemailu-l-Muhammedije, Et-Tarih, Ez-Zuhd, Kitabu-Ilel* i *Kitabu el-Esmau ve-l-Kuna.*

Tirmizijin *Džami'-Sunen*

Najznačajinije djelo koje je Tirmizija ostavio iza sebe jeste, bez ikakve sumnje, njegov *Džami'-Sunen.* To je njegova poznata zbirka hadisa koja je uvrštena među šest najpouzdanijih hadiskih zbirki, poznatih pod zajedničkim nazivom "El-Kutubu-s-sitte".
Neki je po važnosti u hadiskoj nauci stavljaju na treće mjesto, odmah iza Buharijina i Muslimova *Sahiha.*

Hadiski učenjaci se razilaze oko tačnoga naziva ove zbirke hadisa. Hatib el-Bagdadi je smatra Tirmizijinim *Sahihom,* Hakem *El-Džamius-Sahihom,* veliki broj učenjaka je naziva samo *Džamiom,* a u narodu je poznata kao "Tirmizijin *Sunen".* Prema mišljenju većine učenjaka, najadekvatni)i naziv za ovu zbirku jest *El-Džami',* a evo i zašto: Sahihi su hadiske zbirke u kojima u svi hadisi vjerodostojni; u Tirmizijinoj zbirki, međutim, nisu svi hadisi takvi. Suneni su zbirke u kojima su hadisi isključivo iz oblasti šerijatskih propisa, a u ovoj zbirci ima hadisa i iz drugih oblasti: akaida, ahlaka, tefsira, kao što ima i hadisa koji govore o Poslanikovu životu, životu ashaba i si. A zbirke u kojima su zabilježeni hadisi iz svih oblasti i

koje, da kažemo, imaju univerzalni karakter nazivaju se džami'ima.

Nigdje nije zabilježeno šta je posebno motiviralo Tirmiziju da napiše ovakvu zbirku, osim da je to uradio iz prevelike ljubavi prema hadisu. Također, Tirmizija nije nigdje naglasio koji su to principi koje je trebalo da slijedi u pisanju ove svoje zbirke. Tek čitajući djelo, možemo doći do slijedećih zaključaka:

- Tirmizi se nije ograničio samo na vjerodostojne - sahih hadise; uz njih je bilježio još i dobre - hasen hadise, te slabe - daif hadise. Pored hadisa koje je čuo izravno od svojih učitelja, Tirmizija bilježi i one hadise koje od njih nije izravno čuo, ali su ih fikhski učenjaci koristili kao argumente u rješavanju pojedinih fikhskih pitanja, bez obzira da li su bili vjerodostojni ili ne. Uz hadise, on bilježi i mišljenja pojedinih učenjaka.

- Ako je hadis došao u više predaja, Tirmizija navodi sve predaje, a potom prilježnom kritičkom analizom ukazuje šta u tim predajama nedostaje ili šta je u njima suvišno.

- Ako je isti ili sličan hadis prenesen od drugog ashaba, Tirmizija navodi imena ashaba od kojih su ti hadisi preneseni. Na primjer: U ovom značenju su hadisi preneseni još i od toga i toga...

Uz hadise, on navodi i mišljenja učenjaka o određenim pitanjima za koje su vezani hadisi.

- Tirmizija je sve hadise koje je zabilježio u ovoj zbirci ocijenio i ukazao na stepen njihove vjerodostojnosti. Ako je neki hadis slab, on iznosi uzroke njegove slabosti. Osvrće se i na ravije u senedima hadisa, ukazujući na njihove karakterne vrline ili, pak, mahane, te navodeći mišljenja ostalih učenjaka o njima.

Mišljenja učenjaka o Tirmizijinu *Džami'u-Sunenu*

Imajući u vidu sve navedeno, Ebu Bekr Ibnul Arebi je u djelu *Aridatul-ahvezi* rekao slijedeće: "Znajte, Allah vam vaša srca osvijetlio, da je Buharijev *Sahih* druga izvorno napisana zbirka po poglavljima, Malikov *Muveta'* je prva, na njima su utemeljene sve ostale, kao Muslimov *Sahih,* Tirmizijin *Džami'* i druge. Nijedan od njih nije ravna Tirmizijinoj. U njoj je zastupljeno četrnaest naučnih disciplina". Abdullah b. Muhammed el-Ensari veli: "Po meni je Tirmizijina zbirka korisnija i od Buharijeve i od Muslimove. Buharijeva i Muslimova zbirka su dostupne samo stručnjacima i poznavaocima hadiske nauke, a Tirmizijina je dostupna i običnom puku".

Nakon što je Tirmizija završio svoj *Džami'-Sunen,* dao ga je na uvid učenjacima Horasana, Hidžaza i Iraka, pa su se oni najpovoljnije izrazili o njemu. Sam Tirmizija veli: "Kada sam završio svoj *Džami'-Sunen,* dao sam ga na uvid učenjacima Hidžaza, Iraka i Horasana da ga pogledaju i iznesu svoje primjedbe i sugestije o njemu. Svi su bili zadovoljni i oduševljeni ovom zbirkom. Rekli su: U čijem se domu nađe ova zbirka kao da je u njemu Vjerovjesnik koji govori."

U Tirmizijinom *Sunenu* ima ukupno oko četiri hiljade hadisa. On u zbirku nije zabilježio isključivo vjerodostojne hadise. Pored vjerodostojinih on je zabilježio i dobre i slabe. Apokrifnih hadisa, prema mišljenju većine hadiskih učenjaka, u ovoj zbirci nema. Istina, Ibnu Dževzi je u djelu *El-Mevduatul-Kubra* iz Tirmizijine zbirke izdvojio dvadeset tri hadisa, smatrajući ih apokrifnima. Učenjaci su argumentirano pobili

Ibnu Dževzija i dokazali da on nije u pravu i da takvih hadisa u Tirmizijinoj zbirci nema.

Prihvaćajući mišljenje nekih hadiskih teoretičara, svi hadisi Tirmizijina *Džami'a-Sunena* mogu se svrstati u četiri kategorije.

1. vjerodostojni hadisi koji ispunjavaju uvjete Buharije i Muslima;

2. vjerodostojni hadisi prema kriterijima ostalih hadiskih učenjaka;

3. dobri - hasen hadisi koji nemaju mahana; i

4. slabi - daif hadisi u kojima su nedostaci očiti.

Tirmizijina zbirka hadisa je više puta komentirana. Najznačajniji njezini komentari jesu slijedeći:

Tuhvetul-Ahvezi bišerhi Džami'i-t-Tirmizi od Abdurahmana el-Mubarekforija el-Hindija, štampan 1355. godine po Hidžri; i

- *Aridatul-Ahvezi alet-Tirmizi* od Ebu Bekra ibnul-Arebija, štampan u Egiptu.

UVOD

Bismillahir-Rahmanir-Rahim

Elhamdulillahi, Rabbi-l-alemin, nahmeduhu ve nestainuhu ve nestehdihi ve nastagfiruhu ve netubu ilejhi ve netevekelu alejhi, ve neuzu billahi min šururi enfusina, ve min sjjiati a'malina men jehdihillahu fela mudille lehu ve men judlil fela hadije lehu.

Ešhedu en la ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu. Salallahu Teala alejhi ve ala alihi ve sahbihi edžmein.

Muslimani su se u svojim svakodnevnim životnim poslovima, stremljenjima i razmišljanjima, u svome ibadetu i pobožnosti, oduvijek vezivali za svoje osnovne duhovne izvore: Kur'an i Hadis. Ispravnost vlastitih razumijevanja svijeta i vlastitih postupaka unutar njegovih mijena i zakonitosti mjerili su redovnim obraćanjem njihovim uzvišenim riječima i porukama. Jer su, kao muslimani, morali biti sasvim svjesni da bez temeljitog pristupa izučavanju Kur'ana i Hadisa nije moguće pravilno razumijevati i interpretirati islam, pa su stoga od samoga početka Objave sve do danas najozbiljnije pristupili ovom vrlo zahtjevnom, ali časnom zadatku. Pogledamo li ikoliko kroz povijest, vidjet ćemo da nije bilo ni jednog trenutka niti i jednog mjesta na kojemu su živjeli muslimani a

da nije djelovala i radila grupa učenjaka. Rezultat takvog odnosa je bio nastanak na stotine pa i hiljade pisanih djela iz različitih oblasti islama.

Za razliku od njihove istovjerničke braće u drugim krajevima svijeta, bližim prostranom okeanu arapskog jezika i autoritativnim centrima islamske misli, muslimani Bosne su, upravo uslijed specifičnosti uvjeta u kojim su, kroz svoju dosta burnu povijest, živjeli, te i uslijed nepoznavanja izvornog jezika Kur'ana i Hadisa, dosta zaostajali za drugima u pogledu neposrednijeg poznavanja izvorišta svoje islamske duhovnosti. Otuda je većina njih bila primorana da ispravnost vlastitih poimanja i postupaka mjeri na temelju onoga što bi slušali od svoje uleme i učenih ljudi, ili, pak, što bi mogli pročitati u člancima, natpisima i raspravama ili u pokojoj knjizi koja bi se povremeno pojavila na našemu jezičkom prostoru. Vrlo su rijetko imali prilike da o onome što ih je zanimalo čitaju u prijevodima izvornih djela, jer ih do unazad nekoliko decenija faktički nije ni bilo.

Hvala Allahu Uzvišenom, u posljednje vrijeme situacija se naglo mijenja nabolje. Sve je više učenih ljudi koji pišu i prevode knjige. Doskora, na primjer, nismo imali ni jednog tefsira, ni jedne originalne hadiske zbirke, niti jednog djela iz fikha, akaida, sire Allahova Poslanika, povijesti islama, a danas ne samo da imamo prijevode mnogih velikih djela, nego imamo i domaće autore koji na svome, bosanskom jeziku ispisuju stranice i stranice, tomove i tomove ovdašnje, bošnjačke misli o islamu. Uza sve to, sve je više nagovještaja da će se uskoro pojaviti i nova djela iz fundamentalnih i razgranatih oblasti islamskoga učenja.

Jedno od takvih djela koje se po prvi put pojavljuje na našem prostoru i na našem jeziku jest i prijevod i komentar

prve knjige Tirmizijina *Džami'a - Sunena,* čiji prijevod upravo ovdje predstavljamo poštovanom bosanskom čitateljstvu.

Tirmizijin *Džami'-Sunen* jest jedna od šest najmeritornijih i najpoznatijih hadiskih zbirki poznatih pod imenom "El-Kutubus-sitte". Osim nje, tu su još i Buharijin i Muslimov *Sahih* te Ebu Davudov, Nesaijin i Ibn Madžin *Sunen.* Tirmizijina zbirka nastala je pred kraj prve polovine trećega stoljeća po Hidžri.

Iz aspekta pouzdanosti i autentičnosti hadisa koje u sebi sadrže ove spomenute zbirke, na prvom je mjestu, prema jednoglasnom mišljenju učenjaka, Buharijin *Sahih,* na drugom Muslimov *Sahih,* te, prema mišljenju nekih učenjaka, na trećem mjestu je Ebu Davudov, na četvrtom Tirmizijin *Džami,* na petom Nesaijin *Sunen,* a na šestom je *Sunen* Ibn Madže.

Dželebi u svome djelu *Kešfuz-Zunun* smatra da na treće mjesto, odmah poslije Buharijina i Muslimova *Sahiha,* treba staviti Tirmizijinu zbirku hadisa. Prema njemu, ona je pouzdanija i od Ebu Davudova i od Nesaijina *Sunena.* Sa ovakvom konstatacijom se u potpunosti slaže i Abdurahman el-Mubarekfori.

Neki, pak, učenjaci, kao što su Ibn Hadžer i Sujutija, Tirmizijinu zbirku stavljaju na četvrto mjesto, poslije Ebu Davudova *Sunena.* Zehebi je stavlja na peto mjesto, poslije Buharijina i Muslimova *Sahiha* te Ebu Davudova i Nesaijina *Sunena,* što El-Mubarekfori apriori odbacuje.

Karakter i ime Tirmizijine zbirke hadisa

Tirmizijina zbirka nastaje pred kraj druge polovine trećeg stoljeća po Hidžri. Slovi kao univerzalna zbirka u kojoj su zabilježeni hadisi koji tretiraju sva pitanja ljudskog življenja. S obzirom na sam njen sadržaj i tematiku koju tretiraju hadisi

sadržani u njoj, hadiski učenjaci su se razišli u pogledu njezina naziva. Hatib el-Bagdadi je naziva Tirmizijinim *Sahihom,* Hakem je naziva: *Džamiu-s-Sahih,* veliki broj učenjaka je naziva samo *Džamiom,* neki učenjaci je nazivaju *Sunenom,* a i u narodu je najviše poznata kao Tirmizijin *Sunen.*

Prema mišljenju većine hadiskih učenjaka, najadekvatniji naziv za ovu zbirku je *Džami',* a evo i uslijed čega. Sahihi su, naime, zbirke koje u sebi sadrže isključivo vjerodostojne hadise. Tirmizijina zbirka, pored vjerodostojnih, kojih ima najviše, sadrži i hasen-hadise (dobre hadise), a u njoj ima i nešto slabih *(daif)* hadisa. Suneni su, hadiske zbirke koje se uglavnom ograničavaju na hadise iz oblasti šerijatsko-pravnih propisa. Tirmizijina zbirka, međutim, ima univerzalni karakter; ona sadrži hadise iz svih oblasti islama, a takve zbirke, koje imaju univerzalni karakter, učenjaci nazivaju *džami'ima.* Pridržavajući se mišljenja većine učenjaka, a u želji da ne zanemarimo ni njen naziv prema kojemu je u narodu poznata, mi ćemo u nazivu ovoga našega prijevoda na bosanski jezik koristiti i jedan i drugi naziv. Držimo najispravnijim da ona nosi naziv "Tirmizijin *Džami'- Sunen".*

Sadržaj i kategorije hadisa

Tirmizijin *Džami-Sunen* sadrži oko četiri hiljade hadisa. Kako ističe sam autor u knjizi *Ilel* svi su oni upotrebljivi i sve ih je ulema koristila, osim dva hadisa: Hadis Ibn Abbasa: *"Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, Medini je u sastavio podne sa ikindijom i akšam sa jacijom, a nije bilo nikakve bojazni, niti je padala kiša niti su bili na putu",* te i hadis u kojemu se kaže da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: *"Onoga ko pije alkohol bičujte* (sve

do tri puta), *ako to i četvrti put ponovi, onda ga ubijte."* Ova dva hadisa su mu osporavana.

Prema mišljenju hadiskih učenjaka, u Tirmizijinoj zbirci zabilježene su četiri kategorije hadisa:

- Vjerodostojni, sahih-hadisi, prema kriterijima Buharije i Muslima;
- Vjerodostojni, sahih-hadisi, prema kriterijima Ebu Davuda, Nesaije i drugih;
- Dobri, hasen-hadisi, koji u sebi nemaju mahana i nedostataka;
- Slabi, daif-haisi, koji u sebi imaju nedostataka, ali ih je Tirmizija objelodanio i ukazao na njih.

Ispred svakog hadisa je Tirmizija spomenuo lanac *(sened)* ljudi koji su mu ga od Allahova poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenijeli. Mi smo kod prevođenja seneda hadisa nastojali poštovati pravila hadiske znanosti - sve što se odnosi na sened hadisa. Otuda, molimo cijenjeno čitateljstvo da, ukoliko im prijevod seneda ne bude lijepo zvučao za uho ili, pak, uslijed "viška riječi" bude možda odudarao od pravila bosanskog jezika, neka ovo imaju na umu.

Na početku seneda hadisa bi trebalo da stoji: "Ebu Isa, ili Tirmizija veli: Ispričao nam je taj i taj..." Da se to kroz cijelu knjigu ne bi ponavljalo, to je i u izvornom tekstu, a i u prijevodu izostavljano. Da bi čitalac lakše prepoznao početak seneda, jumjesto toga je, početak prijevoda seneda pisan velikim slovima.

Prijemičivost Tirmizijine zbirke hadisa u odnosu na druge zbirke

Tirmizijina zbirka hadisa je, bez sumnje, jedna od najljepših, a istodobno i najkorisnijih hadiskih zbirki. Autor je

nastojao da u njoj uglavnom zabilježi kratke i jezgrovite hadise u kojima su sadržani oni propisi i pitanja sa kojima se čovjek kroz život svakodnevno susreće. Tirmizija ih je na jedan dosta zanimljiv i koristan način razvrstao po poglavljima. Ibn Esir u djelu *Džamiu-l-Usul* kaže: *"Tirmizijin Sahih* (tj. *Džami-Sunen) jest najljepša i najkorisnija hadiska zbirka. Ustrojena je na izuzetno lijep način i ima najmanje ponovljenih hadisa."*

Ebu Ismail Abdullah b. Muhammed el-Ensari el-Herevi veli: *"Kako ja mislim, zbirka Ebu Isa'a et-Tirmizije korisnija je od Buharijeve i Muslimove zbirke hadisa. Buharijeva i Muslimova zbirka su u potpunosti razumljive samo stručnjacima i poznavaocima hadiske nauke, dok Tirmizijinu zbirku razumije i obični narod."*

Kod prevođenja se nastojalo da prijevod hadisa, koliko god je to bilo moguće, bude doslovan i u broju riječi adekvatan originalu. Tamo gdje su se morale dodati neke riječi koje ne stoje u tekstu hadisa, kako bi prijevod bio što razumljiviji i bio u skladu sa našim jezikom, stavljane su u zagrade.

Za razliku od ostalih autora Tirmizija je u *Džamiu-Sunenu,* pored svakog hadisa naveo ko ga u istom ili sličnom značenju od ashaba još prenosi. Ako je neki hadis došao u više verzija, veoma često ih je spomenuo, potom se je jednom kritičkom analizom osvrnuo na njih, ukazujući šta u pojedinim predajama nedostaje a šta je, opet, možda u nekim predajama suvišno.

Uza sve to, on daje svoj kritički osvrt na pojedine ravije hadisa, naglašavajući i šta su i drugi o pojedinim ravijama kazali.

Tirmizi veoma često iza hadisa iznosi i različite stavove fikhskih učenjaka u pitanjima koja su sporna među njima,

podastirući njihove argumente i protuargumente, naglašavajući pri tome i svoj vlastiti stav.

Osim toga, Tirmizija je o svakom hadisu izrekao svoj sud i ocjenu, što nije slučaj ni kod jedne druge hadiske zbirke. I, što je još karakterističnije, on hadise ocjenjuje na način koji prije njega nije bio poznat. Naime, on po prvi put za hadise koristi dvostruku, a veoma često i trostruku vrijednosnu ocjenu. Iza gotovo svakog hadisa stoji: "Ebu Isa kaže: "Ovaj hadis je hasenun-sahih", ili: "Ebu Isa kaže: "Ovaj hadis je hasenun- sahihun-garibun i si.

Ebu Isa je, kako rekosmo, Tirmizija. Ravije koje su od njega prenijele ovu zbirku oslovljavaju ga njegovim nadimkom po djetetu,-Ebu Isa.

Vrijednosna metodologija

Sta to u stvari znači kada Tirmizija jedan hadis ocijeni riječima: *hasenun-sahih,* ili *hasenun-garibun* ili *hasenun-sahih un -garib uh?*

Kada on jedan hadis ocijeni riječima: *hasenun-sahih* un ili *sahihun-hasenun,* to uglavnom znači da je dotični hadis, prema stepenu vjerodostojnosti, vjerodostojan *(sahih),* a može imati i jedno od slijedećih značenja:

- Da je dotični Hadis došao u više predaja, pa su neke od tih predaja pouzdane *(sahih),* a neke su dobre *(hasen);*

- da je njegov sened pouzdan *(sahih),* a metn dobar *(hasen),* i obrnuto,

- da je sami autor u dilemi je li hadis pouzdan ili je dobar,

- da su dotični hadis hadiski učenjaci različito ocijenili; prema nekima, to je pouzdan hadis *(sahih),* a prema nekima to je dobar hadis *(hasen);*

- da je dotični hadis ispod stepena *sahiha,* a iznad stepena *hasena.*

Riječ *garibun,* koju Tirmizija veoma često koristi u ocjeni hadisa, ima značenje da je dotični hadis iz cijele jedne generacije ravija prenio samo jedan ravija, tako da u kasnijem prenošenju može biti i više predaja tog hadisa, ali se sve one u toj generaciju svode samo na tog raviju.

Osim spomenutih termina, Tirmizija je veoma često koristio i druge izraze za ocjenu seneda, ili za ocjenu ravija hadisa, ili, pak, samog hadisa.

Imajući u vidu sve navedeno onda i ne začuđuje što je Ebu Bekr Ibnu-l-Arebi u komentaru Tirmizijina *DžamTa-Sunena,* pod imenom *Ahdatu-l-Ahvezi* rekao slijedeće: *"Znajte, Allah vam rasvijetlio vaša srca, da je Buharijev* Sahih *općenito druga zbirka hadisa koja je napisana po poglavljima, Malikov* Muvetta' *je prva, na njima dvjema su kasnije temeljene sve ostale zbirke, kao što su Muslimov* Sahih, *Tirmizijin* Džami'-Sunen *i druge. Nijedna od njih nije ravna Tirmizijinoj zbirki (...), jer je u Tirmizijinoj zbirki hadisa zastupljeno četrnaest granahadiske nauke i mnogobrojne druge koristi..."*

Tirmizija kaže: *"Nakon što sam završio ovu szbirku hadisa, dao sam je na uvid učenjacima Hidžaza, Iraka i Horasana* (da ju pogledaju i iznesu svoj sud o njoj *bili su oduševljeni ovom zbirkom hadisa, i rekli su:* ***"U čijem*** *se* ***domu nađe ova*** *zbirka* ***kao da*** *je* ***u*** *njemu Vjerovjesnik koji govori".*

Sto se tiče komentara hadisa u ovome prijevodu na bosanski jezik, nastojao sam da on bude, što je moguće, kraći

i jednostavniji, tek toliki koliko je dovoljno da se pravilno shvate hadisi. U komentaru sam iznio kratke biografije pojedinih ravija hadisa za koje sam smatrao da je bitno da se znaju, bilo iz razloga što se njihova imene rjeđe spominju i malo se o njima znalo, ili zato što su za njih vezane mahane i nedostatci pojedinih hadisa.

U pitanjima koja su sporna među učenjacima navodio sam različite stavove, podastirući argumente i protuargumente svih u pogledu pojedinih stavova. O tome koje je od spornih mišljenja ispravnije ili argumentiranije ostavljao sam čitaocima da, na osnovu iznesenih argumenata, sami prosuđuju, ne upuštajući se u to da lično favoriziram neko od mišljenja ili stavova.

U komentiranju sam se uglavnom oslanjao na djelo *Tuhfetul-Ahvezi bišerhi Džami'it-Tirmizi* od Abdurahmana el-Mubarekforija, naravno, koristeći pri tome i mnoga druga djela koja su mi bila dostupna.

Sasvim sam svjestan da je usuditi se prevoditi i komentirati jedno ovakvo djelo velika smjelost i odgovornost, gdje svaki i najmanji propust ili grješka mogu imati kobne posljedice. Zato od sveg srca molim Uzvišenog Allaha (dž.š.) da mi, ukoliko bude eventualnih grješaka i propusta, oprosti i da mi to ne upisuje u grijeh, a cijenjene i dobronamjerne čitaoce da mi na njih ukazu kako bi se u narednom izdanju mogle otkloniti i ispraviti.

Ve sallalhu ala Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi edžmein.

VRSTE HADISA I NJIHOVA PODJELA

Da bismo prijevod ovoga djela učinili što razumljivijim i dostupnijim našemu čitaocu, neophodno je da iznesemo i kraći prikaz vrsta hadisa i njihovu definiciju. A s obzirom da se kroz tekst cijele knjige najčešće spominje upravo riječ *hadis,* valja posebno objasniti značenje ovoga pojma.

Riječ *hadis* u arapskom jeziku ima više značenja. Ona može, ovisno od određenog semantičko-stilskog kontkesta, značiti: govor, razgovor, saopćenje, vijest, obavijest, priču pripovijest, predanje, tradiciju i si. Ali, u hadiskoj nauci ova se riječ upotrebljava u smislu ukupnosti Poslanikove tradicije; odnosi se na sve ono što je posljednji Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, prije i u toku svoje vjerovjesničke misije rekao, uradio, odobrio, kao i sve obavijesti koje govore o njegovu rođenju, djetinstvu, osobnosti, te svim ostalim njegovim tjelesnim, karakternim drugim osobinama.

S obzirom da postoje brojne vrste hadisa, kao i mnogo stručnih naziva u hadiskoj terminologiji koje je prilično teško razumjeti bez zasebnoga metodološkog pristupa, mi ćemo ih ovdje, radi njihova lakšeg značenjskog određenja i poimanja, razdijeliti u nekoliko zasebnih srodnih tematskih cjelina.

PODJELA HADISA S OBZIROM NA NAČIN KAKO SU PRENESENI

Hadise, s obzirom na način na koji su do nas doprli, odnosno na broj ravija koji su ih prenijeli, možemo podijeliti na dvije osnovne vrste:

1. *mutevatir* hadisi
2. *ahad* hadisi

MUTEVATIR HADISI

Mutevatir je onaj hadis koji iz generacije u generaciju prenosi toliki broj prenosilaca da je isključena ikakva sumnja u njegovu atentičnost.

Da bi se jedan hadis mogao smatrati mutevatirom neophodno je da ispunjava slijedeće uvjete:

- Treba biti prenesen od velikog broja ravija. Ostalo je biti spornim među hadiskim učenjacima koliki je to minimum ravija neophodan da bi se jedan hadis mogao smatrati mutevatirom. Odabrano je mišljenje da ih ne smije biti ni u jednoj generaciji manje od deset.

- Isto toliki broj prenosilaca hadisa treba biti prisutan u svim generacijama. Tako, ukoliko bi samo u jednoj generaciji broj ravija bio manji od spomenutog, hadis se ne bi smatrao mutevatirom pa makar ih u ostalim generacijama bilo i više od toga.

- Sami sastav ravija treba biti takve prirode da isključuje svaku mogućnost njihova *dogovora* na neistini. To podrazumjeva da su ravije iz različitih mjesta i pokrajina, da su različitih zanimanja i da pripadaju različitim mezhebima.

- Ono što se propovijeda treba da se izravno čulo ili vidjelo.

Mutevatir hadis nam daje sto postotnu sigurnost kao da smo ono što nam se u njemu prenosi vidjeli vlastitim očima ili, pak, čuli vlastitim ušima, tako da u to ne ostavlja ni najmanje sumnje.

Postoje dvije vrste mutevatir hadisa: 1. *Mutevatir* hadisi čiji je i tekst i smisao mutevatir *(el-mutevatiru-l-lafzijj)* i 2. *Mutevatir* hadisi čije je samo smisao mutevatir, makar se tekst nešto i razlikovao *(el-mutevatiru-l-ma'nevijj).*

Primjer za prvu vrstu jest hadis: *"Ko slaže na mene namjerno, neka pripremi sebi mjesto u džehenemu";* prenijelo ga je sedamdeset i nekoliko ashaba. Primjer za drugu vrstu su hadisi koji govore o podizanju ruku prilikom dove. U oko stotinu hadisa se govori na ovu temu.

AHAD HADISI

Ahad hadisom se naziva svaki hadis koji ne ispunjava uslove mutevatira.

Ahad hadisi se dijele: *mešhur, aziz* i *garib* hadisi.

Mešhur hadisi

Mešhur je onaj hadis koji iz generacije u generaciju prenose po trojica i više ravija ali koji ne dostiže rang mutevatir hadisa. Neki ovu vrstu mešhura nazivaju i *mustefidom.*

Postoje dvije vrste mešhur hadisa: 1. hadis koji je postao mešhur uslijed toga što ispunjava gore spomenute uvjete i 2. hadis koji ne ispunjava spomenute uvjete ali je nazvan mešhurom uslijed njegove široke upotrebe.

Obje vrste mešhur hadisa mogu imati različit stepen. Mogu biti *sahih, hasen, daif,* a mogu biti i apokrifni. Zato, općenito kazavši, svi hadisi, osim mutevatir hadisa, podliježu provjeri. Jedino mutevatir hadise nije potrebno provjeravati; oni su svi na najvišem stupnju vjerodostojnosti.

Aziz hadisi

Aziz hadisom se naziva svaki hadis koji ni ujednoj generaciji ne prenosi manje od dvojice ravija.

Neki učenjaci smatraju aziz hadisom i onaj hadis koji iz generacije u generaciju prenosi po dvojica prenosilaca. Međutim, ovakva definicija aziz hadisa nije prihvaćena od strane većine muhaddisa.

Garib hadisi

Garib hadisom naziva se onaj hadis koji iz generacije u generaciju prenosi po jedan ravija, ili ga u nekim generacijama, ili, pak, u makar jednoj generaciji prenosi samo jedan ravija.

Garib hadisa imamo dvije vrste: 1. Opći garib hadis i 2. relativni garib hadis.

Opći garib je onaj hadis koji iz generacije ashaba prenosi samo jedan ravija. Primjer zato jest hadis: *"Djela se*

prosuđuju isključivo prema namjerama..." Ovaj hadis iz generacije ashaba prenosi samo Omer b. Hattab.

Relativnim garib hadisom nazivamo onaj hadis koji prenosi više ashaba, a potom ga u nekoj od slijedećih generacija prenosi samo jedan ravija. Primjer: *"Vjerovjesnik,* Allah ga blagoslovio i spasio, *ušao je u Mekku, a na glavi je imao šljem."* Ovaj hadis od Zuhrija prenosi samo Malik.

PODJELA HADISA S OBZIROM NA NJIHOV STEPEN VJERODOSTOJNOSTI

Hadiski učenjaci, u osnovi, sve hadise dijele na dvije kategorije: na one koji se prihvataju i na one koji se odbacuju.

Kasnije su hadiski učenjaci sve hadise koji se prihvataju podveli pod dvije vrste: *sahih* hadise i *hasen* hadise, dok su sve hadise koji se odbacuju podveli pod kategoriju *daif* hadisa.

Mi ćemo se ovdje ukratko osvrnuti na svaku od tih vrsta, sa posebnim osvrtom na hadise koje svaka od njih obuhvata.

SAHIH HADISI

Sahih je onaj hadis koji kontinuirano prenosi pošten i precizan ravija od istoga takvog ravije sve do kraja seneda, te koji ne protivrječi drugim pouzdanijim predajama i nema u sebi skrivenih mahana i nedostataka.

Da bi se jedan hadis mogao smatrati sahihom, mora ispuniti pet slijedećih uvjeta:

1. Sened mu mora biti spojen od početka do kraja. To znači da je svaki ravija živio u isto vrijeme sa onim od kojega hadis prenosi, po Buhariji, da se sa njim susreo i od njega hadis izravno čuo.

2. Svi prenosioci u senedu hadisa mora da budu iskreni i pošteni.

Pod iskrenošću i poštenjem se podrzumijeva slijedeće: da su svi oni muslimani, punoljetni i pametni da nisu skloni laži i griješenju (činjenju harama i propuštanju farza), da su čestiti i da ne krše pravila islamskog ponašanja. Hadiski učenjaci nisu prihvatali hadis niti od jednog prenosioca za kojeg su utvrdili da je makar jednom u životu slagao, ili je svjesno učinio neki haram, ili propustio farz, ukoliko se, pak, zato nije iskreno pokajao.

3. Svi prenosioci treba da budu precizni do te mjere da su u stanju sve što jedanput čuju doslovno upamtiti, ukoliko usmeno prenose, odnosno tačno i bez grješaka zapisati ukoliko to čine pismenim putem.

4. Nijedan ravija u svome kazivanju ne smije protivriječiti drugim pouzdanim ili od njega pouzdanijim ravijama.

Ukoliko bi se desilo da jedan pouzdani ravija o jednoj te istoj stvari ili događaju priča drukčije od ravije koji je pouzdaniji od njega, hadis koji on propovijeda automatski bi postao slab ukoliko se ne bi moglo naći neko kompromisno objašnjenje.

5. Preneseni hadis ne smije u sebi imati nikakvih skrivenih mahana i nedostataka.

Jer, dogodi se, naime, da jedan hadis ispuni sve spomenute uvjete, a onda neki od eksperata otkrije u njemu nekakav skriveni nedostatak, uslijed kojega hadis postane slab.

Na primjer, svi su hadisi koje prenosi Hasan el-Basri od Omera b. Hattaba na ovaj način postali slabi i ako su na prvi pogled izgledali pouzdani. Učenjaci su otkrili, iako je Hasan vremenski dočekao Omera, da je on imao svega dvije godine kad je Omer umro, a dijete sa dvije godine nije u stanju upamtiti hadis.

Vrste sahih hadisa

Sahih hadis učenjaci dijele na dvije vrste:

1. *sahih li zatihi* hadis, a to je onaj hadis koji je sam po sebi sahih, jer ispunjava spomenute uslove;

2. *sahih li gajrihi* hadis, koji je uslijed drugih hadisa postao sahih hadisom. Naime, ova vrsta sahih hadisa u osnovi pripada hasen hadisima, ali je došao u mnogo predaja koje ga uzdižu na rang sahih hadisa.

Kategorije sahih hadisa

Nisu svi sahih hadisi na istom stupnju vrijednosti. Postoji razlika i među sahih hadisima. Jedni su pouzdaniji od drugih. Hadiski učenjaci ih rangiraju ovako:

1. Najbolja vrsta sahih hadisa su oni koje su i Buharija i Muslim zabilježili (sa potpunim senedima) u svojim Džamiima, a potom slijede

2. hadisi koje je zabilježio samo Buharija,

3. hadisi koje zabilježio samo Muslim,

4. hadisi koji ispunjavaju uvjete Buharije i Muslima a oni ih nisu zabilježili u Sahihima,

5. hadisi koji ispunjavaju uvjete Buharije,

6. hadisi koji ispunjavaju uvjete Muslima, i

7. hadisi koje drugi učenjaci, osim Buharije i Muslima, ocjenjuju sahihom.

HASEN HADISI

Hadiski su učenjaci različito definirali pojam hasen hadisa. Prema mišljenju Hattabija, hasen je onaj hadis čiji se ishod zna, čiji su prenosioci poznati, na kome obitava većina hadisa, te koji je prihvatila većina učenjaka i po njemu postupila većina fakiha.

Tirmizija hasenom smatra svaki hadis u čijem se senedu ne nađe osoba osumnjičena za laž, koji ne protivriječi pouzdanijim hadisima i koji je prenesen u više predaja.

Ibn Hadžer el-Askalani smatra hasenom onaj hadis koji upotpunosti ispunjava sve uslove sahiha, s tim što ravije kod hasena nisu na onom stepenu što se tiče preciznosti kao što su kod sahiha. Ova posljednja definicija hasen hadisa je opće prihvaćena od strane hadiskih učenjaka.

Vrste hasen hadisa

Hasen hadisa imamo dvije vrste: hasen koji je sam po sebi hasen: *hasenun lizatihi* jer ispunjava spomenute uvjete, i hasen koji je na osnovu drugih hadisa postao hasen, *hasenun ligajrihi.* Ova druga vrsta je u osnovi slab hadis ali je došao u mnogo predaja koje ga uzdižu na stepen hasena.

Prema mišljenju ogromne većine hadiskih, fikhskih i usuli fikhskih učenjaka, hasen hadis je kao i sahih potpuno valjan argument na kome se temelje propisi Islama.

DAIF HADISI

Daif (slab) jest onaj hadis kojemu ne dostaje jedan ili više uvjeta sahih hadisa ili hasen hadisa.

Hadis može biti slab uslijed prekida u senedu, ili uslijed nekog drugog uzroka. Sve daif hadise (slabe hadise) možemo podijeliti na dvije kategorije:

1. Hadisi koji su slabi uslijed prekida u senedu i
2. Hadisi koji su slabi uslijed nekog drugog uzroka.

Daif hadisi koji su slabi uslijed prekida u senedu

Ima više vrsta hadisa koji su postali slabi *(daif)* iz razloga što im je prekinut sened. Ovisno o tome o kakvom je prekidu riječ - da li u senedu nedostaje jedan prenosilac ili, pak, nedostaje više prenosilaca, da li prenosioci nedostaju uzastopno u jednom dijelu ili na više mjesta u senedu, te da li je sened prekinut na početku, u sredini ili na kraju svoga niza, daif hadise možemo podijeliti na slijedeće vrste: *muallek hadisi, mursel hadisi, mu'dal hadisi, munkati' hadisi* i *mudelles hadisi.*

Muallak hadisi

Riječ *muallek* u arapskom jeziku ima više značenja; može značiti *obješen, viseći, ovisan, uvjetovan* isl. U hadiskoj se nauci *muallekom* naziva svaki hadis u čijemu je senedu na početku ispušten jedan ili više prenosilaca uzastopno. Dobio je

ovakav naziv uslijed toga što se njegov sened vezuje samo za gornju stranu, a prekinut je u njegovu donjem dijelu, tako da izgleda kao da "visi".

Muallek hadisima se nazivaju i oni hadisi čiji je sened upotpunosti izostavljen kao, na primjer, kada kažemo: "Rekao je Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, to i to", kao i hadisi čiji je sened izostavljen do ashaba ili tabi'ina, kao, na primjer, kada Buharija kaže: "Ebu Musa je rekao: Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, pokrio je svoja koljena kada je došao Osman", Buharija je izostavio cijeli sened ovoga hadisa do ashaba Ebu Musa'a el-Eša'rije.

Muallek hadis spada u kategorije slabih. hadisa koji se odbacuju iz razloga što mu nedostaje jedan od uvjeta koji se traže kod sahih hadisa i hasen hadisa, a to je spojenost seneda. Izuzetak su muallek hadisi u Buharijevu i Muslimovu *Sahihu,* koji se prihvataju, jer im je svima naknadno pronađen njihov originalni sened.

Mursel hadisi

Mursel je onaj hadis u čijem je senedu na kraju ispušten jedan ravija.

Postoje tri vrste mursel hadisa: *Opći mursel, mursel ashaba* i *skriveni mursel.*

Općim murselom se naziva onaj hadis koji jedan od tabi'ina izravno prenosi od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, i ne spomene ime ashaba od kojega ga je čuo hadis.

Safija veli: "Obavijestio me je Seid, on je prenio od Džurejdža, koji je kazao: mene je obavijestio Humejd el-A'redž,

on je prenio od Mudžahida, da je kazao: Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, izgovarao je naglas telbiju *Lebbejkellahumme lebbejk..."* Ovdje Mudžahid kazuje izravno od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je učio telbiju naglas, a on je tabi'in i nije vidio Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, a ne spominje ime ashaba koji mu je to prenio.

Murselom ashaba se naziva onaj hadis koji od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, priča onaj ashab koji ga od njeg nije izravno mogao čuti uslijed toga što je tada bio mali, ili je kasno primio islam, ili je negdje bio odsutan, a ne spominje ime ashaba koji mu ga je ispričao.

Skrivenim murselom se naziva onaj hadis koji prenosi tabi'in od ashaba sa kojim je živio u istom vremenu, ali ga od njega nije čuo, i to riječima koje ukazuju na mogućnost i da ga je čuo i da nije. Na primjer: Omer b. Abdul-Aziz prenosi od Ukbea b. Amira da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio rekao: *"Smilovao se Allah opreznim čuvarima."* Mizzi tvrdi da Omer b. Abdul-Aziz nije imao susreta sa Ukbeom b. Amirom.

Kod ovakvih vrsta hadisa moguće je otkriti da se radi o murselu na jedan od slijedećih načina:

- ukoliko učenjaci ustanove da dotični prenosilac nije uopće slušao hadise od spomenutog ashaba;
- ukoliko on sam prizna da hadise nije slušao od njega;
- ukoliko je dotični hadis došao i drugim predajama, a u njima je spomenut ravija između njega i spomenutog ashaba.

U pogledu sve tri vrste mursel hadisa islamski učenjaci imaju različite stavove.

Većina hadiskih i mnogi fikhski i usulifikhski učenjaci smatraju da mursel hadis spada u kategoriju hadisa koji se odbacuju.

Ebu Hanife, Malik i Ahmed smatraju da je mursel hadis pouzdan ukoliko ispunjava sve ostale uvjete sahiha i da spada u kategoriju hadisa koji se prihvataju. Prema njima, tabi'ini su uglavnom svi pouzdani i zasigurno ni jedan od njih ne bi Poslaniku pripisao ono u što nije siguran.

Safija smatra da se mursel hadis može smatrati pouzdanim i podvesti pod kategoriju hadisa koji se prihvaćaju ukoliko ispuni određene uvjete, a to su:

- da je ravija koji ga vezuje za Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, stariji tabi'in;
- da je ravija koji prenosi od tabi'ina taj hadis pouzdan;
- da se sa njim slažu hafizi hadisa i da mu u tome ne protivrječe;
- da je taj isti hadis drugim putem prenesen u potpunom senedu do Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Većina učenjaka mursel ashaba smatraju pouzdanim ukoliko ispunjava ostale uvjete.

Mu'dal hadisi

Mu'dal je onaj hadis u čijem senedu uzatopno nedostaju dvojica i više prenosilaca. Na primjer: Malik je u *Muvett'au* zabilježio izravno od Ebu Hurejre da je on rekao: Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, kazao je: *"Robu sljeduje hrana i odjeća* (kao i ostaloj čeljadi) *i ne smije se opterećivati poslovima koje ne moče izdržati."* Iz predaje ovog hadisa, koja je zabilježena i u drugim izvorima, saznajemo da su u senedu

između Malika i Ebu Hurejra izostavljena, uzastopno, dvojica prenosilaca: Muhammed b. Adžlan i njegov otac.

Mu'dal spada u kategoriju hadisa koji se odbacuju, jer je ova vrsta hadisa daleko lošija od muallaka, mursela ili munkati'a uslijed nedostatka dvojice prenosilaca uzastopno. Inače, *Sunen* Seida b. Mensura i općenito sva djela Ibn Ebu Dun'ja'a puna su ove vrste hadisa.

Munkati' hadisi

Ibn Abdul-Berr mumkati' hadisom smatra općenito svaki hadis koji ima prekinut sened, bez ozira na kojemu se mjestu u senedu taj prekid nalazi i na koji je način taj prekid uslijedio. Primjereno ovoj definiciji, pod pojam munkati' hadisa mogu se podvesti i mursel. mu'dal i muallak.

Poslije su hadiski učenjaci ovaj hadis izdvojili kao zasebnu vrstu. Oni munkati' hadisom smatraju svaki hadis u čijemu je senedu prije ashaba na jednom ili na više mjesta izostavljen neki ravija, pod uvjetom da nije izostavljen na samom početku seneda.

Prema ovoj definiciji, mursel, mu'dal i muallak se ne mogu podvesti pod pojam munkati' hadisa.

Primjer munkati' hadisa: Abdur-Rezzak prenosi od Sevrija, on od Ebu Ishaka, on od Zejda b. Jusej'a, a on Huzejfe - da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: *"Ako poslije mene hilafet povjerite Ebu Bekru pa znajte da je on jak i povjerljiv."* Ovaj hadis je munkati' jer u njegovu senedu između Sevrija i Ebu Ishaka nedostaje jedan ravija; to je, kako se iz drugih predaja saznaje, šerik. Dakle,

Sevrija ovaj hadis nije direktno čuo od Ebu Ishaka, nego mu ga je od njega prenio šerik.

Hadiski učenjaci su jednoglasni u stavu da je munkati' hadis slab hadis i da spada u kategoriju onih hadisa koji se odbacuju, iz razloga što se pored toga što mu je sened prekinut obično kod ovakvih hadisa ne zna ni pravo stanje izostavljenog ravije.

__Mudelles hadisi__

Riječ *mudelles* je particip pasivni arapskog glagola *dellese,* što znači: prijevara, obmana, falsifikat. U hadiskoj nauci je mudelles je usvojen kao stručni naziv za vrstu hadisa čijem senedu postoji vid kakve obmane ili falsifikata.

Hadiski učenjaci tedlis dijele na dvije osnovne vrste:

One) *tedlisul-isnad* i

b) *tedlisuš-šujuh.*

a) *Tedlisul-isnad*

Ova se vrsta tedlisa ostvaruje na jedan od četiri načina:

1. Kad jedan ravija od nekoga kojeg je vremenski dočekao i sa njim imao susret prenese nešto što od njega nije čuo. Primjer: Ebu Avane je prenio od A'meša, on od Ibrahima et-Tejmija, on od svoga oca, a on od Ebu Zerra - da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: *"U džehennemu* (sam čuo) *nekoga kako doziva: o Milostivi o Premilostivi."* Ebu Avane veli: "Upitao sam A'meša jesi li ti to čuo od Ibrahima? Ne, odgovorio je, nego mi je ispričao Hakim b. Džubejr, prenoseći to od njega. To znači da je A'meš pokušao falsificirati sened ovoga hadisa time što je iz njega

izostavio Hakima b. Džubejra i hadis prenio izravno od Ibrahima et-Tejmija. Ovakva se vrsta tedlisa zove i *tedlisul-iskat.*

2. Kad ravija koji je sklon obmani iz seneda svjesno izostavi slabog raviju od koga je dotični hadis čuo, kako bi izgledalo da su ga prenijeli samo pouzdani prenosioci. Primjer: Ibn Ebu Hatim u djelu *Ilel* bilježi hadis koji prenosi Ishak b. Rahivejh od Bekijjea b. Velida, koji je kazao: Ispričao mi je Ebu Vehb el-Esedi, on je prenio od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: *"Ne hvali islamijet kod čovjeka sve dok ne upoznaš njegova razmišljanja."* Ovdje je Bekijje b. Velid krivotvorio sened ovoga hadisa na taj način što je između Ebu Vehba el-Esedija i Nafi'a izbacio slabog raviju Ishaka b. Ebu Fevrea, kako bi izgledalo da ovaj hadis prenose samo pouzdane ravije. Da bi se to teže prepoznalo, on je raviju Abdullaha b. Amra el-Esedija spomenuo po njegovu nadimku Ebu Vehb, a ime mu je izostavio. Ova se vrsta tedlisa zove i *tedlisut-tesvijeti.*

3. Kada neki od ravija presiječe kontinuitet seneda na taj način što u lancu prenošenja upotrijebi dvosmislen izraz iz kojega se ne može zaključiti da li je on taj hadis čuo od osobe koju je spomenuo ili mu ga je neko drugi od nje prenio. Primjer: Hakem je sa senedom zabilježio od Alije b. Hašrema, koji veli: "Bili smo kod Ibn Ujejne, pa je počeo: Od Zuhrija... Neko od prisutnih ga upita: Jesi li to ti čuo od Zuhrija, a on reče: Ne, nisam to čuo od njega, niti od onoga ko je to čuo od Zuhrija, nego mi je ispričao Abdur-Rezzak, prenijevši od M'amera, a on od Zuhrija." Ovdje je Ibn Ujejne u senedu izostavio dvojicu prenosilaca između njega i Zuhrija. Ovakva vrsta tedlisa se zove i *tedlisul-kat'i.*

4. Kad neki od ravija, prenoseći od svoga učitelja, uz njega doda još nekoga od koga nije čuo dotični hadis. Primjer: "Priča Hakem da se jednog dana dogovorila grupa učenika Hušejma da od njega više ne uzimaju hadise u kojima ima obmane. Primijetivši to, Hušejm je kod svakog hadisa koji im je citirao naglasio: Ispričali su nam Husejn i Mugire, a oni su prenijeli od Ibrahima... . Pošto je završio, reče Hušejm: Sta mislite jesam li vas danas uspio prevariti? Ne, odgovoriše, a on reče: Ja od onog što sam vam danas citirao o Mugire nisam čuo ni jednog slova. Mugiru sam dodao uz Husejna." Ova se vrsta tedlisa zove i *tedlisul-atfi.*

b) *Tedlisuš-šujuh*

Ova se vrsta tedlisa ostvaruje tako što ravija prenoseći mudellis hadis, koji je čuo od svog učitelja, nekada svoga učitelja oslovi imenom, nekada nadimkom po djetetu, nekada opet njegovim nadimkom po mjestu rođenja ili plemenu, ili ga, pak, okarakterizira nečim po čemu je nepoznat kako ne bi bio prepoznatljiv. Tako, na primjer, Haris b. Ebu Usame, prenoseći hadise od hafiza Ebu Bekra Abdullaha b. Muhammeda b. Ubejda b. Sufjana, koji je više poznat po nadimku Ibn Ebu Dun'ja, nekada rekne: "Kazao je Abdullah b. Ubejd", nekada, "kazao je Abdullah b. Sufjan", a nekada, opet, "kazao je Ebu Bekr Sufjan", kako bi izgledalo da je više prenosilaca prenijelo ovaj hadis.

Sve vrste mudelles hadisa spadaju u kategoriju slabih hadisa koji se odbacuju. Ipak je najslabija među njima ona kategorija koja je poznata pod nazivom *tedlisut-tesvijeti.*

Daif hadisi koji su slabi uslijed nekog drugog uzroka

Pošto smo završili sa vrstama slabih hadisa, koji su slabi iz razloga što ne ispunjavaju prvi uvjet sahiha, osvrnut ćemo se na daif hadise koji su slabi uslijed toga što ne ispunjavaju neki od preostala četiri uvjeta sahih hadisa, a koji se uglavnom vezuju za kvalitete ravija, odnosno njihove vrline ili mahane.

Daif hadise koji su slabi uslijed nekog drugoga uzroka možemo podijeliti na slijedeće vrste: *mudif hadisi, šaz hadisi, munker hadisi, maklub hadisi, muallel hadisi, mudtarib hadisi, metruk hadisi* i *mevdu' hadisi.*

Mud'if hadisi

Mud'if hadisom smatra se onaj hadis koji su, u pogledu njegova metna ili seneda, hadiski učenjaci različito ocijenili. Neki su ga ocijenili hasen hadisom, a neki daif hadisom. A da bi se jedan hadis mogao okarakterizirati mud'ifom, prema mišljenju Sehavije, uvjet je da ga većina hadiskih učenjaka smatra daifom ili, pak, da je podjednak broj učenjaka koji ga drže hasenom i onih koji ga smatraju daifom. To je iz razloga kako ne bi mnogi pouzdani hadisi samo zato što ih neko karakterizira takvima spali na stepen daif hadisa.

Ovo je najbolja kategorija daif hadisa, a samo ju je Ibn Dževzi ustanovio kao posebnu vrstu. Prema drugima, ona ne postoji, jer ju oni podvode pod pojam daif hadisa.

Šaz hadisi

Prema mišljenju Ibn Hadžera, šaz je onaj hadis koji kazuje dosta pouzdani ravija, ali u svome pripovijedanju ipak protivriječi nekome ko je pouzdaniji od njega. Ovaj drugi hadis koji pripovijeda pouzdaniji ravija naziva se mahfuzom.

Ta protivriječnost može biti u senedu i u metnu hadisa. Primjer gdje je protivriječnost uslijedila u senedu hadisa: Bilježe Nesaija i Ibn Madže, preko Ibn Ujejne, od Amra b. Dinara, on od Avsedžea, a on od Ibn Abbasa: "U Poslanikovo vrijeme je umro neki čovjek koji nije ostavio ni jednog nasljednika osim roba kojega je oslobodio..." Ibn Džurejdž i drugi su sa ovim senedom prenijeli ovaj hadis. Protivriječio im je Hammad b. Zejd, koji je ovaj hadis prenio sa istim ovim senedom, osim što u njemu nije spomenuo Ibn Abbasa. Uslijed toga je Ebu Hatem predaju Ibn Ujejne prihvatio kao ispravnu, dok je predaju Hammada b. Zejda okarakterizirao kao šaz hadis.

Primjer gdje je protivrječnost uslijedila u metnu hadisa: Tirmizija bilježi od Abdul-Vahida b. Zijada, koji je prenio od A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejra kao da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, kazao: "Kada neko od vas klanja sabah, neka malo prilegne na desnu stranu." Bejhekija tvrdi da je ovdje Abdul-Vahid b. Zijad protivriječio većini koji ovaj hadis prenose kao Poslanikov postupak a ne kao njegove riječi. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, imao je običaj malo prileći na desnu stranu nakon što klanja sabahski namaz. Dakle, hadis u čijemu prenošenju pouzdan ravija protivriječi drugome raviji, pouzdanijem od

njega, ili, pak, protivrječi većem broju pouzdanih ravija, naziva se šaz hadisom, dok se ovaj drugi hadis, koji prenosi pouzdaniji ravija, naziva hadisom mahfuzom.

Šaz hadis spada u kategoriju daif hadisa koji se odbacuju, dok mahfuz hadis, ukoliko ispunjava sve druge uvjete, spada u kategoriju hadisa koji se prihvataju.

Munker hadisi

Hadiski učenjaci se razilaze u pogledu definicije munker hadisa. Dvije su definicije najprihvatljivije:

1. Prema mišljenju Ibn Hadžera, munker je onaj hadis koji prenosi dosta slab ravija i u svojemu prenošenju protivriječi pouzdanim ravijama. Ovaj drugi hadis koji pripovijedaju pouzdane ravije naziva se ma'rufom.

2. Prema mišljenju nekih drugih učenjaka, munker je onaj hadis u čijemu se senedu nađe ravija koji u prenošenju pretjerano mnogo griješi, ili ravija koji je puno nemaran, ili, pak, ravija koji je sklon grijesima.

Munker hadis spada u kategoriju veoma slabih hadisa. Po slabosti je odmah poslije mevdu' hadisa i metruk hadisa.

Maklub hadisi

Maklub je onaj hadis u kojemu ravija zamijeni ili ispretura riječi u senedu ili metnu tako da onu riječ koja je naprijed stavi nazad, a onu koja je odzada stavi naprijed i si.

Maklub hadis se dijeli na dvije osnovne vrste: *Maklubus-senedi* i *maklubul-metni.*

Makubus-senedi je hadis u kojemu ravija izvrši zamjenu u senedu, i to na jedan od dva načina:

- Kad stavi ime oca nekog ravije ispred njegovog imena, kao što imamo u hadisu Ka'ba b. Murreta. Neki od ravija ga prenosi od Murreta b. Ka'ba.

- Kad ravija zamijeni jednog raviju potpuno drugim ravijom, kao što imamo slučaj u hadisu koji je prenesen od Salima, neki od ravija ga prenosi od Nafi'a.

Maklubul-metni je hadis u čijemu je tekstu neki ravija izvršio zamjenu također na jedan od dva načina:

- Kad riječ koja je naprijed stavi nazad, a onu koja je nazad stavi naprijed, kao što imamo u poznatom hadisu: *"Sedam vrsta ljudi će na Sudnjem danu staviti u hlad Aršur-rahmana, kada drugog hlada neće hiti. Jedna od tih vrsta je i onaj koji dijeli milostinju tako da mu ne zna lijeva, šta dijeli desna ruka."* Ovdje je u nekim predajama ravija zamijenio riječi pa je prenio: "Tako da mu ne zna desna šta dijeli lijeva ruka."

- Kad metn jednog hadisa stavi uz sened sasvim drugog hadisa, a sened tog hadisa stavi ispred metna ovoga prvog hadisa, sa ciljem da se neko provjeri i ispita. Kao što su Buhariji uradili stanovnici Bagdada kada su uzeli stotinu hadisa i ispremetali im metnove i senede, a potom ga upitali za te hadise. On je tekst svakog hadisa vratio njegovu senedu i ni u jednom nije pogriješio.

Maklub hadis kod kojega je zamjena učinjena grješkom ravije spada u kategoriju daif hadisa koji se odbacuju. Međutim, maklub hadisi kod kojih je zamjena izvršena namjerno, u cilju da se neko provjeri, ne spadaju u ovu kategoriju hadisa.

Muallel ili ma'lul hadisi

Muallelom se smatra svaki hadis u kojemu se zapazi kakva skrivena mahana ili nedostatak, a koja je takve vrste da mu umanjuje stepen pouzdanosti.

Ovisno o tome gdje se nalazi skriveni nedostatak ili mahana, muallel hadise možemo podijeliti na tri kategorije:

1. Muallel hadisi koji imaju skriveni nedostatak u senedu;
2. muallel hadisi koji imaju skriveni nedostatak u metnu;
3. muallel hadisi koji istodobno imaju skrivene nedostatke i u senedu i u metnu.

Što se tiče ove prve vrste hadisa, njih ima najviše, s tim što u nekim slučajevima skriveni nedostatak koji se nađe u senedu, pored toga što umanjuje vrijednost seneda, istodobno umanjuje i vrijednost metna. To obično biva onda kad postoji samo jedna predaja takvog hadisa. Primjer: Ibn Džurejdž prenosi od Musa'a b. Ukbea, on od Suhejla b. Ebu Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejra, da je Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, kazao: ***"Ko bude sjedio u društvu u kojemu bude halabuke i galame, pa prije nego što ustane iz takvog društva rekne: Gospodaru moj od Tebe tražim oprost i Tebi se kajem, bit će mu oprošteno ono u čemu je pogriješio sjedeći u takvom društvu."*** Buharija tvrdi da mu je nepoznato da postoji drugi sened ovoga hadisa od Ibn Džurejdža, niti se sjeća da je Musa slušao hadise od Suhejla.

U situacijama kad postoji više predaja takvog hadisa skriveni nedostatak u senedu u tom slučaju ne umanjuje stepen pouzdanosti metna. Primjer: Ibn Džurejdž prenosi od

Imrana b. Ebu Enesa, on od Malika b. Evsa b. El-Haddesana, a on od Ebu Zerra - da je kazao: Čuo sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada veli: "Zekat se daje na deve, na ovce i na krupnu stoku..." Tirmizija u djelu ***Ilelul-Kebir*** veli: "Pitao sam Ebu Muhammeda", tj. Buhariju, "o ovome hadisu, pa je rekao da Ibn Džurejdž nije hadise slušao od Imrana b. Ebu Enesa. Međutim, iako je mahana prisutna u senedu ovoga hadisa, ona ne umanjuje vrijednost samog teksta hadisa iz razloga što je on došao drugim pouzdanim putevima preko Seida b. Selemea b. Ebu Hisama."

Primjer muallel hadisa u kojem je skriveni nedostatak ili mahana u metnu: Abdullah b. Mesud veli da je Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: ***"Zla slutnja spada u idolopoklonstvo, a nema ni jednog od nas a da ona na njega ne ostavi traga, Allah (dž. š.) otkloni je čvrstim osloncem na Njega."*** Prema mišljenju Sulejmana b. Harba, riječi "a nema ni jednog od nas a da ona na njega ne ostavi traga" ne spadaju u tekst hadisa. On smatra da su to riječi Abdullaha b. Mesuda. Naime, kada je Ibn Mesud izgovorio prvi dio hadisa: "Zla slutnja spada u idolopoklonstvo", od sebe je dodao: "a nema ni jednog od nas a da ona na njega ne ostavi traga", potom je citirao ostatak hadisa: "Allah (dž. š.) otkloni je čvrstim osloncem na Njeg", pa je ravija od Ibn Mesuda sve shvatio i prenio kao hadis.

Primjer muallel hadisa u kojemu je skrivena mahana i u senedu i u metnu: Nesaija i Ibn Madže u svojim ***Sunenima*** bilježe od Bekijjea da je prenio od Junusa, on od Zuhrija, on od Salima, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: ***"Ko prispije na jedan rekat džume ili nekog drugog namaza, prispio je na taj namaz."*** Mahana u senedu je što u svim ostalim predajama ovoga

hadisa Zuhri prenosi od Ebu Selemea, od a ne od Salima. Mahana u metnu je što ni u jednoj drugoj predaji ovoga hadisa ne stoji riječ "džume". U svim drugim predajama ovaj hadis glasi ovako: "Ko prispije na jedan rekat namaza, prispio je na namaz."

Mudtahb hadisi

Mudtarib je onaj hadis koji je prenesen od jednog te istog ravije (ili više njih) u različitom značenju, ili na više načina, od kojih su svi podjednako pouzdani, tako da nije moguće dati prednost jednom nad drugim, niti je moguće među njima naći kompromis u značenju.

Dva su uslova da bi se jedan hadis smatrao mudtaribom:

- da su sve predaje tog hadisa na istom rangu pouzdanosti, tako da uopće nije moguće dati prednost jednoj od njih nad ostalima, te

- da su sve predaje došle u različitim značenjima, tako da nije moguće naći kompromis u značenju među njima.

Postoje dvije vrste mudtarib hadisa: Mudtarib hadisi kod kojih je ***idtirab*** (zamršenost) u senedu i mudtarib hadisi kod kojih je ***idtirab*** u metnu.

Primjer mudtarib hadisa kod kojeg je idtirab u senedu: Tirmizija bilježi od Ebu Bekra da je on rekao Allahovu poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio: ***"Allahov poslanice! Primjećujem da si pošao sijedih? Da, reče on. Osijedila me je sura Hud i njoj slične sure (iz Kur'ana)."***

Darekutnija veli: "Ovaj hadis je mudtarib. Prenesen je isključivo preko Ebu Ishaka, i to na desetak različitih načina.

Neki su ga prenijeli kao mursel. Neki su ga prenijeli sa potpunim senedom. Neki su ovo prenijeli kao riječi Ebu Bekra, neki kao riječi Sa'da, neki opet kao riječi Aiše i si. A svi načini su u pogledu pouzdanosti na istom rangu i nije moguće dati prednost nekom od njih nad ostalima, niti je moguće iznaći kompromis među njima.

Primjer mudtarib hadisa kod kojega je idtirab u metnu: Tirmizija bilježi od Šerika, koji je prenio od Ebu Hamze, on od Ša'bija, a on od Fatime, kćerke Kajsove, koja je kazala: "Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, upitan je o zekatu, pa je rekao: ***"U imovini ima i drugih obaveznih dijeljenja osim zekata."***

U predaji ovoga hadisa, koju bilježi Ibn Madže, stoji: "U imovini nema nikakvih drugih obaveznih dijeljenja osim zekata." Iraki veli da u tekstu ovog hadisa postoji idtirab za koji nije moguće naći pomirljivo objašnjenje.

Mudtarib se smatra slabim hadisom iz razloga što je različito zapamćen, a to ukazuje da se radi o nepreciznosti pojedinih ravija, što bezuvjetno oslabljuje pouzdanost hadisa.

Metruk hadisi

Metrukom se smatra svaki hadis u čijemu se senedu nađe ravija osumnjičen za laž.

Primjer: Amr b. Semir el-Džu'fi el-Kufi, prenosi od Džabira, on od Ebu Tufejla, a on od Alije i Ammara, da su kazali: "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, bi Kunut-dovu učio na sabahu, a Tekbirit-tešrik bi počinjao od sabaha na Dan Arefata, a prestao bi poslije ikindije posljednjega dana

Bajrama." Nesaija, Darekutnija i drugi učenjaci vele za Amra b. Semira da je metrukul-hadisi, t. j. osumnjičeni za laž.

Ravija može biti osumnjičen za laž iz dva razloga:

- ukoliko on sam prenosi neki hadis koji se kosi sa opće prihvaćenim principima i pravilima koja su postavili učenjaci, i

- ukoliko je u običnom govoru sklon laži, pa makar se ta njegova sklonost ne primjećivala kod prenošenja hadisa.

Ovakvi se hadisi nazivaju metruk hadisima iz razloga što se oni u potpunosti odbacuju.

<u>*Mevdu' - patvoreni, lažni hadisi*</u>

Riječ ***mevdu'*** jest particip pasivni arapskog glagola ***vedaa,*** a ima značenje nečega što je izmišljeno, apokrifno, lažno, umetnuto. U hadiskoj nauci se mevdu'om naziva svaki hadis koji je neko izmislio, slagao, krivotvorio, a potom pripisao Allahovu poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio.

Mevdu' hadisom se smatra i svaki hadis u čijem se senedu otkrije ravija lažac.

Ako malo pomnije posmatramo, primjetit ćemo da su postojale različite kategorije ljudi koje su učestvovale u izmišljanju hadisa. Svaka od njih bila je rukovođena drukčijim motivima i interesima od druge. Neki su izmišljali hadise rukovođeni mržnjom prema islamu i cilj im je bio podvaliti islamskom učenju nešto što mu ne pripada. Neke su rukovodili čisto politički interesi. Mnogi su time željeli ostvariti lični prestiž i ugled, neki opet ekonomsku korist, a mnogi su izmišljali hadise u interesu pobožnosti, kako bi svijet podstakli

na činjenje nekih lijepih i korisnih dijela, ili ga, pak, odvratili time od nečega što je ružno i štetno.

Bez obzira kakvim su motivima i interesima bili rukovođeni, svi su podjednako nanijeli medvjeđu uslugu hadisu i Islamu, time su stekli atribute, lažaca na Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, te samim tim učinili jedan od najtežih grijeha u islamu.

Znaci po kojima se mogu prepoznati apokrifni hadisi

Hadiski su učenjaci uložili ogromne napore dok su odvojili i objelodanili sve ono što je izmišljeno na Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Na takve vrste hadisa oni su ukazali u zbirkama apokrifnih hadisa i drugim djelima. Uz to su iznijeli i neke znakove po kojima se oni mogu prepoznati. Oni mogu biti u senedu i u metnu.

Znaci u senedu hadisa

1. Kad neko sam prizna da je izmišljao hadise, kao što je to, na primjer, učinio Nuh b. Ebu Merjem. Neko ga je, naime, upitao otkud da ti prenosiš hadise preko Ikrime, od Ibn Abbasa, o vrijednosti učenja pojedinih sura, kad niko od Ikriminih učenika od njeg takve hadise ne pripovijeda, a on je rekao: "Primijetio sam da ljudi iz dana u dan sve više zapostavljaju učenje Kur'ana, pa sam izmišljao hadise o značaju učenja Kur'ana kako bi ih podstakao na to.

2. Lažan hadis se može prepoznati i otkriti na temelju povijesnih činjenica i datuma rođenja i smrti ravija. Ufejr b.

Ma'dan el-Kelai priča: "Došao nam je jednom prilikom Omer b. Musa u Hums. Okupili smo se u džamiji da bismo ga poslušali. On nam je počeo citirati hadise riječima: Ispričao nam je vaš dobri šejh, on je prenio od..., citirajući sve hadise sa senedom preko njega. Pošto završi, ja ga upitah: A ko je taj naš dobri šejh? Kaži nam njegovo ime. To je Halid b. Ma'dan, odgovori. A koje godine si se sa njim susreo i gdje? Kaže, sreo sam ga 108. godine po Hidžri, za vrijeme pohoda na Ermeniju. Rekoh mu. Boj se Boga i ne izmišljaj, jer Halid b. Ma'dan umro je 104. godine po Hidžri, pa kako si ga mogao sresti četiri godine nakon njegove smrti."

3. Ponekad nam neke okolnosti otrivaju lažnost hadisa. Sejf b. Omer et-Temimi veli: "Jednom prilikom sam se zadesio kod Sa'da b. Turajfa kad mu dođe njegov sin plačući. Sta ti je, upita ga on? Udario me je učitelj, odgovori dječak. On će na to: Danas ću ih ja ražalostiti! Ispričao mi je Ikrime, prenijevši od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: Najgori su ljudi učitelji vaše djece. Nemaju samilosti prema siročetu, a osorni su i grubi prema bijedniku'."

Znaci u metnu

1. Plitkoumnost u izrazu i značenju.

Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, bio je najrječitiji čovjek, govorio je isključivo književnim arapskim jezikom. Njegove riječi su bile jezgrovite i sadržajne, pune mudrosti i poruka. Mogućnost bilo kakve grješke u izrazu i značenju bila je isključena. Kada se u tekstu hadisa i njegovu značenjskom smislu nađe nešto od toga, to ukazuje da bi se

moglo raditi o patvorenom hadisu. Pod ovo se mogu podvesti svi hadisi u kojima se za neznatna djela obećavaju velike nagrade i za sitne prijestupe prijeti teškim kaznama. Na primjer, "Ko kaže: La ilahe illellah, Uzvišeni mu Allah stvori pticu koja ima sedamdeset hiljada jezika, svaki jezik na sedamdeset hiljada jezika za njega traži oprost". Tu spadaju i svi hadisi u kojima se za neko učinjeno djelo nagovještavaju nagrade pejgambera. Primjer: "Ko klanja", toliko i toliko rekata, "duha namaza imat će nagradu sedamdeset pejgambera.

2. Ukoliko hadis protivriječi kur'anskom tekstu i nije moguće pronaći kompromis u značenju. Primjer: Vanbračno dijete neće ući u džennet Ovaj hadis je u suprotnosti sa kur'anskim ajetom: "Niko ničiji teret neće nositi."

3. Ukoliko protivriječi mutevatir hadisima i nije ga moguće uskladiti sa njima. Primjer: "Ukoliko do vas dopre hadis koji povrđuje istinu, prenosite ga svejedno da li sam ga ja rekao ili nisam". Ovaj hadis je u koliziji sa mutevatir hadisom: ***"Ko na mene slaže namjerno neka pripremi sebi mjesto u džehennemu."***

4. Ukoliko se hadis kosi sa zdravim razumom, a nije mu moguće dati relevantno tumačenje, na primjer: ***"Nuhova lađa je obišla oko Kabe sedam puta, a potom klanjala dva rekata kod Mekami Ibrahima".***

5. Ukoliko se hadis kosi sa stvarnošću, na primjer: ***"Patlidžan je lijek za sve bolesti"***, i ***"Pogled u lijepo lice poboljšava vid".***

6. Ukoliko se kosi sa općim principima vjere, na primjer: ***"Kome se rodi dijete pa mu da ime Muhammed, ući će u džennet i on i njegovo dijete".***

7. Ukoliko pripadnik nekog mezheba prenosi hadis koji govori u prilog njegovu imamu, a kudi ostale imame; na

primjer: Kada sljedbenik hanefijskog mezheba priča da je Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: *"U mom ummetu će se pojaviti čovjek koji će se zvati Ebu Hanife N'uman; to će biti svjetiljka moga ummeta".Ili: "Među mojim sljedbenicima će se pojaviti čovjek koji će se zvati Muhammed b. Idris" (Šafija); "on će za moj ummet biti štetniji od iblisa".*

Ovo su neki od znakova na temelju kojih se mogu prepoznati apokrifni hadisi.

Apokifni hadis je, prema mišljenju svih učenjaka, najgora kategorija hadisa. Ovakvu vrstu hadisa nije dozvoljeno ni prenositi, osim u slučaju kada se želi ukazati na njega. Svi oni koji svjesno prenose apokrifne hadise tim činom sebe svrstavaju među one koji lažu ili učestvuju u širenju laži na Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. A laž na Poslanika bez sumnje spada u najteže grijehe u islamu.

PODJELA HADISA S OBZIROM NA TO DOKLE DOSEŽE NJIHOV SENED

Hadise, shodno tome dokle doseže njihov sened, možemo podijeliti na četiri vrste:

1. ***hadisi kudsija;***
2. ***merfu hadisi;***
3. ***mevkuf hadisi;***
4. ***maktu hadisi.***

Hadisi kudsija

Riječ ***hadis,*** kako smo ranije rekli, između ostaloga znači i ***govor,*** a leksema ***kuds*** znači ***sveti;*** prema tome, sintagma ***hadisi kudsi*** znači ***sveti govor.***

U hadiskoj nauci, hadisi kudsijom nazivamo svaki hadis koji Allahov poslanik, AUah ga blagoslovio i spasio, prenosi od Uzvišenog Allaha.

Dakle, hadisi kudsije su, ustvari, Allahove (dž. š.) riječi, koje vjerovjesnik Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, samo prenosio. Ovdje je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, u ulozi ravije, jer sened kod hadisi kudsija doseže do Allaha (dž. š.).

Hadisi kudsije možemo razlikovati od hadisa po tome što se sened kod hadisa doseže do Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, dok se sened kod hadisi kudsija produžava i veže za Allaha (dž. š.). Buharija i Muslim sa senedom bilježe od Ebu Zerra, a on prenosi od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, a on od Uzvišenog Allaha, da je rekao: ***"Ja sam sebi zabranio nasilje, pa sam ga i među vama učinio zabranjenim..."***

Ako je hadisi kudsija Allahov (dž. š.) govor, nameće nam se onda pitanje kakva je razlika između Kur'ana i hadisi kudsije? Učenjaci u tom pogledu navode mnoge elemente prema kojima se ona razlikuje od Kur'ana, a ti se stavovi mogu svesti na četiri osnovna stava:

- Kur'an je i tekstom i smislom Allahov govor, a hadisi kudsija je samo smislom Allahov govor, dok su to Muhammedove riječi, Allah ga blagoslovio i spasio.

- Kur'an je sav prenesen mutevatir predajom, a hadisi kudsije nisu tako preneseni.

- Samo učenje Kur'ana, bez obzira da li razumijemo njegovo značenje ili ne, jest ibadet, a čitanje hadisi kudsija nije.

- Ko bi zanijekao samo jednu riječ, pa čak i samo jedno slovo iz Kur'ana, postao bi nevjernik, a onaj ko bi zanijekao hadisi kudsiju ne bi postao nevjernik, bio bi samo griješnik.

Hadisi kudsije mogu biti na različitom stepenu vjerodostojnosti kao i hadisi. Ovisno o tome da li ispunjavaju ili, pak, ne ispunjavaju uvjete vjerodostojnosti. Tako, postoje hadisi kudsije koje su sahih, hasen, daif, a postoje i oni koji su patvoreni i apokrifni. Jer, kako god su ljudi lagali na Allahova Poslanika, izmišljajući hadisi kudsije lagali su i na Allaha (dž. š.). Zato je prije upotrebe hadisi kudsija nužno provjeravati njihov stepen kao i kod hadisa.

Merfu' hadisi

Merfuom se naziva svaki hadis koji se vezuje za Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Sened kod ove vrste hadisa doseže do Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Primjer: Kada neki od ashaba kaže: "Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao je..", to i to, ili "postupio je." tako i tako.

Postoje dvije vrste merfu'a: stvarni merfu hadisi ***(merfu-hakikaten)*** i relativni merfu hadisi ***(merfu-hukmen).***

Stvarni merfu' hadis je onaj hadis čiji sened doseže do Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Relativni je onaj hadis čiji sened doseže samo do ashaba, ali u njemu ashab kazuje o stvarima koje nije mogao saznati osim od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Na primjer: Kada neko od ashaba priča o gajb stvarima

ili kaže da im je bilo naređeno to i to, ili da im je bilo zabranjeno to i to, a poznato je da je samo Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, znao gajb svjetove i da je samo on nešto mogao narediti i zabraniti. Ovakva vrsta hadisa, koji su osnovi mevkuf, imaju status merfu' hadisa.

Mevkuf hadisi

Mevkufom se naziva svaki hadis čiji sened doseže samo do ashaba. To su, ustvari, riječi, postupci i odobrenja ashaba.

Mevkuf hadisi mogu imati različit stepen pouzdanosti - ovisno o tome da li ispunjavaju uslove sahiha ili ne ispunjavaju. A kada je hadis po svome stepenu i vjerodostojan, on ne može vrijediti kao valjan argument na kojemu bi se temeljili propisi šeri'ata. Jer su to riječi i postupci ashaba, a na njima se ne može temeljiti propis islama.

Maktu' hadisi

Mektu' je onaj hadis čiji sened doseže samo do tabi'ina, ili nekog poslije njih.

Ova vrsta hadisa su, ustvari, riječi tabi'ina. Kao i sve druge vrste hadisa, tako i maktu' hadis može, po stepenu svoje vjerodostojnosti, biti ***sahih, hasen, daif,*** a može biti i apokrifan. A kada je i sahih, treba imati na umu da su to samo riječi i postupci tabi'ina, na kojima se ne može temeljiti ni jedan šerijatsko pravni propis.

PODJELA HADISA S OBZIROM NA KONTINUIRANOST SENEDA

Sve hadise čiji je sened spojen možemo podijeliti na sedam vrsta:

1. ***muttasil hadisi;***
2. ***musned hadisi;***
3. ***muanan hadisi;***
4. ***muennen hadisi;***
5. ***muselsel hadisi;***
6. ***ali hadisi;***
7. ***nazil hadisi.***

Muttasil hadisi

Muttasil je onaj hadis čiji je sened od početka do kraja spojen, bez obzira da li doseže do Allahova Poslanika, AUah ga blagoslovio i spasio, ili ashaba. Ovaj se hadis naziva još i ***mevsul hadisom.***

Ako je sened jednog hadisa spojen i doseže do Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, tada se taj hadis naziva još i ***muttasil-merfu hadisom.*** A ako mu je sened spojen i doseže do ashaba, onda se takav hadis naziva i ***muttasil-mevkuf hadisom.*** Postavlja se pitanje da li se jedan hadis čiji je sened spojen i doseže do tabi'ina može nazvati muttasilom. Iraki smatra da se takav hadis ne može uopćeno nazivati muttasilom. Može ukoliko se taj naziv vezuje za ime osobe za koju se veže sened. Na primjer: Ovaj hadis je muttasil do Seida b. Musijjiba, i si.

Musned hadisi

Musned je onaj hadis čiji je sened od početka do kraja spojen i doseže do Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Primjer: Buharija veli: "Ispričao nam je Abdullah b. Jusuf, on je prenio od Malika, on od Ebu Zinada, on od el-A'redža, a on od Ebu Hurejra, koji je kazao da je Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio rekao: ***"Kada se pas napije iz posude nekog od vas, neka je opere sedam puta."***

Musned hadis je istovremeno i ***muttasil-merfu' hadis.***

Muan'an hadisi

Muan'nom se naziva svaki hadis u čijemu se senedu u toku prenošenja upotrijebljava prijedlog ***an*** (od). Primjer: Tirmizija veli: "Ispričao nam je Kutejbe, kaže, nas je obavijestio Mugire b. Abdurahman, on je prenio od Ebu Zinada, on od el-A'redža, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: "Najbolji dan u kojemu se sunce rodi je petak. U njemu je stvoren Adem, u njemu je uveden u džennet i u njemu je izveden iz njega, a i Sudnji dan će se dogoditi u petak."

Da bi se sened jednog muan'an hadisa mogao smatrati spojenim, neophodno je da budu ispunjena dva uvjeta:

- da su sve ravije koji hadis prenose sa prijedlogom ***an*** (od) vremenski dočekale one od kojih su hadis preuzeli, te

  da ravije koji prenose hadis sa prijedlogom ***an*** nisu u svome karakteru mudellisi (oni koji su skloni obmanama).

Muennen hadisi

Munnen hadisom se naziva svaki hadis u čijemu se senedu tokom njegova prenošenja upotrebljava riječca ***enne*** (uistinu, zaista). Primjer: Prenosi Malik od Nafi'a, a on od Ibn Omera da je "Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, tokom jednog putovanja, čuo Omera b. Hattaba kako se zaklinje ocem, pa je rekao: "Uzvišeni Allah vam zabranjuje da se zaklinjete vašim roditeljima, ko se od vas bude htio zakleti, neka se kune samo Bogom ili neka šuti."

Da bi se sened jednog muennen hadisa mogao smatrati spojenim, prema mišljenju većine učenjaka, uvjet je da budu ispunjena ista ona dva uvjeta kao i kod muan'an hadisa.

Muselsel hadisi

Muselsel je onaj hadis u čijemu senedu ravije lančano ponavljaju neko svojstvo ili stanje koje se odnosi na nekog raviju ili samu predaju. Primjer zato je hadis u kojemu stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao Muazu b. Džebelu: ***"Muazu, ja te uistinu volim, iza svakog namaza reci: Allahu moj, pomozi mi u spominjanju Tebe, u zahvaljivanju Tebi i u robovanju Tebi."*** Kod prenošenja ovoga hadisa, svi prenosioci ističu riječi: "Ja te volim, pa reci." Ili, hadis Ebu Hurejra, u kojemu stoji da je Ebu Hurejre kazao: "Ebu Kasim me je uhvatio za ruku i rekao: ***"Uzvišeni Allah je stvorio zemlju u subotu."***

Kod ovog hadisa, svaki ravija uhavti za ruku onoga kome priča ovaj hadis, potom mu ga saopći.

Ali hadisi

Ali hadisom naziva se svaki hadis čiji je sened od početka do kraja spojen i kratak.

Sve što je sened jednog hadisa kraći sve je manja mogućnost propusta i grješki. Sto je sened jednog hadisa duži, objektivne mogućnosti propusta i grješki su sve veće. Zato su hadiski učenjaci tragali za kratkim senedima. Nije im bilo teško otići i po nekoliko desetina milja daleko da bi hadis preuzeli izravno od nekog učenjaka i onda kada bi im taj hadis od njega neko prenio u mjestu njihova boravka.

Nazil hadisi

Nazilom se naziva svaki hadis čiji je sened od početka do kraja spojen i dugačak.

Prednost kraćem senedu daje se samo onda ako imamo dva pouzdana seneda od kojih je jedan kratak, a drugi dugačak. Ukoliko bi duži sened bio pouzdan, a kraći nepouzdan, prednost bi se dala pouzdanom senedu bez obzira što je dugačak.

PODJELA HADISA KOJI SE PRIHVATAJU; NA VAŽEĆE I NEVAŽEĆE

Svi se hadisi koji se prihvataju, a u što spadaju ***mutevatir, sahih*** i ***hasen*** hadisi, mogu podijeliti na: važeće, tj one koji su na snazi i na ne važeće, tj. one koji su izvan snage. Tu spadaju ***muhkem*** i ***muhtelii*** hadisi, te ***naših*** i ***mensuh*** hadisi.

Muhkem hadisi

Muhkemom se naziva svaki hadis koji ispunjava uvjete hadisa koji se prihvataju i koji nije u koliziji sa drugim hadisom po stepenu njemu ravnom.

Ovakvih hadisa je najviše, a veoma je malo onih koji su u koliziji sa drugim hadisima. Prema tome, ova vrsta hadisa spada u kategoriju važećih hadisa, po kojima se postupa.

Muhtelif hadisi

Muhtelifom se naziva svaki hadis koji ispunjava uvjete hadisa koji se prihvataju, ali je u koliziji sa hadisom prema stepenu njemu ravnom, s tim što je moguće naći pomirljivi smisao među njima.

Ovakvi su hadisi važeći, a ne važeći su oni koji su u koliziji sa pouzdanijim hadisima i nije ih moguće uskladiti sa njima, kao što su ***šaz hadisi*** i ***munker hadisi.***

Naših hadisi i mensuh hadisi

Naših, ili derogirajući, jest onaj hadis kojim je neki drugi hadis ili, pak, propis sadržan u njemu stavljen izvan snage. Ovaj se drugi zove mensuh hadis, ili derogirani hadis. Naših hadis je važeći koji je na snazi, a mensuh je nevažeći hadis, jer je izvan upotrebe i po njemu se ne postupa.

Naših hadis se od mensuh hadisa može prepoznati na jedan od slijedećih načina:

Na osnovu riječi Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Na primjer: ***"Bio sam vam zabranio da***

***posjećujete mezare, sada ih posjećujte.*"** Ovim su hadisom, naime, stavljeni van snage svi hadisi u kojima se zabranjuje posjeta mezarima.

- Na osnovu riječi ashaba. Na primjer, Džabir b. Abdullah kaže: ***"Posljednja odredba Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, bila je da ne treba ponovo uzumati abdest nakon što se nešto jede i pije što je bilo na vatri."*** Riječi Džabira b. Abdullaha ukazuju da su svi hadisi prema kojima je bilo obavezno ponovo uzimanje abdesta nakon što bi se nešto pojelo i popilo što je bilo na vatri stavljeni izvan snage.

Na osnovu historijata izgovora hadisa. Sidad b. Evs kaže da je Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: ***"Post je pokvaren onom ko pušta i onome kome se pušta krv."*** Ibn Abbas veli: ***"Vjerovjesnik je, Allah ga blagoslovio i spasio, sebi pustio krv kad je bio u ihramu i postio."*** Iz drugih predaja hadisa koji prenosi Šidad b. Evs da se zaključiti da je te riječi Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, izgovorio u Mekki, neposredno nakon Fetha, njezina oslobođenja, 8. godine po Hidžri, a Ibn Abas je sa Vjerovjesnikom bio na Oprosnom hadžu 10. godine po Hidžri. Ovo je dokaz da je prvi hadis derogiran i stavljen izvan snage.

JOŠ NEKE VRSTE HADISA

Ovdje ćemo spomenuti još dvije vrste hadisa koji se nisu mogli podvesti ni pod jednu od ranije spomenutih podjela i naslova. To su:

1. ***mudredž hadisi*** i
2. ***musahhaf hadisi.***

Mudredž hadisi

Mudredžom se naziva onaj hadis kod kojega je izmijenjen kontekst seneda, ili je u tekst hadisa ubačeno nešto što mu ne pripada, a što nije ničim razdvojeno o teksta hadisa.

Mudredž hadisa imamo dvije vrste:

- mudredž hadisi kod kojih je nešto umetnuto u sened, i
- mudredž hadisi kod kojih je nešto umetnuto u metn.

Ebu Davud navodi primjer hadisa kod kojih je nešto umetnuto u sened: "Ispričao mi je Sulejman b. Davud el-Mihri, koji kaže obavijestio nas je Ibn Vehb, kaže; mene je obavijestio Džerir b. Hazim, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damreta, a Haris el-Aver je prenio od Alije, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: ***"Ukoliko posjeduješ dvjesto dirhema, koji su preko tvojih potreba stajali godinu dana, pet dirhema si dužan podijeliti na ime zekata."*** Ovdje je Džerir u sened hadisa, koji preko Asima b. Damrea doseže samo do Alije, umetnuo još jedan sened, u kojem Haris el-A'ver ovaj hadis preko Alije vezuje za Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Dakle Džerir je u ovom hadisu umetnuo sened u sened."

Primjer za hadis u čiji je metn ubačeno nešto što mu ne pripada: Hatib el-Bagdadi prenosi od Su'bea, on od Muhammeda b. Zijada, a on od Ebu Hurejra, koji je kazao da je Allahov poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: ***"Propisno uzimajte abdest; teško onome kod koga pete ostanu suhe."*** "Propisno uzimajte abdest" jesu riječi Ebu Hurejra, koje je neki ravija prenio kao Poslanikove riječi, jer ih nije ničim

razdvojio od riječi Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. To se da zaključiti na temelju hadisa koji bilježi Buharija u svome ***Sahihu,*** a u kojemu stoji da je Ebu Hurejre kazao: "Propisno uzimajte abdest, jer je Ebu Kasim kazao: "Teško onome kod koga pete ostanu suhe."

Musahhaf hadisi

Musahhafom se naziva onaj hadis u kojemu je prilikom zapisivanja grješkom promijenjen oblik neke riječi te umjesto nje zapisana sasvim druga riječ, sa istim ili, pak, drukčijim značenjem.

Musahhaf hadis možemo podijeliti na dvije vrste:

- Musahhaf hadis kod kojega je promijenjen oblik riječi u senedu. Za to imamo slijedeći primjer: Su'be prenosi hadis od El-Avvama b. Muradžima, a Ibn Mein je umjesto: "od El-A'vvama b. Muradžima", zapisao: "od el-A'vvama b. Muzahima". A za musahhaf hadis kod kojega je promijenjen oblik riječi u tekstu hadisa ima ovaj primjer: Zejd b. Sabit kaže: "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, sebi je napravio sobu u džamiji." Ibn Lehia je umjesto riječi ***ihtedžere*** ("napravio sobu") grješkom zapisao ***ihtedžeme*** ("pustio krv"), pa je time u potpunosti promijenio smisao prethodnom hadisu, koji sada glasi: "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, sebi je pustio krv u džamiji"

Najčešće grješke ove vrste prave oni koji hadise nisu preuzeli od svojih učitelja, nego ih preuzimaju iz zapisanih stranica. Uslijed toga hadiski učenjaci stoje na stanovištu da hadise ne treba prihvatati od onih koji su ih preuzeli iz stranica.

GENERACIJE RAVIJA

Hadiski učenjaci su sve ravije hadisa svrstali u 12 generacija. Prema Ibn Hadžeru el-Askalaniju, to su: sljedeće generacije:

1. Ashabi, Vjerovjesnikovi, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenici.
2. Stariji tabi'ini i muhadremini kao što je npr. Seid b. Musejib.
3. Srednji tabi'ini, kao što su npr. Hasan el-Basri i Muhammed b. Sirin.
4. Generacija koja slijedi iza srednje generacije tabi'ina, kao što su Muhammed b. Sihab ez-Zuhri i Katade.
5. Mlađi tabi'ini koji su zatekli jednog ili dvojicu ashaba kao što su A'meš i drugi.
6. Tabi'ini koji su živjeli u isto vrijeme kada i mlađi tabi'ini, s tim što oni nisu zatekli ni jednog ashaba. Npr. Ibn. Džurejdž.
7. Stariji etbait-tabi'ini kao što su Malik b. Enes i Sufjan es-Sevri.
8. Srednja generacija etbait-tabi'ina kao što su Sufijan b. Ujejne i Ibn Ulejje.
9. Mlađi etbait-tabi'ini kao što su Zejd b. Harun, Šafija, Ebu Davud et-Tajalisi i Abdur-Rezzak.

10. Generacija starijih prenosilaca koji su hadise preuzeli od etbait-tabi'ina, kao što je Ahmed b. Hanbel i drugi.
11. Generacija srednjih prenosilaca koji su hadise preuzeli od etbai-tabi'ina, kao što su ez-Zuheli i Buharija.
12. Generacija mlađih prenosilaca koji su hadise preuzeli od etbait-tabi'ina, kao što su Tirmizija, Ebu Davud i Nesaija.

Prva i druga generacija živjele su u prvom stoljeću. Treća, četvrta, peta, šesta, sedma i osma, živjele su u drugom, dok su preostale četiri živjele u trećem stoljeću po Hidžri.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَالَ أَبُو عِيسَى مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ سَوْرَةَ التِّرْمِذِيُّ:

كِتَاب الطَّهَارَةِ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

١ بَاب مَا جَاءَ لاَ تُقْبَلُ صَلاَةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ

١ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ ح و حَدَّثَنَا هَنَّادٌ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لاَ تُقْبَلُ صَلاَةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ وَلاَ صَدَقَةٌ مِنْ غُلُولٍ". قَالَ هَنَّادٌ فِي حَدِيثِهِ إِلاَّ بِطُهُورٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا الْحَدِيثُ أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَحْسَنُ .

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي ال؟مَلِيحِ عَنْ أَبِيهِ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسٍ. و؟أَبُو الْمَلِيحِ بْنُ أُسَامَةَ اسْمُهُ عَامِرٌ، وَيُقَالُ زَيْدُ بْنُ أُسَامَةَ بْنِ عُمَيْرٍ الْهُذَلِيُّ

U ime Allaha Milostivoga, Samilosnog

Hafiz Ebu Isa Muhammed b. Isa b. Sevre et-Tirmizi je kazao:

POGLAVLJA O ČISTOĆI

Preneseno od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

1. Namaz neće biti primljen bez (propisne) čistoće

1. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid[1]; kaže:[2] Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Simaka b. Harba (h).[3]

---

[1] Kutejbe b. Seid es-Sekafi je muhadis iz Horasana. Rođen je 149. godine po Hidžri. Hadise je slušao od Malika b. Enesa, Lejsija, Šerika i mnogih drugih. Od njega su hadisi preuzeti u svim zbirkma *El-Kutubus--sitte*, osim u *Sunenu* Ibn Madže. Jahja b. Mein i Nesaija ga smatraju veoma pouzdanim ravijom. Umro je 240. godine po Hidžri u devedesetprvoj godini života.

[2] Nevevi kaže: "Kod hadiskih učenjaka je adet da se prilikom pisanja seneda između imena ravija izostavlja riječ *kale* ("rekao je", "kazao je", "veli", "kaže"). Stoga je nužno da se ona prilikom citiranja seneda hadisa izgovara, naročito ispred riječi: *hadessena, ahberena, enbe'na* i slično." Ja sam, rukovodeći se tim adetom, kod prevođenja seneda hadisa tamo gdje je to bilo neophodno stavljao riječi: "kaže", "kazao je", "rekao" je i tome slično, ovisno o tome koja od njih gdje odgovara.

[3] Ukoliko sened jednog hadisa ima više puteva, a pisac želi da ih sve spomene, u tom slučaju su hadiski učenjaci praktikovali da na mjestu gdje se sened preusmjerava na drugi put ili način stavljaju slovo *h*; to je ustvari simbol za riječ *tehvil*, koja ima značenje preusmjerenja.

ISPRIČAO NAM JE Hennad: kaže: Nama je ispričao Veki', prenijevši od Israila, on od Simaka, on od Musa'ba b. Sa'da, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: "**Namaz neće biti primljen bez** (propisne) **čistoće, niti će biti primljena milostinja sadaka** (koja se podijeli) **iz nepošteno stečene imovine.**"[1]

U hadisu koji prenosi Hennad stoji: "Osim sa prethodno obavljenim propisnim čišćenjem."

Ebu Isa kaže: "Ovaj hadis je nešto najpouzdanije i najbolje o ovoj temi".[2]

Na ovu temu su još hadise prenijeli i Ebu Melih od svoga oca, Ebu Hurejre i Enes. Ebu Melihu b. Usami je ime Amir, neki vele Zejd b. Usame b. Umejr el-Huzeli.

٢ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الطُّهُور

٢ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى الْقَزَّازُ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ح وحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ أَوِ الْمُؤْمِنُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَتْ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ

---

[1] Islamski učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je čišćenje (od velikog i malog hadesa, te tijela, odjeće i mjesta na kojemu će biti obavljeno klanjanje namaza) uvjet za valjanost namaza, kako kod obaveznih namaza, tako i kod nafile. Namaz ne vrijedi bez propisno obavljena čišćenja.

[2] Navedeni hadis su u *El-Kutubus--sitte* zabilježili svi osim Buharije.

الْمَاءِ أَوْ نَحْوَ هَذَا وَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتْ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتَّى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ ، وَهُوَ حَدِيثُ مَالِكٍ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَأَبُو صَالِحٍ وَالِدُ سُهَيْلٍ هُوَ أَبُو صَالِحٍ السَّمَّانُ وَاسْمُهُ ذَكْوَانُ. وَأَبُو هُرَيْرَةَ اخْتُلِفَ فِي اسْمِهِ فَقَالُوا: عَبْدُ شَمْسٍ وَقَالُوا: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو وَهَكَذَا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ وَهُوَ الْأَصَحُّ. قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، وَثَوْبَانَ وَالصُّنَابِحِيِّ، وَعَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ، وَسَلْمَانَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. وَالصُّنَابِحِيُّ الَّذِي رَوَى عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ: لَيْسَ لَهُ سَمَاعٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَاسْمُهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُسَيْلَةَ، وَيُكْنَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ رَحَلَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الطَّرِيقِ. وَقَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَادِيثَ. وَالصُّنَابِحُ بْنُ الْأَعْسَرِ الْأَحْمَسِيُّ صَاحِبُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُقَالُ لَهُ الصُّنَابِحِيُّ أَيْضًا. وَإِنَّمَا حَدِيثُهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ فَلَا تَقْتَتِلُنَّ بَعْدِي.

2. O vrijednostima čišćenja

2. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n b. Isa el-Kazaz; kaže: Nama je ispričao Malik b. Enes *(h)* ISPRIČAO NAM JE Kutejbe, prenijevši od Malika, on od Suhejla b. Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Kada rob musliman,** ili (je kazao): mu'min, **uzimajući abdest opere svoje lice, iz njegova lica zajedno**

s vodom ili sa posljednjom kapi vode, izađe svaki grijeh koji je počinio pogledom (svojih očiju) **ili je rekao slično tome. A kada opere svoje ruke, iz njegovih ruku izađe svaki grijeh uporedo sa vodom ili poslednjom kapi vode, koje je njima** (rukama) **počinio, tako da** (poslije abdesta) **ostane potpuno čist od grijeha."**[1]

Ebu Isa veli: "Ovaj hadis je hasenun-sahihun, tj. hadis koji prenosi Malik od Suhejla, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre." Ebu Salih je otac Suhejlov, on je Ebu Salih es-Semman, ime mu je Zekvan. Što se, pak, tiče Ebu Hurejre, ulema se razilazi u pogledu njegova stvarnog imena: Neki vele da mu je ime Abdu-Šems, neki da mu je ime Abdullah b. Amr. Ovo drugo potvrđuje i Muhammed b. Ismail, i to je ispravnije.[2]

---

[1] Ibnul Arebi u djelu *Aridatul-Ahvezi*, komentirajući ovaj hadis kaže: "Da se ovdje pod pojmom grijeh, misli na male grijehe. To znači, kad god musliman ili mu'min (ovdje je dilema kod ravije), uzme abdest, budu mu oprošteni svi mali grijesi koje je počinio dijelovima svoga tijela koje pere prilikom uzimanja abdesta. Za velike grijehe je potrebno pokajanje (*tevba*). Takav zaključak on izvodi na temelju slijedećih Vjerovjesnikovih riječi: "Pet dnevnih namaza brišu grijehe koje je čovjek počinio između njih dok džuma namaz briše grijehe koje čovjek počini između dvije džume, ukoliko se ne radi o velikim grijesima.

[2] Ibnu Hadžer el-Askalani u djelu *Takribut-Tehzib* ističe da su se učenjaci razišli u pogledu stvarnog imena ashaba Ebu Hurejre ed-Devsija, spomenuto je oko devet različitih mišljenja.
Buharija smatra da je najispravniji stav da mu je ime Abdullah b. Amr, dok većina ostalih učenjaka drže najispravnijim stav da mu je ime Abdur-Rahman b. Sahr.
Iz predaje koju bilježi Ibnu Abdul-Ber saznajemo kako je ovaj plemeniti ashab dobio nadimak "Ebu Hurejre" (vlasnik male mace). U spomenutoj predaji sam Ebu Hurejre veli: Jednog dana sam u svojoj torbici nosio malu

Ebu Isa veli: "Na ovu temu su još hadisi preneseni i od Osmana b. Afana, Sevbana, Sunabihija[1], Amra b. Abeseta, Selmana i Abdullaha b. Amra."

Sunabihiju, koji hadise prenosi od Ebu Bekra es-Siddika, a nije ih izravno slušao od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, ime je Abdur-Rahman b. Usejle, a Ebu Abdullah mu je nadimak po djetetu. On je krenuo (u Medinu) s ciljem da se vidi i susretne sa Vjerovjesnikom. Međutim, Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, preselio je (na ahiret) dok je on još bio na putu.

Ashabu, koji hadise izravno prenosi od Vjerovjesnika, ime je Sunabih b. el-A'ser el-Ahmesi, kojeg neki zovu Sunabihijem. Njegove riječi su: "Čuo sam Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je kazao: **"Ja ću se ponositi**

---

macu. Vidjevši to, Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, upita me: Šta ti je to u torbi? Mala maca, odgovorih. Nakon izvjesnog vremena on me zovnu o Ebu Hurejre (o vlasniče male mace!).

[1] Malik u *Muveta'u* i Nesaija u *Sunenu* bilježe od Abdullaha Sunabihija da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Kada rob musliman ili mu'min, uzimajući abdest, opere svoja usta, iz njih iziđu grijesi koje je ustima počinio. Kada opere nos, iz njega Takođerr iziđu grijesi, kada opere svoje lice, iz njegova lica iziđu grijesi do te mjere da iziđu i ispod trepavica njegovih očiju. Kada opere svoje ruke, iz njih iziđu grijesi koje je rukama počinio tako da čak iziđu i ispod noktiju prsta njegovih ruku. Kada učini mesh po glavi, spanu grijesi sa njegove glave do te mjere da iziđu i iz njegovih ušiju, a kada opere svoje noge iz njih iziđu grijesi koje je nogama počinio do te mjere da čak iziđu i ispod nokata njegovih nožnih prstiju.**"

vašom brojnošću pred ostalim ummetima, pa nemojte se, nakon mene, ubijati međusobno."[1]

٣ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ مِفْتَاحَ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ

٣ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالُوا حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ ح و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا الْحَدِيثُ أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَحْسَنُ.

وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ: هُوَ صَدُوقٌ وَقَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْت مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ يَقُولُ: كَانَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَإِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَالْحُمَيْدِيُّ: يَحْتَجُّونَ بِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ.

قَالَ محمد: وَهُوَ مُقَارِبُ الْحَدِيثِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَأَبِي سَعِيدٍ .

---

[1] Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Iz Tirmizijinih riječi se da razumjeti da su postojala dvojica ravija po imenu Sunabihij. Jedan od njih dvojice je Abdullah Sunabihij; on je ashab; izravno je hadise prenosio od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, a drugi je Ebu Abdullah Abdur-Rahman b. Usejle, koji nije imao susreta sa Allahovim Poslanikom. Iz Jemena je pošao s ciljem da vidi Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, i kada je stigao u mjesto el-Džuhfe, neki prolaznik mu saopći da su prije pet dana ukopali Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

3. Ključ namaza je čišćenje

3. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe, Hennad i Mahmud b. Gajlan; kažu: Nama je ispričao Veki' prenijevši od Sufjana *(h)* ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi; kaže: Nama je ispričao Sufjan prenijevši od Abdullaha b. Muhammeda b. Akila, on od Muhammeda b. el-Hanefijja, on od Alije, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: "**Ključ namaza je čišćenje, njegov** (početak) **kojim mnoge radnje bivaju zabranjene je početni tekbir, a njegov završetak je selam.**"[1]

Ebu Isa veli: "Ovaj hadis je nešto što je najpouzdanije i najbolje na ovu temu.

---

[1] Opće je poznata stvar da je čišćenje uvjet - šart da bi se moglo pristupiti klanjanju namaza. Pod pojmom čišćenje podrazumijevamo, čistoću mjesta na kojemu želimo klanjati, čistoću odjeće te čistoću tijela, u što spada kupanje po potrebi, te uzimanje abdesta ili tejemuma u situacijama kada nemamo vode ili imamo ali je iz određenih opravdanih razloga nismo u stanju upotrijebiti. S obzirom da se bez prethodno obavljena čišćenja ne može pristupiti namazu, Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, u navedenom hadisu čišćenje je nazvao ključem namaza, isto kao što je u nekim hadisima, namaz kao najizrazitiju formu pokornosti Allahu (dž.š.) nazvao ključem dženneta.

Početni tekbir u namazu je nazvao njegovom zabranom, zato što nam, nakon što izgovorimo početni tekbir i stupimo u namaz, sve druge radnje koje nisu sastavni dio namaza postaju zabranjene sve dok smo u namazu. Tako nam je u namazu zabranjen bilo kakav razgovor, jelo, piće i mnoge druge stvari koje su inače dozvoljene izvan namaza.

Selam je nazvao dopuštenjem ili dozvolom, iz razloga što nam sve ono što je bilo zabranjeno činiti dok smo bili u namazu postaje dopuštenim predajom selama, obzirom da njime završavamo namaz.

Abdullah b. Muhammed b. Akil je iskren (*sadik*). Neki su učenjaci imali primjedbi na njegovo pamćenje.

Ebu Isa kaže: "Čuo sam Muhammeda b. Ismaila kada veli: Ahmed b. Hanbel, Ishak b. Ibrahim i el-Humejdi su uzimali hadise koje prenosi Abdullah b. Muhammed b. Akil. Muhammed (Buharija) kaže: "On kao ravija hadisa posjeduje osrednje kvalitete."

Ebu Isa veli: "Na ovu temu su još hadisi preneseni i od Džabira i Ebu Seida.

٤ بَاب مَا يَقُولُ إِذَا دَخَلَ الْخَلاَءَ

٤حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ زَنْجَوَيْهِ الْبَغْدَادِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ قَرْمٍ عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِفْتَاحُ الصَّلاَةِ الْوُضُوءُ .

٥ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ ،قَالاَ : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلاَءَ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ.

قَالَ شُعْبَةُ: وَقَدْ قَالَ مَرَّةً أُخْرَى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبِيثِ أَو الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَزَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ وَجَابِرٍ وَابْنِ مسعود .

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَحْسَنُ.

وَحَدِيثُ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ فِي إِسْنَادِهِ اضْطِرَابٌ: رَوَى هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ وَسَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ: فَقَالَ سَعِيدٌ: عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَوْفٍ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ زَيْدِ بْـنِ أَرْقَمَ. و قَالَ هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ: عَنْ قَتَادَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ. وَرَوَاهُ شُعْبَةُ وَمَعْمَرٌ عَـنْ قَتَادَةَ عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ: فَقَالَ شُعْبَةُ: عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ وَقَالَ مَعْمَـرٌ: عَـنِ النَّضْـرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى سَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَذَا فَقَالَ: يُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ قَتَادَةُ رَوَى عَنْهُمَا جَمِيعًا.

٦ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضَّبِّيُّ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْـنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَخَـلَ الْخَـلَاءَ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

4. Šta se izgovara kod ulaska u nužnik

4. ISPRIČALI SU NAM Ebu Bekr: Muhammed b. Zendževejh el-Bagdadi i mnogi drugi; kaže: Nama je ispričao Husejn b. Muhammed; kaže: Nama je ispričao Sulejman b. Karm prenijevši od Ebu Jahje el-Kattata, on od Mudžahida, a on od Džabira b. Abdullaha koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ključ namaza je abdest.**"

5. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Hennad; kažu: Nama je ispričao Veki', prenijevši od Šu'bea, on od Abdul-Aziza b. Suhejba, a on od Malika, koji je kazao: "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, bi prije ulaska u nužnik govorio: "**Bože moj utičem se Tebi.**" Šu'be kaže: Drugi put bi rekao: "**Utičem se Tebi od muškog i ženskog roda šejtanskog ili** (kazao) **od svega što je loše i ružno.**"[1]

Ebu Isa veli: "Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Zejda b. Erkama, Džabira i Ibn Mesuda.

Ebu Isa kaže: "Hadis koji prenosi Enes je nešto najpouzdanije i najbolje što je preneseno na ovu temu.

U senedu hadisa koji prenosi Zejd b. Erkam postoji izvjestan poremećaj: Prenose ga Hišam ed-Destevai i Seid b. Ebu Arube od Katade. Seid kaže: od Kasima b. Avfa eš-Šejbanija, a on od Zejda b. Erkama. Hišam ed-Destevai kaže: od Katade, a on od Zejda b. Erkama a i Šu'be i Ma'mer su ga prenijeli od Katade i Nadra b. Enesa, stim što Šu'be dalje kaže: od Zejda b. Erkama, a Ma'mer od Nadra b. Enesa on

---

[1] Prokleti šejtani i duhovi napasnici najčešće i najradije borave na nečistim mjestima. Na takvim mjestima nije dozvoljeno bilo šta učiti. U navedenim hadisima nas Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, uči da od Uzvišenog Allaha (dž. š.) tražimo utočište prije nego li stupimo na takva mjesta ili pak prije negoli počnemo obavljati veliku ili malu nuždu. Razlog za to je bojazan da možda oni ne iskoriste situaciju kada nismo u stanju spomenuti Allaha (dž.š.) ili nešto proučiti pa da nam naude.

U slučaju da neko zaboravi ove dove proučiti prije ulaska u nužnik ili na mjesta na kojima želi obaviti neku nuždu, može to učiniti mislima, s tim što mu nije dozvoljeno da to i izgovora.

od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio."[1]

Ebu Isa kaže: O tome sam pitao Muhammeda, pa je rekao: Postoji mogućnost da je Katade ovaj hadis prenio od njih svih.

6. OBAVIJESTIO NAS JE Ahmed b. Abde ed-Dabbi el-Basri; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Zejd prenijevši od Abdul-Aziza b. Suhejba, a on od Enesa b. Malika, da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, prije ulaska u nužnik govorio: "**Bože moj utičem Ti se od muškog i ženskog roda šejtanskoga.**"

Ebu Isa veli: "Ovaj hadis je hasenun-sahihun."

٥ بَاب مَا يَقُولُ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْخَلَاءِ

٧ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَعِيلَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ بْنِ يُونُسَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْخَلَاءِ قَالَ: غُفْرَانَكَ.

---

[1] Ebu Isa je istakao da u senedu hadisa koji prenosi Zejd b. Erkam postoji izvjestan poremećaj ravija *(ittirab).* U takvom slučaju ukoliko se ne nađe adekvatno rješenje, hadis dobiva status daif hadisa.

Sve spomenute dileme i neslaganja otklonio je Buharija, kada je na Tirmizijino pitanje šta on misli o tome, rekao da postoji mogućnost da je Katade ovaj hadis prenio od njih svih. Ebu Tajjib kaže: Sasvim je izvjesno da je Katade dotični hadis čuo i od Kasima i Nadra b. Enesa, sa čim se slaže i Bejhekija.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ إِسْرَائِيلَ عَنْ يُوسُفَ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، وَأَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى اسْمُهُ : عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ الْأَشْعَرِيُّ.

وَلاَ نَعْرِفُ فِي هَذَا الْبَابِ إِلاَّ حَدِيثَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

5. Šta se izgovora nakon izlaska iz nužnika

7. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Ismail; kaže: Nama je ispričao Malik b. Ismail, prenijevši od Israila b. Junusa, on od Jusufa b. Ebu Burdea, on od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, bi nakon izlaska iz nužnika govorio: "**Molim Tvoj oprost.**"[1]

---

[1] Prema mišljenju uleme, dva su razloga zbog kojih je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nakon što bi izišao iz nužnika molio Uzvišenog Allaha (dž.š.) za oprost:

- On je u svim životnim prilikama i svim situacijama stalno veličao i slavio Uzvišenog Allaha, osim u stanju obavljanja velike i male nužde te Ga zbog toga moli da mu oprosti što to u toj situaciji nije mogao, i
- Svevišnji Allah (dž.š.) obdario je čovjeka brojnim blagodatiama, zato kada bi Mu stalno zahvaljivao, ne može Mu se zahvaliti samo na blagodatima što mu je omogućio da može odstraniti ono što je u njemu suvišno i što ga muči, a da ne govorimo o ostalim. Zbog toga Allahov Poslanik moli Allaha (dž.š.) da mu oprosti, jer čovjek, objektivno, nije u mogućnosti da Mu se na svim tim blagodatima zahvali.

Priča se da je brat halife Haruna Rešida, rekao svom bratu halifi: "Brate moj! Kada bi došao u situaciju da ne možeš obaviti malu nuždu, šta bi dao da to ponovo možeš normalno činiti? Dao bih polovinu od svega što posjedujem, odgovori halifa, a kada bi došao u situaciju da ne možeš obaviti veliku nuždu, šta bi u tom slučaju dao? Dao bih sve što imam, reče

Ebu Isa kaže: "Ovaj hadis je hasenun garibun, i nije mi poznat osim preko Israila, koji ga prenosi od Jusufa b. Ebu Burdea, a Ebu Burde b. Ebu Musa se zove: "Amir b. Abdullah b. Kajs el-Eš'ari"[1].

Također mi nije poznato da je neko drugi osim Aiše[2] od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenio hadis u ovom značenju.[3]

---

halifa. Na to će njegov brat: Eto, brate moj, i sam vidiš da tvoja vlast i sva tvoja imovina ne vrijede ni koliko samo jedna Allahova blagodat, pa kako se onda nadaš račun položiti.

1 Tirmizija ovaj hadis smatra garib-hadisom, iz razloga što mu nije poznato da je došao drugim putem osim preko Israila i što ga od ashaba u ovom značenju od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenosi samo Aiša. Međutim, prema ocjeni svih hadiskih učenjaka, ravija Israil b. Junus, preko koga je ovaj hadis došao, spada u kategoriju najpouzdanijih ravija. Od njega su i Buharija i Muslim zabilježili mnoge hadise u svojim *Sahihima*. Osim toga, i ovaj hadis koji Tirmizija smatra garibom su zabilježili Buharija i Muslim u *Sahihima* i drže ga pouzdanim. Također ga ocjenjuju sahihom i Ibnu Hiban, Ibnu Huzejme, ed-Darimi i drugi.

2 Ibn Madže bilježi sa senedom od Enesa b. Malika da je kazao: Nekada bi Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, izlazeći iz nužnika govorio: **"Hvala Allahu koji iz mene odstrani ono što je suvišno i što me muči, a zadrža u meni ono što mi koristi."**

3 Što se, pak, tiče ovoga drugog razloga Nevevi u djelu *Šerhul-Muhezeb* tvrdi da su u ovom značenju zabilježeni mnogi hadisi i od drugih ashaba, s tim što oni nisu pouzdani kao ovaj.

٦ باب في النَّهْيِ عَن اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ

٨ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلاَ تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ وَلاَ بَوْلٍ، وَلاَ تَسْتَدْبِرُوهَا، وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا. قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَاحِيضَ قَدْ بُنِيَتْ مُسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةِ: فَنَنْحَرِفُ عَنْهَا وَنَسْتَغْفِرُ اللَّهَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيِّ وَمَعْقِلِ بْنِ أَبِي الْهَيْثَمِ وَيُقَالُ مَعْقِلُ بْنُ أَبِي مَعْقِلٍ وَأَبِي أُمَامَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَسَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي أَيُّوبَ أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَصَحُّ.

وَأَبُو أَيُّوبَ اسْمُهُ خَالِدُ بْنُ زَيْدٍ، وَالزُّهْرِيُّ اسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيُّ وَكُنْيَتُهُ أَبُو بَكْرٍ. قَالَ أَبُو الْوَلِيدِ الْمَكِّيُّ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيُّ: إِنَّمَا مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ وَلاَ بِبَوْلٍ وَلاَ تَسْتَدْبِرُوهَا: إِنَّمَا هَذَا فِي الْفَيَافِي، وَأَمَّا فِي الْكُنُفِ الْمَبْنِيَّةِ لَهُ رُخْصَةٌ فِي أَنْ يَسْتَقْبِلَهَا. وَهَكَذَا قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ.

و قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ: إِنَّمَا الرُّخْصَةُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اسْتِدْبَارِ الْقِبْلَةِ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ، وَأَمَّا اسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ فَلاَ يَسْتَقْبِلُهَا. كَأَنَّهُ لَمْ يَرَ فِي الصَّحْرَاءِ وَلاَ فِي الْكُنُفِ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ.

6. O zabrani okretanja u pravcu Kible prilikom obavljanja velike ili male nužde

8. ISPRIČAO NAM JE Seid b. Abdur-Rahman el-Mahzumi; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Ata'a b. Jezida el-Lejsija, a on od Ebu Ejuba el-Ensarija, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Kada dođete na mjesto gdje želite obaviti neku fiziološku potrebu, ne okrećite se, pri obavljanju velike ili male nužde, ni svojim licem niti leđima svojim u pravcu Kible, nego se okrenite prema istoku ili zapadu."** [1]

Ebu Ejub veli: "Kasnije kada smo otišli u Šam, tamo smo našli nužnike okrenute u pravcu Kible, pa smo ih okrenuli ustranu i zatražili oprost od Allaha (dž. š.)[2]

---

[1] U navedenom hadisu Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zabranjuje da se prilikom obavljanja velike i male nužde okrećemo licem ili leđima u pravcu Kible, a preporučuje da se okrećemo prema istoku ili zapadu. Istina, ove riječi su upućene Medinelijama, kojima je Kibla bila na južnoj strani. To znači da bi se oni kojima je Kibla na istočnoj ili zapadnoj strani pri obavljanju nužde trebali okretati prema jugu ili sjeveru.

[2] Riječi Ebu Ejuba el-Ensarije: "Pa smo ih okrenuli ustranu i zatražili oprost od Allaha (dž.š.)", prema mišljenju Ibnul-Arebija, mogu se shvatiti na jedan od slijedećih načina:

- Zatražili su oprost, jer su se ponovo zaboravivši, vršeći nuždu okrenuli u pravcu Kible;
- zatražili su oprost općenito za svoje grijehe, jer se čovjek obično sjeti svojih grijeha kad napravi kakav prijestup i
- zatražili su oprost onima koji su nužnike napravili u pravcu Kible.

Ovo posljednje značenje, kao jedno od mogućih, Abdur-Rahman el-Mubarekfori apriori odbacuje. On smatra da su nužnike u Šamu gradili

Ebu Isa veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Harisa b. Džez'e ez-Zubejdija, Ma'kila b. Ebu Hejsema, neki vele Ma'kila b. Ebu Ma'kila, Ebu Umame, Ebu Hurejre i Sehla b. Hunejfa. [1]

Ebu Isa kaže: Ebu Ejubov hadis je nešto što je najpouzdanije i najbolje na ovu temu.

---

nemuslimani, jer su Ebu Ejub el-Ensari i ostali ashabi stigli u Šam neposredno nakon njegovog osvojenja.

[1] Mnogi su hadisi od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, preneseni na ovu temu; neki od njih imaju čak i oprečna značenja. To je jedan od razloga da su islamski učenjaci o ovom pitanju zauzeli i različite stavove.

Šafija, Malik i Ishak smatraju da je zabranjeno prilikom obavaljanja velike ili male nužde okretati se licem ili leđima u pravcu Kible. Prema njihovu mišljenju, to je haram onima koji nuždu obavljaju na otvorenom, a nije haram onima koji je obavljaju u zatvorenom. Svoj stav oni temelje na slijedećim predajama:

Džabir b. Abdullah kaže: "Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nam je zabranio da se prilikom mokrenja okrećemo u pravcu Kible. Međutim, godinu dana prije njegove smrti vidio sam ga kako mokri u pravcu Kible." (Ebu Davud i Tirmizija).

Mervan el-Esgar kaže: "Vidio sam Abdullaha b. Omera kada naredi svojoj devi da klekne, a potom obavi malu nuždu okrenuvši se u pravcu Kible. Ebu Abdur-Rahmane! Rekoh mu! Pa zar to Allahov Poslanik nije zabranio? Jeste, reče on. Zabranio je ukoliko se nužda obavlja na otvorenom, međutim, to ne smeta ako između tebe i Kible bude bilo kakav zaklon". (Ebu Davud).

- Ashab Ebu Ejub el-Ensari, Mudžahid, Ibrahim en- Nehai, Sufjan es-Sevri, a prema nekim rivajetima i Ahmed b. Hanbel smatraju da se nije dozvoljeno okrenuti u pravcu Kible, svejedno da li se nužda obavljala na otvorenom ili u zatvorenom prostoru. Oni svoje mišljenje temelje na temaskom i drugim hadisima koje prenose Ebu Ejub el-Ensari i Ebu Hurejre.

Ebu Ejubovo ime je: Halid b. Zejd, a Zuhrijevo: Muhammed b. Muslim b. Ubejdullah b. Šihab ez-Zuhri dok mu je nadimak po sinu Ebu Bekr.

Ebu Velid el-Mekki je kazao da je Ebu Abdullah Muhammed b. Idris - Šafija rekao: Vjerovjesnikove riječi: "Ne okrećite se pri obavljanju velike ili male nužde ni svojim licem niti svojim leđima u pravcu Kible" odnose se na one koji nuždu obavljaju vani na otvorenom, dok postoje izvjesne olakšice ukoliko se nužda obavlja u zatvorenom. Isto veli i Ishak b. Ibrahim.[1]

Ahmed b. Hanbel kaže: Vjerovjesnikova povlastica odnosi se na okretanje leđima prema Kibli pri obavljanju velike ili male nužde. Međutim, on se licem prema Kibli nije okretao. Kao da

---

[1] Urve b. Zubejr, Rebi'a Malikov učitelj i Davud ez-Zahiri smatraju da je dozvoljeno okrenuti se u pravcu Kible svejedno da li se nužda obavljala na otvorenom ili u zatvorenom prostoru. Oni svoje mišljenje temelje na slijedećim predajama:

Abdullah b. Omer veli da je vidio Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kako obavlja nuždu okrenuvši lice u pravcu Kudsa, a leđa u pravcu Kible. (Muslim)

Aiša kaže: Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, obaviješten je kako ljudi preziru da sramotne dijelove tijela okreću u pravcu Kible. Čuvši za to, on reče: "Pa zar tako? Okrenite moju stolicu u pravcu Kible. (Ahmed i Ibnu Madže)

- Prema nekim rivajetima, Ebu Hanife i Ahmed b. Hanbel smatraju da je dozvoljeno okrenuti se leđima a nije prsima, kako na otvorenom tako i u zatvorenom prostoru. Svoje mišljenje oni temelje na slijedećoj predaji:

Selman el-Farisi kaže: "Allhov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nam je zabranio da se pri obavljanju velike ili male nužde okrećemo prsima u pravcu Kible. Također nam je zabranio da se nakon obavljene nužde peremo desnom rukom." (Muslim).

je smatrao da se licem nije dozvoljeno okrenuti prema Kibli ni vani, a ni u nužniku. To isto smatra i Ishak b. Ibrahim.

٧ بَاب مَا جَاءَ مِنَ الرُّخْصَةِ فِي ذَلِكَ

٩ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالاَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ أَبَانَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِبَوْلٍ، فَرَأَيْتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ بِعَامٍ يَسْتَقْبِلُهَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي قَتَادَةَ وَعَائِشَةَ وَعَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

١٠ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ: أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبُولُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ.

حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ قال أخبرنا ابْنُ لهيعة. وَحَدِيثُ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ لَهِيعَةَ.

وَابْنُ لَهِيعَةَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ. ضَعَّفَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَغَيْرُهُ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

١١ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: رَقِيتُ يَوْمًا عَلَى بَيْتِ حَفْصَةَ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَاجَتِهِ مُسْتَقْبِلَ الشَّامِ مُسْتَدْبِرَ الْكَعْبَةِ.

قال أبو عيسى هذا حديث حسن صحيح.

7. Neke olakšice u pogledu vršenja nužde

9. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Beššar i Muhammed b. Musenna; kažu: Nama je ispričao Vehb b. Džerir; kaže: Nama je ispričao moj otac, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka[1], on od Ebana b. Saliha, on od Mudžahida, a on od Džabira b. Abdullaha, koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio je da se prilikom obavljanja male nužde prsima okrećemo u pravcu Kible. Međutim, na godinu dana prije njegove smrti ja sam ga vidio kako se pri mokrenju okrenuo u njenom pravcu."**[2]

---

[1] O Ibn Ishaku hadiski učenjci imaju različita mišljenja. Neki ga, kao što su Buharija i Ibn Hemmam, smatraju veoma pouzdanim ravijom. Buharija ga drži čak i imamom u hadisu.

Neki ga opet, kao što je Malik b. Enes, u potpunosti osporavaju. Malik b. Enes kaže: Kada bi stajao između Hadžerul esveda i vrata Kabe, za njega bih se zakleo da je lažac.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori tvrdi, da se svi napadi na Ibn Ishaka mogu odbiti. On je pouzdan i njegovi se hadisi prihvataju kao argumenti.

Neki tvrde da njegovi hadisi ne nadmašuju stepen hasen hadisa.

Ibnul-Hemmam u *Fethul-Kadiru* kaže: U pouzdanost Ibn Ishaka ne treba sumnjati. Ocjena o njemu, koja se prenosi od Malika b. Enesa, za hadiske učenjake apsulutno je neprihvatljiva. Kako bi mogla biti prihvatljiva kada za njega Šu'be kaže da je Imam pravovjernih u hadisu. Od njega su hadise preuzeli: Sufjan es-Sevri Šafija, Ibn Mein, Ahmed b. Hanbel, Hammad b. Zejd, Ibn Mubarek i drugi učenjaci

[2] Hadisi koje susrećemo u ovom poglavlju na prvi pogled izgledaju kontradiktorni hadisima iz prethodnog poglavlja.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Katade, Aiše i Ammara b. Jasira.

Ebu Isa veli: Džabirov hadis na ovu temu je hasenun-garibun.

10. Ovaj hadis je prenio Ibn Lehi'a od Ebu Zubejra, on od Džabira, a on od Ebu Katade: **"...da je on vidio Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kako mokri okrenut u pravcu Kible."** O tome nam je ispričao Kutejbe, koji kaže: Nas je od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, obavjestio Ibnu Lehi'a. Hadis koji prenosi Džabir je pouzdaniji od hadisa koji prenosi Ibn Lehi'a.

Ibn Lehi'a je slab ravija, po ocjeni hadiskih učenjaka. Jahja b. Seid el-Kattan i mnogi drugi ga smatraju slabim glede njegova lošeg pamćenja.

11. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde b. Sulejman, on je prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Muhammeda b. Jahje b. Habana, on od njegova amidže Vasi'a b. Habana, a on od Ibn Omera, koji je kazao: **"Jednog dana sam se popeo na krov Hafsine sobe i vidio sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kako obavlja nuždu okrenut prsima u pravcu Šama, a leđima u pravcu Kible."**

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Nevevi kaže: Ukoliko postoji mogućnost da se nađe kompromisno značenje među hadisima koji na prvi pogled izgledaju suprostavljeni jedni drugima, u tom slučaju ne treba odbacivati jedne na račun dugih. Ovdje je moguće naći pomirljivo rješenje tako što treba shvatiti da se zabrana odnosi na vršenje velike ili male nužde na otvorenom, dok se povlastice odnose na obavljanje nužde u nužniku, ili uopće, u zatvorenom prostoru.

٨ بَاب مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْبَوْلِ قَائِمًا

١٢ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَنْ حَدَّثَكُمْ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَبُولُ قَائِمًا فَلاَ تُصَدِّقُوهُ. مَا كَانَ يَبُولُ إِلاَّ قَاعِدًا.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ عُمَرَ وَبُرَيْدَةَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَسَنَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى حَدِيثُ عَائِشَةَ أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَصَحُّ.

وَحَدِيثُ عُمَرَ إِنَّمَا رُوِيَ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ، عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ عُمَرَ قَالَ: رَآنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبُولُ قَائِمًا فَقَالَ: يَا عُمَرُ لاَ تَبُلْ قَائِمًا. فَمَا بُلْتُ قَائِمًا بَعْدُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَإِنَّمَا رَفَعَ هَذَا الْحَدِيثَ عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ أَبِي الْمُخَارِقِ، وَهُوَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ: ضَعَّفَهُ أَيُّوبُ السَّخْتِيَانِيُّ وَتَكَلَّمَ فِيهِ.

وَرَوَى عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُم مَا بُلْتُ قَائِمًا مُنْذُ أَسْلَمْتُ. وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْكَرِيمِ. وَحَدِيثُ بُرَيْدَةَ فِي هَذَا غَيْرُ مَحْفُوظٍ. وَمَعْنَى النَّهْيِ عَنِ الْبَوْلِ قَائِمًا: عَلَى التَّأْدِيبِ لاَ عَلَى التَّحْرِيمِ. وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: إِنَّ مِنَ الْجَفَاءِ أَنْ تَبُولَ وَأَنْتَ قَائِمٌ:

8. O zabrani mokrenja stojeći

12. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Šerik, on je prenio od Mikdama b. Šurejha, on od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: **"Ko vam bude**

pričao da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, **mokrio stojeći, nemojte mu vjerovati. On je mokrio samo klečeći."**[1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Omera, Burejdeta i Abdur-Rahmana b. Hasene.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je nešto najbolje i najpouzdanije na ovu temu. [2]

Hadis Omera je prenesen preko Abdul-Kerima b. Ebu Muharika od Nafia, on od Ibn Omera, a on od Omera, koji je kazao: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **me je vidio kako mokrim stojeći pa je rekao: Omere ne mokri stojeći! Nakon toga više nikada nisam mokrio stojeći."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis za Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, veže Abdulkerim b. Ebu Muharik[3], a on

---

[1] Hadis koji prenosi Aiša ukazuje da je Allahov Poslanik uglavnom mokrio klečeći. Njene riječi: "Ko vam bude pričao da je Allahov Poslanik mokrio stojeći, nemojte mu vjerovati", ni u kojemu slučaju ne isključuju mogućnost da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ponekad mokrio i stojeći. Na to ukazuju brojni hadisi. Ovdje Aiša priča o onome kako ga je ona vidjela. Međutim, ona nije uvijek bila sa njim na svakom mjestu i u svim situacijama. Drugi su, u drugim prilikama, vidjeli nešto drukčije od onoga što Aiša priča.

[2] Ibnu Hadžer el-Askalani u komentaru Buharijina *Sahiha* veli da niti jedan hadis u kojem se zabranjuje mokrenje stojeći nije došao pouzdanom predajom od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Stoga, ne treba Tirmizijine riječi: "Hadis koji prenosi Aiša je nešto najbolje i najpouzdanije što je došlo na ovu temu" shvatiti u smislu da on ovaj hadis ocjenjuje sahihom. Nego ih treba shvatiti u smislu: da je od hadisa koji su došli na ovu temu, a od kojih nijedan nije na rangu sahiha, ovaj je najbolji i najpouzdaniji.

je po ocjeni hadiskih učenjaka slab ravija: I Sahtijanija ga je smatrao slabim i negativno se o njemu izjasnio.

Prenio je Ubejdullah od Nafi'a, a on od Ibn Omera, koji je kazao da je Omer (r.a.) rekao: "Od kako sam primio islam nisam mokrio stojeći."[1] Ovo je daleko pouzdanije od Abdul-Kerimovog hadisa. Dok Burejdeov hadis u ovom smislu nije pouzdan.

Zabrana koja se odnosi na mokrenje stojeći ima odgojni karakter, a ne formu kategoričke zabrane (harama). Prenosi se od Abdullaha b. Mesuda da je rekao: Mokrenje stojeći spada u nepristojno ponašanje.

٩ بَاب الرُّخْصَةِ فِي ذَلِكَ

١٣ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى سُبَاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ عَلَيْهَا قَائِمًا، فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوءٍ فَذَهَبْتُ لِأَتَأَخَّرَ عَنْهُ، فَدَعَانِي حَتَّى كُنْتُ عِنْدَ عَقِبَيْهِ فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْتُ الْجَارُودَ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يُحَدِّثُ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنِ الْأَعْمَشِ، ثُمَّ قَالَ وَكِيعٌ: هَذَا أَصَحُّ حَدِيثٍ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

---

mišljenju Ibn Hadžera hadiski učenjaci zbog osnovane sumnje da je sklon laži uglavnom odbacili.

[1] Što se, pak, tiče Omerovih riječi: "Od kako sam primio islam nisam mokrio stojeći, zabilježio ih je el-Bezzar u *Musnedu* sa pouzdanim senedom od Ibn Omera. Međutim, Ibnu Hadžer smatra da ima pouzdanijih predaja iz kojih se da vidjeti da su: Omer, Alija, Zejd b. Sabit i drugi ashabi mokrili i stojeći.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْحِ و سَمِعْت أَبَا عَمَّار الْحُسَيْنَ بْنَ حُرَيْثٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى وَهَكَذَا رَوَى مَنْصُورٌ وَعُبَيْدَةُ الضَّبِّيُّ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ مِثْلَ رِوَايَةِ الْأَعْمَشِ. وَرَوَى حَمَّادُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ وَعَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَحَدِيثُ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ أَصَحُّ.

وَقَدْ رَخَّصَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي الْبَوْلِ قَائِمًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَعَبِيدَةُ بْنُ عَمْرٍو السَّلْمَانِيُّ رَوَى عَنْهُ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ. وَعَبِيدَةُ مِنْ كِبَارِ التَّابِعِينَ، يُرْوَى عَنْ عَبِيدَةَ أَنَّهُ قَالَ: أَسْلَمْتُ قَبْلَ وَفَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَنَتَيْنِ. وَعُبَيْدَةُ الضَّبِّيُّ صَاحِبُ إِبْرَاهِيمَ: هُوَ عُبَيْدَةُ بْنُ مُعَتِّبٍ الضَّبِّيُّ وَيُكْنَى أَبَا عَبْدِ الْكَرِيمِ.

9. Olakšice u zabrani mokrenja stojeći

13. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki, prenijevši od A'meša, on od Ebu Vaila, a on od Huzejfe:[1] "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je došao na mjesto gdje svijet baca smeće i mokrio stojeći. Donio sam mu vodu, potom se od njega udaljio. On me**

---

[1] Hadis koji je prenio Huzejfe osim Tirmizije zabilježili su i Buharija i Muslim te, prema tome, on spada u kategoriju najpouzdanijih hadisa.

zovnuo da stojim iza njegovih leđa kako bih ga zaklonio. Kada je završio, uzeo je abdest potirući po mestvama."[1]

Ebu Isa kaže: Čuo sam Džaruda kada veli: Čuo sam Veki'a kada ovaj hadis prenosi od A'meša, a potom je Veki' kazao: Ovo je najpouzdaniji hadis koji je od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenesen o meshu. A čuo sam Ebu Ammara: Husejna b. Hurejsa kada kaže: Čuo sam Veki'a, a potom je spomenuo smisao sličan prethodnome.

---

[1] Na prvi pogled, između ovog i Aišinog hadisa iz prethodnog poglavlja postoji izvjesna kontradiktornost. U ovom hadisu Huzejfe tvrdi da je **Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, mokrio stojeći**, a u prethodnom Aiša kaže: **"Ko vam bude pričao da je Allahov Poslanik mokrio stojeći, nemojte mu vjerovati."**

Učenjaci smatraju da je Aiša u pravu sa njene tačke gledišta, zato što ona prenosi ono što je ona vidjela u kući, dok se iz Huzejfinog hadisa vidi da je to bilo vani, gdje su bili samo on i Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio.

Iz navedenih hadisa zaključujemo slijedeće:

Različito postupanje Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, ukazuje da je dozvoljeno mokrenje i na jedan i na drugi način, pod uslovom da smo sigurni da se nećemo uprskati mokraćom. Mokrenje klečeći je ipak pristojnije, ukoliko se u tome ne osjeća kakva poteškoća. Hakem i Bejheki prenose od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, mokrio stojeći iz razloga što nije mogao kleknuti jer ga je boljela noga. Ibn Hadžer veli da je ova predaja pouzdana ne bi bilo potrebe tragati za drugim pomirljivim značenjima među suprotstavljenim predajama. Međutim, prema ocjeni Darekutnija i Bejhekije, ova predaja je slaba.

Neki učenjaci vele da je ipak bolje kleknuti prilikom mokrenja i to iz najmanje dva razloga:

- Manja je mogućnost da se pri mokrenju onečistimo i
- Pošto nevjernici uglavnom mokre stojeći, ne bi bilo loše da se i u tome razlikujemo od njih.

Ebu Isa veli: Tako prenose Mensur i Ubejde ed-Dabij od Ebu Vaila, a on od Huzejfe slično rivajetu A'meša. A prenijeli su ga i Hammad b. Sulejman i Asim b. Behdele od Ebu Vaila, on od Mugireta b. Šu'bea, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Međutim, hadis koji prenosi Ebu Vail od Huzejfe je pouzdaniji.

Neki učenjaci mokrenje stojeći smatraju dopuštenim.

Ebu Isa kaže: Od Ubejdea b. Amra es-Selmanija koji spada u generaciju starijih *tabi'ina* prenosi i Ibrahim Nehai. Prenosi se od Ubejdea da je rekao: Primio sam islam prije Vjerovjesnikove smrti na dvije godine. Ubejde ed-Dabij je savremenik Ibrahimov, on se zove Ubejde b. Muattib ed-Dabij nadimak po sinu mu je Ebu Abdul-Kerim.

١٠ بَاب مَا جَاءَ فِي الِاسْتِتَار عِنْدَ الْحَاجَةِ

١٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ حَرْبٍ الْمُلَائِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَنسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ الْحَاجَةَ لَمْ يَرْفَعْ ثَوْبَهُ حَتَّى يَدْنُوَ مِنَ الْأَرْضِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَكَذَا رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَنَسٍ هَذَا الْحَدِيثَ.

وَرَوَى وَكِيعٌ وَأَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ الْحَاجَةَ لَمْ يَرْفَعْ ثَوْبَهُ حَتَّى يَدْنُوَ مِنَ الْأَرْضِ. وَكِلَا الْحَدِيثَيْنِ مُرْسَلٌ وَيُقَالُ: لَمْ يَسْمَعِ الْأَعْمَشُ مِنْ أَنَسٍ وَلَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَدْ نَظَرَ إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: رَأَيْتُهُ يُصَلِّي.

فذكر عنه حكاية في الصلاة. والأعمش اسمه سليمان بن مهران، أبو محمد الكاهلي وهو مولى لهم. قال الأعمش كان أبي حميلا فورثه مسروق.

10. O zaklanjanju prilikom obavljanja nužde

14. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid; kaže: Nama je ispričao Abdus-Selam b. Harb el-Mulai, on je prenio od A'meša, a on od Enesa koji je kazao: "**Kada bi Vjerovjesnik htio obaviti nuždu, ne bi podigao odjeću dok se ne bi približio zemlji.**"[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis u sličnoj formi prenosi i Muhammed b. Rebi'a od A'meša, a on od Enesa.

Prenose Veki' i Ebu Jahja el-Himmani od A'meša koji je kazao: da je Ibn Omer rekao: "**Kada bi Vjerovjesnik htio obaviti nuždu ne bi podigao odjeću dok se ne bi približio zemlji.**"

Oba ova hadisa su mursel.[2] Priča se da A'meš hadise uopće nije slušao od Enesa, niti ih je slušao od nekog drugog

---

[1] Ovaj hadis nas upućuje na to da je dužnost pri obavljanju nužde zakloniti se od svijeta. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, prilikom obavljanja nužde ne bi dizao odjeću sve dok se ne bi približio zemlji, iako je uvijek vodio računa da se skloni od svijeta. Činio je to iz opreza da mu neko ne bi vidio sramotne dijelove tijela.

[2] Oba hadisa koje prenosi A'meš imaju prekid u senedu. To je uslijed toga što, kako kaže Alija b. el-Medini, A'meš nije uopće slušao hadise od Enesa b. Malika. On je Enesa vidio u Mekki dok je klanjao pored Mekami Ibrahima ali od njega nije čuo niti jedan hadis. On je sve hadise koje prenosi od Enesa preuzeo preko Jezida b. Ebana er-Rikašija, koji je kao čovjek veoma pobožan ali kao ravija veoma slab.

Vjerovjesnikova savremenika - ashaba. On je vidio Enesa b. Malika. Veli, vidio sam ga dok je klanjao. Potom je od njega spomenuo kazivanje o namazu. A'mešu[1] je ime Sulejman b. Mihran. Ebu Muhammed el-Kahili, njihov je štićenik. A'meš kaže: Moj otac je donesen kada je bio mali pa mu je Mesruk dao nasljedstvo.

١١ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهَةِ الِاسْتِنْجَاءِ بِالْيَمِينِ

١٥ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَمَسَّ الرَّجُلُ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ.

وَفِي هَذَا الْبَاب: عَنْ عَائِشَةَ وَسَلْمَانَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَسَهْلِ بْنِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيُّ اسْمُهُ الْحَارِثُ بْنُ رِبْعِيٍّ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ كَرِهُوا الِاسْتِنْجَاءَ بِالْيَمِينِ.

Ebu Nuajm el-Asfihani tvrdi da je A'meš od ashaba vidio Enesa b. Maika i Ibn Ebu Evfa'a i slušao od njih hadise. Međutim, ja mislim veli el-Mubarekfori, da je ono što tvrdi Tirmizija daleko pouzdanije i prihvatljivije.

[1] A'mešu je puno ime: Sulejman b. Mihran Ebu Muhammed el-Kahili. Slovi kao hafiz u hadisu i veoma je pouzdan ravija. Međutim uz sve ove kvalitete, neki ga smatraju mudellisom. Rođen je 61. godine po Hidžri. Spada u mlađe tabi'ine. Od ashaba je zatekao Enesa b. Malika i Ibn Ebu Evfa'a. Umro je 148. godine po Hidžri.

Nadimak el-Kahili je dobio po plemenu Kahil, koje nije njegovo ali je bio njihov štićenik. Kažu da mu je otac donesen u to pleme kada je bio mali pa mu je Mesruk dao nasljedstvo i tu je i ostao.

11. Mekruh je nakon nužde čistiti se desnom rukom

15. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu Omer el-Mekki[1]; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Ma'mera, on od Jahje b. Ebu Kesira, on od Abdullaha b. Ebu Katade, a on od svoga oca da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio da čovjek svoj polni organ dotiče desnom rukom.** [2]

---

[1] Muhammedu b. Ebu Omeru el-Mekkiju je ime Muhammed b. Jahja b. Ebu Omer el-Adeni el-Mekki. Naziv el-Adeni je dobio po rodnom mjestu, a el-Mekki po mjestu u kome se kasnije nastanio. Većina hadiskih učenjaka ga smatra iskrenim i pouzdanim ravijom. Pisac je jednog od *Musneda.* Puno je vremena provodio u društvu Ibn Ujejne. Ebu Hatem za njega kaže da je bio sklon zaboravu.

[2] Iz ovog hadisa se da razumjeti da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, općenito zabranio doticanje polnog organa desnom rukom, zbog počasti koju desni udovi imaju u islamu. S tim što zabrana ovdje ima značenje nečega što nije lijepo, a nema značenje harama.

Ebu Katade veli da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Neka niko od vas prilikom mokrenja polni organ ne drži desnom rukom.** (Muslim).

Također, Ebu Katade prenosi da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Neka osoba prilikom mokrenja ne dotiče polni organ desnom rukom.** (Buharija).

Ovdje imamo dvije vrste predaja. Prema onima, koje imaju općenito značenje, osoba ne bi trebalo nikada da dotiče svoj polni organ desnom rukom, dok prema predajama, koje imaju konkretno značenje ne bi trebalo da ga dotiče desnom rukom samo prilikom mokrenja.

Imajući u vidu da hadisi sa precizno određenim značenjima imaju za cilj i da konkretizuju i pojasne one sa općenitim, većina učenjaka smatra da je mekruh doticati polni organ desnom rukom samo prilikom mokrenja.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Selmana, Ebu Hurejre i Sehla b. Hunejfa. Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ebu Katadi el-Ensariju ime je Haris b. Rib a. Prema ovome (hadisu) postupa većina učenjaka: Oni smatraju da je mekruh nakon nužde čistiti se desnom rukom.

١٢ بَاب الِاسْتِنْجَاءِ بِالْحِجَارَةِ

١٦ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ : قِيلَ لِسَلْمَانَ : قَدْ عَلَّمَكُمْ نَبِيُّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى الْخِرَاءَةَ؟ فَقَالَ سَلْمَانُ : أَجَلْ نَهَانَا أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ وَأَنْ نَسْتَنْجِيَ بِالْيَمِينِ أَوْ أَنْ يَسْتَنْجِيَ أَحَدُنَا بِأَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيعٍ أَوْ بِعَظْمٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَخُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ وَجَابِرٍ وَخَلَّادِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِيهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَحَدِيثُ سَلْمَانَ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ : رَأَوْا أَنَّ الِاسْتِنْجَاءَ بِالْحِجَارَةِ يُجْزِئُ ، وَإِنْ لَمْ يَسْتَنْجِ بِالْمَاءِ ، إِذَا أَنْقَى أَثَرَ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ. وَبِهِ يَقُولُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

12. O čišćenju upotrebom kamenja nakon obavljene nužde

16. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od A meša on od Ibrahima[1], a on od Abdur-Rahmana b. Jezida, koji je kazao: **Neko je** (od mušrika)[2] **rekao Selmanu: Vaš Vjerovjesnik vas je svemu poučio, čak i kako ćete kleknuti kad nuždu obavljate?** Da, **reče Selman. Zabranio nam je da se prilikom obavljanja velike ili male nužde okrećemo u pravcu Kible, da se poslije toga čistimo desnom rukom i da bilo ko od nas prilikom čišćenja upotrijebi manje od tri kamena. Također** (nam je zabranio) **da se poslije obavljene nužde čistimo balegom ili kostima.** [3]

---

[1] Ibrahimu je puno ime Ibrahim b. Jezid b. Kajs b. Esved en-Nehai el-Kufi. Slovi kao fakih i veoma pouzdan ravija (*siqa*). Bio je sklon prenošenju mursel-hadisa.

[2] Neko od mušrika je Selmanu ovo pitanje postavio više iz obijesti i šprdnje. Međutim to nije isprovociralo Selmana, naprotiv on je na miran i sasvim dostojanstven način dao odgovor nudeći i više detalja o čistoći koji ovom zlobniku nisu bili poznati, a kojom se muslimani odlikuju u odnosu na njih.

[3] Ovaj hadis nam ukazuje na to da se čišćenje posilije obavljene velike ili male nužde može obaviti kamenjem ili nekim drugim predmetom, pod uslovom da predmet nije oštar kako se ne bismo ozlijedili, te da je čist i da nije kost ili balega. Kost i balegu je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, izuzeo iz razloga što to dvoje džini vjernici koriste kao hranu, pa da ih time ne bismo povrijedili.

U hadisu je istaknuto da ukoliko se čistimo kamenjem ili nečim drugim, upotrijebimo najmanje tri. Po imami Šafiji to je vadžib.

Ebu Isa veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Huzejme b. Sabita, Džabira, Hallada b. Saiba i njegova oca. Ebu Isa kaže: Selmanov hadis o ovoj temi je hasenun-sahihun.

Većina učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih - savremenika i onih poslije njih smatra: da je čišćenje kamenjem nakon obavljene nužde dovoljno i ako (prije toga) nije upotrijebljena voda, pod uslovom da se time uistinu odstrani trag velike ili male nužde. Takvo mišljenje zastupaju i es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

١٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الِاسْتِنْجَاءِ بِالْحَجَرَيْنِ

١٧ حَدَّثَنَا هَنَّادُ وَقُتَيْبَةُ، قَالاَ حَدَّثَنَا وَكِيع، عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَتِهِ فَقَالَ: الْتَمِسْ لِي ثَلاَثَةَ أَحْجَار. قَالَ فَأَتَيْتُهُ بِحَجَرَيْنِ وَرَوْثَةٍ فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرَّوْثَةَ، وَقَالَ: إِنَّهَا ركس.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَكَذَا رَوَى قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ نَحْوَ حَدِيثِ إِسْرَائِيلَ. وَرَوَى مَعْمَرٌ وَعَمَّارُ بْنُ

Ebu Hanife veli: Ovdje nije bitan broj, bitno je da se nečist odstrani, a upotrijebit će se onoliko koliko bude potrebno. Istina lijepo bi bilo voditi računa da to po mogućnosti bude neparan broj, pošto neparni brojevi u islamu imaju svoj smisao i svrhu.

Ebu Davud i Ibnu Madže bilježe sa senedom od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Ko se nakon obavljene nužde bude čistio kamenjem (ili nekim drugim predmetom) neka upotrijebi neparan broj. Ko tako uradi, lijepo je postupio, a ko uradi i drukčije nije pogriješio.**

رُزَيْقٍ عَنْ أبي إسْحَقَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ. وَرَوَى زُهَيْرٌ عَنْ أبي إسْحَقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَن بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أبِيهِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّـهِ. وَرَوَى زَكَرِيَّا بْنُ أبِي زَائِدَةَ عَنْ أبي إسْحَقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّـهِ. وَهَذَا حَدِيثٌ فِيهِ اضْطِرَابٌ.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ: هَلْ تَذْكُرُ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ شَيْئًا قَالَ: لاَ.

قَالَ أبُو عِيسَى: سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أيُّ الرِّوَايَاتِ فِي هَـذَا الْحَدِيثِ عَنْ أبي إسْحَقَ أصَحُّ؟ فَلَمْ يَقْضِ فِيهِ بِشَيْءٍ. وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَـذَا فَلَمْ يَقْضِ فِيهِ بِشَيْءٍ. وَكَأَنَّهُ رَأَى حَدِيثَ زُهَيْرٍ عَنْ أبي إسْحَقَ عَـنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أشْبَهَ، وَوَضَعَهُ فِي كِتَابِ الْجَامِعِ.

قَالَ أبُو عِيسَى: وَأصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا عِنْدِي حَدِيثُ إسْرَائِيلَ وَقَيْسٍ عَنْ أبي إسْحَقَ عَنْ أبي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ لِأَنَّ إسْرَائِيلَ أثْبَتُ وَأحْفَظُ لِحَدِيثِ أبي إسْحَقَ مِنْ هَؤُلاَءِ. وَتَابَعَهُ عَلَى ذَلِكَ قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ.

قَالَ أبُو عِيسَى: و سَمِعْت أبَا مُوسَى مُحَمَّدَ بْنَ الْمُثَنَّى يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ يَقُولُ: مَا فَاتَنِي الَّذِي فَاتَنِي مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنْ أبي إسْحَقَ إلاَّ لِمَا اتَّكَلْتُ بِهِ عَلَى إسْرَائِيلَ لِأَنَّهُ كَانَ يَأْتِي بِهِ أتَمَّ.

قَالَ أبُو عِيسَى وَزُهَيْرٌ فِي أبي إسْحَقَ لَيْسَ بِذَاكَ، لِأَنَّ سَمَاعَهُ مِنْهُ بِآخِرَةٍ.

قَالَ وَ سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ التِّرْمِذِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ: إِذَا سَمِعْتَ الْحَدِيثَ عَنْ زَائِدَةَ وَزُهَيْرٍ فَلَا تُبَالِي أَنْ لَا تَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِهِمَا، إِلَّا حَدِيثَ أَبِي إِسْحَقَ. وَأَبُو إِسْحَقَ اسْمُهُ: عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السَّبِيعِيُّ الْهَمْدَانِيُّ.

وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِيهِ وَلَا يُعْرَفُ اسْمُهُ.

13. O čišćenju poslije nužde pomoću dva kamena

17. ISPRIČALI SU NAM Hennad i Kutejbe; kažu: Nama je ispričao Veki , prenijevši od Israila, on od Ebu Ishaka, on od Ebu Ubejdea, a on od Abdullaha, koji je kazao: **Jednom prilikom je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **izišao da obavi nuždu, a meni je rekao da mu donesem tri kamena. Donio sam mu dva i fuškiju pa je uzeo kamenje, a bacio fuškiju rekavši: Ona je nečista.** [1]

---

[1] Na temelju ovog hadisa Tahavija izvodi zaključak da je čišćenje nakon obavljene nužde dozvoljeno i sa manje od tri kamena ili druga predmeta. Da su tri kamena uslov za valjanost čišćenja, Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zasigurno bi insistirao da mu Abdullah donese i treći. Međutim, kada Tahavija ovo tvrdi, kao da je izgubio iz vida hadis koji je zabilježio Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* od Ma'mera preko Ebu Ishaka i Alkame od Ibn Mesuda u kojemu stoji da je Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, odbacio fuškiju i zapovjedio Abdullahu da mu donese i treći kamen.

El-Ajni u Komentaru Buharijinog *Sahiha* (*Umdetul- Kari*) tvrdi da Tahavija nije izgubio iz vida spomenuti hadis nego ga nije uvažio zbog prekida u njegovu senedu pošto ga Ebu Ishak nije čuo izravno od Alkame.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori se, međutim, ne slaže sa takvom tvrdnjom el-Ajnije. Po njemu Tahavija nije spomenuti hadis odbacio zbog prekida u senedu, pošto ima slučajeva gdje je on preuzeo hadise koje Ebu

Ebu Isa veli: Tako je Kajs b. Rebi' ovaj hadis prenio od Ishaka, on od Ebu Ubejdea, a on od Abdullaha slično hadisu Israila. A Ma'mer i Ammar b. Ruzejk su ga prenijeli od Ebu Ishaka, on od Alkame, a on od Abdullaha. Zuhejr ga je prenio od Ebu Ishaka, on od Abdur-Rahmana b. Esveda, on od svoga oca Esveda b. Jezida, a on od Abdullaha. A prenio ga je Zekerija b. Ebu Zaide od Ebu Ishaka, on od Abdur-Rahamana b. Jezida, on od Esveda b. Jezida, a on od Abdullaha. U ovom hadisu je prisutno izvjesno sukobljavanje (*ittirab*).

Ispričao nam je Muhammed b. Beššar el-Abdi; kaže: Ispričao nam je Muhammed b. Džafer; kaže: Nama je ispričao Šu'be, on je prenio od Amra b. Murreta, koji je kazao: Upitao sam Ebu Ubejdea b. Abdullaha: Da li se sjećaš nečega od Abdullaha? Ne, odgovorio je.

Ebu Isa kaže: Upitao sam Abdullaha b. Abdur-Rahmana: koja je predaja ovog hadisa od Ebu Ishaka najpouzdanija? Pa se nije izjasnio. Potom sam isto upitao Muhammeda (Buhariju), pa se ni on nije izjasnio.

Međutim, čini mi se da on ipak hadis Zuhejra od Ebu Ishaka od Abdur-Rahmana b. Esveda od njegova oca od Abdullaha smatra pouzdanijim samim tim što ga je zabilježio u svom *Džami'u.*

Ebu Isa veli: Po meni je najpouzdaniji hadis na ovu temu onaj što ga prenose Israil i Kajs od Ebu Ishaka od Ebu Ubejdea od Abdullaha. Zato što je Israil sigurniji kao ravija i

---

Ishak prenosi od Alkame. Po njemu on ovdje zaista stoji na stanovištu da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, u navedenom slučaju upotrijebio samo dva kamena da bi time pokazao da je čišćenje i sa manje od tri kamena dozvoljeno.

bolje je pamtio hadise od Ebu Ishaka nego što su činili ostali. U tome poslije njega slijedi Kajs b. Rebi .

Ebu Isa kaže: Čuo sam Ebu Musa a: Muhammeda b. Musenna, koji veli: Čuo sam Abdur-Rahmana b. Mehdija, koji kaže: Ono što sam propustio od hadisa Sufjana es-Sevrija, a koje je on prenio od Ishaka, propustio sam samo zato što sam se pouzdao u Israila, smatrajući da on temeljitije od mene prenosi hadise.

Ebu Isa kaže: Zuhejrov slučaj sa Ebu Ishakom nije isti, jer je on od njega slušao kada je već bio ostario.

Kaže Ebu Isa: Čuo sam Ahmeda b. Hasana Tirmiziju kada veli: Čuo sam Ahmeda b. Hanbela kada kaže: Ako hadis čuješ od Zaide i Zuhejra, neka te ne kopka što ga nisi čuo od nekoga drugog osim njih dvojice. Jedino te može kopkati što ga nisi čuo od Ebu Ishaka. Ebu Ishaku je ime Amr b. Abdullah es-Sebi i el-Hemdani.

Ebu Ubejde b. Abdullah b. Mesud (hadise) nije slušao od svoga oca. Njegovo (puno) ime se ni ne zna.

١٤ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ مَا يُسْتَنْجَى بِهِ

١٨ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ تَسْتَنْجُوا بِالرَّوْثِ وَلاَ بِالْعِظَامِ، فَإِنَّهُ زَادُ إِخْوَانِكُمْ مِنَ الْجِنِّ.

وَفِي الْبَاب: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَسَلْمَانَ وَجَابِرٍ وَابْنِ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَغَيْرُهُ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّهُ كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْجِنِّ، الْحَدِيثَ بِطُولِهِ. فَقَالَ الشَّعْبِيُّ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ تَسْتَنْجُوا بِالرَّوْثِ وَلاَ بِالْعِظَامِ فَإِنَّهُ زَادُ إِخْوَانِكُمْ مِنَ الْجِنِّ.

وَكَأَنَّ رِوَايَةَ إِسْمَعِيلَ أَصَحُّ مِنْ رِوَايَةِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا.

14. Čime se je mekruh[1] čistiti nakon obavljene nužde

18. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Hafs b. Gijas on je prenio od Davuda b. Ebu Hinda, on od Ša bija, on od Alkame, a on od Abdullaha b. Mesuda, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Nemojte se nakon obavljene nužde čistiti fuškijom i kostima. To** (dvoje) **je u istinu hrana vaše braće među džinima.** [2]

---

[1] Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da se riječ *mekruh* ili *kerahet* u riječima Uzvišenog Allaha (dž.š.) i riječima Njegova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, uglavnom upotrebljava u smislu zabrane. U tom smislu je ovu riječ shvatala i većina učenjaka iz prvih generacija (*selefa saliha*).

Kasnije je ulema počela da ove izraze koristi u smislu nečega što je ružno i pokuđeno. "Mislim", veli on "da oni koji tako shvataju značenje ovih riječi, griješe".

[2] Razlog zbog kojega je Allahov Poslanik zabranio upotrebu fuškije i kostiju za čišćenje poslije obavljene nužde, kada nema vode, je što je to hrana džina vjernika.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Selmana, Džabira i Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je u podužoj formi prenio Ismail b. Ibrahim i drugi od Davuda b. Ebu Hinda, on od Ša'bija, on od Alkame, a on od Abdullaha u kome stoji: **Da je on bio sa Vjerovjesnikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **u noći u kojoj je imao susret sa džinima.** [1]

Ša'bij veli da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: Nemojte se poslije obavljene nužde čistiti fuškijom i kostima jer je to hrana vaše braće među džinima. Ismailova predaja je ipak pouzdanija od predaje Hafsa b. Gijasa.

Po ovom hadisu postupaju učenjaci.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira i Ibn Omera

U jednom hadisu koji je zabilježio Muslim u *Sahihu* od Abdullaha b. Mesuda stoji: Da su džini mu mini u noći kada su imali susret sa Allahovim Poslanikom, Allah ga blagoslovio i spasio, upitali ga šta je njima dozvoljeno jesti? Pa im je on odgovorio: Vama su dozvoljene kosti životinja pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime, a vašim jahalicama fuškija i balega.
Darekutnija bilježi od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zabranio upotrebu kostiju i fuškije za čišćenje poslije nužde rekavšI: Time se ne možete očistiti.

[1] Hadise o Vjerovjesnikovu susretu sa džinima u cijelosti bilježe Muslim u *Sahihu* u poglavlju O namazu i Tirmizija u ovoj zbirci u poglavlju Tumačenje sure el-Ahkaf.

١٥ بَاب مَا جَاءَ فِي الِاسْتِنْجَاءِ بِالْمَاءِ

١٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْن أَبِي الشَّوَارِبِ الْبَصْرِيُّ قَالاَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ عَنْ مُعَاذَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مُرْنَ أَزْوَاجَكُنَّ أَنْ يَسْتَطِيبُوا بِالْمَاءِ، فَإِنِّي أَسْتَحْيِيهِمْ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُهُ.

وَفِي الْبَاب: عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ وَأَنَسٍ وَأَبِي.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَخْتَارُونَ الِاسْتِنْجَاءَ بِالْمَاءِ وَإِنْ كَانَ الِاسْتِنْجَاءُ بِالْحِجَارَةِ يُجْزِئُ عِنْدَهُمْ، فَإِنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الِاسْتِنْجَاءَ بِالْمَاءِ وَرَأَوْهُ أَفْضَلَ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

15. O čišćenju vodom poslije obavljene nužde

19. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Muhammed b. Abdul-Melik b. Ebu Ševarib el-Basri; kažu: Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Katade, on od Muaze, a ona od Aiše koja je kazala: **Prenesite vašim muževima neka se poslije obavljene nužde peru vodom jer se ja stidim da im to objasnim. Tako je radio Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio. [1]

---

[1] Očito je navedene riječi Aiša uputila ženama nakon Poslanikove smrti, najvjerovatnije saznavši da se neki ljudi poslije nužde ne peru vodom. El-Ajni ističe da je stav ogromne većine učenjaka da je kod čišćenja nakon obavljene nužde najbolje upotrijebiti prvo tvrdi predmet, pa onda vodu, iz

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džerira b. Abdullaha el-Bedželija, Enesa i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Po ovom hadisu postupaju učenjaci. Oni su, kao najbolje, odabrali čišćenje vodom poslije obavljene nužde. I mada smatraju da se po potrebi čišćenje može obaviti i kamenjem i drugim predmetima, čišćenje vodom oni smatraju boljim i efdalnijim. Tako misle i Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

١٦ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ الْحَاجَةَ أَبْعَدَ فِي الْمَذْهَبِ

٢٠ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجَتَهُ فَأَبْعَدَ فِي الْمَذْهَبِ.

قَالَ وَفِي الْبَاب: عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي قُرَادٍ وَأَبِي قَتَادَةَ وَجَابِرٍ وَيَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ وَأَبِي مُوسَى وَابْنِ عَبَّاسٍ وَبِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ.

će se ostaci oprati. Međutim, u slučaju da nemamo oboje na raspolaganju, dovoljno je i jedno.

Buharija i Muslim bilježe od Enesa slijedeći hadis: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ušao je u nužnik, a ja i moj ahbab donijeli smo mu vodu kojom se oprao nakon obavljene nužde.**

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَيُرْوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يَرْتَادُ لِبَوْلِهِ مَكَانًا كَمَا يَرْتَادُ مَنْزِلاً. وَأَبُو سَلَمَةَ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ الزُّهْرِيُّ.

16. Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, daleko bi se udaljio kada bi obavljao nuždu

20. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Abdulvehab es-Sekafi, on je prenio od Muhammeda b. Amra, on od Ebu Seleme, a on od Mugire b. Šu'bea, koji je kazao: **Putovao sam sa Vjerovjesnikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **pa bi kad god bi htio obaviti nuždu, daleko se udaljio.** [1]

---

[1] Iz ovoga hadisa se da zaključiti da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, prakticirao kad god bi obavljao veliku nuždu na otvorenom, izvan nužnika, da se udalji od prisutnih i naseljenih mjesta kako ga niko ne bi vidio. To je činio iz pristojnosti, a ujedno i da bi poučio svoje sljedbenike kako se treba u sličnim situacijama ponašati. Isto je postupao i prilikom obavljanja male nužde.

Ibnu Madže u *Sunenu* bilježi od Džabira b. Abdullaha koji kaže: **Putovali smo sa Allahovim Poslanikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **pa bi se on, kad god bi želio da obavi jednu od fizioloških, potreba toliko udaljio da ga niko ne bi mogao vidjeti.**

Munziri veli: U senedu ovog hadisa je Ismail b. Abdul-Malik koga su hadiski učenjaci kritikovali.

Hadis koji prenosi Ibn Abbas zabilježio je Taberanija u *Mu džmul-Vesitu.* U njegovu senedu je ravija Sa'd b. Turejf, u koga se sumnjalo da je sklon laži.

Tirmizija kaže: Na ovu temu hadise prenose još i od Abdur-Rahman b. Ebu Kurada, Ebu Katade, Džabir, Jahja b. Ubejde, njegov otac, Ebu Musa, Ibn Abass i Bilal b. Haris.[1]

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Prenosi se **da bi Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **tragao za mjestom gdje će mokriti, isto kao što je tragao za mjestom za odmor.**

Ebu Selemi je ime: Abdullah b. Abdur-Rahman b. Avf ez-Zuhri.

١٧ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْبَوْلِ فِي الْمُغْتَسَلِ

٢١ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى مَرْدَوَيْهِ قَالاَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ أَشْعَثَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَبُولَ الرَّجُلُ فِي مُسْتَحَمِّهِ، وَقَالَ: إِنَّ عَامَّةَ الْوَسْوَاسِ مِنْهُ.

قَالَ وَفِي الْبَابِ: عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لاَ نَعْرِفُهُ مَرْفُوعًا إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ. وَيُقَالُ لَهُ أَشْعَثُ الْأَعْمَى.

وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ الْبَوْلَ فِي الْمُغْتَسَلِ، وَقَالُوا: عَامَّةُ الْوَسْوَاسِ مِنْهُ. وَرَخَّصَ فِيهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ، مِنْهُمْ: ابْنُ سِيرِينَ وَقِيلَ لَهُ: إِنَّهُ يُقَالُ إِنَّ عَامَّةَ الْوَسْوَاسِ مِنْهُ؟ فَقَالَ، رَبُّنَا اللَّهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ.

---

[1] Hadis Bilala b. Harisa zabilježio je Ibnu Madže u *Sunenu*. U njegovu senedu je Kesir b. Abdullah b. Amr b. Avf kojeg učenjaci hadisa ocjenjuju slabim ravijom. Tirmizija ga smatra dobrim prenosiocem.

و قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ : قَدْ وُسِّعَ فِي الْبَوْلِ فِي الْمُغْتَسَلِ إِذَا جَرَى فِيهِ الْمَاءُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدَّثَنَا بِذَلِكَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الْآمُلِيُّ، عَنْ حِبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ.

17. Mekruh je mokriti u kupatilu

21. ISPRIČALI SU NAM Alija b. Hudžr i Ahmed b. Muhammed b. Musa Merdevejh; kažu: Nas je obavijestio Abdullah b. Mubarek, prenijevši od Ma mera, on od Eša sa b. Abdullaha, on od Hasana, a on od Abdullaha b. Mugaffela: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio je da čovjek mokri u kupatilu i veli da, uglavnom, nemiri dolaze od toga.** [1]

---

[1] Iz hadisa se jasno vidi da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zabranio mokrenje u kupatilu. Učinio je to, prije svega, iz higijenskih razloga, našto upućuju njegove riječi: Uglavnom, nemiri dolaze od toga. To znači da osobu poslije takvog čina obuzme sumnja da se možda nije onečistio (uprskao mokraćom ili vodom koja je time postala nečista). Posebno se to odnosi na primitivna kupatila ili ako se pak čovjek kupa u lavoru i slično.

Na temelju ovog hadisa su učenjaci zauzeli različite stavove. Neki, mokrenje u kupatilu drže pokuđenim, bez obzira bilo primitivno ili savremeno, imalo tekuću vodu ili ne.

Neki, pak, o tome imaju liberalniji stav. Oni kažu da se ova zabrana odnosi samo na primitivna kupatila u kojima voda ne otiče, a ne odnosi se na savremena. Prvo mišljenje je, ipak, odabranije i prihvatljivije.

Tematski hadis, za koji Tirmizija kaže da je garib, osim njega bilježe i Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima*.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od jednog Vjerovjesnikova, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika - ashaba čije ime nije spomenuto.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun; nije nam poznato da ga je neko drugi osim Eša sa b. Abdullaha vezao za Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Neki za njega kažu da se zove Eša s el-E ama.

Neki učenjaci drže da je mokrenje u kupatilu pokuđeno (mekruh) i ističu da, uglavnom, nemiri dolaze od toga. Neki, kao što je Ibn Sirin, to dozvoljavaju. Neko mu je na to rekao: "Zar nemiri ne dolaze od toga?" A on reče: "Naš Gospodar je Allah, On nema sudruga."

Abdullah b. Mubarek veli: Mnogi mokrenje u kupatilima u kojima voda otiče drže dopuštenim.

Ebu Isa kaže: O tome nam je ispričao Ahmed b. Abde el-Amuli, prenijevši od Hibbana, a on od Abdullaha b. Mubareka.

١٨ بَاب مَا جَاءَ فِي السِّوَاكِ

٢٢ حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَحَدِيثُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِلَاهُمَا عِنْدِي صَحِيحٌ، لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثُ. وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ إِنَّمَا صَحَّ لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ.

وَأَمَّا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ فَزَعَمَ أَنَّ حَدِيثَ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَصَحُّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَعَلِيٍّ وَعَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَحُذَيْفَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ وَأَنَسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَابْنِ عُمَرَ وَأُمِّ حَبِيبَةَ وَأَبِي أُمَامَةَ وَأَبِي أَيُّوبَ وَتَمَّامِ بْنِ عَبَّاسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْظَلَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ وَوَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ وَأَبِي مُوسَى.

٢٣ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ، وَلَأَخَّرْتُ صَلاَةَ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ. قَالَ: فَكَانَ زَيْدُ بْنُ خَالِدٍ يَشْهَدُ الصَّلَوَاتِ فِي الْمَسْجِدِ وَسِوَاكُهُ عَلَى أُذُنِهِ مَوْضِعَ الْقَلَمِ مِنْ أُذُنِ الْكَاتِبِ، لاَ يَقُومُ إِلَى الصَّلاَةِ إِلاَّ أُسْتَنَّ ثُمَّ رَدَّهُ إِلَى مَوْضِعِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

18. O misvaku

22. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb; kaže: Nama je ispričao Abde b. Sulejman, on je prenio od Muhammeda b. Amra, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao:

Da se ne bojim da ću time opteretiti moje sljedbenike, naredio bih im upotrebu misvaka pri svakom namazu. [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenio i Muhammed b. Ishak od Muhammeda b. Ibrahima, on od Ebu Seleme, on od Zejda b. Halida, 'a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

---

[1] Iz ovog i slijedećeg hadisa se vidi koliku je pažnju Vjerovjesnik pridavao čistoći, posebno čišćenju i pranju zuba. Da se ne boji, kako ističe da time neće opteretiti sljedbenike islama, pranje zuba prilikom svakog namaza bi učinio obaveznim.

U Buharijinoj predaji od Ebu Hurejre stoji: "Da se ne plašim da ću time opteretiti moje sljedbenike naredio bih im upotrebu misvaka prilikom svakog uzimanja abdesta". Sličnu predaju bilježe Ibn Huzejme u *Sahihu* i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu.*

Ahmed u *Musnedu* bilježi i slijedeći hadis: Namaz prije koga je upotrijebljen misvak je vredniji i bolji od sedamdeset namaza prije kojih nije upotrijebljen misvak.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori ističe da nije mogao pronaći sened ovog hadisa.

Ahmed, Također, bilježi od Aiše slijedeći hadis: Namaz prije koga je upotrijebljen misvak je sedamdeset puta vredniji od namaza prije koga to nije učinjeno.

El-Munziri veli da ovaj hadis bilježe još i Bezzar i Ebu Ja la u *Musnedima* i Ibnu Huzejme u *Sahihu.*

Ebu Nuajm bilježi, sa dobrim senedom od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: Više volim klanjati dva rekata prije kojih sam upotrijebio misvak nego sedamdeset rekata bez upotrebe misvaka.

Sličnu predaju Ebu Nuajm bilježi sa pouzdanim senedom i od Džabira b. Abdullaha.

U raznim zbirkama je zabilježeno na desetine hadisa koji govore o značaju pranja zuba. Na temelju tih hadisa, neki su učenjaci, kao što je Ishak, ustvrdili da je pranje zuba prije svakog namaza obavezno (vadžib). Šafija smatra da je to sunnet, a Malik drži da je mustehab, što je i najprihvatljivije. Ishak je u svom stavu bio prestrog.

Hadis koji prenosi Ebu Seleme od Ebu Hurejre, kao i hadis koji prenosi Zejd b. Halid od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, po mome mišljenju, jesu pouzdani. Prvi, jer je na više načina prenesen od Ebu Hurejre od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, a drugi, koji prenosi Ebu Hurejre, jeste sahihun zato što je došao u više verzija.

Muhammed b. Ismail je hadis Ebu Seleme od Zejda b. Halida smatrao pouzdanijim.

Ebu Isa veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Bekra es-Siddika, Alije, Aiše, Ibn Abassa, Huzejfe, Zejda b. Halida, Enesa, Abdullaha b. Amra, Ibn Omera, Umu Habibe, Ebu Umame, Ebu Ejuba, Temama b. Abbasa, Abdullaha b. Hanzale, Ummu Seleme, Vasila b. el-Eska a i Ebu Musa a.

23. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde b. Sulejman, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od Ebu Seleme, on od Zejda b. Halida el-Džuhenija, koji je rekao: "Čuo sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je kazao: **Da se ne plašim da ću time opteretiti moje sljedbenike, naredio bih im upotrebu misvaka prije svakog namaza, a jacijski namaz bih odgodio do posljednje trećine noći. Pa bi Zejd b. Halid prisustvovao** (zajedničkom) **klanjanju u džamiji, a misvak mu uvijek bijaše za uhom, kao što je olovka kod pisara. Pred svaki namaz bi ga upotrijebio, a potom ga vratio na njegovo mjesto.**

Ebu Isa kaže: Ovaja hadis je hasenun-sahihun.

١٩ بَاب مَا جَاءَ إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَلاَ يَغْمِسْ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا

٢٤ حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ أَحْمَدُ بْنُ بَكَّارٍ الدِّمَشْقِيُّ: يُقَالُ هُوَ مِنْ وَلَدِ بُسْرِ بْنِ أَرْطَاةَ صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلاَ يُدْخِلْ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يُفْرِغَ عَلَيْهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا، فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ.

وَفِي الْبَاب: عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَجَابِرٍ وَعَائِشَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَأُحِبُّ لِكُلِّ مَن اسْتَيْقَظَ مِنَ النَّوْمِ قَائِلَةً كَانَتْ أَوْ غَيْرَهَا، أَنْ لاَ يُدْخِلَ يَدَهُ فِي وَضُوئِهِ حَتَّى يَغْسِلَهَا. فَإِنْ أَدْخَلَ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا كَرِهْتُ ذَلِكَ لَهُ، وَلَمْ يُفْسِدْ ذَلِكَ الْمَاءَ إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَى يَدِهِ نَجَاسَةٌ.

و قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: إِذَا اسْتَيْقَظَ مِنَ النَّوْمِ مِنَ اللَّيْلِ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِي وَضُوئِهِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا فَأَعْجَبُ إِلَيَّ أَنْ يُهْرِيقَ الْمَاءَ.

و قَالَ إِسْحَقُ: إِذَا اسْتَيْقَظَ مِنَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ أَوْ بِالنَّهَارِ فَلاَ يُدْخِلْ يَدَهُ فِي وَضُوئِهِ حَتَّى يَغْسِلَهَا.

19. Kada se neko od vas probudi iz sna, neka ne stavlja ruku u posudu dok je prethodno ne opere

24. ISPRIČAO NAM JE Ebu Velid Ahmed b. Bekkar ed-Dimaški; veli se da je on od potomka Velida b. Busre b. Ertate, Vjerovjesnikova, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika - ashaba; kaže: Nama je ispričao Velid b. Muslim, on je prenio od Evzaije, on od Zuhrija, on od Seida b. Musejjiba i Ebu Seleme, njih dvojica od Ebu Hurejre, a on Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **Ukoliko se neki od vas probudi noću, neka ne stavlja svoju ruku u posudu sve dok je dva ili tri puta ne opere, jer on ne zna gdje mu se ruka nalazila** (dok je spavao). [1]

---

[1] U Poslanikovo vrijeme tekuća voda nije uvijek bila dostupna, niti je bilo dovoljno posuđa. On je, kao i većina ashaba, prilikom kupanja ili uzimanja abdesta iz posude vodu grabio rukom. Vodu za piće su držali u specijalnim zemljanim posudama radi hlađenja ili u mješinama. Otuda Poslanikova zabrana da se ruka ne stavlja u posudu prije negoli se opere, budući da osoba dok spava nije svjesna gdje će sve ruku tokom spavanja staviti.

Većina islamskih učenjaka smatra da je pranje ruku poslije spavanja lijepo (mustehab). Po njima, ako bi neko nakon spavanja zagnjurio ruku u posudu prije negoli je opere, neće onečistiti vodu, osim ako bi mu ruka bila prljava.

Hasan el-Basri i Ahmed, prema jednom rivajetu smatraju da bi voda time postala nečista za upotrebu, pa makar u osnovi bila i čista.

Nevevi u komentaru Muslimovog *Sahiha* kaže: Učenjaci su jednoglasni u stavu da navedena zabrana u hadisu ima smisao blažeg mekruha (*mekruhi tezihen*), a ne smisao strožijeg mekruha (mekruhi tahrimen). Prema tome ako bi neko zagnjurio ruku i prije negoli je opere, ne bi bio griješan niti bi time voda postala nečista za dalju upotrebu.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Omera, Džabira i Aiše.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Šafija kaže: Volio bih da niko od vas kada se probudi iz sna, bez obzira da li se radilo o popodnevnom spavanju ili nekom drugom, ne stavlja svoju ruku u posudu u kojoj je voda za abdest, dok je prethodno ne opere. Ukoliko bi neko stavio svoju ruku u vodu prije nego je opere, ja to smatram pokuđenim iako to neće onečistiti vodu osim u slučaju kada bi na njoj (ruci) bilo nečistoće.

Ahmed b. Hanbel kaže: Ako se neko probudi iz sna noću pa zagnjuri ruku u vodu za abdest prije nego je opere, ja bih najviše volio kada bi on tu vodu prosuo.

Ishak kaže: Kada se neko noću ili danju iz sna probudi neka ne stavlja ruku u posudu sve dotle dok je ne opere.

٢٠ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّسْمِيَةِ عِنْدَ الْوُضُوءِ

٢٥ حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ وَبِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَقَدِيُّ قَالاَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ عَنْ أَبِي ثِفَالٍ الْمُرِّيِّ عَنْ رَبَاحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ بْنِ حُوَيْطِبٍ عَنْ جَدَّتِهِ عَنْ أَبِيهَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لاَ وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ.

قَالَ وَفِي الْبَاب: عَنْ عَائِشَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَأَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: لاَ أَعْلَمُ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثًا لَهُ إِسْنَادٌ جَيِّدٌ.

و قَالَ إِسْحَقُ: إِنْ تَرَكَ التَّسْمِيَةَ عَامِدًا أَعَادَ الْوُضُوءَ، وَإِنْ كَانَ نَاسِيًا أَوْ مُتَأَوِّلاً أَجْزَأَهُ.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثُ رَبَاحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَرَبَاحُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ جَدَّتِهِ عَنْ أَبِيهَا. وَأَبُوهَا سَعِيدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ.

وَأَبُو ثِفَالٍ الْمُرِّيُّ اسْمُهُ ثُمَامَةُ بْنُ حُصَيْنٍ.

وَرَبَاحُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ أَبُو بَكْرِ بْنُ حُوَيْطِبٍ مِنْهُمْ مَنْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ فَقَالَ: عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حُوَيْطِبٍ فَنَسَبَهُ إِلَى جَدِّهِ.

٢٦ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عِيَاضٍ عَنْ أَبِي ثِفَالٍ الْمُرِّيِّ عَنْ رَبَاحِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ بْنِ حُوَيْطِبٍ عَنْ جَدَّتِهِ بِنْتِ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِثْلَهُ.

20. O spominjanju Allahova imena prilikom uzimanja abdesta

25. ISPRIČALI SU NAM Nasr b. Ali el-Džehdami i Bišr b. Muaz el-Akadi; kažu: Nama je ispričao Bišr b. Mufeddal, prenijevši od Abdur-Rahmana b. Harmele, on od Ebu Sifala el-Murija, on od Rebaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu Sufjana el-Huvejtiba, on od njegove nane, koja je, prenijevši od njezina oca, rekla: Čula sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i

spasio, kada je kazao: **Nema abdesta onaj koji** (prije ili u toku uzimanja abdesta) **ne spomene Allahovo ime.** [1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Ebu Seida, Ebu Hurejre, Sehla b. S'ada i Enesa.

Ebu Isa veli da je Ahmed b. Hanbel rekao: Nije mi poznato da na ovu temu ima ijedan hadis sa dobrim senedom.[2]

Ishak kaže: Ako bi neko svjesno izostavio spominjanje Allahova imena, morao bi ponoviti abdest. A ako bi to učinio iz zaborava ili previda, ne bi to morao učiniti.[3]

---

1 Komentirajući spomenuti hadis Velijullah ed-Dehlevi smatra da se iz hadisa da zaključiti da učenje Bismille spada u ruknove ili šartove abdesta bez čega abdest ne vrijedi.

Kadi Ijad veli: Ako bismo bukvalno jezički shvatali ovaj hadis, onda bismo mogli izvući zaključak da je učenje Bismille šart ili rukn abdesta. Međutim, ja lično smatram da ga ne treba tako shvatati. Negacija u njemu se odnosi na upotpunjavanje - kemalijet. To znači da onome ko ne prouči Bismillu abdest nije potpun, a ne znači da mu uopće nije valjan.

Tako, hadis: Nema namaza onaj ko stanuje blizu džamije ako ga ne klanja u džamiji, ne isključuje valjanost namaza onom ko klanja u kući, a stanuje blizu džamije. Njegov namaz je valjan, ali je manjkav i nepotpun, zbog propuštanja zajedničkog klanjanja. Kao potvrda ispravnosti ovakvog poimanja hadisa o ovom pitanju mogu poslužiti i riječi Ibn Sejjidinnasa koji tvrdi da u nekim predajama ovog hadisa stoji: Nema potpunog abdesta onaj ko ne pruči Bismillu.

2 O učenju Bismille, prije ili u toku uzimanja, abdesta govore mnogi hadisi. O stepenu njihove pouzdanosti hadiski učenjaci imaju oprečna mišljenja. Neki tvrde da na ovu temu nema nijednog pouzdanog hadisa. Drugi, pak, dokazuju da ima dosta dobrih, od kojih su neki i vjerodostojni. Ibnu Hadžer el-Askalani veli da mnoštvo predaja koje su zabilježene na ovu temu daju veću sigurnost u njihovu pouzdanost.

3 Hasan, Ishak b. Rahivejh i Zahirije smatraju da je učenje Bismille prije uzimanja abdesta vadžib.

Muhammed b. Ismail veli: Najbolje na ovu temu je hadis Rebbaha b. Abdur-Rahmana.

Ebu Isa kaže: Rebbah b.Abdur-Rahman prenosi od svoje nane, a ona od svoga oca. Njen otac je Seid b. Zejd b. Amr b. Nufejl.

Ebu Sifalu el-Murijju je ime Sumame b. Husajn.

Rebbah b. Abdur-Rahman je Ebu Bekr b. Huvejtib. Neko od onih koji od njega prenose ovaj hadis je kazao: od Ebu Bekra b. Huvejtiba, vežući ga time za njegova djeda.

26. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Hulvani; kaže: Nama je ispričao Jezid b. Harun, on je prenio od Jezida b. Ijada, on od Ebu Sifala el-Murijja, on od Rebbaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu Sufjana b. Huvejtiba, on od njegove nane kćerke Seida b. Zejda, ona od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, slično prethodnom hadisu.

٢١ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ

٢٧ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ وَجَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَوَضَّأْتَ فَانْتَثِرْ، وَإِذَا اسْتَجْمَرْتَ فَأَوْتِرْ.

Ebu Hanife, Šafija i Malik smatraju da je učenje Bismille sunnet.

Prvi svoje mišljenje temelje na tematskom hadisu, a dugi na hadisu što ga prenosi Ibn Omer u kome stoji: Ko uzimajući abdest spomene Allahovo ime, to će mu biti čišćenje za cijelo njegovo tijelo, a ako ga ne spomene, to će mu biti čišćenje samo za dijelove tijela koje pere. (Darekutnija i Bejheki). Ovdje se čišćenje odnosi na čišćenje od grijeha.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ وَلَقِيطِ بْـنِ صَـبِرَةَ وَابْـنِ عَبَّـاسٍ وَالْمِقْـدَامِ بْـنِ مَعْدِي كَرِبَ وَوَائِلِ بْنِ حُجْرٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ سَلَمَةَ بْنِ قَيْسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِيمَنْ تَرَكَ الْمَضْمَضَةَ وَالِاسْتِنْشَاقَ، فَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ: إِذَا تَرَكَهُمَا فِي الْوُضُوءِ حَتَّى صَلَّى أَعَادَ الصَّلاَةَ. وَرَأَوْا ذَلِكَ فِـي الْوُضُـوءِ وَالْجَنَابَـةِ سَوَاءً. وَبِهِ يَقُولُ ابْنُ أَبِي لَيْلَى وَعَبْدُ اللَّهِ بْـنُ الْمُبَـارَكِ وَأَحْمَـدُ وَإِسْـحَقُ. و قَـالَ : الِاسْتِنْشَاقُ أَوْكَدُ مِنَ الْمَضْمَضَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْـلِ الْعِلْـمِ: يُعِيـدُ فِـي الْجَنَابَـةِ ،وَلاَ يُعِيدُ فِي الْوُضُوءِ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَبَعْض أَهْلِ الْكُوفَةِ.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ: لاَ يُعِيدُ فِي الْوُضُوءِ وَلاَ فِي الْجَنَابَةِ، لِأَنَّهُمَا سُنَّةٌ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلاَ تَجِبُ الْإِعَـادَةُ عَلَـى مَـنْ تَرَكَـهُمَا فِـي الْوُضُـوءِ وَلاَ فِـي الْجَنَابَةِ. وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ وَالشَّافِعِيِّ فِي آخِرَةٍ .

21. O ispiranju usta i nosa

27. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid; kaže: Nama su ispričali Hammad b. Zejd i Džerir, njih dvojica su prenijeli od Mensura, on od Hilala b. Jesara, a on od Selemea b. Kajsa, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Kada uzimaš abdest isperi nos, a kada se poslije obavljene nužde čistiš kamenjem, upotrijebi neparan broj.**

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Osmana, Lekita b. Sabrea, Ibn Abbasa, Mikdama b. Madi Keriba, Vaila b. Hudžra i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Hadis Selemea b. Kajsa je hasenun-sahihun.

Učenjaci su se razišli u pogledu onoga "ko propusti da ispere usta i nos."[1] Neki, među kojima su i Ebu Lejla, Abdullah b. Mubarek, Ahmed i Ishak smatraju ako bi ih propustio kod uzimanja abdesta, ukoliko bi klanjao, morao bi obnoviti namaz. Isto tako smatraju da bi morao obnoviti kupanje onaj ko bi ih propustio isprati kod obaveznog vjerskog kupanja. Ahmed drži da je ispiranje nosa naglašenije negoli ispiranje usta.

Ebu Isa veli: Jedan broj učenjaka, među kojma su Sufjan es-Sevri i neki učenjaci iz Kufe, vele: Ako neko propusti (isprati usta i nos) kod kupanja, ponovit će kupanje, a neće ponavljati abdest (ukoliko ih propusti isprati) kod uzimanja abdesta.

Neki opet, kao što su Malik i Šafija, vele: Neće obnavljati ni abdest ni kupanje, jer je ispiranje usta i nosa

---

1 Abdullah b. Mubarek, Ahmed b. Hanbel i Ishak smatraju da je ispiranje usta i nosa i kod abdesta i kod gusula obavezno (vadžib). Po njima onaj ko propusti isprati usta i nos kod abdesta ili gusula, mora ih ponoviti.

Ebu Hanife i Sufjan es-Sevri vele: Ako bi propustio isprati usta i nos kod abdesta, ne bi zbog toga morao obnavljati abdest, zato što je po njima ispiranje usta kod abdesta sunnet, a ukoliko bi ih propustio isprati kod gusula, morao bi kupanje ponoviti, jer je po njima ispiranje usta i nosa kod kupanja fard.

Malik i Šafija smatraju da je ispiranje usta i nosa i kod abdesta i kod gusula sunnet. Po njima ne mora obnavljati ni abdest, a ni gusul onaj ko bi ih propustio isprati.

Vjerovjesnikov sunnet i kod abdesta i kod gusula, te zbog toga ih ne mora obnavljati.

٢٢ بَاب الْمَضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ مِنْ كَفٍّ وَاحِدٍ

٢٨ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى الرَّازِيُّ ،حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفٍّ وَاحِدٍ، فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاس.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رَوَى مَالِكٌ وَابْنُ عُيَيْنَةَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى وَلَمْ يَذْكُرُوا هَذَا الْحَرْفَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفٍّ وَاحِدٍ، وَإِنَّمَا ذَكَرَهُ خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَخَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ثِقَةٌ حَافِظٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: الْمَضْمَضَةُ وَالِاسْتِنْشَاقُ مِنْ كَفٍّ وَاحِدٍ يُجْزِئُ، و قَالَ بَعْضُهُمْ: تَفْرِيقُهُمَا أَحَبُّ إِلَيْنَا. و قَالَ الشَّافِعِيُّ: إِنْ جَمَعَهُمَا فِي كَفٍّ وَاحِدٍ فَهُوَ جَائِزٌ ،وَإِنْ فَرَّقَهُمَا فَهُوَ أَحَبُّ إلينا.

22. Ispiranje usta i nosa iz jedne šake (napunjene vodom)

28. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nama je ispričao Ibrahim b. Musa er-Razi; kaže: Nama je ispričao Halid

b. Abdullah, on je prenio od Amra b. Jahje, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda, koji je kazao: **Vidio sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je ispirao usta i nos jednom šakom** (napunjenom vodom). **Učinio je to tri puta.**

Ebu Isa kaže: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ibn Abbasa.

Ebu Isa je kazao: Hadis Abdullaha b. Zejda je hasenun-garibun.

Ovaj hadis su od Amra b. Jahje prenijeli Malik, Ibn Ujejne i drugi, ali nisu spomenuli riječi: Da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, ispirao usta i nos jednom šakom (napunjenom vodom).

To je spomenuo Halid b. Abdullah, a Halid b. Abdullah je pouzdan ravija koji slovi kao hafiz hadisa kod hadiskih učenjaka.

Neki učenjaci kažu: Ispiranje usta i nosa jednom šakom (napunjenom vodom) može, ali je, vele neki, bolje njihovo razdvajanje. Šafija kaže: Ako se isperu jednom šakom (napunjenom vodom), to je dozvoljeno, međutim, mi bi smo više voljeli da se prilikom (uzimanja abdesta ili kod kupanja), razdvoji ispiranje usta od ispiranja nosa.

٢٣ بَاب مَا جَاءَ فِي تَخْلِيلِ اللِّحْيَةِ

٢٩ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ أَبِي أُمَيَّةَ عَنْ حَسَّانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ: رَأَيْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ تَوَضَّأَ فَخَلَّلَ لِحْيَتَهُ،

فَقِيلَ لَهُ ، أَوْ قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ :أَتُخَلِّلُ لحيتك؟ قَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي؟ وَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَلِّلُ لِحْيَتَهُ.

٣٠ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ حَسَّانَ بْنِ بِلَالٍ عَنْ عَمَّارٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِثْلَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ وَعَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ وَأَنَسٍ وَابْنِ أَبِي أَوْفَى وَأَبِي أَيُّوبَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْت إِسْحَقَ بْنَ مَنْصُورٍ يَقُولُ: قَالَ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ: قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: لَمْ يَسْمَعْ عَبْدُ الْكَرِيمِ مِنْ حَسَّانَ بْنِ بِلَالٍ حَدِيثَ التَّخْلِيلِ.

و قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثُ عَامِرِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عُثْمَانَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و قَالَ بِهَذَا أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: رَأَوْا تَخْلِيلَ اللِّحْيَةِ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ.

و قَالَ أَحْمَدُ: إِنْ سَهَا عَنْ تَخْلِيلِ اللِّحْيَةِ فَهُوَ جَائِزٌ .

و قَالَ إِسْحَقُ: إِنْ تَرَكَهُ نَاسِيًا أَوْ مُتَأَوِّلًا أَجْزَأَهُ ،وَإِنْ تَرَكَهُ عَامِدًا أَعَادَ.

٣١ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ عَامِرِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُخَلِّلُ لِحْيَتَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

23. O provlačenju (prstiju) kroz bradu (kod uzimanja abdesta)

29. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Abdul-Kerima b. Ebu Muharika Ebu Umejje, a on od Hasana b. Bilala, koji je kazao: **Vidio sam Ammara b. Jasira koji je uzimajući abdest, prošao prstima kroz bradu. Neko mu je rekao** (ili je kazao) **pa sam mu ja rekao: Prolaziš prstima kroz svoju bradu?, a šta me to sprečava? odgovorio je: Vidio sam Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **gdje prstima prolazi kroz svoju bradu.** [1]

30. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Ibn Ujejne, prenijevši od Seida b. Ebu Arube, on od

---

[1] Iz hadisa se da zaključiti da je propisano provlačenje prstiju kroz bradu prilikom uzimanja abdesta, ukoliko voda prilikom pranja lica ne dolazi do korijena brade.

Itre, Hasan b. Salih, Ebu Sevr i Zahirije smatraju da je provlačenje prstiju kroz bradu prilikom uzimanja abdesta ili gusula obavezno (vadžib).

Ovakav stav oni temelje na nekim hadisima na ovu temu, u kojima stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nakon što je prošao prstima kroz svoju bradu rekao: "**Ovako mi je naredio moj Gospodar.**

Malik, Šafija, es-Sevri i Evzaija smatraju da provlačenje prstiju kroz bradu nije obavezno ni kod abdesta, a ni kod gusula.

Većina učenjaka među kojima su i Ebu Hanife, Lejs i Ahmed b. Hanbel smatraju da je provlačenje prstiju kroz bradu, kod kupanja obavezno (vadžib), dočim, kod abdesta nije.

Svakako da je ovo posljednje mišljenje, koje zastupa većina učenjaka, najmeritornije i najispravnije, jer je utemeljeno na brojnim hadisima od kojih je većina pouzdana (sahihun).

Katade, on od Hasana b. Bilala, on od Ammara, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, slično (prethodnom hadisu).

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Osmana, Aiše, Ummu Seleme, Enesa, Ibn Ebu Evfa a i Ebu Ejuba.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Ishaka b. Mensura kada veli da je Ahmed b. Hanbel kazao da je rekao Ibn Ujejne: Abdulkerim, od Hasana b. Bilala nije čuo hadis o potiranju prstima kroz bradu.

Muhammed b. Ismail je kazao: Nešto najpouzdanije na ovu temu je hadis Amira b. Šekika od Ebu Vaila on od Osmana.

Ebu Isa kaže: Većina učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio - savremenika i kasnije, smatraju da prstima treba proći kroz bradu. Tako misli i Šafija.

Ahmed smatra da (abdestu) ne bi smetalo ukoliko bi neko iz zaborava propustio proći prstima kroz bradu.

Ishak veli: Ako bi to propustio iz zaborava ili previdom, ne bi smetalo, međutim, ukoliko bi to uradio namjerno, morao bi (abdest) ponoviti.

31. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rezzak, on je prenio od Israila, on od Amira b. Šekika, on od Ebu Vaila, a on od Osmana b. Afana da je **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **prolazio prstima kroz svoju bradu.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

٢٤ بَاب مَا جَاءَ فِي مَسْحِ الرَّأْسِ أَنَّهُ يَبْدَأُ بِمُقَدَّمِ الرَّأْسِ إِلَى مُؤَخَّرِهِ

٣٢ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى الْقَزَّازُ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ، فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ: بَدَأَ بِمُقَدَّمِ رَأْسِهِ، ثُمَّ ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ، ثُمَّ رَدَّهُمَا حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ مُعَاوِيَةَ وَالْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِب وعائشة.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَحْسَنُ. وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

24. O meshu po glavi, počevši od prednjeg prema zadnjem dijelu glave

32. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n b. Isa el-Kazaz; kaže: Nama je ispričao Malik b. Enes, on je prenio od Amra b. Jahje, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda da je **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **objema rukama činio mesh po glavi, i sprijeda i straga. Počinjao bi od prednjeg dijela i**

išao rukama prema potiljku, a onda bi ih opet povratio prema mjestu odakle je počeo. Zatim bi noge oprao. [1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Muavije, Mikdama b. Madi Keriba i Aiše.

Ebu Isa veli: Hadis Abdullaha b. Zejda je nešto najpouzdanije i najbolje što je došlo na ovu temu. Tako misle i Šafija, Ahmed i Ishak.

٢٥ بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ يَبْدَأُ بِمُؤَخَّرِ الرَّأْسِ

٣٣ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ ابْنِ عَفْرَاءَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ بِرَأْسِهِ مَرَّتَيْنِ: بَدَأَ بِمُؤَخَّرِ رَأْسِهِ ثُمَّ بِمُقَدَّمِهِ وَبِأُذُنَيْهِ كِلْتَيْهِمَا ظُهُورِهِمَا وَبُطُونِهِمَا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَحَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَصَحُّ مِنْ هَذَا وَأَجْوَدُ إِسْنَادًا. وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْكُوفَةِ إِلَى هَذَا الْحَدِيثِ، مِنْهُمْ وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ.

---

[1] U istom hadisu koji prenosi Ibn et-Tiba stoji: **da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, potirao cijelu glavu.**

Potiranje (mesh) glave je naređeno Kur'anom: "O vjernici kada hoćete da klanjate operite lica svoja i ruke svoje do laktova, učinite mesh po glavama vašim i operite noge vaše do članaka." (el-Maide, 6. ajet)

U ovom je hadisu Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, praktIčno pokazao na koji način treba potirati glavu.

Na temelju ovog hadisa zaključujemo da je sunnet mokrim rukama potrati cijelu glavu, da je sunnet činiti mesh objema rukama, te da je sunnet početi mesh sprijeda, dakle, od čela prema zatioku, a potom ruke ponovo povratiti do mjesta odakle smo počeli.

25. O potiranju glave počevši odzada (pri uzimanju abdesta)

33. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid; kaže: Nama je ispričao Bišr b. Mufeddal, prenijevši od Abdullaha b. Muhammeda b. Akila, a on od Rubej e kćerke Muavizza b. Afra a: Da je **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **potirao glavu dva puta. Počeo bi od zada a završio naprijed, a zatim potrao uši sa vana i iznutra.** [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun. Hadis Abdullaha b. Zejda je pouzdaniji od ovog, a i sened mu je pouzdaniji.

Neki učenjaci iz Kufe postupali su po ovom hadisu, među njima je i Veki b. el-Džerrah.

---

[1] Ovaj hadis je, na prvi pogled, kontradiktoran hadisu iz prethodnog poglavlja, što ga je prenio Abdullah b. Zejd, u kome stoji: **da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, započinjao mesh glave sprijeda.**

Ibnul-Arebi smatra da je neki od ravija (ovog hadisa) pogrešno razumio riječi: **fe akbele bihima ve edbere** . On je razumio iz ovih riječi da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, počinjao mesh odzada, pa je, pošto je ovaj hadis prenio po značenju, a ne doslovno kao što tvrdi Ibn Sejjidinnas, izrazio svojim riječima to što je razumio.

Osim toga hadis Abdullaha b. Zejda je na najvišem stupnju vjerodostojnosti, zabilježili su ga, osim Tirmizije, i Buharija i Muslim u *Sahihima,* dok je hadis Rubej'e kćerke Muavviza na stupnju hasen hadisa.

Ibn Sejjidinnas, pokušavajući da nađe kompromis između ova dva proturiječna hadisa kaže: Postoji mogućnost da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, katkada počinjao mesh odzada da bi time pokazao da je i to dozvoljeno. Međutim, efdalnije je mesh činiti sprijeda prema zadnjem dijelu glave, što je bila Poslanikova redovna praksa.

٢٦ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ مَسْحَ الرَّأْسِ مَرَّةً

٣٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنِ الرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ ابْنِ عَفْرَاءَ: أَنَّهَا رَأَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ، قَالَتْ: مَسَحَ رَأْسَهُ، وَمَسَحَ مَا أَقْبَلَ مِنْهُ وَمَا أَدْبَرَ، وَصُدْغَيْهِ وَأُذُنَيْهِ مَرَّةً واحدة.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَجَدِّ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفِ بْنِ عَمْرٍو.

وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ مَسَحَ بِرَأْسِهِ مَرَّةً.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ. وَبِهِ يَقُولُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: رَأَوْا مَسْحَ الرَّأْسِ مَرَّةً وَاحِدَةً.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَكِّيُّ قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ يَقُولُ: سَأَلْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَنْ مَسْحِ الرَّأْسِ: أَيُجْزِئُ مَرَّةً فَقَالَ إِي وَاللَّهِ.

26. O potiranju glave jedanput (u toku uzimanja abdesta)

34. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Bekr b. Mudar, on je prenio od Ibn Adžlana, on od Abdullaha b. Muhammeda b. Akila, a on od Rubej e kćerke Muavviza b. Afra a: da je vidjela Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, gdje uzima abdest, ona veli: **Učinio je**

mesh po glavi tako što je potrao glavu sprijeda i odzada, a potom je potrao solufe i uši, jedanput. [1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije i djeda Talhe b. Musarrifa b. Amra.

Preneseno je u više predaja od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je mesh po glavi činio jedanput.

Ovako je postupala većina ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio - savremenika i učenjaka poslije njih. Džafer b. Muhammed, Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da mesh po glavi treba činiti samo jedanput.

Ispričao nam je Muhammed b. Mensur el-Mekki; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne koji kaže: Upitao sam

---

[1] Iz ovog hadisa se jasno vidi da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, mesh po glavi činio samo jedanput. Počeo bi rukama sprijeda od čela prema zatioku i opet ih nazad vratio prema čelu. Ovo neke ravije tretiraju jedanput, a neke isti ovaj postupak tretiraju kao dva puta. Otuda u nekim hadisima stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, mesh po glavi činio jedanput, a u nekima da ga je činio dvaput.

Iz hadisa se zaključuje da je sunnet potrati solufe i uši i to jedanput.

Na temelju ovih i drugih pouzdanih hadisa većina islamskih učenjaka smatra da je sunnet mesh po glavi činiti samo jedanput.

Šafija u ovom pogledu ima dva stava: prvi koji je identičan stavu većine i drugi, gdje smatra da je sunnet mesh po glavi činiti tri puta kao što tri puta peremo ostale dijelove tijela. Ovaj svoj stav on je utemeljio na nekim hadisima od kojih kako, kaže Ševkanija, nijedan nije imun od slabosti, tako da ne mogu biti valjan argumenat, pogotovu nasuprot vjerodostojnim hadisima koje imamo na ovu temu.

U hadisu koji bilježi Ibn Huzejme i kaže da je po stepenu sahihun, stoji: **Ko više od jedanput potare glavu, loše je postupio.**

Džafera b. Muhammeda o meshu po glavi, je li ga dovoljno učiniti jedanput? Pa je rekao: "Jeste, tako mi Allaha".

٢٧ بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ يَأْخُذُ لِرَأْسِهِ مَاءً جَدِيدًا

٣٥ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ حَبَّانَ بْنِ وَاسِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ : أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ، وَأَنَّهُ مَسَحَ رَأْسَهُ بِمَاءٍ غَيْرِ فَضْلِ يَدَيْهِ <.

قَالَ أَبُو عِيسَى :هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ :

وَرَوَى ابْنُ لَهِيعَةَ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ حَبَّانَ بْنِ وَاسِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ، وَأَنَّهُ مَسَحَ رَأْسَهُ بِمَاءٍ غَيْرِ فَضْلِ يَدَيْهِ< . وَرِوَايَةُ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ حَبَّانَ أَصَحُّ، لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَغَيْرِهِ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ لِرَأْسِهِ مَاءً جَدِيدًا .وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ : رَأَوْا أَنْ يَأْخُذَ لِرَأْسِهِ مَاءً جَدِيدًا.

27. O uzimanju nove vode za mesh po glavi

35. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hašrem; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Vehb; kaže: Nama je ispričao Amr b. Haris, on je prenio od Habbana b. Vasi a, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda: **Da je vidio Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je, uzimajući abdest, mesh po**

glavi učinio (novom) **vodom, a ne onom što mu je na rukama preostala.** [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ibn Lehi a je ovaj hadis prenio od Habbana b. Vasi a, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda: **Da je vidio Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je, uzimajući abdest mesh po glavi učinio** (novom) **vodom, a ne onom što mu je na rukama preostala.**

Predaja Amra b. Harisa od Habbana je pouzdanija jer je ovaj hadis na više načina prenesen od Abdullaha b. Zejda i drugih: "Da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, za mesh glave uzimao novu vodu."

Prema ovakvom mišljenju postupa većina učenjaka. Oni smatraju da za potiranje glave treba uzeti novu vodu.

---

[1] Spomenuti hadis ukazuje na to da je sunnet, kada hoćemo da učinimo mesh po glavi, pokvasiti ruku novom vodom. Tako smatra većina islamskih učenjaka. Međutim, to ne znači da mesh nije dozvoljeno učiniti vodom koja je na šakama preostala nakon pranja ruku do laktova.

Ebu Davud je u *Sunenu* zabilježio od Rubej e kćerke Muavviza: **Da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, mesh po glavi činio vodom koja bi mu preostala u rukama.** Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli da u senedu ovog hadisa ima ravija koji su kritikovani, osim toga u senedu ovog hadisa postoji poremećaj (*ittirab*).

Pod pretpostavkom da je ovaj hadis i pouzdan, on ne bi bio u oprečnosti sa ostalim hadisima na ovu temu. To bi bio samo dokaz da je mesh po glavi dozvoljeno uzeti i preostalom vodom, mada ga je bolje uzeti novom vodom, jer je to bila češća praksa Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Sujutija tvrdi da neki učenjaci ovaj hadis uzimaju kao dokaz da je voda uptrijebljena pri uzimanju abdesta čista.

٢٨ بَاب مَا جَاءَ فِي مَسْحِ الْأُذُنَيْنِ ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا

٣٦ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ : ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ الرُّبَيِّعِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ يَرَوْنَ مَسْحَ الْأُذُنَيْنِ : ظُهُورِهِمَا وَبُطُونِهِمَا .

28. O potiranju ušiju sa vanjske i unutarnje strane

36. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Idris, prenijevši od Muhammeda b. Adžlana, on od Zejda b. Eslema, on od Ata a b. Jesara, a on od Ibn Abbasa: **Da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **učinio mesh po glavi i potrao uši spolja i iznutra.** [1]

---

[1] Pod pojmom potiranja ušiju spolja podrazumijeva se potiranje iza ušiju, dok pod pojmom potiranja ušiju iznutra podrazumijeva se njihovo potiranje od strane lica.

U hadisu koji je zabilježio Ibn Hibban u *Sahihu* stoji: **Da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, uzimajući abdest potrao glavu, a potom i uši tako što bi palcima potirao iza ušiju, a kažiprstima dijelove ušiju do lica.**

U hadisu koji bilježi Ibn Madže u *Sunenu* stoji: **Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, potirao je uši tako što bi kažiprste stavio unutar u uši, a palčeve iza ušiju.**

Ebu Isa kaže: Na ovu temu je hadis prenesen i od Rubej'e.

Ebu Isa veli: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun.

Prema ovakvom mišljenju postupa većina učenjaka. Oni smatraju da uši treba potrati i spolja i iznutra.

٢٩ باب ما جاء أن الأذنين من الرأس

٣٧ حدثنا قتيبة ، حدثنا حماد بن زيد عن سنان بن ربيعة عن شهر بن حوشب عن أبي أمامة قال : توضأ النبي صلى الله عليه وسلم فغسل وجهه ثلاثا ، ويديه ثلاثا ، ومسح برأسه وقال : الأذنان من الرأس .

قال أبو عيسى : قال قتيبة قال حماد : لا أدري ، هذا من قول النبي صلى الله عليه وسلم أو من قول أبي أمامة؟

قال : وفي الباب عن أنس.

قال أبو عيسى : هذا حديث حسن ، ليس إسناده بذاك القائم والعمل على هذا عند أكثر أهل العلم من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم ومن بعدهم : أن الأذنين من الرأس. وبه يقول سفيان الثوري وابن المبارك والشافعي وأحمد وإسحق .

و قال بعض أهل العلم : ما أقبل من الأذنين فمن الوجه ، وما أدبر فمن الرأس.

قال إسحق : وأختار أن يمسح مقدمهما مع الوجه ، ومؤخرهما مع رأسه.

و قال الشافعي : هما سنة على حيالهما يمسحهما بماء جديد.

Većina učenjaka smatra da je sunnet potrati uši i to spolja i iznutra. Svoje mišljenje oni temelje na spomenutim hadisima.

Rubej a kći Muavviza je poznata sahabijka koja je dala prisegu Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio, pod drvetom na Hudejbiji.

29. O tome da su uši sastavni dio glave (kod uzimanja abdesta)

37. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Zejd, on je prenio od Sufjana b. Rebie, on od Šehra b. Havšeba, a on od Ebu Umame koji je kazao: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeo je abdest, pa je umio lice tri puta, oprao ruke** (do laktova) **tri puta i potrao glavu, a potom rekao: "Uši su dio glave.**[1]

Ebu Isa kaže: Kutejbe je kazao da je Hammad rekao: "Nije mi poznato jesu li ovo riječi Vjerovjesnikove, Allah ga blagoslovio i spasio, ili su pak riječi Ebu Umame?

Na ovu temu je hadis prenesen i od Enesa.

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun, no njegov sened nije dovoljno stabilan i čvrst.

U skladu s tim postupala je većina ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio - savremenika, i učenjaka poslije njih. Oni smatraju da su uši sastavni dio

---

[1] U osam hadisa je naglašeno da se uši tretiraju kao satavni dio glave kod uzimanja abdesta. Međutim, svi oni imaju po neku manjkavost tako da spadaju u kategoriju slabih hadisa.

Što se pak tiče tematskog hadisa, Tirmizija ga ocjenjuje dobrim, ali sam konstatuje da mu je sened nestabilan.

Prema mišljenju Ibn Dekika Ida, nestabilan je zato što se u njemu nalazi ravija po imenu Šehr b. Havšeb kome puno zamjeraju što je mnoge hadise prenio izravno od Poslanika, a u njihovim senedima nije spomenuo ime ashaba od kojih je dotične hadise čuo, a on je tabi'in, pa prema tome i nije te hadise izravno mogao čuti od Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

glave. Tako tvrde i Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak. [1]

Neki učenjaci kažu: Prednji dio ušiju prema licu je sastavni dio lica, a zadnji sastavni dio glave.

Ishak veli: Po meni, ispravno je da se prednji dio ušiju potare skupa sa licem, a zadnji dio sa glavom.

Šafija veli: U oba slučaja je sunnet potrati i prednji i zadnji dio ušiju novom vodom.

٣٠ بَاب مَا جَاءَ فِي تَخْلِيلِ الْأَصَابِعِ

٣٨ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ قَالَا حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ لَقِيطِ بْنِ صَبِرَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَوَضَّأْتَ فَخَلِّلْ الْأَصَابِعَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَالْمُسْتَوْرِدِ وَهُوَ ابْنُ شَدَّادٍ الْفِهْرِيُّ وَأَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

1 Učenajci raspravljaju o tome jesu li uši sastavni dio lica ili glave. To ih zanima prvenstveno zbog toga da se zna hoće li se one prati sa licem ili će se potirati nakon mesha po glavi.

Većina ashaba i učenjaka poslije njih smatraju da su uši sastavni dio glave i da ih treba potirati nakon mesha po glavi. Svoj stav oni temelje na tematskom i drugim hadisima.

Neki vele: Dio ušiju prema licu spada u lice i treba taj dio oprati skupa sa licem, dok zadnji dio spada u glavu i treba ga potrati poslije mesha po glavi.

Osim navedenog, oni se razilaze još i u tome da li uši treba potrati skupa sa glavom ne uzimajući drugu vodu, ili ih treba potrati posebno, nakon što se ponovo skvasi ruka?

Prvo mišljenje zastupaju Ebu Hanife i es-Sevri, a drugo Malik, Šafija i Ahmed.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ : أَنَّهُ يُخَلِّلُ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ فِي الْوُضُوءِ . وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ قَالَ إِسْحَقُ : يُخَلِّلُ أَصَابِعَ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ فِي الْوُضُوءِ .

وَأَبُو هَاشِمٍ اسْمُهُ إِسْمَعِيلُ بْنُ كَثِيرٍ الْمَكِّيُّ

٣٩ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ وَهُوَ الْجَوْهَرِيُّ ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جعفر ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ صَالِحٍ مَوْلَى التَّوْأَمَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا تَوَضَّأْتَ فَخَلِّلْ بَيْنَ أَصَابِعِ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ .

٤٠ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ الْفِهْرِيِّ قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَوَضَّأَ دَلَكَ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ بِخِنْصَرِهِ .

قال أبو عيسى : هذا حديث حسن غريب لا نعرفه إلا من حديث ابن لهيعة .

30. Trljanje između prstiju

38. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Hennad; kažu: Nama je ispričao Veki , on je prenio od Sufjana, on od Ebu Hašima, on od Asima b. Lekita b. Sabirea, a on od svoga oca, koji je kazao: da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Kada abdestiš, istrljaj između prstiju.** [1]

---

[1] Spomenuti hadis, kao i oni koji slijede iza njega, jasan su dokaz da je sunnet prilikom uzimanja abdesta istrljati između prsta ruku i nogu. Ovo je

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa, Mustevrida (on je sin Šedada el-Fihrija) i Ebu Ejuba el-Ensarija.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Prema ovakvom mišljenju postupaju učenjaci i kažu da kod abdesta treba istrljati između nožnih prstiju. Tako misle Ahmed i Ishak, s tim što Ishak kaže da treba kod abdesta istrljati između prstiju i nogu i ruku.

Ebu Hašimu je ime Ismail b. Kesir el-Mekki.

39. ISPRIČAO NAM JE Ibrahim b. Seid, on je Dževheri; kaže: Nama je ispričao Sa'd b. Abdul-Hamid b. Džafer; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Ebu Zinad[1], on je prenio od Musa a b. Ukbea, on od Saliha, štićenika Tevmeta[2], a on

---

sunnet pod uslovom da voda prilikom pranja ruku i nogu dopire među prste. Međutim, ukoliko voda ne dopire među prste onda je pranje između prsta fard, jer je i samo pranje nogu fard, a on ne bi bio ispunjen ukoliko bi među prstima ostalo suho, samim tim abdest ne bi bio valjan.

Neki učenjaci kao što je Ševkanija i drugi tvrde da je trljanje između prsta nogu i ruku vadžib, čak i kada smo sigurni da je voda doprla između njih. Oni takav zaključak izvode na temelju istih hadisa. Oni kažu: U navedenim hadisima je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, imperativno naredio da se istrlja između prsta, a naredba podrazumijeva nešto što je obavezno (vadžib).

1 Abdur-Rahman b. Ebu Zinad el-Mekki je veoma iskren ravija i fakih. Pripadao je sedmoj generaciji. Nakon što je iz Medine otišao u Irak znatno mu je oslabila memorija. Ibn Mein veli: Hadisi koji su od njega preuzeti dok je bio u Medini su pouzdani, dok su oni koji su od njega preuzeti u Iraku muttarib.

2 Ševkanija za Saliha, štićenika Tevemeta, kaže da je slab ravija. Međutim, Buharija ga smatra dobrim. Istina pred kraj života je doživio umni

od Ibn Abbasa: da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Kada abdestiš istrljaj između prstiju svojih ruku i nogu.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.

40. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lehi'a, on je prenio od Jezida b. Amra, on od Ebu Abdur-Rahmana el-Hubelija, on od Mustevrida b. Šedada el-Fihrija, koji je kazao: "**Vidio sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada bi abdestio, malim prstom bi trljao između nožnih prstiju.**"

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun, i nije nam poznat osim preko Ibn Lehi'e.

٣١ بَاب مَا جَاءَ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ

٤١ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ.

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَائِشَةَ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْحَارِثِ هُوَ ابْنُ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيُّ وَمُعَيْقِيبٍ وَخَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَشُرَحْبِيلَ ابْنِ حَسَنَةَ وَعَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَيَزِيدَ ابْنِ أَبِي سُفْيَانَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

---

poremećaj. Ibn Adijj kaže da nisu loši hadisi koji su od njega preuzeti prije nastupanja tog poremećaja.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ وَبُطُونِ الْأَقْدَامِ مِنَ النَّارِ.

قَالَ وَفِقْهُ هَذَا الْحَدِيثِ : أَنَّهُ لاَ يَجُوزُ الْمَسْحُ عَلَى الْقَدَمَيْنِ إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِمَا خُفَّانِ أَوْ جَوْرَبَانِ.

31. Neka se pripaze od vatre oni koji ne peru pete

41. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Abdul-Aziz b. Muhammed, prenijevši od Sehla b. Ebu Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, **da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **rekao: Neka se pripaze od vatre oni koji ne peru pete.** [1]

---

[1] Pranje nogu prilikom uzimanja abdesta je fard. Nije dozvoljeno umjesto pranja nogu činiti mesh po njima kao što to praktikuju neke Šiije.

Buharija i Muslim u *Sahihima* bilježe sa senedom od Ibn Abbasa koji je kazao: Tokom jednog putovanja Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nešto je izostao iza nas. Zatekao nas je ikindijski namaz i mi smo počeli uzimati abdest. Umjesto da peremo noge mi smo po nogama mokrom rukom mesh činili. Vidjevši to Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, povika iz sveg glasa i to dva do tri puta: **Neka se pripaze vatre oni što ne peru pete** (noge).

Abdur-Rahman b. Ebu Lejla veli: Ashabi su jednoglasni u stavu da se noge moraju prati.

Tahavija i Ibn Hazm smaraju da je u početku umjesto pranja bio dozvoljen mesh po nogama, pa je ta odredba dokinuta, ovim i brojnim drugim hadisima koji dostižu stepen mutevatira.

Mesh po nogama o kome je ovdje riječ, a koji nije dopušten, odnosi se na mesh po golim nogama. Time se ne isključuje mesh po mestvama, koji je je dozvoljen i utemeljen na praksi Allahova Poslanika,. Allah ga blagoslovio i spasio.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Amra, Aiše, Džabira, Abdullaha b. Harisa (on je sin Džez'a ez-Zubejdija), Muajkiba, Halida b. Velida, Šurahbila b. Hasene, Amra b. Asa i Jezida b. Ebu Sufjana.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

Od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, se prenosi da je rekao: **Neka se pripaze od vatre** (oni što ne peru) **pete i tabane** (svojih nogu).

Tirmizija veli: Iz ovog hadisa se da razumjeti da nije dozvoljeno činiti mesh po nogama ako na nogama nema mestvi ili čarapa.

٣٢ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً

٤٢ حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَهَنَّادٌ وَقُتَيْبَةُ قَالُوا حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ ح قَالَ و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّةً مَرَّةً .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ عُمَرَ وَجَابِرٍ وَبُرَيْدَةَ وَأَبِي رَافِعٍ وَابْنِ الْفَاكِهِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَصَحُّ .

وَرَوَى رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ وَغَيْرُهُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ شُرَحْبِيلَ عَنْ زَيْدِ ابْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّةً مَرَّةً .

قَالَ : وَلَيْسَ هَذَا بِشَيْءٍ . وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى ابْنُ عَجْلَانَ وَهِشَامُ بْنُ سَعْدٍ وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

32. Pranje kod abdesta (određenih dijelova tijela) jedanput

42. ISPRIČALI SU NAM Ebu Kurejb, Hennad i Kutejbe; kažu: Nama je ispričao Veki , prenijevši od Sufjana (*h*) ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid; kaže: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Zejda b. Eslema, on od Ata'a b. Jesara, a on od Ibn Abbasa: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je uzeo abdest** (perući određene dijelove tijela) **jedanput.** [1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Omera, Džabira, Burejde, Ebu Rafi'a i Ibn Fakiha.

Ebu Isa veli: Ibn Abbasov hadis je nešto najpouzdanije i najbolje na ovu temu.

Rišdin b. Sa d[2] i drugi su ovaj hadis prenijeli od Dahhaka b. Šurahbila, on od Zejda b. Eslema, on od svoga oca, a on od Omera b. Hattaba: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeo je abdest** (perući određene dijelove tijela) **jedanput.**

---

[1] Bedrudin el-Ajni kaže: Spomenuti hadis je dokaz da je kod abdesta fard oprati određene dijelove najmanje jedanput. To je minimum koji je uvjet za valjanost abdesta. Ovim hadisom je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, taj minimum decidno odredio.

Pranje određenih dijelova tijela pri uzimanju abdesta triput je sunnet, to je daleko bolje i efdalnije. Dokaz za to je činjenica da je to bila gotovo stalna Poslanikova, Allah ga blagoslovio i spasio, praksa.

[2] Rišdin b. Sa'd el-Mihri Ebu Hadžad el-Misri je slab ravija, pripada sedmoj generaciji. Ibn Junus veli: da je bio jako dobar i pobožan čovjek. Kasnije je zapao u gaflet, i počeo je da priča koješta što ne spada u hadise.

Tirmizija veli: "Ovo i nije ništa pouzdano. Vjerodostojno je samo ono što prenose Ibn Adžlan, Hišam b. Sa'd, Sufjan es-Sevri i Abdul-Aziz b. Muhammed od Zejda b. Eslema, on od Ata'a b. Jesara, on od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio."

٣٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

٤٣ حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ قَالاَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَضْلِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزَ هُوَ الْأَعْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ . وَهُوَ إِسْنَادٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَدْ رَوَى هَمَّامٌ عَنْ عَامِرٍ الْأَحْوَلِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ثَلاَثًا ثَلاَثًا.

33. Pranje kod abdesta (određenih dijelova tijela) dva puta

43. ISPRIČALI SU NAM Ebu Kurejb i Muhammed b. Rafi ; kažu: Nama je ispričao Zejd b. Hubab[1], on je prenio od

---

1 Zejd b. Hubab Ebu Hasan el-Ukli porijeklom je iz Horasana, a živio je u Kufi. Puno je putovao u traganju za hadisom i dosta naučio. Bio je dosta iskren s tim što je griješio kod prenošenja hadisa, naročito od es-Sevrija. Pripada devetoj generaciji ravija.

Abdur-Rahmana b. Sabita b. Sevbana[1], koji je kazao, ispričao mi je Abdullah b. Fadl[2], prenijevši od Abdur-Rahmana b. Hurmuza[3] - on je A redž, a on od Ebu Hurejre: **Da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimajući abdest prao** (određene dijelove tijela) **dva puta.** [4]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Džabira.

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-garibun, nije nam poznat osim preko Ibn Sevbana od Abdullaha b. Fadla. Njegov sened je hasenun-sahihun.

Ebu Isa kaže: Prenio je Hemmam od Amira el-Ahvela, on od Ata a, a on od Ebu Hurejre: **Da je Vjerovjesnik,**

---

1 Abdur-Rahman b. Sabit b. Sevban el-Anesi ed-Dimaški, kao čovjek bio je veoma pobožan, a kao ravija veoma iskren. Činio je pogreške kod prenošenja hadisa. Postoji sumnja da je pripadao kaderijama. Pred kraj života mu se pamćenje poremetilo. Pripada sedmoj generaciji ravija.

2 Abdullah b. Fadl el-Hašimi el-Medeni je veoma pouzdan ravija. Pripada četvrtoj generaciji

3 Abdur-Rahman b. Hurmuz A redž el-Medeni slovi kao učenjak i veoma pouzdan ravija. Pripada trećoj generaciji.

4 Ovaj hadis je dokaz da se prilikom uzimanja abdesta određeni dijelovi tijela mogu prati samo dva puta. Time se ne bi odstupilo od sunneta jer je Allahov Poslanik i to ponekad praktikovao. Međutim, ukoliko neko želi slijediti stalni pritvrđeni sunnet u ovoj oblasti, neka onda prilikom uzimanja abdesta dijelove tijela pere tri puta. Tako je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, najčešće činio.

Tematski hadis je osim Tirmizije zabilježio i Ebu Davud u *Sunenu.*

Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimajući abdest** (određene dijelove tijela) **prao tri puta.**

٣٤ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ ثَلاَثًا ثَلاَثًا

٤٤ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ أَبِي حَيَّةَ عَنْ عَلِيٍّ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ ثَلاَثًا ثَلاَثًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ وَعَائِشَةَ وَالرُّبَيِّعِ وَابْنِ عُمَرَ وَأَبِي أُمَامَةَ وَأَبِي رَافِعٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَمُعَاوِيَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَجَابِرٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَلِيٍّ أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَصَحُّ، لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ عَلِيٍّ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الْوُضُوءَ يُجْزِئُ مَرَّةً مَرَّةً، وَمَرَّتَيْنِ أَفْضَلُ. وَأَفْضَلُهُ ثَلاَثٌ وَلَيْسَ بَعْدَهُ شَيْءٌ.

و قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: لاَ آمَنُ إِذَا زَادَ فِي الْوُضُوءِ عَلَى الثَّلاَثِ أَنْ يَأْثَمَ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ لاَ يَزِيدُ عَلَى الثَّلاَثِ إِلاَّ رَجُلٌ مُبْتَلًى.

34. Pranje kod abdesta (određenih dijelova tijela) tri puta

44. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi[1], prenijevši od Sufjana, on od Ebu Ishaka, on od Ebu Hajjea[2], a on od Alije: **Da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimajući abdest** (prao određene dijelove tijela) **tri puta.**

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od: Osmana, Aiše, Rubej'e, Ibn Omera, Ebu Umame Ebu Rafi'a, Abdullaha b. Amra, Muavije, Ebu Hurejre, Džabira, Abdullaha b. Zejda i Ubeja b. Ka'ba.

Ebu Isa kaže: Alijin hadis je nešto najbolje i najpouzdanije na ovu temu, jer je na više načina prenesen od Alije (r.a.).

Prema ovome postupa ogromna većina učenjaka: Oni smatraju da je pranje (određenih dijelova tijela kod abdesta) jedanput, dovoljan minimum(za ispravnost abdesta), dva puta je bolje, a najbolje je oprati ih tri puta. Više od toga nije dopušteno.

---

1 Abdur-Rahman b. Mehdi b. Hasan el-Inberi Ebu Seid el-Basri je pouzdan, siguran ravija i hafiz hadisa. Posebno slovi kao veliki poznavalac ravija hadisa. Ibn Medini za njega veli da od njega učenijeg nije poznavao. Umro je u Basri 198. godine po Hidžri, u šezdeset i trećoj godini života.

2 Ebu Hajje ibn Kajs el-Hamdani, ime mu je, kažu neki, Amr b. Nasr. Neki tvde da mu je ime Abdullah, neki da mu je ime Amir b. Haris. Kao ravija je solidan, pripada trećoj generaciji.

Abdullah b. Mubarek veli: Nisam siguran za onoga ko bi (određene dijelove tijela kod abdesta) prao više od tri puta da neće biti griješan.

Ahmed i Ishak vele: Više od tri puta može prati samo onaj ko je poludio.

٣٥ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مَرَّةً وَمَرَّتَيْنِ وَثَلاثًا

٤٥ حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ مُوسَى الْفَزَارِيُّ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَفِيَّةَ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ : حَدَّثَكَ جَابِرٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّةً مَرَّةً ، وَمَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ، وَثَلاثًا ثَلاثًا ؟ قَالَ نَعَمْ.

٤٦ قَالَ أَبُو عِيسَى : وَرَوَى وَكِيعٌ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَفِيَّةَ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ : حَدَّثَكَ جَابِرٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّةً مَرَّةً ؟ قَالَ نَعَمْ . و حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَنَّادٌ وَقُتَيْبَةُ قَالاَ : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي صَفِيَّةَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ شَرِيكٍ ، لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ هَذَا عَنْ ثَابِتٍ نَحْوَ رِوَايَةِ وَكِيعٍ . وَشَرِيكٌ كَثِيرُ الْغَلَطِ . وَثَابِتُ بْنُ أَبِي صَفِيَّةَ هُوَ أَبُو حَمْزَةَ الثُّمَالِيُّ.

35. Pranje kod abdesta (određenih dijelova tijela) jedanput, dva puta i tri puta

45. ISPRIČAO NAM JE Ismail b. Musa el-Fezari[1]; kaže: Nama je ispričao Šerik prenijevši od Sabita b. Ebu Safije[2]; kaže: Rekao sam Ebu Džaferu[3], da li je tebi ispričao Džabir: **Da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimajući abdest, prao** (određene dijelove tijela) **jedanput, dva puta i tri puta? Da, rekao je.** [4]

46. Ebu Isa veli: Ovaj hadis je prenio Veki' od Sabita b. Ebu Safije, koji je kazao: Rekao sam Ebu Džaferu: "Je li tebi

---

[1] Ismail b. Musa el-Fezari el-Kufi Ebu Muhammed je dosta iskren ravija, ali je dosta griješio u prenošenju hadisa. Na njega su sumnjali da protežira rafidijski mezheb. Pripadao je desetoj generaciji.

[2] Sabit b. Ebu Safije es-Sumali Ebu Hamza, otac mu se zvao Dinar, a neki kažu - Seid, slab je ravija, rafidija. Pripadao je petoj generaciji, a umro je u vrijeme halife Ebu Džafera.

[3] Ebu Džferu je ime Muhammed el-Bakir.

[4] Ebu Tajjib es-Sindi u komentaru Tirmizijine zbirke kaže: Hadis u kojemu stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, uzimajući abdest određene dijelove tijela, prao jedanput, dva puta i tri puta, govori o različitim vremenskim intervalima i različitim situacijama. Nekada ih je u datoj situaciji prao jedanput, u drugoj situaciji dva puta, a u trećoj tri puta. To ne znači da je on sva tri načina primijenio odjednom u istom abdestu.

Prema tome, značenje svih hadisa iz prethodna dva poglavlja sažeto je u Džabirovom kazivanju. Sabit b. Ebu Safije je upitao Ebu Džafera kome je ime Muhammed el-Bakir: "Je li tebi pričao Džabir b. Abdullah da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, uzimajući abdest nekada određene dijelove prao jedanput, nekada dva puta, a nekada opet tri puta?", našto je on potvrdno odgovorio.

ispričao Džabir: **Da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimajući abdest** (prao određene dijelove tijela), **jedanput? Da, rekao je.**"[1]

To su nam ispričali i Hennad i Kutejbe, koji kažu: Nama je ispričao Veki', prenijevši od Sabita b. Ebu Safije.

Ebu Isa kaže: Ovo je pouzdanije od Šerikovog hadisa, zbog toga što je i drugim putem prenesen od Sabita slično predaji Veki'a. Osim toga, Šerik je puno griješio. Sabit b. Ebu Safije je: Ebu Hamza es-Sumali.

٣٦ بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ يَتَوَضَّأُ بَعْضَ وُضُوئِهِ مَرَّتَيْنِ وَبَعْضَهُ ثَلاثًا

٤٧ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثًا ، وَغَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ، وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ، وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ مَرَّتَيْنِ .

قَالَ أَبُو : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَقَدْ ذُكِرَ فِي غَيْرِ حَدِيثٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ بَعْضَ وُضُوئِهِ مَرَّةً وَبَعْضَهُ ثَلاثًا .

وَقَدْ رَخَّصَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي ذَلِكَ : لَمْ يَرَوْا بَأْسًا أَنْ يَتَوَضَّأَ الرَّجُلُ بَعْضَ وُضُوئِهِ ثَلاثًا ، وَبَعْضَهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ مَرَّةً.

---

[1] Razlika između Šerikove i Veki'ove predaje je u tome, što su u Šerikovoj predaji ovog hadisa iznesena sva tri načina, dok se Veki u svom kazivanju ograničio samo na jedan.

36. Pranje kod abdesta nekih (dijelova tijela) dva, a nekih tri puta

47. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Amra b. Jahje[1], on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda da je **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **jednom prilikom, uzimajući abdest, tri puta umio lice, oprao ruke dva puta, potrao glavu i noge oprao dva puta.** [2]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

U više hadisa je spomenuto: **Da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimajući abdest nekada neke dijelove tijela prao jedanput, a neke tri puta.**

Neki učenjaci to dozvoljavaju: Oni smatraju da ne smeta da čovjek uzimajući abdest neke dijelove tijela opere tri puta, a neke dva ili jedanput.[3]

---

[1] Amr b. Jahja b. Imare b. Ebu Hasan el-Mazini el-Medeni, unuk ashaba Abdullaha b. Zejda, je veoma pouzdan ravija. Također je veoma pouzdan i njegov otac Jahja b. Imare. Pripada trećoj generaciji.

[2] Ovaj hadis u nešto dužoj formi bilježe još i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

[3] Općeprihvaćen stav kod uleme je: da se kod abdesta neki dijelovi mogu prati jedanput, neki dva, a neki tri puta.

Međutim, sunnet je i bolje, to smo i ranije isticali, da se svi dijelovi tijela osim glave ukoliko je moguće, peru po tri puta. Glavu je sunnet potrati jedanput.

٣٧ بَاب مَا جَاءَ فِي وُضُوءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ كَانَ

٤٨ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ وَقُتَيْبَةُ قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ أَبِي حَيَّةَ قَالَ : رَأَيْتُ عَلِيًّا تَوَضَّأَ فَغَسَلَ كَفَّيْهِ حَتَّى أَنْقَاهُمَا ثُمَّ مَضْمَضَ ثَلَاثًا ، وَاسْتَنْشَقَ ثَلَاثًا ، وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ، وَذِرَاعَيْهِ ثَلَاثًا ، وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَرَّةً ، ثُمَّ غَسَلَ قَدَمَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ، ثُمَّ قَامَ فَأَخَذَ فَضْلَ طَهُورِهِ فَشَرِبَهُ وَهُوَ قَائِمٌ ، ثُمَّ قَالَ أَحْبَبْتُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ كَانَ طُهُورُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَالرُّبَيِّعِ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُنَيْسٍ وَعَائِشَةَ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ.

٤٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ : ذَكَرَ عَنْ عَلِيٍّ مِثْلَ حَدِيثِ أَبِي حَيَّةَ ، إِلَّا أَنَّ عَبْدَ خَيْرٍ قَالَ : كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طُهُورِهِ أَخَذَ مِنْ فَضْلِ طَهُورِهِ بِكَفِّهِ فَشَرِبَهُ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ عَلِيٍّ رَوَاهُ أَبُو إِسْحَقَ الْهَمْدَانِيُّ عَنْ أَبِي حَيَّةَ وَعَبْدِ خَيْرٍ وَالْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ. وَقَدْ رَوَاهُ زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهم حَدِيثَ الْوُضُوءِ بِطُولِهِ .

وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

قَالَ وَرَوَى شُعْبَةُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ خَالِدِ بْنِ عَلْقَمَةَ ، فَأَخْطَأَ فِي اسْمِهِ وَاسْمِ أَبِيهِ ، فَقَالَ مَالِكُ بْنُ عُرْفُطَةَ عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ .

قَالَ وَرُوِيَ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ عَنْ خَالِدِ بْنِ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ عَنْ عَلِيٍّ .

قَالَ وَرُوِيَ عَنْهُ عَنْ مَالِكِ بْنِ عُرْفُطَةَ مِثْلُ رِوَايَةِ شُعْبَةَ .وَالصَّحِيحُ خَـالِدُ بْنُ عَلْقَمَةَ.

37. Kako je izgledao Vjerovjesnikov, Allah ga blagoslovio i spasio, abdest

48. ISPRIČALI SU NAM Hennad i Kutejbe; kažu: Nama je ispričao Ebu Ahves[1], on je prenio od Ebu Ishaka[2], a on od Ebu Hajjea, koji je kazao: **Vidio sam Aliju kada je uzimao abdest. Prao je šake sve dotle dok bi postale čiste. Potom je tri puta isprao usta, pa tri puta nos. Tri puta se umio, potom oprao ruke do laktova tri puta. Jedanput je potrao glavu, a potom oprao noge do članaka, zatim je ustao i stojeći se napio vode koja mu je preostala od abdesta, a onda kazao: Želio sam da vam pokažem kako je izgledo abdest Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio. [3]

---

[1] Ebu Ahves je Selam b. Sulejm el-Hanefi el-Kufi, veoma je pouzdan i siguran ravija. Slovi kao veliki poznavalac hadisa. Pripada sedmoj generaciji.

[2] Ebu Ishak je Amr b. Abdullah el-Hemdani es-Subej i pouzdan je ravija, ali je bio sklon obmanama.

[3] Ovaj hadis je još jedan dokaz da je sunnet određene dijelove tijela kod abdesta prati tri puta. Također je dokaz da one dijelove tijela koji su više izloženi prljanju, kao ruke i noge, treba prati sve dotle dok ne postanu potpuno čiste.

Iz ovog hadisa se da zaključiti i to da je sunnet malo se napiti vode poslije abdesta, te da je dozvoljeno vodu piti stojeći.

U Buharinoj predaji stoji i ovo: Neki su ljudi u to vrijeme smatrali pokuđenim da se pije stojeći, a ja sam, veli Alija, postupio onako kako sam vidio od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Osmana, Abdullaha b. Zejda, Ibn Abbasa, Abdullaha b. Amra, er-Rubej'a, Abdullaha b. Unejsa i Aiše (r.a.).

49. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Hennad; kažu: Nama je ispričao Ebu Ahves, on je prenio od Ebu Ishaka, on od Abdu Hajra[1], koji je od Alije spomenuo isti hadis (što ga je prenio) Ebu Hajje, osim što je Abdu Hajr kazao: **Kada bi završio sa abdestom, uzeo bi u šaku vode koja mu je preostala od abdesta i popio je.**

Ebu Isa kaže: Alijin hadis; prenio je Ebu Ishak el-Hemdani, od Ebu Hajjea, Abdu Hajra i Harisa, a oni od Alije.

Hadis o abdestu su u cijelosti prenijeli Zaide b. Kudame i drugi od Halida b. Alkame, on od Abdu Hajra, a on od Alije (r.a.).

Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Šu'be je ovaj hadis prenio od Halida b. Alkame i pogriješio u njegovom imenu i u imenu njegova oca, rekavši: od Malika b. Urfuta, on od Abdu Hajra, a on od Alije. [2]

Tirmizija veli: Preneseno je od Ebu Avane: Od Halida b. Alkame, on od Abdu Hajra, a on od Alije.

---

[1] Abdu Hajr b. Jezid el-Hemdani Ebu Amare el-Kufi, spada u muhadremine - ljude koji su živjeli u Poslanikovo doba ali ga nisu vidjeli, niti su se sa njim susreli. Veoma je pouzdan ravija. Puno se družio sa Alijom b. Ebu Talibom. Pripada drugoj generaciji.

[2] Tirmizija, Ebu Davud i Nesaija smatraju da je Šu'be pogriješio kada je rekao da je ovaj hadis prenio od Malika b. Urfuta. On je ovdje u potpunosti zamijenio ravije. Dotični hadis on je prenio od Halida b. Alkame, a ne od Malika b. Urfuta.

Tirmizija kaže: Preneseno je od njega: on od Malika b. Urfuta, slično predaji Šu'bea. A ispravno je: Halid b. Alkame.

٣٨ بَاب مَا جَاءَ فِي النَّضْحِ بَعْدَ الْوُضُوءِ

٥٠ حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ وَأَحْمَدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ السَّلِيمِيُّ الْبَصْرِيُّ قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْهَاشِمِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : جَاءَنِي جِبْرِيلُ فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ إِذَا تَوَضَّأْتَ فَانْتَضِحْ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ : و سَمِعْت مُحَمَّدًا يَقُولُ : الْحَسَنُ ابْنُ عَلِيٍّ الْهَاشِمِيُّ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ .

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي الْحَكَمِ بْنِ سُفْيَانَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَزَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ. و قَالَ بَعْضُهُمْ سُفْيَانُ بْنُ الْحَكَمِ أَو الْحَكَمُ بْنُ سُفْيَانَ وَاضْطَرَبُوا فِي هَذَا الْحَدِيثِ.

38. O prskanju odjeće nakon uzeta abdesta

50. ISPRIČALI SU NAM Nasr b. Ali el-Džehdami i Ahmed b. Ubejdullah es-Selimi el-Basri; kažu: Nama je ispričao Ebu Kutejbe Selm b. Kutejbe, prenijevši od Hasana b. Alija el-Hašimija, on od Abdur-Rahmana el-A redža, a on od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao:

Došao mi je Džibril i rekao: Muhammede! Kada uzmeš abdest, popršći. [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun.[2] On kaže: Čuo sam Muhammeda kada je rekao da je Hasan b. Ali el-Hašimi puno proturiječio pouzdanim ravijama.

---

[1] Ebu Bekr Ibnul-Arebi kaže da su se učenjaci razišli u shvatanju značenja ovog hadisa, odnosno u tome na što se odnosi riječ "popršći" i šta to treba poprskati? U tom pogledu postoje četiri mišljenja:

- da se riječ "popršći" odnosi na upotrebu vode tokom uzimanja abdesta. "Popršći" znači: sipaj vodu i dobro operi one dijelove tijela koji se kod abdesta peru i nemoj škrtariti s vodom pa da ti nešto ostane suho i neoprano;
- da se odnosi na čišćenje poslije obavljene male nužde. Dakle, naspi vode i operi polni organ vodom nakon što obaviš malu nuždu.;
- da se odnosi na čišćenje poslije obavljene velike nužde. Dakle, nakon što obaviš veliku nuždu, naspi vode i njome se operi; i
- da se odnosi na prskanje odjeće oko polnog organa, nakon što se uzme abdest.

Prema mišljenju Abdur-Rahmana el-Mubarekforija, ovo posljednje je pravo značenje na koje upućuje spomenuti hadis.

Ibn Abbas priča: **Neki se čovjek požalio Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio, rekavši: Allahov Poslaniče kada stupim u namaz sve imam osjećaj da mi mokraća izlazi i vlaži odjeću. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, reče: To vam šejtan - Allah ga prokleo - ubacuje sumnju da bi vam odvratio pažnju od namaza. Zato nakon što uzmete abdest popršćite odjeću oko polnog organa, tako kada vam se pojavi takva sumnja, pomislite da je ta mokrina od vode koju ste poprskali. Pa je dotični čovjek tako uradio i nije mu se sumnja više javljala.** (Abdur-Rezzak u *Džamiu*).

Hakem b. Sufjan veli: **Da je vidio Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je nakon što je uzeo abdest, uzeo šakom vode i poprskao odjeću oko polnog organa.** (Ebu Davud i Ibnu Madže u *Sunenima*

[2] Prema ocjeni Tirmizije, hadis je garibun. Prema mišljenju Buharije je munker, a prema ocjeni Ahmeda i Nesaije je slab *(daif)*.

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hakema b. Sufjana, Ibn Abbasa, Zejda b. Harisa i Ebu Seida el-Hudrija. Neki vele Sufjana b. Hakema, ili Hakema b. Sufjana, pa su se razišli u pogledu (seneda) ovog hadisa.

٣٩ بَاب مَا جَاءَ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ

٥١ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ ؟ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ.

٥٢ وحَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ الْعَلَاءِ نَحْوَهُ. وقَالَ قُتَيْبَةُ فِي حَدِيثِهِ : فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ ثَلَاثًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعَبِيدَةَ وَيُقَالُ عُبَيْدَةُ بْنُ عَمْرٍو وَعَائِشَةَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِشٍ الْحَضْرَمِيِّ وَأَنَسٍ .

قَالَ أَبُو : وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَالْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ يَعْقُوبَ الْجُهَنِيُّ الْحُرَقِيُّ وَهُوَ ثِقَةٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

39. O temeljitom uzimanju abdesta

51. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Džafer, on je prenio od El-Ala a b. Abdur-Rahmana, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Hoćete li da vas uputim na ono čime Allah briše grijehe i podiže stepene?**[1] **Hoćemo Allahov poslaniče, rekoše oni. On reče: Pravilno i temeljito uzimanje abdesta u teškim okolnostima**[2]**, mnoštvo koraka ka džamiji**[3] **i čekanje namaza nakon obavljena namaza**[4]**, eto, to vam je ribat**[5] (kao) **čuvanje vojnog položaja** (u ratu).

---

1 U predaji ovog hadisa koju bilježi Bezzar od Enesa b. Malika stoji: **Hoćete li da vas uputim na ona djela na osnovu kojih će vam Uzvišeni Allah oprostiti grijehe?**

Kadija Ijad smatra da brisanje grijeha znači njihovo opraštanje, na što ukazuje prethodni hadis, a može da znači da ih nakon što ih Uzvišeni Allah oprosti, meleki zaduženi za njihovo bilježenje izbrišu iz svojih teftera kao da nisu ni postojali.

2 Kada pada kiša, snijeg ili kada su velike hladnoće.

3 Idući u džamiju radi zajedničkog klanjanja namaza.

4 Odnosi se na one koji redovno i na vrijeme obavljaju namaz. Oni, čim obave jedan namaz, već razmišljaju gdje i kako će obaviti slijedeći.

5 Riječ *ribat* ima više značenja: Znači veza, osama, pobožnost, asketizam, čuvanje vojnog položaja i sl. U hadisu je ova riječ upotrijebljena u smislu čuvanja vojnog položaja u ratu.

Činjenje spomenutih i drugih dobrih djela produbljuje odnos i vezu između roba i Rabba. Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, poredi čovjeka koji navedena djela redovno izvršava i u najtežim vremenskim okolnostima sa vojnikom koji u ratu čuva vojni položaj. On bdije nad svojim vjerskim obavezama i u najtežim okolnostima kao što vojnik bdije i u najtežim situacijama nad svojim zadacima.

52. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Abdul-Aziz b. Muhammed, on je prenio od El-Ala'a, isti smisao kao što je i u prethodnom hadisu, s tim što Kutejbe u hadisu koji on prenosi kaže: "**To vam je ribat, to vam je ribat, to vam je ribat,** (kao) **čuvanje vojnog položaja u ratu.**"

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Abdullaha b. Amra, Ibn Abbasa, Abidea, neki vele Ubejdea b. Amra, Aiše, Abdur-Rahmana b. Aiša el-Hadremija i Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Hurejre na ovu temu je hasenun-sahihun.[1]

El-Ala b. Abdur-Rahman je sin Jakuba el-Džuhenija el-Hurakija; veoma je pouzdan prema mišljenju hadiskih učenjaka.

٤٠ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّمَنْدُلِ بَعْدَ الْوُضُوءِ

٥٣ حدثنا سفيان بن وكيع بن الجراح ، حدثنا عبد الله بن وهب عن زيد بن حباب عن أبي معاذ عن الزهري عن عروة عن عائشة قالت : كان ل رسول الله صلى الله عليه وسلم خرقة ينشف بها بعد الوضوء .

قال وفي الباب عن معاذ بن جبل.

٥٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعُمٍ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ : رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَوَضَّأَ مَسَحَ وَجْهَهُ بِطَرَفِ ثَوْبِهِ .

---

[1] Osim Tirmizije bilježi ga i Muslim u *Sahihu.*

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ ، وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ .وَرِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادِ بْنِ أَنْعُمٍ الْأَفْرِيقِيُّ يُضَعَّفَانِ فِي الْحَدِيثِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ عَائِشَةَ لَيْسَ بِالْقَائِمِ . وَلاَ يَصِحُّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا الْبَابِ شَيْءٌ .

وَأَبُو مُعَاذٍ يَقُولُونَ : هُوَ سُلَيْمَانُ بْنُ أَرْقَمَ وَهُوَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

وَقَدْ رَخَّصَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ فِي التَّمَنْدُلِ بَعْدَ الْوُضُوءِ .

وَمَنْ كَرِهَهُ إِنَّمَا كَرِهَهُ مِنْ قِبَلِ أَنَّهُ قِيلَ : إِنَّ الْوُضُوءَ يُوزَنُ . وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ وَالزُّهْرِيِّ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌقَالَ : حَدَّثَنِيهِ عَلِيُّ بْنُ مُجَاهِدٍ عَنِّ ،وَهُوَ عِنْدِي ثِقَةٌ ، عَنْ ثَعْلَبَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ : إِنَّمَا كُرِهَ الْمِنْدِيلُ بَعْدَ الْوُضُوءِ لِأَنَّ الْوُضُوءَ يُوزَنُ.

40. Upotreba peškira poslije uzimanja abdesta

53. ISPRIČAO NAM JE Sufjan b. Veki b. el-Džerrah[1]; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Vehb, on je prenio od Zejda b. Hubaba, on od Ebu Muaza, on od Zuhrija, on od Urvea, a on od Aiše koja je kazala: **Allahov Poslanik,** Allah

---

[1] Sufjan b. Veki b. el-Džerrah Ebu Muhammed er-Revas el-Kufi bio je dosta iskren ravija, ali je podlegao iskušenju kod prepisivanja. Dodavao je hadisima ono što nisu sadržavali. Pošto nije prihvatio savjete i upozorenja da to ne čini, svi hadisi koje on prenosi su odbačeni.

ga blagoslovio i spasio, **imao je krpu kojom se brisao nakon uzimanja abdesta.**

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Muaza b. Džebela.

54. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Rišdin b. Sa'd, on je prenio od Abdur-Rahmana b. Zijada b. En uma, on od Utbea b. Humejda, on od Ubadea b. Nusejja, on od Abdur-Rahmana b. Ganema, a on od Muaza b. Džebea, koji je kazao: **Vidio sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je nakon što je uzeo abdest, obrisao svoje lice rubom svoje odjeće.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun[1], a njegov sened je slab. Rišdin b. Sa'd i Abdur-Rahman b. Zijad b. En'um el-Ifriki su ocijenjeni slabim ravijama u hadisu.

Hadis koji je prenesen od Aiše bez osnova je i na ovu temu od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, nema ništa pouzdano.

Za Ebu Muaza vele da se zove Sulejman b. Erkam. Prema mišljenju hadiskih učenjaka on je slab ravija.

Neki učenjaci iz generacije ashaba,[1] Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i onih poslije njih, dozvoljavaju upotrebu peškira poslije uzimanja abdesta.[2]

---

[1] Oba hadisa koji su spomenuti u ovom poglavlju su slabi. Također su slabi i svi drugi hadisi koji su na ovu temu došli osim jednog koji bilježi Nesaija u djelu *El-Kuna* od Ebu Merjema Iljasa b. Džafera, a glasi: Neki od ashaba mu je pričao da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, imao krpu kojom bi se brisao nakon uzimanja abdesta." El-Ajni za ovaj hadis kaže da mu je sened pouzdan.

Oni koji smatraju upotrebu peškira pokuđenom, čine to iz razloga štoje rečeno: da će abdest biti vagan (na mizanu).[3]

To je preneseno od Seida b. Musejjiba i Zuhrija, koji kažu: Nama je ispričao Muhammed b. Humejd er-Razi koji kaže: Nama je ispričao Džerir, koji je kazao, ispričao mi ga je Alija b. Mudžahid prenoseći ga od mene[4], a on je po meni pouzdan, on od Sa'lebe, a on od Zuhrija da je rekao: Upotreba peškira je smatrana pokuđenom samo zato što će abdest, zaista biti vagan (na mizanu).

---

1 Ibn Munzir veli: Poznato je da su se poslije abdesta brisali neki ashabi: Osman b. Afan, Hasan b. Ali, Enes b. Malik i Bešir b. Ebu Mesud.

2 Učenjaci: Hasan el-Basri, Ibn Sirin, Malik, es-Sevri, Ahmed b. Hanbel i Ishak smatraju da je dozvoljeno poslije abdesta brisati se peškirom ili kakvom drugom krpom. Svoj stav oni temelje na tematskim hadisima i hadisu koji prenosi Ummu Hani , a u kome stoji: Dok se Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, kupao, Fatima ga je zastirala, pošto je završio, dala mu je krpu i on se obrisao. (Buharija i Muslim). Oni kažu: Ako je dozvoljeno brisanje poslije kupanja, dozvoljeno je i poslije abdesta.

3 Abdur-Rahman b. Ebu Lejla, Nehai, Seid b. Musejjib, Mudžahid i Ebu Alijja smatraju brisanje poslije abdesta pokuđenim. Temelje to na hadisima u kojima se govori da će abdest na Sudnjem danu biti mjeren. Pa kad je tako , onda ga ne treba ni brisati da bi bio teži na (mizanu). Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Koliko je meni poznato , na Sudnjem danu će se skupa sa abdestom mjeriti voda koja je upotrijebljena za uzimanje abdesta, a ne ona koja se zadržala na tijelu.

4 Džerirove riječi: Ispričao mi ga je Alija b. Mudžahid, prenoseći od mene odnose se na to da je Džerir ovaj hadis bio zaboravio pa ga je Alija b. Mudžahid podsjetio da je taj hadis od njega čuo i naučio.

٤١ بَاب فِيمَا يُقَالُ بَعْدَ الْوُضُوءِ

٥٥ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ الثَّعْلَبِيُّ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ الدِّمَشْقِيِّ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ وَأَبِي عُثْمَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَالَ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ . اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ فُتِحَتْ لَهُ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ عُمَرَ قَدْ خُولِفَ زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ.

قَالَ : وَرَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ وَغَيْرُهُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ عَنْ عُمَرَ وَعَنْ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ عُمَرَ .

وَهَذَا حَدِيثٌ فِي إِسْنَادِهِ اضْطِرَابٌ .وَلَا يَصِحُّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا الْبَابِ كَبِيرُ شَيْءٍ .

قَالَ مُحَمَّدٌ : وَأَبُو إِدْرِيسَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ عُمَرَ شَيْئًا .

41. Šta se izgovara (uči) poslije abdesta

55. ISPRIČAO NAM JE Džafer b. Muhammed b. Imran es-Sa'lebi el-Kufi; kaže: Nama je ispričao Zejd b. Hubab, on je prenio od Muavije b. Saliha, on od Rebie b. Jezida ed-

Dimaškija, on od Ebu Idrisa el-Havlanija i Ebu Osmana, a (njih dvojica) od Omera b. Hattaba, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Ko nakon propisno uzetog abdesta kaže: Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog. On nema sudruga. I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik. Bože moj, učini me od onih koji se iskreno kaju i od onih koji se** (redovno) **čiste! - otvorit će mu se svih osam džennetskih kapija i moći će ući na koju želi.** [1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Enesa i Ukbea b. Amira.

Ebu Isa kaže: Nisu se složili sa Zejd b. Hubabom (u prenošenju) ovog hadisa od Omera.

Tirmizija kaže: Abdullah b. Salih i drugi ga prenose od Muavije b. Saliha, on od Rebi e b. Jezida, on od Ebu Idrisa,

---

[1] Hafiz Ibnu Hadžer el-Askalani veli: Abdeske dove koje su spomenute u nekim djelima šafijskog i hanefijskog mezheba, a koje se uče pri pranju dijelova tijela su neosnovane. Nijedan pouzdan hadis u tom pogledu nije došao. U nekim hadisima se spominju neke druge dove. Svi hadisi u kojima su spomenute bilo kakve dove su veoma slabi, a uglavnom takve hadise bilježe el-Mustagfiri u djelu *Ed-Da vat* i Ibn Asakir u djelu *El-Emali.*

Nevevi u djelu *El-Hedj* tvrdi da su sve dove i sve vrste zikra koje se vežu za abdest neosnovane, pridodate i izmišljene. Ono što je u pouzdanim hadisima potvrđeno jeste da Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nije ništa učio prije, u toku i nakon uzimanja abdesta, osim Bismille na početku i dove koja je spomenuta u tematskom hadisu, poslije abdesta.

Tematski hadis je, također, od Omera zabilježio i Muslim u *Sahihu,* ali bez dodatka Bože moj, učini me od onih koji se kaju i redovno čiste.

Sa ovim dodatkom su još ovaj hadis zabilježili i Bezzar u *Musnedu* i Taberanija u *Mu džemul-Vesitu* sa senedom od Sevbana.

on od Ukbea b. Amira, a on od Omera, a prenio je i od Rebi e, on od Ebu Osmana, on od Džubejra b. Nufejra, a on od Omera.

U senedu ovog hadisa postoji poremećaj. Od onog što je od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, došlo na ovu temu nema puno pouzdanog.

Muhammed (Buharija) veli: Ebu Idris nije ništa čuo od Omera.

٤٢ بَاب فِي الْوُضُوءِ بِالْمُدِّ

٥٦ وحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالاَ : حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ عَنْ أَبِي رَيْحَانَةَ عَنْ سَفِينَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ ، وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَجَابِرٍ وَأَنَس بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ سَفِينَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ . وَأَبُو رَيْحَانَةَ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَطَرٍ.

وَهَكَذَا رَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ الْوُضُوءَ بِالْمُدِّ ، وَالْغُسْلَ بِالصَّاعِ.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ : لَيْسَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عَلَى التَّوَقِّي أَنَّهُ لاَ يَجُوزُ أَكْثَرُ مِنْهُ وَلاَ أَقَلُّ مِنْهُ وَهُوَ قَدْرُ مَا يَكْفِي.

42. O uzimanju abdesta jednim muddom vode

56. ISPRIČALI SU NAM Ahmed b. Meni i Alija b. Hudžr; kažu: Nama je ispričao Ismail b. Ulejje, on je prenio

od Ebu Rejhane, a on od Sefine[1] da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzimao abdest jednim muddom vode, a kupao se sa om.** [2]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Džabira i Enesa b. Malika.

Ebu Isa veli: Sefinin hadis je hasenun-sahihun.

Ebu Rejhani je ime Abdullah b. Metar.

Tako neki učenjaci misle da je mjera za abdest mudd, a mjera za kupanje sa .

Šafija, Ahmed i Ishak vele: Ovaj hadis ne znači da je u njemu određena precizna mjera vode koja se mora upotrijebiti prilikom kupanja ili abdesta te da nije dozvoljeno upotrijebiti ni više a ni manje od toga. U njemu je samo naznačena količina vode koja je dovoljna.

---

[1] Sefine je jedan od onih ljudi koji su dobrovoljno služili Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Ime mu je Mehran, a nadimak po sinu Ebu Abdur-Rahman. Nadimak Sefina (lađa) dobio je po tome što bi na putovanja nosio veoma mnogo stvari. Po ovom nadimku je postao i poznat, tako da mu je malo ko znao pravo ime. Mnogo je hadisa prenio od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

[2] Prema mišljenju Ebu Hanife mudd je posuda koja sadrži dva litra vode, a sa je posuda koja sadrži osam litara vode.

Prema mišljenju Šafije mudd sadrži litar i jednu trećinu litra a sa sadrži pet litara i trećinu po iračkom načinu mjerenja.

Što se, pak, tiče Ebu Hanifinih učenika, Muhammeda i Ebu Jusufa, Muhammed je ostao pri stavu Ebu Hanife, dok je Ebu Jusuf odustao. Razlog je, kako sam ističe, taj što mu je u Medini pokazan sa' Allahova Poslanika, pa kada ga je izmjerio sadržavao je pet litara i jednu trećinu.

Spomenute mjere u hadisu samo su pokazatelji koliko je vode sasvim dovoljno za abdest i za kupanje. To ni u kojemu slučaju ne znači da se ne može upotrijebiti manja ili veća količina od toga.

٤٣ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْإِسْرَافِ فِي الْوُضُوءِ بِالْمَاءِ

٥٧ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا خَارِجَةُ بْنُ مُصْعَبٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عُتَيِّ بْنِ ضَمْرَةَ السَّعْدِيِّ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ لِلْوُضُوءِ شَيْطَانًا يُقَالُ لَهُ الْوَلَهَانُ، فَاتَّقُوا وَسْوَاسَ الْمَاءِ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى حَدِيثُ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ، لِأَنَّا لَا نَعْلَمُ أَحَدًا أَسْنَدَهُ غَيْرَ خَارِجَةَ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ الْحَسَنِ: قَوْلَهُ وَلَا يَصِحُّ فِي هَذَا الْبَابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْءٌ. وَخَارِجَةُ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ عِنْدَ أَصْحَابِنَا، وَضَعَّفَهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ.

43. Mekruh je previše vodu prosipati prilikom uzimanja abdesta

57. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: Nama je ispričao Haridže b. Mus ab[1], on je prenio od Junusa b. Ubejdea, on od Hasana, on od Uteja b. Damrea es-Sa'dija, on od Ubeja b. Ka'ba, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da

---

[1] Haridže b. Mus ab Ebu Hadždžadž es-Serhusi je izuzetno slab ravija. Ahmed b. Hanbel i Darekutnija ga ocjenjuju slabim. Ibn Mein ga drži lašcem. Buharija veli: Ibn Mubarek ga je odbacio. Ibnu Adijj veli: Hadisi koje on prenosi mogu se bilježiti. Umro je 168. godine po Hidžri.

je rekao: **Pri uzimanju abdesta prisustvuje šejtan koji se zove Velehan, pa se čuvajte njegova došaptavanja u pogledu vode.** [1]

Tirmizija je kazao: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Amra i Abdullaha b. Mugaffela.

Ebu Isa kaže: Hadis Ubeja b. Ka'ba je garibun. Prema mišljenju učenjaka hadisa, njegov sened nije jak, niti pouzdan, jer nama nije poznato da je neko drugi, osim Haridže, spomenuo njegov sened u cijelosti. Od Hasana je ovaj hadis prenesen na više načina. Od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, na ovu temu nije došlo ništa pouzdano. Haridže, prema mišljenju učenjaka hadisa, nije baš uvjerljiv kao ravija. Ibn Mubarek ga drži slabim ravijom.

---

[1] Ovaj hadis upućuje na zaključak da nije lijepo prilikom uzimanja abdesta puno vodu prosipati i trošiti.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori tvrdi da je postignut konsenzus među islamskim učenjacima u tome da nije dopustivo previše vodu prosipati prilikom uzimanja abdesta pa makar se abdestilo i na obali rijeke.

U hadisu je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, spomenuo da postoji šejtan koji se zove Velehan, čiji je zadatak da uzimača abdesta dovodi u dileme: da li mu je negdje ostalo suho, da li je tri puta oprao to i to ili manje, kako bi što više vode prosuo. Zato nas upozorava da se pazimo takvih sumnji i dilema i da se na njih ne osvrćemo ukoliko se kod nas pojave.

Ebu Davud i Ibn Madže u *Suneni*ma bilježe, sa senedom od Abdullaha b. Mugaffela, slijedeći hadis: U ovom ummetu će se pojaviti ljudi koji će pretjerivati prilikom uzimanja abdesta i učenja dove.

٤٤ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ لِكُلِّ صَلاَةٍ

٥٨ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلاَةٍ طَاهِرًا أَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ .قَالَ : قُلْتُ لِأَنَسٍ : فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ أَنْتُمْ ؟ قَالَ كُنَّا نَتَوَضَّأُ وُضُوءًا وَاحِدًا .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَحَدِيثُ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ ، وَالْمَشْهُورُ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ حَدِيثُ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَنَسٍ.

وَقَدْ كَانَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ يَرَى الْوُضُوءَ لِكُلِّ صَلاَةٍ اسْتِحْبَابًا ، لاَ عَلَى الْوُجُوبِ.

٥٩ وَقَدْ رُوِيَ فِي حَدِيثٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : مَنْ تَوَضَّأَ عَلَى طُهْرٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهِ عَشْرَ حَسَنَاتٍ . قَالَ وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ الْأَفْرِيقِيُّ عَنْ أَبِي غُطَيْفٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ الْمَرْوَزِيُّ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْوَاسِطِيُّ عَنِ الْأَفْرِيقِيِّ. وَهُوَ إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ : قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ : ذُكِرَ لِهِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ هَذَا الْحَدِيثُ : هَذَا إِسْنَادٌ مَشْرِقِيٌّ.

قَالَ سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ يَقُولُ : سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ : مَا رَأَيْتُ بِعَيْنِي مِثْلَ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ.

٦٠ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ مَهْدِيٍّ قَالاَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرِو ابْنِ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ : سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ. قُلْتُ : فَأَنْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ؟ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الصَّلَوَاتِ كُلَّهَا بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ مَا لَمْ نُحْدِثْ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ، وَحَدِيثُ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ حَسَنٌ.

44. O uzimanju abdesta za svaki namaz

58. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Humejd er-Razi; kaže: Nama je ispričao Seleme b. Fadl, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka, on od Humejda, a on od Enesa da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **za svaki namaz uzimao** (novi) **abdest, bez obzira da li je prethodno bio pod abdestom ili nije. Rekao sam Enesu, a kako ste vi praktikovali? Mi smo uzimali jedan abdest, odgovorio je.** [1]

---

[1] Većina islamskih učenjaka smatra da je uzimanje (novog) abdesta za svaki namaz lijepo (mustehab), a nije obavezno ukoliko prethodno abdest nije pokvaren.

Neki učenjaci drže da je onima koji nisu na putu, dakle koji su kod kuće, vadžib za svaki namaz uzeti novi abdest bez obzira da li su prehodni izgubili ili nisu. Ovakav stav oni temelje na tematskim hadisima, a i na kur'anskom ajetu: O vjernici! Kada ustanete da klanjate, operite svoja lica i ruke do iza laktova, poterite svoje glave, a noge operite do više članaka. (*Maida,* 7)

Oni smatraju da nas ovaj ajet, općenitošću svoga značenja, obavezuje da kad god hoćemo da klanjamo uzmemo abdest.

Sljedbenici prvog mišljenja smatraju da se obaveza koja je naglašena u spomenutom ajetu odnosi na one koji nemaju abdesta, a ne općenito na svakoga ko hoće da klanja. To potkrepljuju riječima Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio: Nema potrebe da uzima abdest onaj ko prethodni abdest nije ničim pokvario. (Ed-Darimi u *Musnedu*)

To što je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, za svaki namaz uzimao novi abdest, nas ne obavezuje da i mi tako činimo. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, time je ukazao samo na ono što je bolje i efdalnije. Ili je to, kako kaže Tahavija, bilo u početku stavljeno u

Ebu Isa kaže: Hadis koji Humejd prenosi od Enesa u ovoj formi je hasenun-garibun. Daleko je kod učenjaka hadisa poznatiji hadis što ga od Enesa prenosi Amr b. Amir el-Ensari.

Neki učenjaci drže da je uzimanje novog abdesta za svaki namaz lijepo (mustehab), a nije obavezno.

59. PRENOSI SE u hadisu od Ibn Omera da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Ko uzme** (novi) **abdest na abdest** (koji već imao), **Allah** (dž.š.) **će mu za to upisati deset dobrih djela.** [1]

Tirmizija je kazao: Ovaj hadis je El-Ifriki prenio od Ebu Gutajfa, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio; o tome nam je ispričao Husejn b. Hurejs El-Mirvezi; kaže: Nama je ispričao Muhammed b. Jezid el-Vasiti, prenijevši od El-Ifrikija. Ovaj sened je slab.

Alija b. Medini veli da je Jahja b. Seid el-Kattan rekao: Ovaj hadis je spomenut Hišamu b. Urveu, pa je rekao: Ovaj sened je istočnjački.[2]

Tirmizija veli: Čuo sam Ahmeda b. Hasana kad veli da je čuo Ahmeda b. Hanbela kada je kazao: Ja svojim očima sličnog Jahji b. Seidu el-Katanu nisam vidio.

---

obavezu samo Allahovu Poslaniku koja je trajala sve do oslobođenja Mekke, kada je dokinuta, jer je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, tada klanjao svih pet namaza sa jednim abdestom, kako je to Muslim zabilježio u *Sahihu.*

[1] Ibnu Reslan smatra da se tih deset dobrih djela koje će Uzvišeni Allah (dž.š.) upisati, odnosi na abdest. Prema njemu, to znači da će mu Allah (dž.š.) upisati nagradu kao da je deset puta abdestio.

[2] Prenose ga ravije sa istoka, tj. ravije iz Basre i Kufe.

60. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama su ispričali Jahja b. Seid i Abdur-Rahman - a on je sin Mehdija; kažu: Nama je ispričao Sufjan b. Seid, on je prenio od Amra b. Amira el-Ensarija, koji je kazao: Čuo sam Enesa b. Malika kada je rekao: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **za svaki je namaz uzimao** (novi) **abdest. Rekoh: kako ste vi praktikovali? Mi smo jednim abdestom klanjali više namaza, naravno ukoliko ga prethodno ne bismo pokvarili, odgovori on.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun, a hadis Humejda od Enesa je garibun-hasenun.

٤٥ بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ يُصَلِّي الصَّلَوَاتِ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ

٦١ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ ، فَلَمَّا كَانَ عَامُ الْفَتْحِ صَلَّى الصَّلَوَاتِ كُلَّهَا بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ فَقَالَ عُمَرُ : إِنَّكَ فَعَلْتَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ فَعَلْتَهُ؟ قَالَ عَمْدًا فَعَلْتُهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَزَادَ فِيهِ : تَوَضَّأَ مَرَّةً مَرَّةً.

قَالَ وَرَوَى سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ هَذَا الْحَدِيثَ أَيْضًا عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ .

وَرَوَاهُ وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُحَارِبٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ .

قَالَ وَرَوَاهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَغَيْرُهُ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلاً وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ وَكِيعٍ .

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ : أَنَّهُ يُصَلِّي الصَّلَوَاتِ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ مَا لَمْ يُحْدِثْ . وَكَانَ بَعْضُهُمْ يَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلاَةٍ : اسْتِحْبَابًا وَإِرَادَةَ الْفَضْلِ.

وَيُرْوَى عَنِ الْأَفْرِيقِيِّ عَنْ أَبِي غُطَيْفٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ تَوَضَّأَ عَلَى طُهْرٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهِ عَشْرَ حَسَنَاتٍ. وَهَذَا إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ .

وَفِي الْبَابِ : عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ.

45. O tome da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, s jednim abdestom klanjao više namaza

61. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi, on je prenio od Sufjana, on od Alkame b. Merseda, on od Sulejmana b. Burejdea, on od svoga oca, koji je kazao: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je za svaki namaz uzimao** (novi) **abdest. U godini u kojoj je oslobođena Mekka, on je jednim abdestom klanjao sve namaze i učinio mesh po mestvama. Omer mu je rekao: Uradio si nešto što ranije**

nisi činio? Uradio sam to namjerno - **reče Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio. [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ovaj hadis je prenio Alija b. Kadim od Sufjana es-Sevrija dodavši u njemu: Kod uzimanja abdesta prao je dijelove tijela jedanput.

Kaže Tirmizija: Ovaj hadis je prenio i Sufjan es-Sevri od Muhariba b. Disara, on od Sulejmana b. Burejdea da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **za svaki namaz uzimao** (novi) **abdest.**

Prenio ga je i Veki' od Sufjana, on od Muhariba, on od Sulejmana b. Burejdea, a on od svoga oca.

---

[1] U prethodnom poglavlju imali smo hadise iz kojih se vidi da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, za svaki namaz redovno uzimao (novi) abdest.

Ovaj hadis ukazuje na to da je u godini u kojoj je oslobođena Mekka došlo do izvjesne promjene u dotadašnjoj Vjerovjesnikovoj praksi. On je počeo da s jednim abdestom klanja više namaza. Neki vele da je ranija Poslanikova praksa dokinuta i stavljena van snage ovim hadisom. To potkrepljuju slijedećom predajom.

Abdullah b. Hanzale el-Ensari veli: U početku je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, naređivao da se za svaki namaz uzima (novi) abdest, bez obzira da li bi prethodni bio pokvaren ili ne. Pošto je to predstavljalo poteškoću za mnoge ostavio je mogućnost da se s jednim abdestom može klnjati više namaza. Uzimanje abdesta za slijedeći namaz ostala je obaveza samo za one koji ga izgube.

Neki drže da nijedan od spomenutih hadisa nije stavljen van snage. U prethodnom poglavlju Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ukazao je na ono što je ljepše i efdalnije, a to je da se za svaki namaz promijeni abdest. Tematskim hadisom je pokazao da je dozvoljeno jednim abdestom klanjati više namaza, kako fardova, tako i nafile. Na to upućuju njegove riječi: To sam uradio namjerno.

Tematski hadis bilježe još i Muslim u *Sahihu* i Nesaija i Ibn Madže.

Tirmizija veli: Prenio ga je i Abdur-Rahman b. Mehdi i drugi od Sufjana, on od Muhariba b. Disara, on od Sulejmana b. Burejdea, a on izravno od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, ne spomenuvši svoga oca. Ovo je pouzdanije od hadisa Veki a.

Po ovome postupaju učenjaci. Oni drže da se može više namaza klanjati jednim abdestom, ukoliko prethodno nije pokvaren. Neki su za svaki namaz uzimali novi abdest, težeći onome što je ljepše i efdalnije.

Preneseno je od Ifrikija, on od Ebu Gutajfa, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **Ko uzme abdest na abdest, Allah** (dž.š.) **će mu za to upisati deset dobrih djela.** Ovaj sened je slab.

Na ovu temu je preneseno od Džabira b. Abdullaha da je: **Vjerovjesnik jednim abdestom klanjao podnevski i ikindijski namaz.**

٤٦ بَاب مَا جَاءَ فِي وُضُوءِ الرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ

٦٢ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: حَدَّثَتْنِي مَيْمُونَةُ قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنَ الْجَنَابَةِ.

قال أبو عيسى: هذا حديث حسن صحيح.

وهو قول عامة الفقهاء: أن لا بأس أن يغتسل الرجل والمرأة من إناء واحد.

قال وفي الباب عن علي وعائشة وأنس وأم هانئ وأم صبية الجهنية وأم سلمة وابن عمر.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَأَبُو الشَّعْثَاءِ اسْمُهُ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ.

46. O abdestu supružnika iz jedne posude

62. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Amra b. Dinara, on od Ebu Eša sa[1], a on od Ibn Abbasa, koji je kazao: Ispričala mi je Mejmuna i rekla: **Ja i Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kupali smo se uslijed džunupluka iz jedne posude.** [2]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Stav je i većine učenjaka - da nema smetnje da se muž i žena kupaju iz jedne posude.

---

[1] Ebu Ša'sa Džabir b. Zejd el-Ezdi el-Huzai el-Basri je veoma pouzdan ravija, a poznat je i kao veliki poznavalac fikha. Pripada trećoj generaciji. Prenio je puno hadisa od Ibn Abbasa i drugih ashaba.

[2] Mada se u navedenom hadisu spominje kupanje, sasvim je logično da to podrazumijeva da je i uzimanje abdesta iz jedne posude supružnicima dozvoljeno. Uzimanje abdesta prije kupanja je sunnet, te je logično da su Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, i Mejmuna prvo uzeli abdest, pa se tek onda okupali.

Abdullah b. Omer kaže: U Poslanikovo vrijeme su muškarci i njihove supruge uzimali skupa abdest, iz jedne posude. (Buharija)

Na temelju ovog i drugih hadisa učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je to dozvoljeno.

Uzimanje abdesta iz jedne posude, podrazumijeva da u isto vrijeme muž i žena kofom, rukom ili nečim drugim grabe vodu iz jedne posude dok uzimaju abdest.

Tematski hadis, osim Tirmizije, bilježe još i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Aiše, Enesa, Ummihane, Ummu Subeje el-Džuhenije, Ummu Seleme i Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Ebu Ša sa je Džabir b. Zejd.

٤٧ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ فَضْلِ طَهُورِ الْمَرْأَةِ

٦٣ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي حَاجِبٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي غِفَارٍ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَضْلِ طَهُورِ الْمَرْأَةِ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَكَرِهَ بَعْضُ الْفُقَهَاءِ الْوُضُوءَ بِفَضْلِ طَهُورِ الْمَرْأَةِ وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ: كَرِهَا فَضْلَ طَهُورِهَا وَلَمْ يَرَيَا بِفَضْلِ سُؤْرِهَا بَأْسًا.

٦٤ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَاصِمٍ قَال سَمِعْتُ أَبَا حَاجِبٍ يُحَدِّثُ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَتَوَضَّأَ الرَّجُلُ بِفَضْلِ طَهُورِ الْمَرْأَةِ أَوْ قَالَ بِسُؤْرِهَا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَأَبُو حَاجِبٍ اسْمُهُ سَوَادَةُ بْنُ عَاصِمٍ.

و قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ فِي: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَوَضَّأَ الرَّجُلُ بِفَضْلِ طَهُورِ الْمَرْأَةِ. وَلَمْ يَشُكَّ فِيهِ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ.

47. Mekruh je upotrijebiti vodu koja preostane iza žene nakon što se ona očisti

63. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Veki, prenijevši od Sufjana, on od Sulejmana et-Tejmija, on od Ebu Hadžiba, a on od nekog čovjeka iz plemena Benu Gifar[1], koji je kazao: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio je upotrebu vode koja preostane iza žene nakon što ona uzme** (abdest ili gusul). [2]

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Abdullaha b. Serdžisa.

Ebu Isa kaže: Neki fikhski učenjaci smatraju mekruhom upotrebu vode koja ostane iza žene nakon što se ona abdesti ili okupa. Za vodu koja preostane iza nje nakon što se napije

---

[1] Ibn Hadžer el-Askalani kaže da je to bio Hakim b. Amr.

[2] Ebu Davud i Nesaija su zabilježii od Abdur-Rahmana el-Humejrija: Sreo sam čovjeka koji se četiri godine družio sa Vjerovjesnikom, Allah ga blagoslovio i spasio, a koji je rekao: Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zabranio je da se žena kupa vodom koja preostane iza muža i mužu da se okupa vodom koja je preostala iza kupanja žene, a dozvolio je da se kupaju grabeći vodu zajedno.
Iz spomenutih hadisa se da zaključiti da je zabranjena upotreba vode koja preostane iza žene ili muža nakon što se okupaju ili uzmu abdest.

U narednom poglavlju slijedi hadis u kome se to dozvoljava.

Budući da su i jedan i drugi hadis pouzdani, a u suprotnosti su jedan drugom, učenjaci su ih objasnili tako što su rekli da se zabrana odnosi na upotrijebljenu vodu kojom su se okupali ili abdestili muž ili žena, a da se dozvoljava ona voda koja iza jednog ili drugog preostane u posudi.

Ovako tumačenje je ispravno i jedino moguće, sa njim su saglasni Ebu Hanife, Malik, Šafija i Ahmed. Prema nekim rivajetima, Ahmed, pored ovoga, ima i drukčiji stav.

kažu da se može upotrijebiti. Takvoga se mišljenja drže i Ahmed i Ishak.

64. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Beššar i Mahmud b. Gajlan; kažu: Nama je ispričao Ebu Davud, on je prenio od Šu'bea, on od Asima, koji je kazao: Čuo sam Ebu Hadžiba kada priča od Hakema b. Amra el-Gifarija da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio da čovjek uzme abdest vodom koja preostane iza žene** (nakon što se ona abdesti ili okupa)**, ili je kazao, vodom koja ostane iza nje nakon što se ona napije.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun. Ebu Hadžibu je ime Sevade b. Asim.

Muhammed b. Beššar je u hadisu koji on prenosi kazao: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio je da čovjek uzme abdest vodom koja preostane iza žene** (nakon što se ona abdesti ili okupa). Muhammed b. Beššar (u ovom hadisu) nema dileme.

٤٨ بَاب مَا جَاءَ مِنَ الرُّخْصَةِ فِي ذَلِكَ

٦٥ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : اغْتَسَلَ بَعْضُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَفْنَةٍ ، فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَوَضَّأَ مِنْهُ فَقَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ جُنُبًا ، فَقَالَ إِنَّ الْمَاءَ لَا يُجْنِبُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَمَالِكٍ وَالشَّافِعِيِّ.

48. O olakšici u tom pogledu

65. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ebu Ahves,[1] on je prenio od Semaka b. Harba, on od Ikrime[2], a on od Ibn Abbasa, koji je kazao: **Neka od Vjerovjesnikovih supruga[3] se okupala iz velikog čanka. Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **htio je da abdesti ostatkom vode, a ona reče: Allahov poslaniče, ja sam bila nečista** (džunub). **On** (joj) **na to reče: Voda se time nije onečistila.** [4]

---

[1] Ebu Ahves Selam b. Sulejm el-Kufi je hafiz u hadisu. Za njega je Ibn Mein kazao da je veoma pouzdan i izuzetno precizan u prenošenju hadisa.

[2] Ikrime b. Abdullah je štićenik Ibn Abbasa. On je barbarskog porijekla. Veoma je pouzdan i siguran ravija. Slovio je kao vrstan poznavalac tefsira.

[3] To je bila Mejmuna, što se da vidjeti iz sljedeće predaje:

Ibn Abbas priča: Jednog dana je Mejmuna bila nečista (džunub) pa se okupala iz velikog čanka. Došao je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, u namjeri da se okupa vodom koja je preostala iza nje. Vidjevši to, ona mu reče: Allahov poslaniče, ja sam bila nečista. Voda se nije onečistila reče Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, i okupa se ostatkom vode. (Darekutnija)

[4] Stav je Es-Sevrija, Šafije, Ebu Hanife a, prema nekim rivajetima, i Ahmeda b. Hanbela da se voda koja preostane iza žene ili muža može upotrijebiti i za abdest i za kupanje. Takav stav temelje na tematskom i drugim hadisima.

Zabrana o kojoj je bilo riječi u prethodnom poglavlju odnosi se, kao što smo to već istakli, na upotrijebljenu, a ne na preostalu vodu koja nije upotrebljavana.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[1]

Ovo je stav i Sufjana es-Sevrija, Malika i Šafije.

٤٩ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْمَاءَ لا يُنَجِّسُهُ شَيْءٌ

٦٦ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا : حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ : قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَنَتَوَضَّأُ مِنْ بِئْرِ بُضَاعَةَ ، وَهِيَ بِئْرٌ يُلْقَى فِيهَا الْحِيَضُ وَلُحُومُ الْكِلَابِ وَالنَّتْنُ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ لَا يُنَجِّسُهُ شَيْءٌ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ ، وَقَدْ جَوَّدَ أَبُو أُسَامَةَ هَذَا الْحَدِيثَ ، فَلَمْ يَرْوِ أَحَدٌ حَدِيثَ أَبِي سَعِيدٍ فِي بِئْرِ بُضَاعَةَ أَحْسَنَ مِمَّا رَوَى أَبُو أُسَامَةَ . وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ .

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةَ .

49. Vodu ne može ništa onečistiti

66. ISPRIČALI SU NAM Hennad, Hasan b. Ali el-Halal i drugi; kažu: Nama je ispričao Ebu Usame, prenijevši od Velida

---

[1] Ovaj hadis su još zabilježili Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* i Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

Muslim je, takođe, zabilježio od Ibn Abbasa da se Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, okupao ostatkom vode iza Mejmune, a Ahmed i Ibn Madže da se abdestio ostatkom vode iza nje.

b. Kesira, on od Muhammeda b. Ka'ba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Rafi a b. Hadidža, a on od Ebu Seida el-Hudrija, koji je kazao: **Neko** (od prisutnih) **reče: Allahov Poslaniče! Možemo li mi abdestiti iz bunara Buda a,**[1] **to je bio bunar u koji su se bacale krpe** (koje su žene koristile prilikom menzesa), **uginuli psi i druge smrdljive stvari. Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **reče: "Voda je čista i ništa je ne može onečistiti.** [2]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasen, Ebu Usame ga je lijepo prenio.

Niko nije hadis Ebu Seida o bunaru Buda'a bolje prenio od Ebu Usame.

---

[1] Bunar, koji je u mnogim hadisima spomenut pod nazivom Biru-Buda a , prema riječima Ibn Malika, poznati je bunar koji se nalazio u Medini. Et-Tibi veli da se nalazio pored kuće Benu Saide u Medini u dolini koja je pripadala plemenu Hazredž. Korišten je za navodnjavanje a ne za kućnu upotrebu.

Et-Tibi kaže: Pošto se nalazio u dolini, kada bi nadošle bujice usljed velikih kiša, svu bi prljavštinu i otpatke koje su beduini bacali po dolini nanosili u bunar i oko bunara. Bio je veoma jak, vele da je imao oko dva kulleta (preko pesto litara vode). Neki tvrde da je oticao i da voda u njemu nije bila stajaća.

[2] Kada je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, kazao: Voda je čista i nju ne može ništa onečistiti , mislio je konkretno na vodu tog bunara, a nije time namjeravao reći da se voda općenito ne može onečistiti.

Za vodu tog bunara je kazao da se ničim ne može onečistiti iz razloga što je bila u velikoj količini i što je oticala.

Ebu Davud kaže da je lično svojim ogrtačem mjerio ovaj bunar i kaže da je bio širok oko šest aršina.

Prema mišljenju Ebu Hanife, stajaća voda, ukoliko njena količina prelazi mjeru od dva kulleta, pa ako još uz to i otiče, ne može se smatrati nečistom za abdest, ukoliko nije promijenila boju, okus i miris.

Ovaj hadis je na nekoliko načina prenesen i od Ebu Seida. Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Abbasa i Aiše.

٥٠ بَاب مِنْهُ آخَرُ

٦٧ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُسْأَلُ عَنِ الْمَاءِ يَكُونُ فِي الْفَلَاةِ مِنَ الْأَرْضِ وَمَا يَنُوبُهُ مِنَ السِّبَاعِ وَالدَّوَابِّ؟ قَالَ : فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ لَمْ يَحْمِلِ الْخَبَثَ .

قَالَ عَبْدَةُ : قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ الْقُلَّةُ هِيَ الْجِرَارُ، وَالْقُلَّةُ الَّتِي يُسْتَقَى فِيهَا .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ قَالُوا : إِذَا كَانَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ لَمْ يُنَجِّسْهُ شَيْءٌ مَا لَمْ يَتَغَيَّرْ رِيحُهُ أَوْ طَعْمُهُ ، وَقَالُوا يَكُونُ نَحْوًا مِنْ خَمْسِ قِرَبٍ.

50. Još jedno poglavlje na ovu temu

67. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka[1] on od Muhammeda b. Džafera b. Zubejra, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Omera, a on od Ibn Omera, koji je kazao: **Čuo sam Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kako ga je neko pitao o vodi u pustinji na koju dolaze lavovi**

---

[1] Muhammed b. Ishak, slovi kao imam, iskren i pouzdan ravija. Bedrudin el-Ajni veli da ga većina učenjaka ubraja među velikane, izuzetno cijenjene i pouzdane. Neki drže da je bio sklon tedlisu. Umro je 150. godine po Hidžri.

i **medvjedi? Veli, pa je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **rekao: Ako voda dostiže količinu dva kulleta, ne može je ništa onečistiti.** [1]

Abde je kazao da je Muhammed b. Ishak rekao: Kullet je veliki vrč, a kullet je i vrč iz kojega se pije voda.

Ebu Isa kaže: Prema mišljenju Šafije, Ahmeda i Ishaka, voda u količini od dva kulleta ne može se ničim onečistiti sve dok ne promijeni miris i okus. Oni vele da dva kulleta iznose oko pet kirba (mješina).

٥١ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْبَوْلِ فِي الْمَاءِ الرَّاكِدِ

٦٨ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ مِنْهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ.

---

1 afija, Ahmed i Ishak smatraju da voda čija količina dostigne dva kulleta i više, neće se (sa stanovišta šeri'ata) tretirati nečistom za abdest i gusul sve dotle dok ne promijeni okus i miris, bez obzira kakva vrsta i količina nečisti pala u nju.

Ovakav stav oni temelje na tematskom hadisu koji je po ocjeni mnogih pouzdan (*sahihun*), dakle sasvim valjan kao argumenat na temelju kojeg se može donositi šeri'atski propis.

Neki vele da je ovaj hadis slab, međutim, većina je onih koji ga ocjenjuju *sahih*-hadisom.

Ibn Hadžer el-Askalani u djelu *Fethul-Bari* veli: Sve ravije u senedu ovog hadisa su pouzdane i većina ga je učenjaka ocijenila sahih-hadisom.

51. Mekruh je mokriti u stajaću vodu

68. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rezzak, prenijevši od Ma'mera, on od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **Neka niko od vas ne mokri u stajaću vodu, a potom njome uzme abdest.** [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Džabira.

٥٢ بَاب مَا جَاءَ فِي مَاءِ الْبَحْرِ أَنَّهُ طَهُورٌ

٦٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ ح و حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَلَمَةَ مِنْ آلِ ابْنِ الْأَزْرَقِ أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ أَبِي

---

[1] Iz navedenog hadisa učenjaci izvode zaključak da je mekruh mokriti u stajaću vodu, bez obzira da li se radilo o većoj ili manjoj količini.

Neki to čak smatraju i haramom, pozivajući se na tematski hadis u kojemu Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, to izričito zabranjuje.

O uzimanju abdesta stajaćom vodom u koju se neko pomokrio učenjaci imaju različite stavove.

Većina smatra da se stajaća voda u koju se neko pomokrio ne smatra nečistom ako njena količina prelazi dva kulleta (pesto litara) sve dok ne promijeni boju okus i miris.

Po njima je dozvoljeno uzeti abdest ili se okupati takvom vodom.

Neki, pak, vele da se stajaća voda u koju se neko pomokri smatra nečistom bez obzira na njenu količinu. Po njima se takvom vodom abdest ne može uzeti niti se takvom vodom može okupati.

Ovaj hadis su još zabilježili i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

بُرْدَةَ وَهُوَ مِنْ بَنِي عَبْدِ الدَّارِ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ : سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَرْكَبُ الْبَحْرَ وَنَحْمِلُ مَعَنَا الْقَلِيلَ مِنَ الْمَاءِ ، فَإِنْ تَوَضَّأْنَا بِهِ عَطِشْنَا ، أَفَنَتَوَضَّأُ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ الْحِلُّ مَيْتَتُهُ.

قَالَ : وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ وَالْفِرَاسِيِّ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْفُقَهَاءِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مِنْهُمْ : أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَابْنُ عَبَّاسٍ : لَمْ يَرَوْا بَأْسًا بِمَاءِ الْبَحْرِ.

وَقَدْ كَرِهَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوُضُوءَ بِمَاءِ الْبَحْرِ، : ابْنُ عُمَرَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو . وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو هُوَ نَارٌ.

52. Morska voda je čista i čisteća

69. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe, prenijevši od Malika (*h*); ISPRIČAO NAM JE El-Ensari Ishak b. Musa; kaže: Nama je ispričao Ma n; kaže: Nama je ispričao Malik, on je prenio od Safvana b. Sulejma, on od Seida b. Seleme iz porodice Ibn Ezreka, da ga je Mugire b. Ebu Burde obavijestio, a on je iz plemena Benu Abdud-Dar, da je čuo Ebu Hurejru kada je kazao: **Neki je čovjek upitao Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **rekavši: Allahov poslaniče, mi plovimo morem i ponesemo sa sobom nešto vode. Ukoliko bismo njome uzimali abdest, ne bismo imali za pića, pa možemo li abdest uzimati morskom vodom? Na to je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **odgovorio: Što se**

tiče mora, njegova voda je čista, a njegove uginule ribe su dozvoljene halal. [1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira i El-Firasija.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ovakav je stav većine fakiha iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba, kao što su Ebu Bekr, Omer i Ibn Abbas, koji smatraju da se abdest

---

[1] Iz ovog hadisa saznajemo dvije stvari:

1) Da je morska voda čista. To znači, ako bi nas zapljusnula po tijelu i odjeći, da smo čisti za izvršenje vjerskih obaveza kao što su namaz i drugo, i čisteća, tj. da se njome možemo očistiti, uzeti abdest i okupati se. Ovako misli većina islamskih učenjaka. Neki, pak, smatraju da je mekruh upotrijebiti morsku vodu za abdest i kupanje ako ima slatke vode, u protivnom nije.

2) Da su morske ribe dozvoljene za jelo, po mišljenju hanefijskih učenjaka.

Da li su od morskih, a analogno tome i ostalih vodenih životinja, dozvoljene samo ribe ili su i druge, sporno je među učenjacima:

Ebu Hanife, kako smo već istakli, smatra da su od vodenih životinja muslimanima dozvoljene samo ribe, sve ostale su im zabranjene.

On svoj stav temelji na tematskom hadisu i hadisu koji su zabilježili Ahmed i Ibn Madže od Ibn Omera, u kojemu stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Nama su dozvoljene dvije vrste uginulih životinja i dvije vrste krvi. Od uginulih životinja nam je dozvoljen skakavac i riba, a od krvi su nam dozvoljene jetra i slezena.**

Ahmed b. Hanbel smatra da su sve vrste vodenih životinja dozvoljene za jelo osim žaba i krokodila.

Šafija smatra da su pored riba dozvoljene i one vrste vodenih životinja čije su vrste od kopnenih životinja dozvoljene, kao morska krava i slično, a zabranjene su one čija je vrsta od kopnenih životnja zabranjena kao morski pas i slično.

Malik i Ebu Lejla smatraju da su općenito sve vrste vodenih životinja muslimanima dozvoljene.

može uzimati morskom vodom i da je to dozvoljeno. Neki ashabi, kao Ibn Omer i Abdullah b. Amr, smatraju da je mekruh morskom vodom uzimati abdest. Abdullah b. Amr veli: Ona je vatra.

٥٣ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّشْدِيدِ فِي الْبَوْلِ

٧٠ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ وَقُتَيْبَةُ وَأَبُو كُرَيْبٍ قَالُوا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ : سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يُحَدِّثُ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ : إِنَّهُمَا يُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ : أَمَّا هَذَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ ، وَأَمَّا هَذَا فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي مُوسَى وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَسَنَةَ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَأَبِي بَكْرَةَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرَوَى مَنْصُورٌ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ طَاوُسٍ. وَرِوَايَةُ الْأَعْمَشِ أَصَحُّ .

قَالَ وسَمِعْت أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبَانَ الْبَلْخِيَّ مُسْتَمْلِي وَكِيعٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ : الْأَعْمَشُ أَحْفَظُ لِإِسْنَادِ إِبْرَاهِيمَ مِنْ مَنْصُورٍ.

53. Strogo čuvanje od mokraće (prilikom mokrenja)

70. ISPRIČALI SU NAM Hennad, Kutejbe i Ebu Kurejb; kažu: Nama je ispričao Veki , prenijevši od Ameša, koji je rekao: Čuo sam Mudžahida kada priča od Tavusa, a on od Ibn Abbasa da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **jednom prilikom prošao pored dva mezara i kazao: Ova dvojica su izloženi patnji, ali oni ne pate zbog krupnih stvari. Jedan od njih nije pazio na mokraću** (prilikom mokrenja), **a drugi je prenosio tuđe riječi.** [1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Ebu Musa'a, Abdur-Rahmana b. Hasene, Zejda b. Sabita i Ebu Bekrea.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

---

[1] U predaji ovog hadisa koju je zabilježio Ibn Madže u *Sunenu* stoji, da je Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, prošao pored dva nova mezara. Ebu Musa el-Medini tvrdi da su u njima bili ukopani nemuslimani.

Takvu tvrdnju pobija hadis koji je zabilježio Ahmed b. Hanbel u *Musnedu,* u kome stoji da je Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, prošao pored Bekije, poznatog muslimanskog mezaristana u Medini.

I sam tematski hadis potvrđuje da je riječ o muslimanima, jer je Vjerovjesnik naglasio da ne pate zbog krupnih stvari, nego zbog mokraće i prenošenja tuđih riječi, dok bi kjafiri zasigurno patili zbog svog poricanja.

Vjerovjesnikove riječi: Da oni ne pate zbog krupnih stvari ni u kojemu slučaju ne isključuju veličinu njihovih grijeha, jer prenošenje tuđih riječi spadȁ u najteže grijehe u islamu. Te riječi znače da se nije bilo teško čuvati grijeha zbog kojih njih dvojica pate.

Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, je u jednom hadisu kazao: U džennet neće ući onaj ko prenosi tuđe riječi.

Ovaj su hadis, osim Tirmizije, zabilježili i Buharija i Muslim u *Sahihima,* te Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

Mensur je ovaj hadis prenio od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa. U njemu nije spomenuto "od Tavusa". A mešova predaja je pouzdanija.

Tirmizija veli: Čuo sam Ebu Bekra Muhammeda b. Ebana el-Belhija, koji je pisao ono što je Veki diktirao, kada je kazao: Čuo sam Veki a kada je rekao da je A'meš najbolje upamtio senede Ibrahima od Mensura.

٥٤ بَاب مَا جَاءَ فِي نَضْحِ بَوْلِ الْغُلَامِ قَبْلَ أَنْ يُطْعَمَ

٧١ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ قَالَا : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ قَالَتْ : دَخَلْتُ بِابْنٍ لِي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ ، فَبَالَ عَلَيْهِ ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَرَشَّهُ عَلَيْهِ .

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَائِشَةَ وَزَيْنَبَ وَلُبَابَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ وَهِيَ أُمُّ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَأَبِي السَّمْحِ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَأَبِي لَيْلَى وَابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ ، مِثْلِ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ قَالُوا : يُنْضَحُ بَوْلُ الْغُلَامِ ، وَيُغْسَلُ بَوْلُ الْجَارِيَةِ.

وَهَذَا مَا لَمْ يَطْعَمَا ، فَإِذَا طَعِمَا غُسِلَا جَمِيعًا.

54. Prskanje vodom po mokraći muškog djeteta koje nije počelo jesti (drugu) hranu

71. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Ahmed b. Meni ; kažu: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od

Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbea, on od Ummu Kajs Mihsanove kćerke koja je kazala:

Ušla sam kod Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, **sa sinom, koji je bio mali, još nije bio otpočeo jesti drugu hranu** (osim majčina mlijeka) **pa se pomokrio na njegovu odjeću. On je zatražio vode i poprskao je po umokrenom dijelu odjeće.** [1]

---

[1] Aiša veli: Ljudi su malu djecu donosili Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio, kako bi im dovu proučio. Tako mu je donesen dječak koji se pomokrio u krilo Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio. On je zatražio vode i poprskao po dijelu odjeće koja je bila umokrena, a nije je oprao. (Buharija i Muslim)

Ata, Hasan, Zuhri i Ishak b. Vehb smatraju da će se po mokraći muškog djeteta samo poprskati vodom, dok se mokraća ženskog djeteta mora saprati. Svoj stav oni temelje na slijedećem hadisu:

Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima,* te Ibn Huzejme u *Sahihu* bilježe od Lubabe, koja je kazala: Husejn b. Ali, Vjerovjesnikov unuk, dok je bio mali, često je boravio u sobi Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Jednog dana se pomokri na odjeću Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Rekla sam mu: Promijeni odjeću, a tu daj da je operem, a on reče: Odjeću koju umokri djevojčica treba oprati, dok odjeću koju umokri dječak dovoljno je poprskati vodom ili politi vodu po umokrenu dijelu.

Šafija i Evzaija smatraju da je dovoljno poprskati vodom po dijelu odjeće koja je umokrena, svejedno da li je umokrena od muškog ili ženskog djeteta. Svoj stav oni temelje na tematskom hadisu, služeći se analogijom u pogledu ženskog djeteta. Vele, ako je dovoljno poprskati po mokraći muškog, također je dovoljno i po mokraći ženskog, jer nema razlike među njima.

Ebu Hanife i Malik, prema nekim rivajetima, smatraju da treba isprati mokraću i muškog i ženskog djeteta. Po njima, ako je mokraća ženskog djeteta nečista, sasvim je logično da bude i mokraća muškog, jer ne postoji razlika među njima. Oni Poslanikove riječi u hadisu: "*Jundehu bevlu gulam* shvataju u smislu: "Isprat će se mokraća dječaka".

Neki drže da je prvi stav najispravniji.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Aiše, Zejnebe, Lubabe kćerke Harisove, a ona je majka Fadla b. Abbasa b. Abdulmutaliba, Ebu Semha, Abdullaha b. Amra, Ebu Lejle i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Stav je većine Vjerovjesnikovih ashaba, tabi'ina, te učenjaka poslije njih, kao što su Ahmed i Ishak, da je po mokraći muškog djeteta dovoljno poprskati vodom, dok se mokraća ženskog djeteta mora saprati. To važi samo za dojenčad koja nisu počela jesti drugu hranu. Međutim, ukoliko su počela jesti drugu hranu, onda se mokraća i jednog i drugog mora saprati.

٥٥ بَاب مَا جَاءَ فِي بَوْلِ مَا يُؤْكَلُ لَحْمُهُ

٧٢ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ وَقَتَادَةُ وَثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ : أَنَّ نَاسًا مِنْ عُرَيْنَةَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ فَاجْتَوَوْهَا : فَبَعَثَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي إِبِلِ الصَّدَقَةِ وَقَالَ : اشْرَبُوا مِنْ أَلْبَانِهَا وَأَبْوَالِهَا . فَقَتَلُوا رَاعِيَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَاسْتَاقُوا الْإِبِلَ وَارْتَدُّوا عَنِ الْإِسْلَامِ ، فَأُتِيَ بِهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ مِنْ خِلَافٍ ، وَسَمَرَ أَعْيُنَهُمْ وَأَلْقَاهُمْ بِالْحَرَّةِ . قَالَ أَنَسٌ : فَكُنْتُ أَرَى أَحَدَهُمْ يَكُدُّ الْأَرْضَ بِفِيهِ ، حَتَّى مَاتُوا . وَرُبَّمَا قَالَ حَمَّادٌ : يَكْدُمُ الْأَرْضَ بِفِيهِ ، حَتَّى مَاتُوا .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ . وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ أَنَسٍ .
وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ قَالُوا : لَا بَأْسَ بِبَوْلِ مَا يُؤْكَلُ لَحْمُهُ .

٧٣ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ الْأَعْرَجُ الْبَغْدَادِيُّ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : إِنَّمَا سَمَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْيُنَهُمْ لِأَنَّهُمْ سَمَلُوا أَعْيُنَ الرُّعَاةِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ ، لاَ نَعْلَمُ أَحَدًا ذَكَرَهُ غَيْرَ هَـذَا الشَّيْخِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ . وَهُوَ مَعْنَى قَوْلِهِ : (وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ) وَقَدْ رُوِيَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ : إِنَّمَا فَعَلَ بِهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا قَبْلَ أَنْ تَنْزِلَ الْحُدُودُ .

55. O mokraći životinja čije je meso dozvoljeno

72. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Muhammed ez-Za ferani; kaže: Nama je ispričao Afan b. Muslim; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Seleme; kaže: Nama su ispričali Humejd, Katade i Sabit od Enesa da su: **Neki ljudi iz plemena Urejne došli u Medinu i nisu podnosili njen zrak i vodu pa su se razboljeli. Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poslao ih je do deva od zekata, rekavši da piju njihovo mlijeko i mokraću. Oni su pobili čobane Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeli deve i odmetnuli se od islama.** (Pošto su uhvaćeni) i **dovedeni Vjerovjesniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, (on je naredio) **pa su im ruke i noge unakrst odsječene i oči izvađene a potom su bačeni u kamenjar.** Enes je kazao: **Gledao sam kako neki od njih od muke grizu zemlju sve**

dok nisu izdahnuli. Hammad je, možda, rekao: **Grizli su ustima zemlju sve dok nisu izdahnuli.** [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun. Prenesen je na više načina od Enesa.

Mnogi učenjaci smatraju da je mokraća životinja čije je meso dozvoljeno čista.

---

[1] Na temelju ovog hadisa su Malik, Ahmed b. Hanbel, Ibn Huzejme, Ibn Munzir i drugi izveli zaključak da je mokraća kamile, a analogno tome i mokraća ostalih životinja čije je meso dozvoljeno muslimanima, čista. To znači, ako bi odjeću uprljali mokraćom navedenih životinja, u njoj bismo mogli klanjati.

Oni su ovakav zaključak izvukli na temelju činjenice da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, dozvolio da se mokraća od kamile može upotrijebiti kao lijek, a da je smatrao da je ona nečista, ne bi to dozvolio.

Ebu Hanife, Šafija i mnogi drugi učenjaci drže da je svaka mokraća nečista, svejedno bila ljudska ili životinjska i svejedno da li bila od životinja čije je meso muslimanima dozvoljeno ili od onih čije je meso muslimanima zabranjeno.

Oni svoj stav temelje na slijedećem hadisu: **Čistite se od mokraće jer će mnogi zbog nje iskusiti patnje u kaburu.** (Ibnu Huzejme i kaže da je sahihun)

Oni vele da je u ovom hadisu mokraća spomenuta općenito, što znači da se odnosi na sve vrste mokraće.

Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, presudio je ljudima iz plemena Urejne na osnovu Tevrata, (jer su oni bili jevreji prije nego su prihvatili islam) iz dva razloga:

- Što su se već odmetnuli od islama i vratili se u prvobitnu vjeru, te im je presudio po njihovoj knjizi, i
- što, kako tvrdi Ibn Sirin, kaznene odredbe u Kur anu još nisu bile objavljene da bi im po njima presudio.

Naredio je da im se oči izvade zbog toga što su to isto oni uradili čobanima deva.

73. ISPRIČAO NAM JE Fadl b. Sehl el-A redž el-Bagdadi; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Jezid b. Zurej ; kaže: Nama je ispričao Sulejman et-Tejmi, prenijevši od Enesa b. Malika, koji je kazao: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **naredio je da im se oči izvade zbog toga što su oni izvadili oči čobanima deva.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun, nije nam poznato da ga je neko drugi spomenuo osim ovog šejha, koji ga prenosi od Zejda b. Zubejra.

To je smisao Allahovih riječi: A i za ozljede slijedi poravnanje *(kisas).*

Prenosi se od Muhammeda b. Sirina da je rekao: Ovo je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, njima uradio prije nego su objavljeni kazneni propisi *(hudud).*

٥٦ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنَ الرِّيحِ

٧٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ قَالاَ : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : لاَ وُضُوءَ إِلاَّ مِنْ صَوْتٍ أَوْ رِيحٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٧٥ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الْمَسْجِدِ فَوَجَدَ رِيحًا بَيْنَ أَلْيَتَيْهِ فَلاَ يَخْرُجْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا .

٧٦ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاق ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ لاَ يَقْبَلُ صَلاَةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ غريب حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَعَلِيِّ بْنِ طَلْقٍ وَعَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي سَعِيدٍ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ الْعُلَمَاءِ : أَنْ لاَ يَجِبَ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ إِلاَّ مِنْ حَدَثٍ يَسْمَعُ صَوْتًا أَوْ يَجِدُ رِيحًا .

و قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ : إِذَا شَكَّ فِي الْحَدَثِ فَإِنَّهُ لاَ يَجِبُ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ حَتَّى يَسْتَيْقِنَ اسْتِيقَانًا يَقْدِرُ أَنْ يَحْلِفَ عَلَيْهِ .وَقَالَ إِذَا خَرَجَ مِنْ قُبُلِ الْمَرْأَةِ الرِّيحُ وَجَبَ عَلَيْهَا الْوُضُوءُ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَإِسْحَقَ.

56. O uzimanju abdesta nakon puštanja vjetra

74. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Hennad; kažu: Nama je ispričao Veki , on je prenio od Šu bea, on od Suhejla b. Ebu Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Abdest treba obnoviti samo ako se čuje glas ili osjeti smrad ispuštena vjetra.** [1]

---

[1] Nevevi kaže: Ovaj hadis je jedan od veoma bitnih hadisa koji u sebi sadrži jedno od osnovnih pravila vjere, a to je da stvari treba tretirati onakvim kakve one u osnovi i jesu, sve dotle dok se ne uvjerimo drukčije. Konkretno, kada je riječ o abdestu, ako se kod nekoga ko je pod abdestom

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

75. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Abdul-Aziz b. Muhammed, prenijevši od Suhejla b. Ebu Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Kada se neki od vas nađe u džamiji pa na stražnici osjeti vjetar, neka ne izlazi sve dotle dok ne čuje zvuk ili ne osjeti smrad.**

76. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, prenijevši od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao:

---

pojavi dilema ili sumnja da možda nema abdesta ili da mu se pričinilo da mu se nešto desilo što kvari abdest, on će ostati pri onom osnovnom uvjerenju, a to je da je pod abdestom sve dok se ne uvjeri da ga je zaista izgubio. Sumnjama uopće ne treba pridavati značaj. Isto tako, ako je bio bez abdesta pa posumnja da li ga je uzeo ili nije držat će se onoga u šta je siguran, tj. da nema abdesta.

Ebu Seid priča da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Uistinu se šejtan poigrava sa vama. Dođe nekome od vas dok je u namazu i zateže mu dlake oko čmara kako bi pomislio da je pustio vjetar i time pokvario namaz. Ako se nekome od vas tako nešto dogodi, neka ne prekida namaz sve dotle dok ne čuje zvuk ili ne osjeti smrad.** (Ebu Jala i Ibn Madže)

Šafija i Ishak smatraju da ako kod žene iz polnog organa iziđe vjetar, ukoliko se uvjerila, čuvši glas i slično, obavezna je promijeniti abdest.

Ebu Hanife smatra da zbog toga žena ne mora mijenjati abdesta, bez obzira uvjerila se u to ili ne, pod uslovom da je sigurna da taj vjetar nije iz stražnjice.

Prvi hadis (ovog poglavlja) još su zabilježili i Ahmed u *Musnedu* i Ibn Madže u *Sunenu*, drugi Muslim u *Sahihu*, a treći i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

Uzvišeni Allah (dž.š.), zaista, neće primiti namaza onome ko pokvari abdest sve dok (ponovo) **ne abdesti.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun-hasenun-sahihun.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Zejda, Alije b. Talka, Aiše, Ibn Abbasa, Ibn Mesuda i Ebu Seida.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

U tom smislu je i stav uleme: da nije dužan uzimati abdest onaj ko osjeti (na stražnjicu) nešto što kvari abdest sve dok ne čuje zvuk ili, pak, osjeti smrad.

Abdullah b. Mubarek kaže: Ako bi se kod nekoga pojavila dilema da li je izgubio abdest ili nije, nije ga dužan obnoviti sve dotle dok ne bude siguran da ga je izgubio i to do te mjere da bi se na to mogao zakleti. Tako kaže: Ako bi iz polnog organa žene izašao vjetar morala bi ponovo abdest uzeti. Ovo je stav i Šafije i Ishaka.

٥٧ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنَ النَّوْمِ

٧٧ حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ مُوسَى كُوفِيٌّ وَهَنَّادٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْمُحَارِبِيُّ ، الْمَعْنَى وَاحِدٌ ، قَالُوا : حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلاَمِ بْنُ حَرْبٍ الْمُلاَئِيُّ عَنْ أَبِي خَالِدٍ الدَّالاَنِيِّ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَامَ وَهُوَ سَاجِدٌ ، حَتَّى غَطَّ أَوْ نَفَخَ ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قَدْ نِمْتَ؟ قَالَ : إِنَّ الْوُضُوءَ لاَ يَجِبُ إِلاَّ عَلَى مَنْ نَامَ مُضْطَجِعًا ، فَإِنَّهُ إِذَا اضْطَجَعَ اسْتَرْخَتْ مَفَاصِلُهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَأَبُو خَالِدٍ اسْمُهُ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

٧٨ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَنَامُونَ ثُمَّ يَقُومُونَ فَيُصَلُّونَ ، وَلاَ يَتَوَضَّئُونَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ : و سَمِعْت صَالِحَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ : سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْمُبَارَكِ عَمَّنْ نَامَ قَاعِدًا مُعْتَمِدًا؟ فَقَالَ : لاَ وُضُوءَ عَلَيْهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رَوَى حَدِيثَ ابْنِ عَبَّاسٍ سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَوْلَهُ ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ أَبَا الْعَالِيَةِ ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ.

وَاخْتَلَفَ الْعُلَمَاءُ فِي الْوُضُوءِ مِنَ النَّوْمِ : فَرَأَى أَكْثَرُهُمْ أَنْ لاَ يَجِبَ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ إِذَا نَامَ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا حَتَّى يَنَامَ مُضْطَجِعًا . وَبِهِ يَقُولُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدُ.

قَالَ : وقال بَعْضُهُمْ : إِذَا نَامَ حَتَّى غُلِبَ عَلَى عَقْلِهِ وَجَبَ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ ، وَبِهِ يَقُولُ إِسْحَقُ .

و قَالَ الشَّافِعِيُّ : مَنْ نَامَ قَاعِدًا فَرَأَى رُؤْيَا أَوْ زَالَتْ مَقْعَدَتُهُ لِوَسَنِ النَّوْمِ ، فَعَلَيْهِ الْوُضُوءُ.

57. O uzimanju abdesta nakon spavanja

77. ISPRIČALI SU NAM Ismail b. Musa el-Kufi, Hennad i Muhammed b. Ubejd el-Muharibi isti smisao; kažu: Nama je ispričao Abdus-Selam b. Harb el-Mulai, on je prenio od Ebu Halida ed-Dalanija, on od Katade, on od Ebu Alijeta, a on od Ibn Abbasa: **da je on vidio Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kako je bio zaspao na sedžadi i to**

tako tvrdo da je počeo da hrče, ili puše. Potom je nastavio da klanja. Pošto je završio (namaz), **rekao sam mu: Allahov Poslaniče, ti si spavao. A on reče: Samo je dužan abdest promijeniti onaj ko zaspi ležeći, jer se samo ležeći opuste zglobovi.** [1]

Ebu Isa kaže: Ebu Halidu je ime Jezid b. Abdur-Rahman.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Aiše, od Ibn Mesuda i od Ebu Hurejre.

78. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid, on je prenio od Šu bea, on od Katade, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao: **Ashabi-avremenici Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **spavali bi, potom bi ustali i klanjali, a ne bi abdesta ponovo uzimali.**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[2]

Tirmizija veli: Čuo sam Saliha b. Abdullaha kada veli: Upitao sam Abdullaha b. Mubareka za onoga ko svjesno zaspi sjedeći naslonivši se na nešto, pa je rekao: Ne mora (ponovo) abdesta uzimati.

---

[1] O ovom hadisu Tirmizija u *Sunenu* nije izrekao nikakvu ocjenu. On se na njeg osvrnuo u djelu *Ilelul-Mufred,* ukazujući na njegove mahane i iznoseći mišljenja drugih hadiskih učenjaka o njemu. Neki vele da je ovaj hadis slab uslijed toga što se sve njegove predaje svode na raviju Jezida Ebu Halida ed-Dalanija, koga mnogi smatraju slabim ravijom, jer je u svom prenošenju puno proturiječio drugim pouzdanim ravijama. Osim toga, njemu mnogi osporavaju da je hadise slušao od Katade.

[2] Pored Tirmizije, zabilježili su ga još i Muslim u *Sahihu* i Ebu Davud u *Sunenu.*

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je prenio i Seid b. Ebu Arube od Katade, a on od Ibn Abbasa (i to) njegove riječi, međutim, u njemu nije spomenuo Ebu Alijea, niti ga je vezao za Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Učenjaci su se razišli u pogledu uzimanja abdesta nakon spavanja.[1]

Većina njih smatra da nije obavezno uzimanje abdesta nakon spavanja za onoga ko zaspi sjedeći ili stojeći. Izuzetak od toga je onaj ko bi legao pa zaspao. Ovakav stav zastupaju: es-Sevri, Ibn Mubarek i Ahmed.

Tirmizija kaže: Neki, kao što je Ishak, vele: Onaj ko bi zaspao tako da ne bi bio svjestan, dužan je (ponovo) abdest uzeti.

Šafija smatra da je dužan uzeti abdest i onaj ko bi sjedeći zaspao prvi san tako da počne sanjati ili pođe da padne sa stolice

٥٨ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ

٧٩ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْوُضُوءُ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ وَلَوْ مِنْ ثَوْرِ أَقِطٍ. قَالَ: فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَنَتَوَضَّأُ مِنَ الدُّهْنِ؟ أَنَتَوَضَّأُ مِنَ الْحَمِيمِ؟ قَالَ: فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: يَا ابْنَ أَخِي، إِذَا سَمِعْتَ حَدِيثًا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَضْرِبْ لَهُ مَثَلًا.

---

[1] Ebu Hanife smatra da ne bi morao mijenjati abdest onaj ko zakunja ili zaspi sjedeći pod uslovom da mu je stražnjica priljubljena za tlo ili nešto drugo. U protivnom, morao bi ga promijeniti.

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ وأُمِّ سَلَمَةَ وَزَيْدِ بْنِ ثَـابِتٍ وَأَبِـي طَلْحَـةَ وَأَبِـي أَيُّوبَ وَأَبِي مُوسَى. قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رَأى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ الْوُضُوءَ مِمَّا غَيَّرَتِ . وَأَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْـهِ وَسَلَّمَ وَالتَّـابِعِينَ وَمَـنْ بَعْدَهُمْ : عَلَى تَرْكِ الْوُضُوءِ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ.

58. Uzimanje abdesta nakon što se nešto pojede ili popije što je bilo na vatri

79. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Muhammeda b. Amra, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Abdest treba uzeti** (ako se pojede ili popije) **nešto što je bilo na vatri pa makar to bio suhi sir. Veli, da mu je rekao Ibn Abbas: O Ebu Hurejre! Hoćemo li morati ponovo abdestiti ako upotrijebimo vruću vodu ili maslo** (koje je bilo na vatri)? **Pa mu je, kaže, Ebu Hurejre rekao: Sine moga brata** (po vjeri)! **Kada čuješ neki hadis od Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **postupi po njemu i ne navodi nikakve primjere.** [1]

---

[1] Muslim u *Sahihu* bilježi sa senedom od Zejda b. Sabita da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Uzmite abdest kada nešto upotrijebite što je bilo na vatri.**
Isti hadis bilježe Ahmed u *Musnedu,* Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima* sa senedom od Ummu Habibe.

Taberanija u *Mu džemul-Kebiru* bilježi sa senedom od Ebu Ejuba: Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, uzimao je abdest kada bi nešto

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Habibe, Ummu Seleme, Zejda b. Sabita, Ebu Talhe, Ebu Ejuba i Ebu Musa'a.

Ebu Isa kaže: Neki učenjaci smatraju da treba uzeti abdest (nakon što se nešto pojede ili popije) što je bilo na vatri. Većina ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio - savremenika, tabi'ina i (učenjaka) poslije njih smatraju da nije potrebno abdestiti zbog (jedenja i pijenja) onoga što je bilo na vatri.

٥٩ بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْوُضُوءِ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ

٨٠ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ سَمِعَ جَابِرًا قَالَ سُفْيَانُ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا مَعَهُ، فَدَخَلَ عَلَى امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَذَبَحَتْ لَهُ شَاةً فَأَكَلَ، وَأَتَتْهُ بِقِنَاعٍ مِنْ رُطَبٍ فَأَكَلَ مِنْهُ، ثُمَّ تَوَضَّأَ لِلظُّهْرِ وَصَلَّى، ثُمَّ انْصَرَفَ، فَأَتَتْهُ بِعُلَالَةٍ مِنْ عُلَالَةِ الشَّاةِ، فَأَكَلَ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

---

pojeo kuhano ili pečeno na vatri. Hejsemi u djelu *Medžmeuz-Zevaid* kaže da su ravije u senedu ovog hadisa svi pouzdani i sigurni.

Na temelju spomenutih hadisa neki su učenjaci stali na stanovište da je potrebno svaki put kad se nešto pojede ili popije što je bilo na vatri, abdest promijeniti. Od onih koji tako misle su od ashaba: Ibn Omer, Ebu Talha, Enes b. Malik, Ebu Musa, Aiša, Zejd b. Sabit i Ebu Hurejre, a od tabi'ina: Ebu Gurre el-Huzeli, Omer b. Abdul-Aziz, Hasan el-Basri i drugi. Stav većine islamskih učenjaka je da ne treba uzimati abdest nakon što se nešto pojede ili popije što je bilo na vatri. Oni svoj stav temelje na brojnim hadisima koji će biti spomenuti u narednom poglavlju.

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي رَافِعٍ وَأُمِّ الْحَكَمِ وَعَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ وَأُمِّ عَامِرٍ وَسُوَيْدِ بْنِ النُّعْمَانِ وَأُمِّ سَلَمَةَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَلَا يَصِحُّ حَدِيثُ أَبِي بَكْرٍ فِي هَذَا الْبَابِ مِنْ قِبَلِ إِسْنَادِهِ، إِنَّمَا رَوَاهُ حُسَامُ بْنُ مِصَكٍّ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَالصَّحِيحُ إِنَّمَا هُوَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هَكَذَا رَوَاهُ الْحُفَّاظُ وَرُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَرَوَاهُ عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ وَعِكْرِمَةُ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ وَعَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ : عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ، وَهَذَا أَصَحُّ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ ، مِثْلِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ : رَأَوْا تَرْكَ الْوُضُوءِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ .

وَهَذَا آخِرُ الْأَمْرَيْنِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَكَأَنَّ هَذَا الْحَدِيثَ نَاسِخٌ لِلْحَدِيثِ الْأَوَّلِ : حَدِيثِ الْوُضُوءِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ.

59. Nije potrebno uzimanje abdesta nakon što se nešto pojede i popije što je bilo na vatri

80. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Muhammed b. Akil, koji je čuo Džabira; kaže: Sufjan; nama je ispričao Muhammed b. el-Munkedir prenijevši od Džabira, koji

je kazao: **Jednom prilikom je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **izišao, a sa njim sam bio i ja i ušao je kod neke žene - ensarijke. Ona mu je zaklala ovcu pa je on jeo. Poslije mu je iznijela posudu sa hurmama pa je jeo i hurmi, a potom je uzeo abdest za podne i klanjao. Kada je završio namaz ponovo mu je iznijela ono što je od ovce ostalo i on je još jeo. Poslije toga je klanjao ikindijski namaz, a nije abdest mijenjao.** [1]

---

[1] Bilježi Bezzar u *Musnedu* sa senedom od Ebu Hurejre koji je kazao: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeo je** (jedne prilike) **abdest nakon što je jeo suhog sira poslije toga je jeo mesa - ovčiju plećku - i klanjao, a abdest nije mijenjao.**

Ebu Hurejre kaže: **Počastio sam Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ovčijom plećkom koju sam uzeo iz Abbasova kazana, pa je jeo, potom je klanjao, a nije abdest mijenjao.** (Ebu Ja'la)

Nesaija i Ebu Davud u *Sunenima* bilježe sa senedom od Džabira b. Abdullaha: **Posljednja odredba Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bila je da ne treba uzimati abdest nakon što se nešto** pojede i popije **što je kuhano ili pečeno na vatri.**

Na temelju ovih i drugih hadisa većina učenjaka je zauzela stav da nije potrebno uzimati abdest kada se nešto jede i pije što je bilo na vatri.

Buharija u *Sahihu* kaže: Četverica hulefai-rašidina: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija bi jeli meso, a poslije toga ne bi ponovo abdest uzimali.

Osim četverice hulefai-rašidina, većina ashaba je na stanovištu da nije potrebno uzimati abdest nakon što se nešto pojede i popije što je bilo na vatri. Oni smatraju da su hadisi iz prethodnog poglavlja derogirani i stavljeni van snage, što nedvosmisleno potvrđuju i riječi Džabira b. Abdullaha.

Hattabi je nesuglasje među spomenutim hadisima objasnio tako što smatra da hadisi iz prethodnog poglavlja ukazuju na to da je lijepo (mustehab) ko hoće (poslije jela onoga što je bilo na vatri), uzeti abdest, dok hadisi iz ovog poglavlja ukazuju da to nije obavezno.

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Bekra es-Siddika, Ibn Abbasa, Ebu Hurejre, Ibn Mesuda, Ebu Rafi'a, Ummul-Hakema, Amra b. Umejjea, Ummu Amira, Suvejda b. Numana i Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Ebu Bekrov hadis na ovu temu nije pouzdan zbog njegova seneda. Prenio ga je Husam b. Misak od Ibn Sirina, on od Ibn Abbasa, a on od Ebu Bekra es-Siddika, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Samo je pouzdan (ovaj) od Ibn Abbasa od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Ovako su prenijeli hafizi, a preneseno je na više načina od Ibn Sirina, on od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Prenijeli su ga i Ata b. Jesar, Ikrime, Muhammed b. Amr b. Ata, Alija b. Abdullah b. Abbas i drugi od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Oni u njemu nisu spomenuli od Ebu Bekra es-Siddika , i ovo je pouzdanije.

Ebu Isa kaže: Prema ovakvom mišljenju postupa većina uleme, od ashaba, Vjerovjesnikovih Allah ga blagoslovio i spasio - savremenika, tabi'ina i (učenjaka) poslije njih kao što su: Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak. Oni drže da nije potrebno uzimati abdest nakon što se nešto pojede ili popije što je bilo na vatri.

Ovo je kasnija odredba Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, i kao da je ovim hadisom derogiran prvi hadis o "uzimanju abdesta (ako se nešto pojede i popije) što je bilo na vatri.

٦٠ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ

٨١ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَش عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْن عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوُضُوءِ مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ؟ فَقَالَ : تَوَضَّئُوا مِنْهَا . وَسُئِلَ عَنِ الْوُضُوءِ مِنْ لُحُومِ الْغَنَمِ ؟ فَقَالَ : لاَ تَتَوَضَّئُوا مِنْهَا .

قال : وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَأُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رَوَى الْحَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ وَالصَّحِيحُ حَدِيثُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ .

وَرَوَى عُبَيْدَةُ الضَّبِّيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ ذِي الْغُرَّةِ الْجُهَنِيِّ .

وَرَوَى حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ ، فَأَخْطَأَ فِيهِ ، وَقَالَ فِيهِ : عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ .

وَالصَّحِيحُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ. قَالَ إِسْحَقُ : صَحَّ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : حَدِيثُ الْبَرَاءِ وَحَدِيثُ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ.

وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ. وَقَدْ رُوِيَ عَنْ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ : أَنَّهُمْ لَمْ يَرَوُا الْوُضُوءَ مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ.

60. O uzimanju abdesta nakon jedenja mesa od kamile

81. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Abdullaha b. Abdullaha er-Razija, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Berra a b. Aziba, koji je kazao: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **upitan je o tome da li treba uzimati abdest** (nakon jedenja) **mesa od kamile, pa je rekao: Uzmite abdest nakon toga. Također je upitan da li ga treba uzeti nakon jedenja bravećeg mesa pa je rekao da ne treba.** [1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira b. Semurea i Usejda b. Hudajra.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenio Hadždžadž b. Ertate od Abdullaha b. Abdullaha, on od Abdur-Rahmana b. Ebu

---

[1] Nevevi kaže: Islamski su se učenjaci razišli u tome da li jedenje kamiljeg mesa kvari abdest. Većina učenjaka smatra da jedenje kamiljeg mesa ne kvari abdest i da ga zbog toga nije potrebno obnavljati. Ovo mišljenje zastupaju: četverica hulefair-rašidina, Ibn Mesud, Ubej b. Ka b, Ibn Abbas, Ebu Derda, Ebu Hanife, Malik i Šafija.

Oni svoj stav temelje na dva hadisa: hadisu Džabira b. Abdullaha: Posljednja odredba Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, bila je da ne treba uzimati abdest kada se pojede nešto što je kuhano ili pečeno na vatri. U to, po njima, spada i kamilje meso.

I na hadisu Ibn Abbasa koji kaže da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: Abdest kvari ono što izlazi (iz ljudskog organizma), a ne kvari ga ono što u njega ulazi.

Ahmed b. Hanbel, Ishak b. Rahivejh, Jahja b. Jahja, Ebu Bekr, Munziri i Ibn Huzejme smatraju da jedenje devinog mesa kvari abdest. Dokaz su im tematski i drugi hadisi koji su došli u ovom značenju.

Lejle, a on od Usejda b.Hudajra, a pouzdan je hdis Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle od Berra a b. Aziba, tako vele i Ahmed i Ishak.

Ubejde ed-Dabij prenio je od Abdullaha b. Abdullaha er-Razija, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Zul-Gurreta el-Džuhenija.

Hammad b. Seleme je ovaj hadis prenio od Hadždžadža b. Ertate i pogriješio je u prenošenju, jer je rekao: od Abdullaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, on od svoga oca, a on od Usejda b. Hudajra, a ispravno je: od Abdullaha b. Abdullaha er-Razija, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Berra a b. Aziba.

Ishak veli: Na ovu temu su pouzdana dva hadisa od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio: hadis Berra a i hadis Džabira b. Semurea. To je i stav Ahmeda i Ishaka. Preneseno je od nekih učenjaka iz generacije tabi'ina i drugih da ne treba uzimati abdest nakon što se jede meso od kamile. Tako smatraju i Sufjan es-Sevri i učenjaci iz Kufe.

٦١ بَاب الْوُضُوءِ مِنْ مَسِّ الذَّكَرِ

٨٢ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ بُسْرَةَ بِنْتِ صَفْوَانَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ فَلَا يُصَلِّ حَتَّى يَتَوَضَّأَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ وَأَبِي أَيُّوبَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَرْوَى ابْنَةِ أُنَيْسٍ وَعَائِشَةَ وَجَابِرٍ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

قَالَ : هَكَذَا رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِثْلَ هَذَا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بُسْرَةَ.

٨٣ وَرَوَى أَبُو أُسَامَةَ وَغَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَرْوَانَ عَنْ بُسْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ بِهَذَا.

٨٤ وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ أَبُو الزِّنَادِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ بُسْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ بُسْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ. وَبِهِ يَقُولُ الْأَوْزَاعِيُّ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ .

قَالَ مُحَمَّدٌ : وَأَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثُ بُسْرَةَ .

و قَالَ أَبُو زُرْعَةَ : حَدِيثُ أُمِّ حَبِيبَةَ فِي هَذَا الْبَابِ صَحِيحٌ، وَهُوَ حَدِيثُ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ .

و قَالَ مُحَمَّدٌ : لَمْ يَسْمَعْ مَكْحُولٌ مِنْ عَنْبَسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ، وَرَوَى مَكْحُولٌ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَنْبَسَةَ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ .

وَكَأَنَّهُ لَمْ يَرَ هَذَا الْحَدِيثَ صَحِيحًا.

61. Uzimanje abdesta zbog doticanja polnog organa

82. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid el-Kattan, on je prenio od Hišama b. Urvea, koji je kazao: Nas je obavijestio moj otac, prenijevši od Busre, Safvanove kćerke, da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Ko dotakne svoj polni organ**[1] **neka ne pristupa namazu dok** (ponovo) **ne uzme abdest.** [2]

---

[1] U tekstu ovog i većine drugih hadisa na ovu temu doslovno je spomenut muški polni organ. Da li to, uistinu, znači da je ovaj propis važeći samo za muškarce ili se on odnosi i na žene? Imajući u vidu da su svi šeri'atski propisi jednaki za muškarce i za žene, sa izuzetkom nekih koji su specifični samo za žene, ja mislim da se on odnosi i na jedne i na druge. To se može zaključiti iz hadisa koji je zabilježio Ibn Hiban u *Sahihu* od Ebu Hurejre, u kome stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **Ako neko od vas dodirne golom rukom svoj polni organ dužan je obnoviti abdest.** Kao što vidimo u ovom hadisu, koji Hakem ocjenjuje vjerodostojnim, spomenut je općenito polni organ, bez naglaska muški ili ženski. To znači da se misli i na jedan i drugi, što opet, s druge strane, znači da se ovaj propis odnosi i na muškarce i na žene.

[2] Na temelju ovog i drugih hadisa u ovom smislu neki su zauzeli stav da dodirivanje muškog polnog organa golom rukom kvari abdest i da ga zbog toga treba obnoviti.

Od ashaba ovakav stav zastupaju: Omer b. Hattab, njegov sin Abdullah, Ebu Ejub el-Ensari, Zejd b. Halid, Ebu Hurejre, Abdullah b. Amr b. As, Aiša, Ummu Habiba, Busra binti Safvan i Sa'd b. Ebu Vekkas.

Od tabi'ina: Urve b. Zubejr, Sulejman b. Jesar, Ata b. Ebu Rebbah, Eban b. Osman, Džabir b. Zejd, Zuhri, Mus ab b. S ad, Jahja b. Ebu Kesir, Seid b. Musejjeb i Hišam b. Urve.

Od ostalih učenjaka: Evzaija, Šafija, Ahmed b. Hanbel, Ishak i većina učenjaka iz Šama.

Malik smatra da je obavezno (vadžib) zbog toga obnoviti abdest.

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ummu Habibe, Ebu Ejuba, Ebu Hurejre, Erve kćerke Unejsa, Aiše, Džabira, Zejda b. Halida i Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Tirmizija veli: Tako su ga mnogi prenijeli u sličnom značenju od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on Busre.

83. Ebu Usame i drugi su ovaj hadis u istom smislu prenijeli od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, on od Mervana, on od Busre, a ona od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. To nam je ispričao Ishak b. Mensur i kazao da je njemu to ispričao Ebu Usame.

84. Ovaj hadis je prenio i Ebu Zinad od Urvea, on od Busre, a ona od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. O tome nam je ispričao Alija b. Hudžr i kazao: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Ebu Zinad, prenijevši od svoga oca, on od Urvea, on od Busre, a ona od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, u istom smislu.

To je i stav koji zastupaju mnogi ashabi Vjerovjesnikovi, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenici i tabi ini. Tako misle i Evzaija, Šafija, Ahmed i Ishak.

Muhammed (Buharija) kaže: Busrin hadis je najpouzdaniji na ovu temu.

Ebu Zur a veli: Na ovu temu je pouzdan i hadis Ummu Habibe, a to je hadis koji prenosi Ala b. Haris, od Mekhula, on od Anbesea b. Ebu Sufjana, a on od Ummu Habibe.

Tematski hadis je zabilježen u svim zbirakama El-Kutubus-sitte osim u Buharijinom *Sahihu*

Muhammed (Buharija) veli: Mekhul hadise nije slušao od Anbesea b. Ebu Sufjana. Mekhul je sve druge hadise, osim ovoga prenio od nekog čovjeka, a on od Anbesea. Kao da on smatra da ovaj hadis nije pouzdan.

٦٢ بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْوُضُوءِ مِنْ مَسِّ الذَّكَرِ

٨٥ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا مُلَازِمُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ هُوَ الْحَنَفِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : وَهَلْ هُوَ إِلاَّ مُضْغَةٌ مِنْهُ؟ أَوْ بَضْعَةٌ مِنْهُ.

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي أُمَامَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَعْضِ التَّابِعِينَ : أَنَّهُمْ لَمْ يَرَوُا الْوُضُوءَ مِنْ مَسِّ الذَّكَرِ. وَهُوَ قَوْلُ أَهْلِ الْكُوفَةِ وَابْنِ الْمُبَارَكِ .

وَهَذَا الْحَدِيثُ أَحْسَنُ شَيْءٍ رُوِيَ فِي هَذَا الْبَابِ.

وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ أَيُّوبُ بْنُ عُتْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ طَلْقٍ عَنْ أَبِيهِ.

وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْحَدِيثِ فِي مُحَمَّدِ بْنِ جَابِرٍ وَأَيُّوبَ بْنِ عُتْبَةَ.

وَحَدِيثُ مُلَازِمِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ أَصَحُّ وَأَحْسَنُ.

62. Abdest nije potrebno obnavljati ako se dotakne muški polni organ

85. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Mulazim b. Amr, on je prenio od Abdullaha b. Bedra, on od

Kajsa b. Talka b. Alije, a on je Hanefija, on od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **Je li on - muški polni organ**[1]**- nešto drugo do komad mesa, ili** (reče) **dio njega.** [2]

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Umame.

Ebu Isa kaže: Preneseno je od mnogih ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i

---

[1] Iako se u tekstu ovog hadisa spominje penis, muški polni organ, propis je podjednako važeći i za muškarce i za žene, kako je istaknuto u prethodnom poglavlju.

[2] U predaji ovog hadisa koju bilježi Ebu Davud u *Sunenu* stoji: **Došli smo kod Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **tada dođe neki čovjek sličan beduinu** i **reče: Allahov Poslaniče, šta veliš ako čovjek nakon što je uzeo abdest dotakne svoj polni organ? Allahov Poslanik na to reče: Je li polni organ nešto drugo do komad čovječijeg tijela ili** (reče) **dio njega.**

Na temelju ovih hadisa, neki su ustvrdili da dohvatanje polnog organa ne kvari abdest, te da ga zbog toga ne teba obnavljati.

Od ashaba ovo mišljenje zastupaju: Alija b. Ebu Talib, Ammar b. Jasir, Abdullah b. Mesud, Abdullah b. Abbas, Huzejfe b. Jeman, Imran b. Husajn i Ebu Derda.

Od tabi'ina i učenjaka poslije njih: Seid b. Džubejr, Ibrahim Nehai, Rebia b. Abdur-Rahman, Sufjan es-Sevri, Ebu Hanife, Jahja b. Mein i učenjaci iz Kufe.

Neki tvrde da je hadis koji prenosi Talk b. Ali, derogiran hadisom iz prethodnog poglavlja, koji prenosi Busra, Safvanova kćerka. Kao dokaz za to navode činjenicu da je Talk b. Ali došao u Medinu kada se gradila Poslanikova džamija, te je taj hadis čuo ranije nego što je Busra čula hadis koji ona prenosi, jer je ona kasnije primila islam.

Taberanija ovaj njihov dokaz odbacuje kao neosnovan. Jer je, veli on, oba hadisa prenio Talk b. Ali, i onaj što ga prenosi Busra i ovaj. Prema tome, veća je vjerovatnoća da je Busrin hadis derogiran.

tabi'ina mišljenje da ne treba obnavljati abdest kad se dotakne polni organ. Ovo mišljenje zastupaju i učenjaci iz Kufe i Ibnu Mubarek.

Ovaj hadis je nešto najpouzdanije što je preneseno na ovu temu.

Ovaj hadis su prenijeli i Ejub b. Utbe i Muhammed b. Džabir od Kajsa b. Talka, a on od svoga oca.

Neki su hadiski učenjaci nepovoljno govorili o Muhammedu b. Džabiru i Ejubu b. Utbeu.

Hadis Mulazima b. Amra od Abdullaha b. Bedra je pouzdaniji i bolji.

٦٣ بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْوُضُوءِ مِنَ الْقُبْلَةِ

٨٦ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَهَنَّادٌ وَأَبُو كُرَيْبٍ وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ وَأَبُو عَمَّارٍ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ قَالُوا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ بَعْضَ نِسَائِهِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلاَةِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ . قَالَ : قُلْتُ : مَنْ هِيَ إِلاَّ أَنْتِ ؟ قَالَ : فَضَحِكَتْ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رُوِيَ نَحْوُ هَذَا عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ . وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ ، قَالُوا : لَيْسَ فِي الْقُبْلَةِ وُضُوءٌ .

وقَالَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَالْأَوْزَاعِيُّ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ : فِي الْقُبْلَةِ وُضُوءٌ ، وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ.

وَإِنَّمَا تَرَكَ أَصْحَابُنَا حَدِيثَ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا لِأَنَّهُ لاَ يَصِحُّ عِنْدَهُمْ ، لِحَالِ الْإِسْنَادِ .

قَالَ : و سَمِعْت أَبَا بَكْرٍ الْعَطَّارَ الْبَصْرِيَّ يَذْكُرُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ قَالَ : ضَعَّفَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ هَذَا الْحَدِيثَ جِدًّا ، وَقَالَ : هُوَ شِبْهُ لاَ شَيْءَ.

قَالَ : و سَمِعْت مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ يُضَعِّفُ هَذَا الْحَدِيثَ و قَالَ : حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ عُرْوَةَ .

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ عَنْ عَائِشَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَهَا وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

وَهَذَا لاَ يَصِحُّ أَيْضًا ، وَلاَ نَعْرِفُ لِإِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ سَمَاعًا مِنْ عَائِشَةَ.

وَلَيْسَ يَصِحُّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا الْبَابِ شَيْءٌ.

63. Abdest ne treba obnavljati zbog poljupca

86. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe, Hennad, Ebu Kurejb, Ahmed b. Meni , Mahmud b. Gajlan i Ebu Ammar Husejn b. Hurejs; kažu: Nama je ispričao Veki , prenijevši od A meša, on od Habiba b. Ebu Sabita, on od Urvea, a on od Aiše da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poljubio neku od svojih supruga, potom je izišao** (u džamiju) **radi namaza, a nije zbog toga mijenjao abdest. Veli, pa sam rekao: koja bi to bila druga do ti? Ona se na to nasmijala.** [1]

[1] Na temelju spomenutog i drugih hadisa su Alija b. Ebu Talib, Ibn Abbas, Ata, Tavus, Sufjan es-Sevri i Ebu Hanife izvukli zaključak da abdest neće biti pokvaren ukoliko muž poljubi svoju suprugu, te da zbog poljupca ne mora abdest obnavljati.

Ebu Isa kaže: Sličan smisao je prenesen od mnogih učenjaka iz generacije ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i tabi'ina. A to je i stav Sufjana es-Sevrija i učenjaka iz Kufe, koji vele da abdest nije potrebno obnavljati zbog poljupca.

Malik b. Enes, Evzaija, Šafija, Ahmed i Ishak, smatraju da zbog poljupca treba uzeti novi abdest. Tako misle i mnogi učenjaci iz generacije ashaba - Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i tabi'ina.

Neki hadiski učenjaci su odbacili hadis koji o ovome prenosi Aiša od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, smatrajući ga nepouzdanim, imajući u vidu stanje njegova seneda.

Tirmizija kaže: Čuo sam Ebu Bekra el-Atara el-Basrija gdje spominje od Alije b. Medinija, koji je rekao: da je Jahja b. Seid el-Kattan ovaj hadis ocijenio vrlo slabim, rekavši da on ne predstavlja ništa.

Tirmizija (takođe) kaže: A čuo sam i Muhammeda b. Ismaila kada ukazuje na slabost ovog hadisa ističući da Habib b. Ebu Sabit nije slušao od Urvea.

Istina, ovaj hadis je po stepenu slab, ali je, kako veli Abdur-Rahman el-Mubarekfori, došao u više predaja koje ga svojom brojnošću osnažuju i ojačavaju.

Ibn Mesud, Ibn Omer, Zuhri, Evzaija, Malik b. Enes, Šafija, Ahmed b. Hanbel i Ishak, smatraju da poljubac kvari abdest. Prema njima, ukoliko bi muž poljubio svoju suprugu, ne bi mogao pristupiti namazu dok abdest ne bi promijenio. S tim što neki od njih prave razliku između formalnog i strastvenog poljupca.

Za njih, prva vrsta poljubaca ne kvari abdest, dok druga kvari.

Prenosi se od Ibrahima et-Tejmija, a on od Aiše da ju je "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poljubio i nije uzimao abdesta.**

I ovo je takođe nepouzdano, jer nam nije poznato da je Ibrahim et-Tejmi slušao od Aiše.

Od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, u ovom smislu nema ništa pouzdano.

٦٤ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنَ الْقَيْءِ وَالرُّعَافِ

٨٧ حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ ، وَهُوَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَمْدَانِيُّ الْكُوفِيُّ وَإِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ ، قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ : حَدَّثَنَا وَقَالَ إِسْحَقُ : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ : حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ الْمَخْزُومِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاءَ فَأَفْطَرَ فَتَوَضَّأَ ، فَلَقِيتُ ثَوْبَانَ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ ، فَقَالَ صَدَقَ ، أَنَا صَبَبْتُ لَهُ وَضُوءَهُ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : و قَالَ إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ : مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَابْنُ أَبِي طَلْحَةَ ، أَصَحُّ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رَأَى غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ مِنَ التَّابِعِينَ : الْوُضُوءَ مِنَ الْقَيْءِ وَالرُّعَافِ . وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ .

وقال بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَيْسَ فِي الْقَيْءِ وَالرُّعَافِ وُضُوءٌ . وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ وَالشَّافِعِيِّ.

وَقَدْ جَوَّدَ حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ هَذَا الْحَدِيثَ.

وَحَدِيثُ حُسَيْنٍ أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ .

وَرَوَى مَعْمَرٌ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ فَأَخْطَأَ فِيهِ ، فَقَالَ: عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ الْأَوْزَاعِيَّ وَقَالَ: عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ ، وَإِنَّمَا هُوَ مَعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ.

64. Uzimanje abdesta zbog povraćanja i krvarenja iz nosa

87. ISPRIČALI SU NAM Ebu Ubejde b. Ebu Sefer, a on je u stvari Ahmed b. Abdullah el-Hemdani el-Kufi, i Ishak b. Mensur; Ebu Ubejde veli: Ispričao nam je, a Ishak kaže: Obavijestio nas je, Abdus-Samed b. Abdul-Varis; koji je kazao: Meni je ispričao moj otac, prenijevši od Husejna el-Muallima, on od Jahje b. Ebu Kesira, koji je kazao: Ispričao mi je Abdur-Rahman b. Amr el-Evzai, prenijevši od Jeiša b. Velida el-Mahzumija, on od svoga oca, on od Ma dana b. Ebu Talhe, a on od Ebu Derda a da je: **Jednom prilikom Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **dok je postio povratio je, pa je prekinuo post, i ponovo abdest uzeo. Sreo sam Sevbana u džamiji u Damasku i spomenuo mu**

to, pa je rekao: Istinu je kazao; ja sam mu vodu polijevao. [1]

Ebu Isa kaže da je Ishak b. Mensur govorio: Ma'dan b. Talha.

Ebu Isa veli: da je Ibn Ebu Talha ispravnije.

Ebu Isa kaže: Mnogi učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba i tabi'ina, smatraju da je obavezno nakon povraćanja ili

---

[1] Na temelju ove i drugih predaja ovog hadisa koje ovdje nisu spomenute neki su učenjaci izvukli slijedeće zaključke:

- Da povraćanje punim ustima kvari post. Dokaz tome je da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nakon što je povratio, prekinuo post. Neki smatraju da povraćanje ne kvari post. Po njima je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, prekinuo post zbog toga što je nakon povraćanja fizički oslabio, pa pošto se radilo o nafili, on ga je prekinuo.

- Da povraćanje i krvarenje iz nosa kvari abdest. Ovakav stav zastupaju Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Ishak, Amir eš-Ša bij, Urve b. Zubejr, Evzaija, Ahmed i Ebu Hanife.

Malik i Šafija misle da povraćanje i krvarenje iz nosa ne kvari abdest. Malik ide toliko daleko da smatra da nikakvo krvarenje ne kvari abdest. Šafija smatra ukoliko se krv pojavi na dva izlaza, kvari abdest. Ukoliko se pojavi iz bilo kojeg drugog dijela tijela, ne kvari abdest.

Svoje stavove oni temelje na nekim hadisima i na eserima.

Malik u Muveta u bilježi da je Omer (r.a.), kada je uboden u džamiji, nastavio da klanja namaz, a krv mu je tekla.

Buharija u *Sahihu* bilježi sa nepotpunim senedom od Džabira: Da je neki čovjek ranjen u bici Zatur-Rika, krv mu je tekla, ali on nije prekidao namaz.

Komentirajući ovaj hadis u djelu *Fethul-Bari,* Ibn Hadžer veli: Postoji vjerovatnoća da je ovaj čovjek promijenio odjeću koja je bila kravava i nastavio da klanja, a krv se, možda, nije bila razlila po tijelu.

Osim toga, ovdje se radi o specifičnim, ratnim uslovima u kojima važe i određene povlastice.

krvarenja iz nosa uzeti novi abdest. Tako misle i Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Ahmed i Ishak.

Neki, opet, kao što su Malik i Šafija, drže da zbog povraćanja i krvarenja iz nosa nije potrebno uzimati novi abdest.

Husejn je ovaj hadis izuzetno dobro prenio.

Hadis koji prenosi Husejn je nešto najpouzdanije na ovu temu.

Ma'mer je ovaj hadis prenio od Jahje b. Ebu Kesira i pogriješio u njegovu prenošenju. On je rekao: od Jeiša b. Velida, on od Halida b. Ma dana, a on od Ebu Derda a, tako da u njegovu senedu nije spomenuo Evzaiju, a kazao je od Halida b. Ma dana, a on je u stvari Ma dan b. Ebu Talha.

٦٥ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ بِالنَّبِيذِ

٨٨ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي فَزَارَةَ عَنْ أَبِي زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ : سَأَلَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا فِي إِدَاوَتِكَ؟ فَقُلْتُ : نَبِيذٌ . فَقَالَ : تَمْرَةٌ طَيِّبَةٌ وَمَاءٌ طَهُورٌ ، قَالَ : فَتَوَضَّأَ مِنْهُ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَإِنَّمَا رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ أَبِي زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

وَأَبُو زَيْدٍ رَجُلٌ مَجْهُولٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ ، لاَ تُعْرَفُ لَهُ رِوَايَةٌ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ .

وَقَدْ رَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ الْوُضُوءَ بِالنَّبِيذِ ، مِنْهُمْ : سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَغَيْرُهُ .

وقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لاَ يُتَوَضَّأُ بِالنَّبِيذِ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

وقَالَ إِسْحَقُ: إِنِ ابْتُلِيَ رَجُلٌ بِهَذَا فَتَوَضَّأَ بِالنَّبِيذِ وَتَيَمَّمَ أَحَبُّ إِلَيَّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَوْلُ مَنْ يَقُولُ لاَ يُتَوَضَّأُ بِالنَّبِيذِ، أَقْرَبُ إِلَى الْكِتَابِ وَأَشْبَهُ، لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا)..

65. O uzimanju abdesta turšijom

88. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Šerik, on je prenio od Ebu Fezarea, on od Ebu Zejda, a on od Abdullaha b. Mesuda, koji je kazao: **Allahov Poslanik me je jednom prilikom upitao: Šta ti je to u mješini? Turšija, rekao sam. A on reče: Dobre hurme i čista voda. Veli pa je abdestio time.** [1]

---

[1] Ebu Zur a za ovaj hadis kaže da je vjerodostojan.

Ibnu Hiban kaže da je Ebu Zejd, koji prenosi ovaj hadis od Abdullaha b. Mesuda, kao ravija apsolutno nepoznat; čak je njegovo pravo ime kao i ime njegova oca nepoznato hadiskim učenjacima.
Ibnu Hadžer veli da su hadiski učenjaci ovaj hadis ocijenili daifom, slabim.

Ipak su na temelju ovog hadisa neki učenjaci zauzeli stav da je uzimanje abdesta turšijom u nuždi dozvoljeno. Ovakvo mišljenje zastupaju Ebu Hanife i Sufjan es-Sevri. Po njima, ne bi imao potrebe onaj ko bi uzeo abdest turšijom da uz to uzme još i tejemum. Po mišljenju Ebu Jusufa, u nuždi je bolje uzeti tejemum nego se abdestiti turšijom. Dok Muhammed drži da bi trebalo u takvim situacijama uzeti abdest turšijom, a uz to uzeti i tejemum.

Neki vele da je kasnije i Ebu Hanife odustao od svoga prvobitnoga stava i priklonio se mišljenju Ebu Jusufa.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenesen od Ebu Zejda, on od Abdullaha, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Ebu Zejd je nepoznat hadiskim učenjacima, nije poznato da li je osim ovog hadisa nešto drugo prenio.

Neki učenjaci, kao Sufjan es-Sevri i drugi, smatraju da je dozvoljeno abdest uzeti turšijom.

Neki, opet, kao što su Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da time abdest nije dozvoljeno uzeti.

Ishak kaže: Ako bi čovjek došao u situaciju da nema čime drugim uzeti abdest, neka abdesti turšijom i ako bih ja više volio uzeti tejemmum, jer je uzvišeni Allah (dž. š.) rekao: A ako ne nađete vode, onda tejemmum uzmite.

٦٦ بَاب فِي الْمَضْمَضَةِ مِنَ اللَّبَنِ

٨٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ لَبَنًا فَدَعَا بِمَاءٍ فَمَضْمَضَ ، وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسَمًا .

قَالَ : وَفِي الْبَاب عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ وَأُمِّ سَلَمَةَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَقَدْ رَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ الْمَضْمَضَةَ مِنَ اللَّبَنِ وَهَذَا عِنْدَنَا عَلَى الِاسْتِحْبَابِ. وَلَمْ يَرَ بَعْضُهُمُ الْمَضْمَضَةَ مِنَ اللَّبَنِ.

Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da se ni u kojemu slučaju abdest ne može uzeti turšijom. U slučaju kada nema vode uzet će se tejemum. Ovakav stav oni temelje na kur'anskom ajetu: A ako ne nađete vode, onda uzmite tejemum , a sok, vele oni, nije voda.

66. Ispiranje usta nakon (pijenja) mlijeka

89. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Akila[1], on od Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibn Abbasa da se **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **jednom prilikom napio mlijeka, pa je zatražio vode i isprao usta, a potom kazao: U njemu ima masnoće.** [2]

---

[1] Akil b. Halid b. Akil Ebu Halid bio je Osmanov štićenik Prenosio je hadise od Kasima, Salima, Zuhrija i mnogih drugih. Od njega su hadise prenosili Ejub b. Ejub i Lejs. Ahmed b. Hanbel ga smatra veoma pouzdanim ravijom. Ebu Hatem za njeg veli da je sigurniji kao ravija od Ma'mera. Umro je 141. godine po Hidžri.

[2] Na temelju ovog hadisa je većina islamskih učenjaka zauzela stav da je lijepo (mustehab) nakon pijenja mlijeka izaprati usta. Razlog zato je kako je i sam Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, naglasio to što u mlijeku ima masnoće koja se zadržava u ustima.

Neki vele da je ispiranje usta obavezno (vadžib). Pri tom se pozivaju na hadis koji bilježi Ibn Madže u *Sunenu* sa senedom od Ummu Seleme i Sehla b. Sa'da u kojemu stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: Poslije pijenja mlijeka operite usta.

Ovdje je, vele oni, Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, u imperativnom obliku naredio da se usta peru, a imperativ ukazuje na ono što je obavezno (vadžib).

Ibnu Hadžer u komentaru Buharijine zbirke veli: "Da, tačno je to, da imperativ ukazuje na ono što je obavezno (vadžib), ali pod uslovom da nije došao nikakav dokaz koji tom inperativu određuje konkretno značenje". Slijedeći hadis ukazuje da taj imperativ ima značenje mustehaba.

Ebu Davud u *Sunenu* bilježi od Enesa b. Malika hadis koji je po stepenu hasen a u kome stoji: Da se Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, jednom prilikom napio mlijeka i poslije toga nije ispirao usta niti je abdestio.

Kaže Tirmizija: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Sehla b. Sa'da es Seidija i Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Neki učenjaci drže da treba isprati usta nakon pijenja mlijeka. Po nama je to lijepo (mustehab). Neki vele da nije potrebno poslije pijenja mlijeka usta ispirati.

٦٧ بَاب فِي كَرَاهَةِ رَدِّ السَّلَامِ غَيْرَ مُتَوَضِّئٍ

٩٠ حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالاَ : حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ عُثْمَانَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ : أَنَّ رَجُلاً سَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبُولُ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَإِنَّمَا يُكْرَهُ هَذَا عِنْدَنَا إِذَا كَانَ عَلَى الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ. وَقَدْ فَسَّرَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ ذَلِكَ.

وَهَذَا أَحْسَنُ شَيْءٍ رُوِيَ فِي هَذَا الْبَابِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَفِي الْبَاب عَنْ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفُذٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْظَلَةَ وَعَلْقَمَةَ بْنِ الْفَغْوَاءِ وَجَابِرٍ وَالْبَرَاءِ.

Tematski hadis su zabilježeli svi u *El-Kutubus-sitte,* osim Ibn Madže.

67. Mekruh je osobi dok mokri odgovoriti na selam

90. ISPRIČALI SU NAM Nasr b. Ali i Muhammed b. Beššar; kažu: Nama su ispričali Ebu Ahmed[1] i Muhammed b. Abdullah ez-Zubejri, njih dvojica su prenijeli od Sufjana, on od Dahaka b. Osmana, on od Nafi a, a on od Ibn Omera da je: **Neki čovjek nazvao selam Vjerovjesniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **dok je mokrio, pa mu nije odgovorio.** [2]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

---

[1] Ebu Ahmed je Muhammed b. Abdullah b. Zubejr b. Amr b. Dirhem el-Esedi ez-Zubejri el-Kufi. Veoma je pouzdan i siguran ravija, osim što je griješio u prenošenju hadisa od es-Sevrija. Pripada devetoj generaciji. Umro je 203. godine po Hidžri.

[2] Na temelju ovog i drugih hadisa islamski su učenjaci zauzeli jedinstven stav da je pokuđeno (mekruh) onome ko obavlja bilo koju od fizioloških nuždi u tom momentu odgovarati na selam ukoliko bi mu ga neko nazvao. Također su jednoglasni u mišljenju da je mekruh, po bilo kojemu osnovu, spominjanje Allahova (dž.š.) imena onome ko obavlja nuždu ili se nalazi u nužniku.

Džabir b. Abdullah veli: **Neki je čovjek prošao pored Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **dok je mokrio i nazvao mu selam. Poslanik mu reče: Kada me vidiš u ovakvom stanju ne nazivaj mi selam, ako to uradiš, ja ti neću odgovoriti.** (Ibnu Madže)

Muhadžir b. Kunfuz veli: "Nazvao sam selam Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio, u momentu dok je abdestio, pa mi nije odvratio. Kada je završio sa uzimanjem abdesta, odgovorio mi je na selam rekavši: Nije me ništa drugo spriječilo da ti odmah odgovorim na selam osim to što ne volim da Allahovo ime spominjem kada nisam pod abdestom." (Ebu Davud i Ibn Madže)

Ovaj hadis, osim Buharije, bilježe svi ostali u *El-Kutubus-sitte.*

Po nama je ovo mekruh onome ko obavlja veliku ili malu nuždu. Tako su to neki učenjaci protumačili.

Ovo je nešto najbolje što je preneseno na ovu temu.

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Muhadžira b. Kunfuza, Abdullaha b. Hanzale Alkame b. Šefva a, Džabira i Berra a.

٦٨ بَاب مَا جَاءَ فِي سُؤْرِ الْكَلْبِ

٩١ حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَنْبَرِيُّ ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَال سَمِعْتُ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: يُغْسَلُ الْإِنَاءُ إِذَا وَلَغَ فِيهِ الْكَلْبُ سَبْعَ مَرَّاتٍ : أُولَاهُنَّ، أَوْ أُخْرَاهُنَّ بِالتُّرَابِ . وَإِذَا وَلَغَتْ فِيهِ الْهِرَّةُ غُسِلَ مَرَّةً.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ .

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا وَلَمْ يُذْكَرْ فِيهِ : إِذَا وَلَغَتْ فِيهِ الْهِرَّةُ غُسِلَ مَرَّةً.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ.

68. O ostatku iza psa

91. ISPRIČAO NAM JE Sevar b. Abdullah el-Anberi; kaže: Nama je ispričao Mu temir b. Sulejman, koji je kazao: Čuo sam Ejuba kada priča od Muhammeda b. Sirina, koji je

prenio od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **Posudu iz koje je lokao pas, treba oprati sedam puta, prvi put ili posljednji put** (će se istrljati) **zemljom, a posudu iz koje je lokala mačka treba oprati jedanput.** [1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

To je i stav, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Hadis je u ovom smislu na više načina prenesen od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, (s tim što u nekim predajama) nije spomenuto: Posudu iz koje je lokala mačka treba oprati jedanput.

Tirmizija kaže: Na ovu temu je hadis još prenesen i od Abdullaha b. Mugaffela.

---

[1] Nevevi tvrdi da je slina psa nečista i da bi se ta nečistoća odstranila, posudu treba oprati sedam puta.

Međutim, mislim da hadis ovdje ukazuje na nešto sasvim drugo. Ukazuje na izvjesnu opasnost koju u sebi nosi pseća slina. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zasigurno nije bez razloga naredio da se posuda iz koje loče pas opere sedam puta, posebno nije bez razloga naredio da se uz pranje, posuda istrlja i zemljom.

Ako se tome doda da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, jednom prilikom naredio da se pobiju svi psi, te da je muslimanima zabranio da psa drže u kući, rekavši: Zaista meleki neće u kuću u kojoj se nađe pas ili slika, možemo shvatiti ozbiljnost ovog pitanja.

Osim toga Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, muslimanima je inače zabranio, držanje psa, osim u tri slučaja;

kao čuvara kuće i imovine,

kao čuvara stoke, i

lovačkog psa.

U sva tri slučaja pas morà biti napolju i ni u kojemu slučaju ga nije dozvoljeno držati u stanu ili kući.

Ovaj hadis, osim Tirmizije, zabilježili su i Malik u *Muveta u,* Ahmed u *Musnedu,* Ebu Davud, Nesaija i Ibnu Madže u *Sunenima.*

٦٩ بَاب مَا جَاءَ فِي سُؤْرِ الْهِرَّةِ

٩٢ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ حُمَيْدَةَ بِنْتِ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ كَبْشَةَ بِنْتِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ، وَكَانَتْ عِنْدَ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ أَبَا قَتَادَةَ دَخَلَ عَلَيْهَا ، قَالَتْ : فَسَكَبْتُ لَهُ وَضُوءًا ، قَالَتْ : فَجَاءَتْ هِرَّةٌ تَشْرَبُ ، فَأَصْغَى لَهَا الْإِنَاءَ حَتَّى شَرِبَتْ ، قَالَتْ كَبْشَةُ : فَرَآنِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ فَقَالَ : أَتَعْجَبِينَ يَا بِنْتَ أَخِي؟ فَقُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّهَا لَيْسَتْ بِنَجَسٍ إِنَّمَا هِيَ مِنَ الطَّوَّافِينَ عَلَيْكُمْ أَوِ الطَّوَّافَاتِ.

وَقَدْ رَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ مَالِكٍ : وَكَانَتْ عِنْدَ أَبِي قَتَادَةَ ، وَالصَّحِيحُ ، ابْنُ أَبِي قَتَادَةَ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْعُلَمَاءِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِثْلِ : الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ : لَمْ يَرَوْا بِسُؤْرِ الْهِرَّةِ بَأْسًا .

وَهَذَا أَحْسَنُ شَيْءٍ رُوِيَ فِي هَذَا الْبَابِ .

وَقَدْ جَوَّدَ مَالِكٌ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ وَلَمْ يَأْتِ بِهِ أَحَدٌ أَتَمَّ مِنْ مَالِكٍ.

69. O ostatku iza mačke

92. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik b. Enes, on je prenio od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu Talhe, on od

Humejde kćerke Ubejda b. Rifae[1], ona od Kebše kćerke Ka ba b. Malika[2], koja je bila udata za Ebu Katadina sina, **da je kod nje jednom prilikom ušao Ebu Katade; ja sam mu, veli ona, polijevala vodu da abdesti. U to dođe mačka i poče da pije. On joj primače posudu i ona se napi. Vidjevši me da ga posmatram, veli Kebša, on reče: Čudiš se, kćerko moga brata** (po vjeri)? **Da, rekoh. A on reče: Allahov je Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kazao: Mačka nije nečista; ona je zaista, od onih koje obilaze oko vas ili** (je rekao) **koje obilaze oko vas.** [3]

---

[1] Humejda, kćerka Ubejda b. Rifae, supruga je Ishaka b. Ebu Talhe, pripada generaciji tabi'ina. Ibn Hiban je smatra veoma pouzdanim ravijom hadisa.

[2] Kebša, kćerka Ka ba b. Malika, supruga je Abdullaha, sina Ebu Katadinog. Ona spada u ashabe.

[3] Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da je ostatak vode iza mačke čist, tako da se može upotrijebiti za abdest i za gusul i to bez ikakva keraheta. Iz slijedeće predaje se da zaključiti da je ostatak hrane iza mačke također čist i da ga je dozvoljeno jesti.

Majka Saliha b. Dinara veli: Moja me gospodarica poslala da odnesem pilava h. Aiši. Zatekla sam je u namazu. Pokazala mi je išaretom da spustim pilav. Pošto sam ga spustila, došla je mačka i počela da ga jede. Kada je Aiša završila namaz, uzela je pilav i jela sa onog mjesta odakle je mačka jela, a potom kazala: Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao je: "Mačke nisu nečiste, one su vaše ljubimice koje su često uz vas. Vidjela sam veli Aiša, Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je uzeo abdest ostatkom vode iza mačke. (Ebu Davud)

Ebu Hanife također smatra da je ostatak iza mačke čist i da se može upotrijebiti za abdest i gusul, s tim što je to, po njemu, mekruh. Svoj stav Ebu Hanife temelji na hadisu iz prethodnog poglavlja u kojemu stoji: Posudu iz koje loče mačka operite jedanput.

Sljedbenici prvog mišljenja vele da nijedan hadis u kome je spomenuto pranje posude iza mačke nije pouzdan. Što se tiče hadisa iz

Neki su prenijeli od Malika, da je ona bila udata za Ebu Katadu. Ispravno je da je bila udata za njegova sina.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše i Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ovakav je i stav većine uleme od Vjerovjesnikovih ashaba, tabi'ina i učenjaka poslije njih:Šafije, Ahmeda i Ishaka, koji smatraju da je ostatak iza mačke čist.

Ovo je nešto najbolje što je preneseno u ovom značenju.

Malik je ovaj hadis temeljito prenio od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu Talhe i niko ga od njeg tako kao Malik nije potpunije prenio.

٧٠ بَاب فِي الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ

٩٣ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ : بَالَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ. فَقِيلَ لَهُ أَتَفْعَلُ هَذَا ؟ قَالَ : وَمَا يَمْنَعُنِي ، وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ . قَالَ إِبْرَاهِيمُ : وَكَانَ يُعْجِبُهُمْ حَدِيثُ جَرِيرٍ ، لِأَنَّ إِسْلَامَهُ كَانَ بَعْدَ نُزُولِ الْمَائِدَةِ. هَذَا قَوْلُ إِبْرَاهِيمَ ، يَعْنِي ، كَانَ يُعْجِبُهُمْ.

قَالَ : وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ وَحُذَيْفَةَ وَالْمُغِيرَةِ وَبِلَالٍ وَسَعْدٍ وَأَبِي أَيُّوبَ وَسَلْمَانَ وَبُرَيْدَةَ وَعَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ وَأَنَسٍ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَيَعْلَى بْنِ مُرَّةَ وَعُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ

---

prethodnog poglavlja, on je pouzdan, s tim što riječi koje se odnose na pranje posude iza mačke nije izgovorio Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nego ih je neki od ravija hadisa dodao.

وَأُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ وَأَبِي أُمَامَةَ وَجَابِرٍ وَأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَابْـنِ عُبَـادَةَ، وَيُقَـالُ ابْـنُ عِمَارَةَ وَأُبَيُّ بْنُ عِمَارَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى وَحَدِيثُ جَرِيرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٩٤ وَيُرْوَى عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ : رَأَيْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّـهِ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَـى خُفَّيْهِ. فَقُلْتُ لَهُ فِي ذَلِكَ؟ فَقَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَـى خُفَّيْهِ. فَقُلْتُ لَهُ : أَقَبْلَ الْمَائِدَةِ أَمْ بَعْدَ الْمَائِدَةِ؟ فَقَالَ : مَا أَسْلَمْتُ إِلاَّ بَعْـدَ الْمَـائِدَةِ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ زِيَادٍ التِّرْمِذِيُّ عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ عَـنْ شَـهْرِ بْـنِ حَوْشَبٍ عَنْ جَرِيرٍ.

قَالَ : وَرَوَى بَقِيَّةُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ جَرِيرٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ مُفَسَّرٌ لِأَنَّ بَعْضَ مَنْ أَنْكَرَ الْمَسْحَ عَلَى الْخُفَّيْـنِ تَـأَوَّلَ أَنَّ مَسْحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْخُفَّيْنِ كَانَ قَبْلَ نُزُولِ الْمَـائِدَةِ، وَذَكَـرَ جَرِيـرٌ فِـي حَدِيثِهِ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ بَعْدَ نُزُولِ الْمَائِدَةِ.

70. O meshu po mestvama

93. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki , prenijevši od A meša, on od Ibrahima, on od Hemmama b. Harisa, koji je rekao: **Džerir b. Abdullah je obavio malu nuždu zatim uzeo abdest učinivši mesh po mestvama. Neko mu reče: Zar tako postupi? Šta je to što bi me spriječilo, kada sam vidio Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **da ovako radi, odgovorio je. Ibrahim kaže: Dopadao im se Džerirov hadis, jer je on primio**

islam nakon što je objavljena sura *El-Maide*. Ove riječi: Dopadao im se jesu, znači, Ibrahimove.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Omera, Alije, Huzejfe, Mugire, Bilala, Sa'da, Ebu Ejjuba, Selmana, Burejde, Amra b. Umejje, Enesa, Sehla b. Sa'da, Ja la b. Murea, Ubadea b. Samita, Usame b. Šerika, Ebu Umame, Džabira, Usame b. Zejda, Ibn Ubade, neki kažu: Ibn Imare i Ubeja b. Imare.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

94. PRENOSI SE OD Šehra b. Havšeba da je kazao: **Vidio sam Džerira b. Abdullaha kada je abdestio i potrao rukom po mestvama. Rekao sam mu zašto to? Pa je rekao: Vidio sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je abdestio, potrao je po mestvama. Rekao sam mu: Je li to bilo prije ili nakon što je objavljena sura *El-Maide*? Kazao je: Ja sam primio islam nakon što je objavljeno *El-Maide*.** [1]

---

[1] Prisutni su se začudili hadisu Džerira b. Abdullaha zato što su smatrali da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, činio mesh po mestvama prije nego je objavljen ajet o abdestu u suri *El-Maide* i da je ovim ajetom dokinuta dotadašnja praksa Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Pošto je Džerir, za koga su znali da je primio islam nakon objave sure *El-Maide*, naglasio da je nakon objave ove sure vidio Allahova Poslanika Allah ga blagoslovio i spasio, kako čini mesh po mestvama, shvatili su da je ovaj propis još važeći i da nije derogiran navedenim ajetom.

Ibn Abdul-Berr u djelu *el-Istizkar*, tvrdi da je oko četrdeset ashaba od Allahova Poslanika prenijelo hadise o meshu po mestvama.

To nam je ispričao Kutejbe, koji je kazao, nama je ispričao Halid b. Zijad et-Tirmizi, prenijevši od Mukatila b. Hajjana, on od Šehra b. Havšeba, a on od Džerira.

Tirmizija veli: Prenio je Bekije, od Ibrahima b. Edhema, on od Mukatila b. Hajjana, on Šehra b. Havšeba, a on od Džerira.

Ovaj hadis je pojašnjen, jer su neki smatrali da je mesh po mestvama mekruh, objašnjavajući da je Vjerovjesnikovo potiranje po mestvama bilo prije nego je objavljena kur'anska sura *El-Maida*. Džerir u hadisu koji on prenosi veli da je vidio Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je učinio mesh po mestvama nakon što je objavljena kur anska sura *El-Maide*.

٧١ بَاب الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ لِلْمُسَافِرِ وَالْمُقِيمِ

٩٥ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيِّ عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ ، فَقَالَ : لِلْمُسَافِرِ ثَلَاثَةٌ ، وَلِلْمُقِيمِ يَوْمٌ.

وَذُكِرَ عَنْ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ أَنَّهُ صَحَّحَ حَدِيثَ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ فِي الْمَسْحِ .

Ibn Munzir kaže da mu je preneseno od Hasana koji je kazao: Meni je pričalo oko sedamdeset ashaba da je Allahov Poslanik činio mesh po mestvama.

Ibn Munzir veli: Učenjaci su se razišli u tome da li je bolje oprati noge ili je bolje učiniti mesh po mestvama. Ja lično držim da je bolje činiti mesh po mestvama i to zbog toga što su haridžije i rafidije napadali mesh po mestvama i osporavali ga, pa je oživljavanje jednog sunneta koji su oni osporavali po meni bolje i efdalnije.
Ovaj hadis je zabilježen u svih šest hadiskih zbirki *El-Kutubus-sitte*.

وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيُّ اسْمُهُ : عَبْدُ بْنُ عَبْدٍ ، وَيُقَالُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَبِي بَكْرَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَصَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ وَعَوْفِ بْنِ مَالِكٍ وَابْنِ عُمَرَ وَجَرِيرٍ.

٩٦ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَنْ لاَ نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ إِلاَّ مِنْ جَنَابَةٍ ، وَلَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَقَدْ رَوَى الْحَكَمُ بْنُ عُتَيْبَةَ وَحَمَّادٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيِّ عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ ، وَلاَ يَصِحُّ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ شُعْبَةُ : لَمْ يَسْمَعْ إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ مِنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيِّ حَدِيثَ الْمَسْحِ .

و قَالَ زَائِدَةُ عَنْ مَنْصُورٍ: كُنَّا فِي حُجْرَةِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ وَمَعَنَا إِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ ، فَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْجَدَلِيِّ عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ .

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ : أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثُ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ الْمُرَادِيِّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْعُلَمَاءِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ الْفُقَهَاءِ ، مِثْلِ : سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ : قَالُوا : يَمْسَحُ الْمُقِيمُ يَوْمًا وَلَيْلَةً ، وَالْمُسَافِرُ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَقَدْ رُوِيَ عَنْ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ : أَنَّهُمْ لَمْ يُوَقِّتُوا فِي الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ ، وَهُوَ قَوْلُ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَالتَّوْقِيتُ أَصَحُّ .

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ أَيْضًا مِنْ غَيْرِ حَدِيثِ عَاصِمٍ.

71. O meshu po mestvama za musafira i mukima

95. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Seida b. Mesruka, on od Ibrahima et-Tejmija, on od Amra b. Mejmuna, on od Ebu Abdullaha el-Džedelija, on od Huzejme b. Sabita, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio: **Da je upitan o meshu po mestvama, pa je rekao: Za putnika** (važi) **tri, a za onog ko je kod kuće jedan dan.** [1]

---

[1] Većina islamskih učenjaka smatra da mesh po mestvama koje se obuku nakon uzetog abdesta, za onog ko je kod kuće traje dan i noć ili 24 sahata, dok mesh po mestvama putniku musafiru traje tri dana i tri noći, ili 72 sahata.

Ovakav stav oni temelje na tematskom hadisu i hadisu koji je zabilježio Muslim u *Sahihu* od Alije u kome stoji: Tarik b. Šurejh b. Hani veli: Upitao sam Aliju b. Ebu Taliba o trajanju mesha po mestvama pa je rekao: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je odredio da putnik mesh po mestvama može koristiti tri dana i tri noći, dok ga onaj ko je kod kuće može koristiti dan i noć.**

Malik i još neki smatraju da se mesh po mestvama može koristiti bez vremenskog ograničenja. Po njemu su putnik i onaj ko je kod kuće u tome izjednačeni.

Svoje mišljenje oni temelje na hadisu Ubeja b. Imarea koji veli: Rekao sam Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio: Allahov

Spominje se da je Jahja b. Mein hadis Huzejme b. Sabita o meshu ocijenio sahih hadisom.

Ebu Abdullahu el-Džedeliju je ime Abd b. Abd, a rečeno je i Abdur-Rahman b. Abd.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ebu Bekrea, Ebu Hurejre, Safvana b. Asala, Avfa b. Malika, Ibn Omera i Džerira.

96. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebul- Ahves, on je prenio od Asima b. Ebu Nedžuda, on od Zirra b. Hubejša, on od Safvana b. Asala, koji je kazao: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nam je naredio, kada smo na putu, da ne skidamo mestve tri dana i tri noći, zbog velike i male nužde i zbog spavanja, a naredio nam je da ih skinemo ako postanemo nečisti (džunub).**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Poslaniče, mogu li ja činiti mesh po mestvama? Možeš, reče Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio. Jedan dan? Da, reče Vjerovjesnik. Dva dana? Da, reče Poslanik. Tri dana? Možeš koliko hoćeš, odgovori Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio. (Ebu Davud)

Prema riječima Ibn Hadžera, Ebu Davud ovaj hadis nije smatrao jakim. Buharija ga ocjenjuje slabim, dok Nevevi tvrdi da su hadiski učenjaci jednoglasni u ocjeni da je ovaj hadis slab.

Nevevi tvrdi da je Ebu Hanifin stav da se vrijeme mesha po mestvama računa od momenta kada se izgubi abdest za vrijeme kojeg su mestve obučene.

Ahmed i es-Sevri drže da se mesh po mestvama računa od momenta kada su obučene.

Hakem b. Utbe i Hammad su prenijeli od Ibrahima et-Tejmija, on od Ebu Abdullaha el-Džedelija, a on Huzejme b. Sabita. Međutim, to nije pouzdano.

Alija b. Medini je kazao da je Jahja b. Seid kazao da je Šu be rekao: Ibrahim en-Nehai nije čuo od Ebu Abdullaha el-Džedelija hadis o meshu.

Tirmizija veli: Zaide, prenoseći od Mensura, kaže: Bili smo u sobi Ibrahima et-Tejmija, a sa nama je bio i Ibrahim en-Nehai kad nam je Ibrahim et-Tejmi ispričao, prenoseći od Amra b. Mejmuna, on od Ebu Abdullaha el-Džedelija, on od Huzejme b. Sabita, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, o meshu po mestvama.

Muhamed b. Ismail veli: Najbolje nešto na ovu temu je hadis Safvana b. Asala el-Muradija. Ebu Isa kaže: U ovom smislu je i stav većine učenjaka, od Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba, tabi'ina i fikhskih učenjaka poslije njih, poput Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka, koji kažu: Onaj ko je kod kuće može činiti mesh po mestvama dan i noć, dok putnik, musafir to može činiti tri dana i tri noći.

Ebu Isa kaže: Od nekih učenjaka se prenosi (stav) da oni ne ograničavaju vremenski period za trajanje mesha po mestvama. Ovo je i stav Malika b. Enesa.

Ebu Isa kaže: Stav o vremenskom ograničenju jeste ispravniji.

Ovaj hadis je prenesen od Safvana b. Asala i drugim putem, osim ovoga puta preko Asima.

٧٢ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ أَعْلاَهُ وَأَسْفَلِهِ

٩٧ حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ أَخْبَرَنِي ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ عَنْ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ أَعْلَى الْخُفِّ وَأَسْفَلَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَهَذَا قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ الْفُقَهَاءِ وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ وَإِسْحَقُ .

وَهَذَا حَدِيثٌ مَعْلُولٌ ، لَمْ يُسْنِدْهُ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ غَيْرُ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَسَأَلْتُ أَبَا زُرْعَةَ وَمُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ ، فَقَالاَ : لَيْسَ بِصَحِيحٍ ، لِأَنَّ ابْنَ الْمُبَارَكِ رَوَى هَذَا عَنْ ثَوْرٍ عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ قَالَ : حُدِّثْتُ عَنْ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ : مُرْسَلٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يُذْكَرْ فِيهِ الْمُغِيرَةُ.

72. Potiranje po mestvama odozgo i odozdo

97. ISPRIČAO NAM JE Ebu Velid ed-Dimaški; kaže: Nama je ispričao Velid b. Muslim; kaže: Nas je obavijestio Sevr b. Jezid, prenijevši od Redža a b. Hajvea, on od Mugirinog pisara, a on od Mugire b. Šu bea: **Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, po mestvama je potirao odozgo i odozdo.** [1]

[1] Malik i Šafija smatraju da mestve treba potirati i odozgo i odozdo, s tim što Šafija drži potiranje mestvi odozgo fardom, a njihovo potiranje odozdo mustehabom.

Ebu Isa kaže: Ovako smatraju mnogi Vjerovjesnikovi, Allah ga blagoslovio i spasio, ashabi, tabi'ini i fikhski učenjaci poslije njih. To je stav i Malika, Šafije i Ishaka.

Ovaj hadis ima u sebi izvjesnih mahana, jer ga od Sevra b. Jezida, sa senedom ne prenosi niko osim Velida b. Muslima.

Ebu Isa kaže: Pitao sam Ebu Zur u i Muhammeda b. Ismaila o ovom hadisu pa su rekli da nije pouzdan, zato što je Ibn Mubarek, prenio od Sevra, on od Redža a b. Hajvea, koji je kazao: Ispričano mi je da ga je Mugirin pisar prenio izravno od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, ne spominjući u senedu Mugiru.

Malik svoj stav temelji na tematskom hadisu i na eseru što ga je zabilježio u *Muveta u,* u kome stoji: Upitao sam Ibn Šihada kako se čini mesh po mestvama? Pa je Ibnu Šihad jednom rukom potrao mestve odozgo a drugom odozdo. Kaže Malik, to što mi je pokazao Ibnu Šihad je nešto najbolje što sam saznao o načinu uzimanja mesha po mestvama.

Šafija svoje mišljenje bazira na tematskom hadisu koji je, prema ocjeni mnogih, slab hadis.

Za ovaj hadis Ebu Zur a i Buharija kažu da nije pouzdan.

Ebu Hanife smatra da je dovoljno mestve potrti samo odozgo. Svoje mišljenje on temelji na pouzdanom hadisu o kome će biti govora u narednom poglavlju.

Mugirinu pisaru je ime Verrad es-Sekafi el-Kufi. Pouzdan je ravija. Pripada osmoj generaciji.

٧٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ ظَاهِرِهِمَا

٩٨ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ عَلَى ظَاهِرِهِمَا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ الْمُغِيرَةِ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَهُوَ حَدِيثُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُرْوَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ. وَلاَ نَعْلَمُ أَحَدًا يَذْكُرُ عَنْ عُرْوَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ عَلَى ظَاهِرِهِمَا غَيْرَهُ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَأَحْمَدُ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَكَانَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ يُشِيرُ بِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الزِّنَادِ.

73. O meshu po mestvama odozgo

98. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Ebu Zinad, on je prenio od svoga oca, on od Urvea b. Zubejra, a on od Mugire b. Šu bea (koji veli): **Vidio sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada potire po mestvama odozgo.** [1]

---

[1] Ovaj je hadis osim Tirmizije zabilježio i Ebu Davud u *Sunenu.*

Buharija je u djelu *et-Tarihul-Evsatu* sa senedom zabilježio od Mugire da je kazao: **Vidio sam Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je mesh po mestvama učinio samo odozgo.**

Prema njegovim riječima, ovaj hadis je daleko pouzdaniji od hadisa što ga je prenio Redža' b. Hajve preko Mugirinog pisara od Mugire, a koji je spomenut u prethodnom poglavlju.

Alija b. Ebu Talib kaže: Kada bi se vjera mogla temeljiti na mišljenjima ljudi, bilo bi logičnije da se mestve potiru odozdo; međutim, ja

Ebu Isa kaže: Mugirin hadis je hasenun. To je hadis koji prenosi Abdur-Rahman b. Ebu Zinad, od svoga oca, on od Urvea, a on od Mugire. Nije nam poznato da je još neko osim njega prenio od Urvea, a on od Mugire o potiranju po mestvama odozgo.

To je i stav mnogih učenjaka. Tako misle i Sufjan es-Sevri i Ahmed. Muhammed (Buharija) veli: Malik b. Enes je Abdur-Rahmana b. Ebu Zinada smatrao slabim ravijom.

٧٤ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْجَوْرَبَيْنِ وَالنَّعْلَيْنِ

٩٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ وَمَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَا : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي قَيْسٍ عَنْ هُزَيْلِ بْنِ شُرَحْبِيلَ عَنِ الْمُغِيرَةِ ابْنِ شُعْبَةَ قَالَ : تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَسَحَ عَلَى الْجَوْرَبَيْنِ وَالنَّعْلَيْنِ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

sam lično vidio Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kako mestve potire samo odozgo.

Na temelju spomenutih hadisa, Ebu Hanife, Sufjan es-Sevri Ishak i Ahmed b. Hanbel smatraju da je mesh po mestvama dovoljno učiniti samo odozgo.

Ševkanija u djelu *Nejlul-Evtar* kaže: Sasvim je izvjesno da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, činio mesh po mestvama na oba načina; katkada bi ih potrao i odozdo i odozgo, a katkada opet samo odozgo i to da bi pokazao da je i jedan i drugi način moguć i dozvoljen.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da je hadis u kome je spomenuto da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, potirao po mestvama samo odozgo-vjerodostojan, dok je hadis u kome se spominje potiranje i odozgo i odozdo slab; prema tome, treba se držati onog hadisa koji je pouzdaniji i po njemu postupati.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ قَالُوا: يَمْسَحُ عَلَى الْجَوْرَبَيْنِ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ نَعْلَيْنِ، إِذَا كَانَا ثَخِينَيْنِ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي مُوسَى.

قَالَ أَبُو عِيسَى: سَمِعْتُ صَالِحَ بْنَ مُحَمَّدٍ التِّرْمِذِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُقَاتِلٍ السَّمَرْقَنْدِيَّ يَقُولُ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي حَنِيفَةَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ، وَعَلَيْهِ جَوْرَبَانِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا: ثُمَّ قَالَ: فَعَلْتُ الْيَوْمَ شَيْئًا لَمْ أَكُنْ أَفْعَلُهُ: مَسَحْتُ عَلَى الْجَوْرَبَيْنِ وَهُمَا غَيْرُ مُنَعَّلَيْنِ.

74. Mesh po čarapama i sandalama

99. ISPRIČALI SU NAM Hennad i Mahmud b. Gajlan; kažu: Nama je ispričao Veki , on je prenio od Sufjana, on od Ebu Kajsa, on od Huzejla b. Šurahbila, a on od Mugire b. Šu bea, koji je kazao: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeo je abdest i mesh učinio po čarapama i sandalama.** [1]

---

[1] Muhammed b. Džafer et-Tahavi u djelu *Šerhu meanil-asar* veli: Mi držimo da se mesh može činiti po čarapama pod uslovom da su debele i ispletene gusto tako da lahko ne propuštaju vodu. Isto misle i Ebu Jusuf i Muhammed.

Ebu Hanife smatra da se mesh po čarapama može uzeti samo u slijedećim uslovima: da su čarape debele, da su gusto pletene tako da lahko ne propuštaju vodu, da su pokrpljene kožom i da same stoje uz nogu bez lastike ili kakvog drugog poveza. A ako nisu takve onda uslovljava da je na njima bilo kakva obuća pa makar to bile sandale ili nanule.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

To je i stav mnogih učenjaka: Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak vele: Mesh se može uzeti po čarapama i ako na nogama nisu sandale ukoliko su guste i stabilne.

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Musa a.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Saliha b. Muhammeda et-Tirmizija, koji je rekao: Čuo sam Ebu Mukatila es-*Se*merkandija kada veli: Ušao sam kod Ebu Hanife kada je bio u bolesti od koje je umro, zatražio je vode i uzeo abdest, na nogama su mu bile čarape, pa je uzeo mesh po njima, a potom rekao: Danas sam nešto uradio što do sada nisam nikada. Učinio sam mesh po čarapama na kojima nisu bile sandale.

Šafija i Ahmed smatraju da se po čarapama može učiniti mesh ako su debele i gusto opletene. Oni ne uslovljavaju da su pokrpljene kožom ili da je na njima nekakva obuća.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori drži da je odabran onaj stav i mišljenje po kome se mesh po čarapama može uzeti ukoliko su čarape debele i gusto ispletene, makar i ne bile pokrpljene kožom i makar na njima i ne bila bilo kakva obuća, pod uslovom da sami stoje uz nogu i da lahko ne propuštaju vodu.

Neki vele da se po svakim čarapama može uzeti mesh ako je velika hladnoća, bile one debele ili tanke, gusto ili rijetko ispletene. Ovakav stav temelje na hadisu što ga je Ahmed b. Hanbel zabilježio u *Musnedu* sa senedom od Sevbana u kome stoji: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poslao je jednu izvidnicu koju studen gotovo da nije uništila. Kada su se vratili, ispričali su Vjerovjesniku šta ih je snašlo, pa im je naredio da ubuduće uzimaju mesh po turbanima i po onome što im je na nogama.**

٧٥ باب مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْعِمَامَةِ

١٠٠ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَالْعِمَامَةِ .

قَالَ بَكْرٌ : وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنَ ابْنِ الْمُغِيرَةِ .

قَالَ : وَذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ : أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى نَاصِيَتِهِ وَعِمَامَتِهِ. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ : ذَكَرَ بَعْضُهُمُ الْمَسْحَ عَلَى النَّاصِيَةِ وَالْعِمَامَةِ ، وَلَمْ يَذْكُرْ بَعْضُهُمُ النَّاصِيَةَ.

و سَمِعْت أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ يَقُولُ : سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ بِعَيْنِي مِثْلَ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ.

قَالَ : وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ وَسَلْمَانَ وَثَوْبَانَ وَأَبِي أُمَامَةَ .

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ : أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَأَنَسٌ . وَبِهِ يَقُولُ الْأَوْزَاعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ قَالُوا : يَمْسَحُ عَلَى الْعِمَامَةِ.

و قَالَ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ : لاَ يَمْسَحُ عَلَى الْعِمَامَةِ إِلاَّ بِرَأْسِهِ مَعَ الْعِمَامَةِ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ. قَالَ أَبُو عِيسَى : و سَمِعْت الْجَارُودَ بْنَ مُعَاذٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ وَكِيعَ بْنَ الْجَرَّاحِ يَقُولُ : إِنْ مَسَحَ عَلَى الْعِمَامَةِ يُجْزِئُهُ لِلْأَثَرِ.

١٠١ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ عَنْ بِلَالٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَالْخِمَارِ.

١٠٢ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَقَ هُوَ الْقُرَشِيُّ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ ابْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ : سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ، فَقَالَ : السُّنَّةُ يَا ابْنَ أَخِي. قَالَ : وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْعِمَامَةِ، فَقَالَ أَمِسَّ الشَّعَرَ الْمَاءَ.

75. O meshu po turbanu

100. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid el-Kattan, prenijevši od Sulejmana et-Tejmija, on od Bekra b. Abdullaha el-Muzenija, on od Hasana, on od Ibn Mugire b. Šu bea, a on od svoga oca, koji je kazao: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeo je abdest i učinio mesh po mestvama i turbanu.** [1]

---

[1] Većina islamskih učenjaka smatra da je dozvoljeno učiniti mesh po turbanu pod uslovom da je skidanje turbana komplikovano i predstavlja opterećenje. Svoje mišljenje temelje na spomenutim hadisima.

Sufjan es-Sevri Malik, Šafija i Ibn Mubarek smatraju da se može učiniti mesh po turbanu ukoliko se upredo s tim potare i prednji dio glave.

Svoje mišljenje oni temelje na hadisu koji je Muslim zabilježio u *Sahihu* a u kome stoji: **Da je Vjerovjesnik činio mesh po mestvama, prednjem dijelu glave i turbanu.**

Takođe, za podlogu svom stavu uzimaju i hadis Ammara b. Jasira koji je u ovom poglavlju spomenut, a u kome stoji: "Potari vodom svoju kosu."

Bekr kaže: Ja sam ovo čuo od Ibn Mugire.

Tirmizija veli: Muhammed b. Beššar je u ovom hadisu na drugom mjestu spomenuo **da je učinio mesh po prednjem dijelu glave i po turbanu.**

Ovaj hadis je na više načina prenesen od Mugire b. Šu bea. Neki su spomenuli potiranje prednjeg dijela glave i turbana, dok neki uopće ne spominju prednji dio glave.

Tirmizija kaže: Čuo sam riječi Ahmeda b. Hasana: Čuo sam Ahmeda b. Hanbela kada veli: "Ja nisam vidio nekoga ravnog Jahji b. Seidu el-Kattanu".

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Amra b. Umejjea, Selmana, Sevbana i Ebu Umame.

Ebu Isa kaže: Hadis Mugire b. Šu bea je hasenun-sahihun.

Stav je mnogih Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba, tabi'ina i učenjaka poslije njih - da se može mesh učiniti po turbanu. Među njima su: Ebu Bekr, Omer, Enes. To je stav i Evzaije, Ahmeda i Ishaka. Oni kažu da se mesh po turbanu može činiti.

Neki opet vele da je praksa bila u početku da se uzima mesh po turbanu pa je dokinuta i stavljena van snage. Međutim, za ovakvu tvrdnju ne postoji valjan argument.

Takođe je sporno među ulemom da li je uslov da bi se mogao činiti mesh po turbanu da se turban stavi nakon uzetog abdesta, te koliko se vremenski može činiti mesh po turbanu.

Ebu Sevr uslovljava da bi se mogao činiti mesh po turbanu da se prethodno mora abdest uzeti, u protivnom, po njemu, mesh se ne može činiti. Većina učenjaka to uopće ne uslovljava.

Ebu Sevr smatra da mesh po turbanu traje koliko i po mestvama, i to za putnika tri dana i noći, za onog ko je kod kuće dan i noć.

Ostali učenjaci vele da tu nema ograničenja, da se mesh po turbanu može trajno činiti.

Neki učeniji Vjerovjesnikovi, Allah ga blagoslovio i spasio, ashabi, tabi ini i učenjaci poslije njih, opet, smatraju da se mesh po turbanu ne može učiniti osim da se uporedo sa meshom po turbanu potare i (prednji) dio glave. Ovako misle Sufjan es-Sevri Malik b. Enes, Ibn Mubarek i Šafija.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Džaruda b. Muaza kad kaže: Čuo sam Veki a b. Džerraha kada veli: Prema hadisu, mesh po turbanu je sasvim dovoljan.

101. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Alija b. Mushir, on je prenio od A meša, on od Hakema, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, on od Ka ba b. Udžrea, a on od Bilala da je: **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **činio mesh po obući i pokrivaču** (koji je nosio na glavi).

102. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid; kaže: Nama je ispričao Bišr b. Mufeddal, on je prenio od Abdur-Rahmana b. Ishaka, a on je el-Kureši, on od Ebu Ubejdea b. Muhammeda b. Ammara b. Jasira, koji je rekao: Upitao sam Džabira b. Abdullaha o meshu po mestvama, pa je rekao: To je sunnet, sine moga brata (po vjeri). A upitao sam ga o meshu po turbanu, pa je rekao: "Potari kosu vodom."

٧٦ بَاب مَا جَاءَ فِي الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ

١٠٣ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَـنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ خَالَتِهِ مَيْمُونَةَ قَـالَتْ : وَضَعْتُ لِلنَّبِـيِّ صَلَّـى اللَّـهُ عَلَيْـهِ وَسَلَّمَ غُسْلاً فَاغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ : فَأَكْفَأَ الْإِنَاءَ بِشِمَالِهِ عَلَى يَمِينِهِ ، فَغَسَلَ كَفَّيْهِ

،ثُمَّ أدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَأَفَاضَ عَلَى فَرْجِهِ ثُمَّ دَلَكَ بِيَدِهِ الْحَائِطَ أو الْأَرْضَ، ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ، وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ، ثُمَّ أفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا، ثُمَّ أفَاضَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ ،ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ.

قَالَ أبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَجَابِرٍ وَأبي سَعِيدٍ وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ وَأبي هُرَيْرَةَ .

١٠٤ حَدَّثَنَا ابْنُ أبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أرَادَ أنْ يَغْتَسِلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأ فَغَسَلَ يَدَيْهِ قَبْلَ أنْ يُدْخِلَهُمَا الْإِنَاءَ، ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ، وَيَتَوَضَّأُ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ، ثُمَّ يُشَرِّبُ شَعْرَهُ الْمَاءَ، ثُمَّ يَحْثِي عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ حَثَيَاتٍ.

قَالَ أبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ أهْلُ الْعِلْمِ فِي الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ: أنَّهُ يَتَوَضَّأُ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ،ثُمَّ يُفْرِغُ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ ،ثُمَّ يَغْسِلُ قَدَمَيْهِ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أهْلِ الْعِلْمِ، وَقَالُوا: إِنِ انْغَمَسَ الْجُنُبُ فِي الْمَاءِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ أجْزَأهُ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

76. Kupanje nakon džunupluka[1] i polnog odnosa

103. ISPRIČALI SU NAM Hennad i Veki', prenoseći od A'meša, on od Salima b. Ebu Dž'ada[2], on od Kurejba[3], on od Ibn Abbasa, a on od svoje tetke po majci Mejmune,[4] koja je kazala: "**Pripremila sam Vjerovjesniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **vodu za kupanje, pa se okupao od džunupluka. Lijevom rukom je uzeo posudu, iz nje nasuo vode u desnu ruku i oprao šake. Potom je rukom zahvatio vodu iz posude i posuo po polnom organu i** (oprao ga), **a potom je i ruku istrljao od zid ili zemlju. Izaprao je usta i nos, umio lice i oprao ruke do laktova, potom tri puta polio glavu, zatim je polio ostali dio tijela, onda se pomakao** (u stranu) **i oprao noge"**.[5]

---

[1] Džezerija u djelu *en-Nihaje* kaže: Džunubom se naziva osoba kojoj je kupanje postalo obavezno (fard) zbog ejakulacije ili polnog snošaja. Riječi *džunub* i *dženabet* u arapskom jeziku znače udaljavanje. Otuda se nečista osoba naziva džunubom, jer je takvo stanje udaljava od džamije i izvršenja nekih obaveza koje su fard, kao što su namaz, post, obilazak oko Kabe i slično, sve dok se ne okupa.

[2] Salim b. Ebu Dža'd el-Ešdžei pouzdan je ravija. Spada među one od kojih su hadisi zabilježeni u *El-Kutubus-sitte.* Umro je 97. godine po Hidžri, a neki vele 98.

[3] Kurejb je sin Muslima el-Hašimija. Pripada srednjoj generaciji tabi'ina. Pouzdan je ravija. Štićenik mu je Ebu Rešid el-Medeni koji je bio i štićenik Ibn Abbasa. Umro je 98. godine po Hidžri.

[4] Mejmuna je kćerka Harisa el-Ammarija, supruga je Allahova Poslanika.

[5] Iz dva spomenuta hadisa vidimo da je prilikom kupanja sunnet držati se slijedećeg redoslijeda:

Ebu Isa' kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ummu Seleme, Džabira, Ebu Seida, Džubejra b. Mut'ima i Ebu Hurejre.

104. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer i kazao: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi, kada bi se htio okupati zbog džunupluka, prvo oprao ruke prije nego ih stavi u posudu** (sa vodom), **zatim bi oprao polni organ, uzeo bi abdest, kao što ga uzima za namaz, potom bi nakvasio kosu, a zatim na glavu salio tri pregršti vode."**

- Prvo oprati šake, ukoliko iz posude vodu grabimo rukama. Međutim, imajući u vidu da se način života u odnosu na Poslanikovo vrijeme iz temelja promijenio, da danas gotovo svako u kući ima savremeno kupatilo, ili, ako ga nema, onda ima dovoljno posuđa da niko ne mora grabiti vodu rukom, postavlja se pitanje: Nije li možda ovaj vid sunneta u savremenim uslovima prevladan? Odgovor je: ne, nikako! Sunnet Allahova Poslanika ne može biti prevladan. Jer, ako se njegova forma u datom momentu iz određenih razloga ne prakticira, njegova suština ostaje trajno važeća, imajući u vidu da svaki sunnet u sebi krije više mudrosti i nikada se ne svodi samo na jednu, vanjsku. Suštinska mudrost pranja ruku u ovom hadisu se ne ogleda u tome da li ruke treba oprati prije kupanja ako mislimo vodu iz posude grabiti rukama ili ne, nego u mudrosti propisa ili regule koji u sebi sadrži. Iz riječi Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio: "Kad god se od vas neko probudi iz sna, neka opere ruke, jer on ne zna tokom spavanja gdje mu se ruka nalazila", vidimo da Allahov Poslanik insistira da se ruke uvijek i u svim prilikama peru.
- Drugo, oprati polni organ.
- Treće, po tri puta izaprati usta i nos.
- Četvrto, uzeti abdest bez pranja nogu.
- Peto, oprati prvo glavu, a potom cijelo tijelo.
- Šesto, oprati noge.

Ebu Isa' kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Odabrano mišljenje kod uleme je da prilikom kupanja treba prvo uzeti abdest, potom tri puta obliti glavu, potom cijelo tijelo i (na kraju) noge oprati. Ovako postupa većina učenjaka. Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da bi gusul bio ispravan ukoliko bi nečista osoba zaronila u vodu, a ne bi prethodno uzela abdest.

٧٧ بَاب هَلْ تَنْقُضُ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا عِنْدَ الْغُسْلِ

١٠٥ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي امْرَأَةٌ أَشُدُّ ضَفْرَ رَأْسِي، أَفَأَنْقُضُهُ لِغُسْلِ الْجَنَابَةِ. قَالَ: لاَ، إِنَّمَا يَكْفِيكِ أَنْ تَحْثِينَ عَلَى رَأْسِكِ ثَلاَثَ حَثَيَاتٍ مِنْ مَاءٍ، ثُمَّ تُفِيضِينَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِكِ الْمَاءَ فَتَطْهُرِينَ. أَوْ قَالَ: فَإِذَا أَنْتِ قَدْ تَطَهَّرْتِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا اغْتَسَلَتْ مِنَ الْجَنَابَةِ فَلَمْ تَنْقُضْ شَعْرَهَا أَنَّ ذَلِكَ يُجْزِئُهَا بَعْدَ أَنْ تُفِيضَ الْمَاءَ عَلَى رَأْسِهَا.

77. Hoće li žena raspletati kosu prilikom kupanja?

105. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ejub b. Musa[1], on je prenio od Seida el-Mukbirija[2], on od Abdullaha b. Rafi'a[3], a on od Ummu Seleme, [4] koja je kazala: "**Rekla sam: Allahov Poslaniče, ja sam žena koja pravi pletenice na glavi, pa hoću li ja njih raspletati prilikom kupanja od džunupluka? Ne, rekao je: Dovoljno ti je da po kosi poliješ tri pregršti vode, a potom da opereš cijelo tijelo. Time si postala čista. Ili je rekao: Time si se očistila.**"[5]

---

[1] Sufjan, koji se spominje u senedu hadisa, jest Sufjan b. Ujejne, poznati je fikhski učenjak iz Kufe. Prenosi oko 40 hadisa od kojh su neki zabilježeni u El-Kutubus-sitte. Ahmed b. Hanbel ga smatra pouzdanim ravijom. Umro je 130. godine po Hidžri.

[2] El-Mukbiri se zove Seid b. Ebu Seid el-Mukbiri. Ibn Hadžer el-Askalani u djelu *Takribu-Tehzib* za njega kaže da je pouzdan (*sikatun*), pripada trećoj generaciji. On je jedan od ravija od kojih su hadisi uzeti *El-Kutubus-sitte*. Četiri godine prije smrti je posenilio.

[3] Abdullah b. Rafi' el-Mahzumi je štićenik Ummu Seleme, pouzdan je ravija, pripada trećoj generaciji.

[4] Ummu Selema se zove Hind bint Ebu Umejje. Otac joj se zvao Suhejl. Ummu Selema je bila udata za Ebu Selemu b. Abdul-Eseda. Sa njim je dva puta činila hidžru u Abesiniju. Rodila mu je četvero djece, od kojih je jedno Selema. Nakon smrti njezina muža, oženio ju je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, četvrte godine po Hidžri. Umrla je 59. godine po Hidžri, u 84. godini života. Ukopana je u Bekiji; dženazu joj je (kao imam) klanjao Ebu Hurejre.

[5] Većina učenjaka stoji na stanovištu da žena (prilikom kupanja od džunupluka ili poslije mjesečnog ciklusa) ne mora raspletati kose. Dovoljno je da svu kosu tri puta polije vodom. Ahmed b. Hanbel, Tavus i Hasan el-

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Stav je većine uleme da žena ne mora raspletati kosu prilikom kupanja od džunupluka. Dovoljno je da svu kosu pokvasi vodom.

٧٨ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ تَحْتَ كُلِّ شَعْرَةٍ جَنَابَةً

١٠٦ حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ وَجِيهٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَحْتَ كُلِّ شَعْرَةٍ جَنَابَةٌ، فَاغْسِلُوا الشَّعْرَ وَأَنْقُوا الْبَشَرَ.

قال: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ الْحَارِثِ بْنِ وَجِيهٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِهِ.

وَهُوَ شَيْخٌ لَيْسَ بِذَاكَ. وَقَدْ رَوَى عَنْهُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَئِمَّةِ. وَقَدْ تَفَرَّدَ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، وَيُقَالُ الْحَارِثُ بْنُ وَجِيهٍ، وَيُقَالُ ابْنُ وَجْبَةَ.

Basri smatraju da je dužna rasplesti kosu kod kupanja poslije mjesečnog ciklusa, a ne mora je raspletati prilikom kupanja od džunupluka. Ovo mišljenje nema valjanog utemeljenja. Neki, opet, vele da je kosa Ummu Seleme bila rijetka pa je voda mogla doprijeti do korjena, te joj je zato Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, dozvolio da je ne raspleće. U protivnom, ako je kosa gusta morala bi se rasplesti. Ni ovo mišljenje nema utemeljenja.

78. Ispod svake dlake je nečistoća (džunupluk)

106. ISPRIČAO NAM JE Nasr b. Ali; kaže: Nama je ispričao Haris b. Vedžih;[1] kaže: Nama je ispričao Malik b. Dinar[2], on je prenio od Muhammeda b. Sirina[3], on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, koji je kazao: "**Ispod svake dlake je nečistoća** (džunupluk), **pa operite kosu i očistite kožu.**"[4]

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije i Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Harisa b. Vedžiha je garib, mi ga ne poznajemo osim iz njegovih kazivanja.[5]

---

[1] Haris b. Vedžih Ebu Muhammed el-Basri je, prema mišljenju Ibn Hadžera, veoma slab ravija. Ebu Davud ga također smatra slabim i tvrdi da su svi hadisi koje on prenosi munker.

[2] Malik b. Dinar Ebu Jahja el-Basri je pobožan i pouzdan čovjek. Nesaija ga smatra pouzdanim ravijom. Umro je 130. godine po Hidžri.

[3] Muhammed b. Sirin je poznati učenjak iz generacije tabi'ina. Umro je 110. godine po Hidžri.

[4] U ovom hadisu Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ukazuje na nužnost pranja korijena kose pri kupanju. To praktički znači, da bi gusul bio valjan, voda mora doprijeti do kože. Ako bi po koži bilo nešto što bi sprečavalo da voda dopre do nje, kupanje ne bi bilo valjano i osoba bi se i poslije takvog kupanja i dalje smatrala nečistom (*džunub*). Otuda upozorenja učenjaka ženama koje upotrebljavaju kozmetiku, da im kupanje, ukoliko je ne odstrane, nije valjano. Samim tim su i drugi vidovi ibadeta, (za čiju je valjanost čistoća tijela uvjet) dovedeni u pitanje.

[5] Ovaj hadis su od Harisa zabilježili i Ebu Davud, Ibn Madže i Bejhekija u *Sunenima*.

On je šejh čija su kazivanja nepouzdana. Od njega su mnogi učenjaci zabilježili hadise. On je jedini koji ovaj hadis prenosi od Malika b. Dinara. Vele da se zovao Haris b. Vedžih, a neki kažu: da je sin Vedžbe.

٧٩ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ بَعْدَ الْغُسْلِ

١٠٧ حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَتَوَضَّأُ بَعْدَ الْغُسْلِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ: أَنْ لَا يَتَوَضَّأَ بَعْدَ الْغُسْلِ.

79. O uzimanju abdesta poslije kupanja

107. ISPRIČAO NAM JE Ismail b. Musa[1]; kaže: Nama je ispričao Šerik[2], on je prenio od Ishaka, on od Esveda, a on

---

[1] Ismail b. Musa el-Fezari je Ebu Muhammed ibn bint Es-Suda, za kojeg Nesaija kaže da nije loš ravija. Ibn Adijj veli: Prebacivali su mu da je puno naginjao šiizmu. Ibn Hadžer u *Takribu* kaže: Iskren je. Neki su ga smatrali rafidijom.

[2] Šerik b. Abdullah en-Nehai pouzdan je ravija.. Puno je griješio kod prenošenja. Pamćenje mu je znatno oslabilo nakon što je postao kadija u Kufi.

od Aiše: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poslije kupanja nije uzimao abdest."**[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ebu Isa veli: Mišljenje je velikog broja učenjaka od ashaba, Vjerovjesnikovih, savremenika i tabi'ina da poslije kupanja nije potrebno uzimati abdest.

٨٠ بَاب مَا جَاءَ إِذَا الْتَقَى الْخِتَانَانِ وَجَبَ الْغُسْلُ

١٠٨ حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِذَا جَاوَزَ الْخِتَانُ الْخِتَانَ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ، فَعَلْتُهُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاغْتَسَلْنَا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَرَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ.

١٠٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا جَاوَزَ الْخِتَانُ الْخِتَانَ وَجَبَ الْغُسْلُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

[1] Iz hadisa zaključujemo da nije potrebno poslije kupanja ponovo uzimati abdest, pošto je sunnet da se on uzme prije kupanja. Međutim, ukoliko se on i ne uzme prije kupanja, samo kupanje je dovoljno da ga nadomjesti, s obzirom da prilikom kupanja peremo cijelo tijelo, a samim tim i dijelove koje peremo kod abdesta. Ebu Bekr Ibnul Arebi veli da je ovo stav svih učenjaka i niko od njih ne misli drukčije.

قَالَ: وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ: إِذَا جَاوَزَ الْخِتَانُ الْخِتَانَ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَعَائِشَةُ، وَالْفُقَهَاءِ مِنَ التَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِثْلِ: سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ. قَالُوا: إِذَا الْتَقَى الْخِتَانَانِ وَجَبَ الْغُسْلُ.

80. Kada se vrh (muškog) i otvor (ženskog) polnog organa spoje, kupanje je obavezno

108. ISPRIČAO NAM JE Ebu Musa Muhammed b. Musenna; kaže: Nama je ispričao Velid b. Muslim, on je prenio od Evzaije, on od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: **"Ako vrh** (muškog) **uđe u otvor** (ženskog) **polnog organa, kupanje je obavezno. "To smo uradili ja i Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **pa smo se okupali."**[1]

---

[1] U hadisu je upotrebljen izraz *el-hitanu*. U arapskom jeziku riječ *el-hitanu* se odnosi na onaj dio polnog organa sa koga je skinuta koža prilikom sunećenja, kod muškarca je to glava polnog organa, a kod žene sami njegov otvor. To znači: ukoliko vršak muškog polnog organa zađe u ženski, kupanje postaje obavezno (fard), bez obzira što nije došlo do izbacivanja sjemena. Ovo je mišljenje većine islamskih učenjaka koje je utemeljeno na više vjerodostojnih hadisa. Neki drže da kupanje nije obavezno ako nije došlo do ejakulacije. Ovakav stav oni temelje na slijedećem hadisu: **"Voda će se upotrijebiti samo zbog vode** (ejakulacije)." To bi značilo da je kupanje obavezno samo u slučaju ako dođe do ejakulacije. Međutim, ovaj hadis, iako je po stepenu sahihun, derogiran je što će se vidjeti u slijedećem poglavlju.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Abdullaha b. Amra i Rafi'a b. Hadidža.

109. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, on od Alije b. Zejda, on od Seida b. Musejjiba, a on Aiše koja je kazala da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ako vrh** (muškog) **zađe u otvor** (ženskog) **polnog organa, kupanje je obavezno.**"

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.

On kaže: Ovaj hadis je preko Aiše od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenesen u više predaja: "**Ako otvor** (muškog) **zađe u otvor** (ženskog) **polnog organa, kupanje je obavezno.**"

Ovo je i stav većine učenjaka, od ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika među kojima su i: Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija i Aiša, zatim fikhskih učenjaka među tabi'inima i kasnije, kao što su: Sufjan Sevrija, Šafija, Ahmed i Ishak koji vele: Ako se spoje otvori dvaju polnih organa, obavezno je kupanje.

٨١ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْمَاءَ مِنَ الْمَاءِ

١١٠ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أُبَيِّ ابْنِ كَعْبٍ قَالَ: إِنَّمَا كَانَ الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ رُخْصَةً فِي أَوَّلِ الْإِسْلَامِ، ثُمَّ نُهِيَ عَنْهَا.

١١١ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ مِثْلَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَإِنَّمَا كَانَ الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ فِي أَوَّلِ الْإِسْلَامِ، ثُمَّ نُسِخَ بَعْدَ ذَلِكَ.

وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَرَافِعُ بْنُ خَدِيجٍ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: عَلَى أَنَّهُ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ فِي الْفَرْجِ وَجَبَ عَلَيْهِمَا الْغُسْلُ، وَإِنْ لَمْ يُنْزِلَا.

١١٢ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي الْجَحَّافِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: إِنَّمَا الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ فِي الِاحْتِلَامِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: سَمِعْت الْجَارُودَ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ: لَمْ نَجِدْ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا عِنْدَ شَرِيكٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَأَبُو الْجَحَّافِ اسْمُهُ، دَاوُدُ بْنُ أَبِي عَوْفٍ.

وَيُرْوَى عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْجَحَّافِ وَكَانَ مَرْضِيًّا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ وَعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَالزُّبَيْرِ وَطَلْحَةَ وَأَبِي أَيُّوبَ وَأَبِي سَعِيدٍ. عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ.

81. Upotreba vode zbog vode (kupanje zbog ejakulacije)

110. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Junus b. Jezid, on je prenio od Zuhrija, on od Sehla b. Sa'da, a on

od Ubeja b. Ka'ba koji je kazao: "**Upotreba vode samo zbog vode** (ejakulacije) **u početku islama bila je olakšica, zatim je prestala da važi.**"[1]

111. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija sa ovim senedom slično (prethodnom hadisu).

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Upotreba vode samo zbog vode (ejakulacije) važila je u početku islama pa je to kasnije dokinuto.

Ovako se prenosi i od mnogih ashaba među kojima su i Ubej b. Ka'b i Rafi' b. Hadidž.

Većina učenjaka smatra da je obavezno kupanje i muškarcu i ženi ukoliko čovjek stavi vrh svog polnog organa u ženin, pa makar i ne ejakulirali.

112. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Šerik, on je prenio od Ebu Džihafa, on od Ikrime,

---

[1] Muslim u *Sahihu* bilježi od Ebu Seida el-Hudrija da je kazao: Izišao sam sa Allahovim Poslanikom, Allah ga blagoslovio i spasio, jednog ponedjeljka i krenuo prema Kuba'u. Kad smo bili u mjestu Benu Salim, zastao je na Utbanovim vratima i zovnuo ga. Izišao je vukući svoj ogrtač, a Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, reče mu: Šta je? Nabrzilismo te! A šta ti veliš, reče Utban, kada se čovjek nabrzi od žene, a nije siguran šta mu je činiti? Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, mu na to reče: "Okupat će se samo ako je izbacio sjeme."

El-Hazimi u djelu *el-I'tibar* kaže: U početku islama je bilo naređeno kupanje samo ako dođe do ejakulacije; kasnije je to dokinuto i naređeno kupanje pri svakom spajanju polnih organa, pa makar i ne došlo do ejakulacije.

a on Ibn Abbasa koji je rekao: "**Upotreba vode samo zbog vode** (odnosi se na ejakulaciju) **u snu.**"

Ebu Isa veli: Čuo sam Dželuda kada veli, čuo sam Veki'a kada je rekao: Ovaj sam hadis našao samo kod Šerika.

Ebu Isa veli: Ebu Džihafu je ime Davud b. Ebu Avf.

Prenosi se od Sufjana Sevrija da je kazao: Pričao mi je Ebu Džihaf i bio je prijatan.

Ebu Isa kaže: Na ovu temu je preneseno od Osmana b. Afana, Alije b. Ebu Taliba, Zubejra, Talhe, Ebu Ejuba i od Ebu Seida: od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, **da je rekao:** "(Treba upotrijebiti) **vodu zbog vode** (iz polnog organa)."

٨٢ بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ يَسْتَيْقِظُ فَيَرَى بَلَلاً وَلاَ يَذْكُرُ احْتِلاَمًا

١١٣ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ : حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ الْخَيَّاطُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ هُوَ الْعُمَرِيُّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يَجِدُ الْبَلَلَ وَلاَ يَذْكُرُ احْتِلاَمًا ، قَالَ : يَغْتَسِلُ. وَعَنِ الرَّجُلِ يَرَى أَنَّهُ قَدِ احْتَلَمَ وَلَمْ يَجِدْ بَلَلاً ، قَالَ : لاَ غُسْلَ عَلَيْهِ. قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ تَرَى ذَلِكَ غُسْلٌ؟ قَالَ : نَعَمْ. إِنَّ النِّسَاءَ شَقَائِقُ الرِّجَالِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَإِنَّمَا رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ عُمَرَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ : حَدِيثَ عَائِشَةَ فِي الرَّجُلِ يَجِدُ الْبَلَلَ وَلاَ يَذْكُرُ احْتِلاَمًا. وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ضَعَّفَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ فِي الْحَدِيثِ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ: إِذَا اسْتَيْقَظَ الرَّجُلُ فَرَأَى بِلَّةً أَنَّهُ يَغْتَسِلُ. وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَحْمَدَ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ: إِنَّمَا يَجِبُ عَلَيْهِ الْغُسْلُ إِذَا كَانَتِ الْبِلَّةُ بِلَّةَ نُطْفَةٍ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَإِسْحَقَ.

وَإِذَا رَأَى احْتِلَامًا وَلَمْ يَرَ بِلَّةً فَلَا غُسْلَ عَلَيْهِ عِنْدَ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

82. O onome koji se probudi i vidi vlažnost na odjeći, a ne sjeća se polucije u snu

113. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Halid el-Hajjat, on je prenio od Abdullaha b. Omera, a on je el-Umeri[1], on od Ubejdullaha b. Omera, on od Kasima b. Muhammeda, a on od Aiše, koja je kazala: **"Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, upitan je za čovjeka koji primijeti vlažnost na odjeći a ne sjeća se polucije u snu? Okupat će se, reče on. Upitan je takođerr za čovjeka koji sanja da u snu ejakulira a na odjeći ne pronađe vlažnosti? Nije obavezan da se kupa, reče on. Ummu Selema će na to: Allahov Poslaniče, a je li se žena dužna okupati ako to isto** (vlažnost)

---

[1] Abdullah b. Omer b. Hafs b. Asim b. Omer b. Hattab el-Umeri je veoma pobožan, ali je kao ravija veoma slab. Tako ga je ocijenio Ibn Hadžer u *Takribu*. Umro je 173. godine po Hidžri.

primijeti? Da reče on. ?Žene su sestre muškaraca i u tome će postupiti kao i oni."[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj Aišin hadis o čovjeku koji primijeti vlažnost na odjeći, a ne sjeća se polucije u snu, prenosi Abdullah b. Omer od Ubejdullaha b. Omera. Jahja b. Seid Abdulaha b. Omera smatra slabim ravijom zbog njegova lošeg pamćenja hadisa.

Stav je mnogih učenjaka, iz generacije ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i tabi'ina da je osoba obavezna okupati se ukoliko se iz sna probudi i primijeti vlažnost na odjeći. Tako misle i Sufjan Sevrija i Ahmed.

Neki učenjaci iz generacije tabi'ina vele; Kupanje je obavezno ukoliko je to vlažnost sperme. Slično misle i Šafija i Ishak.

Ukoliko neko sanja da ejakulira, ali kada se probudi ne primijeti nikakve vlažnosti, nije se, prema mišljenju većine učenjaka, dužan okupati.

٨٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَنِيِّ وَالْمَذْيِ

١١٤ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو السَّوَّاقُ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِـي زِيَـادٍ ح قَالَ و حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ عَنْ زَائِدَةَ عَنْ يَزِيدَ بْـنِ

---

1 Ovaj hadis se odnosi na ejakulaciju u snu i ukazuje na to da smo se dužni okupati ukoliko sanjamo da usnu ejakuliramo a kada se probudimo, primijetimo trag sperme na odjeći. Ukoliko ne primijetimo nikakva traga, nismo se obavezni okupati. Tako smatra većina islamskih učenjaka.

أبي زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أبي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَذْيِ فَقَالَ: مِنَ الْمَذْيِ الْوُضُوءُ وَمِنَ الْمَنِيِّ الْغُسْلُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أبي طَالِبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ: مِنَ الْمَذْيِ الْوُضُوءُ وَمِنَ الْمَنِيِّ الْغُسْلُ.

وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

83. O meniju i meziju[1]

114. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Amr es-Sevvak; kaže: Nama je ispričao Hušejm, on je prenio od Jezida b. Ebu Zijada (*h*); NAMA JE ISPRIČAO Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Husejn el-Dža'fi, on je prenio od Zaide, on od Jezida b. Ebu Zijada, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Alije koji je kazao: "**Upitao sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **o meziju, pa je rekao**: **"Zbog mezija je potrebno uzeti abdest, a zbog menija se treba okupati."**[2]

---

[1] Meni je sperma, a mezi je svijetla sluz koja se javlja iz polnog organa uslijed polnog nadražaja, obično za vrijeme ljubavne predigre.

[2] U hadisu stoji da je Alija lično pitao Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Međutim, u predaji koju su zabilježili Malik u *Muvettau* te Buharija i Muslim u *Sahihima,* stoji da je Alija zamolio Mikdada b. Esveda, pa ga je

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi zabilježeni još i od Mikdada b. Esveda i Ubeja b. Ka'ba.

Ebu Isa Kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Preneseno je preko Alije od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, na više načina: **"Zbog mezija je potreban abdest, a zbog menija se treba okupati."**

Ovako misli većina uleme od ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, tabi'ina i onih poslije njih, to je i stav Sufjana, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

٨٤ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَذْيِ يُصِيبُ الثَّوْبَ

١١٥ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدٍ، هُوَ ابْنُ السَّبَّاقِ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ: كُنْتُ أَلْقَى مِنَ الْمَذْيِ شِدَّةً وَعَنَاءً

---

on upitao. U Nesajinoj predaji stoji da je Alija zamolio Ammara b. Jasira, pa ga je on upitao.

Ibn Hibban je pokušao uskladiti različitost ovih predaja. On smatra da je Alija jednom zamolio Ammara da ga upita, drugi put je zamolio Mikdada b. Esveda, dok ga je treći put on lično upitao. To bi bilo kompromisno objašnjenje, veli hafiz Ibn Hadžerr, da nema predaje u kojoj stoji da je Alija rekao: Postidio sam se da ga ja pitam zbog Fatime. Da bi se našlo kompromisno objašnjenje među spomenutim predajama, možda bi bilo najispravnije prihvatiti činjenicu da su pojedine ravije Alijinu zamolbu nekome od spomenutih ashaba da umjesto njega upitaju Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, formulirali tako kao da ga je on lično pitao. Slično misle i Ismaili i Nevevi.

Ibn Hadžer el-Askalani smatra da je postignut konsenzus učenjaka u tome da je uslijed pojave mezija iz polnog organa muškarca ili žene potreban samo abdest. Kupanje je, po njima, nužno samo u slučaju ejakulacije.

فَكُنْتُ أُكْثِرُ مِنْهُ الْغُسْلَ. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَأَلْتُهُ عَنْهُ، فَقَالَ: إِنَّمَا يُجْزِئُكَ مِنْ ذَلِكَ الْوُضُوءُ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ بِمَا يُصِيبُ ثَوْبِي مِنْهُ؟ قَالَ: يَكْفِيكَ أَنْ تَأْخُذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَتَنْضَحَ بِهِ ثَوْبَكَ حَيْثُ تَرَى أَنَّهُ أَصَابَ مِنْهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَلاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ فِي الْمَذْيِ مِثْلَ هَذَا.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْمَذْيِ يُصِيبُ الثَّوْبَ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لاَ يُجْزِئُ إِلاَّ الْغَسْلُ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَإِسْحَقَ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: يُجْزِئُهُ النَّضْحُ. و قَالَ أَحْمَدُ: أَرْجُو أَنْ يُجْزِئَهُ النَّضْحُ بِالْمَاءِ.

84. Kada mezijem isprljamo odjeću

115. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka, on od Seida b. Ubejda, a on je sin Sebbaka, on je prenio od svoga oca, a on od Sehla b. Hunejfa, koji je kazao: **Imao sam velikih poteškoća sa mezijem** (svijetlom sluzi), **zbog koje sam se veoma često kupao. To sam spomenuo Allahovu Poslaniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **i upitao ga o tome pa mi je** rekao: **Zbog toga ti je dovoljan abdest. A šta da radim sa odjećom koja se time isprlja, o Allahov Poslaniče, rekoh? Dovoljno ti je da uzmeš u šaku vode i popršćeš**

po mjestu na kojemu ima toga, odgovori Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio."[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun, a o *meziju* ne znamo osim iz hadisa Muhammeda b. Ishaka.

Kako treba postupiti kada se odjeća uprlja *mezijem* (svijetlom sluzi), sporno je među islamskim učenjacima. Neki, kao što su Šafija i Ishak, smatraju da se to mora oprati. Neki vele: Dovoljno je po tom mjestu poprskati vodom. Ahmed kaže: Nadam se da je dovoljno (samo) prskanje vodom.

٨٥ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَنِيِّ يُصِيبُ الثَّوْبَ

١١٦ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: ضَافَ عَائِشَةَ ضَيْفٌ، فَأَمَرَتْ لَهُ بِمِلْحَفَةٍ صَفْرَاءَ فَنَامَ فِيهَا فَاحْتَلَمَ، فَاسْتَحْيَا أَنْ يُرْسِلَ بِهَا وَبِهَا أَثَرُ الِاحْتِلَامِ، فَغَمَسَهَا فِي الْمَاءِ، ثُمَّ أَرْسَلَ بِهَا فَقَالَتْ عَائِشَةُ: لِمَ أَفْسَدَ عَلَيْنَا ثَوْبَنَا؟ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيهِ أَنْ يَفْرُكَهُ بِأَصَابِعِهِ. وَرُبَّمَا فَرَكْتُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصَابِعِي.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

[1] Neki su islamski učenjaci na temelju ovog hadisa zauzeli stav da je dovoljno samo poprskati vodom dio odjeće koji je uprljan mezijem svijetlom sluzi.

Šafija i Ishak stoje na stanovištu da se taj dio odjeće mora oprati, a to temelje na Alijinom hadisu u kome stoji: da je Alija zbog pojave mezija prao polni organ i uzimao abdest. Ševkanija prvo mišljenje drži ispravnijim.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ الْفُقَهَاءِ، مِثْل : سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ قَالُوا : فِي الْمَنِيِّ يُصِيبُ الثَّوْبَ : يُجْزِئُهُ الْفَرْكُ وَإِنْ لَمْ يُغْسَلْ.

وَهَكَذَا رُوِيَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ مِثْلَ رِوَايَةِ الْأَعْمَشِ. وَرَوَى أَبُو مَعْشَرٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ. وَحَدِيثُ الْأَعْمَشِ أَصَحُّ.

85. Kada spermom uprljamo odjeću

166. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Ibrahima, a on od Hemmama b. Harisa koji je kazao: "**Došao neki gost Aiši, pa mu je poslala žuti prekrivač** (da se njime pokrije). **Spavajući, u snu je ejakulirao. Postidio se da joj ga vrati, a na njemu trag od sperme. Oprao ga je vodom, a potom joj ga poslao. Vidjevši to, Aiša reče: Nije ga morao prati, dovoljno mu je bilo da je spermu samo među prstima istrao. Ja sam je više puta prstima istirala sa odjeće Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio."[1]

---

[1] Nevevi u komentaru Muslimova *Sahiha* kaže: Učenjaci su se razišli po pitanju sperme da li je čista ili nečista?

Malik i Ebu Hanife smatraju da je nečista, s tim što Ebu Hanife smatra da je dovoljno kod čišćenja da se ona samo istare ako je osušena. Malik smatra da se mora oprati bez obzira da li je osušena ili vlažna.

Lejs stoji na stanovištu da je nečista, ali se, po njemu, namaz ne bi morao obnoviti ukoliko bismo klanjali u odjeći isprljanoj spermom. Hasan smatra da ne treba obnavljati namaz ukoliko bi sperma bila po odjeći, pa

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Stav je mnogih učenjaka od Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio - savremenika, tabi'ina i fikhskih učenjaka poslije njih, kao što su: Sufjan Sevrija, Šafija, Ahmed i Ishak, da je dovoljno odjeću koja se uprlja spermom samo istrati.

Ovako se prenosi od Mensura, on od Ibrahima, on od Hemmama b. Harsa, a on od Aiše, slično A'mešovoj predaji.

Ovaj hadis je prenio Ebu Ma'šer, od Ibrahima, on od Esveda, a on od Aiše, ali je A'mešov hadis vjerodostojniji.

٨٦ بَاب غَسْلِ الْمَنِيِّ مِنَ الثَّوْبِ

١١٧ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونِ بْنِ مِـهْرَانَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ : أَنَّهَا غَسَلَتْ مَنِيًّا مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّـهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ.

---

makar i u većoj količini, a obnovit će se ukoliko bi ona bila po tijelu, pa makar je bilo i u manjoj količini.

Većina učenjaka smatra da je sperma u osnovi čista. Takav stav se prenosi i od (slijedećih ashaba) Alije b. Ebi Taliba, Ibn Omera, Sa'da b. Ebu Vekkasa i Aiše, te Ahmeda b. Hanbela i Ebu Davuda.

Oni koji smatraju da je sperma u osnovi nečista, kao podlogu uzimaju hadise u kojima se naglašava da se odjeća uprljana spermom obavezno mora oprati. Dok kao podloga onima koji smatraju da je sperma čista služe hadisi u kojima se kaže da je spermu dovoljno samo istrati.

وَحَدِيثُ عَائِشَةَ : أَنَّهَا غَسَلَتْ مَنِيًّا مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِمُخَالِفٍ لِحَدِيثِ الْفَرْكِ، لِأَنَّهُ وَإِنْ كَانَ الْفَرْكُ يُجْزِئُ، فَقَدْ يُسْتَحَبُّ لِلرَّجُلِ أَنْ لاَ يُرَى عَلَى ثَوْبِهِ أَثَرُهُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : الْمَنِيُّ بِمَنْزِلَةِ الْمُخَاطِ، فَأَمِطْهُ عَنْكَ وَلَوْ بِإِذْخِرَةٍ.

86. O pranju sperme sa odjeće

117. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od Amra b. Mejmuna b. Mihrana, on od Sulejmana b. Jesara, a on od Aiše: "**Da je ona prala spermu sa odjeće Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio."[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ibn Abbasa.

Aišin hadis: da je ona prala spermu sa odjeće Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, nije u suprotnosti sa

[1] Na osnovu ovog i drugih hadisa koji su zabilježeni u *Sunenima,* neki su ustvrdili da je sperma nečista i da je treba oprati.

Ibn Hadžer el-Askalani u komentaru Buharijina *Sahiha* kaže: Ne postoji kontradikcija između hadisa u kojima se naglašava pranje sperme i onih u kojima se preporučuje njeno istiranje. Hadisi u kojima se govori o istiranju sperme jasan su dokaz da je ona čista, dok hadisi u kojima se govori o njenom pranju ukazuju na ono što je bolje i efdalnije. Tako misle Šafija i Ahmed.

Ebu Hanife smatra da se u hadisima u kojima je riječ o istiranju sperme misli na spermu koja je osušena, dok se u hadisima u kojima se naglašava njeno pranje misli na onu koja je vlažna, te je nije moguće istrati nego je treba oprati.

hadisom (u kojemu stoji: da je spermu dovoljno) istrati. Jer, iako je spermu dovoljno istrati, lijepo je kad čovjek na svojoj odjeći ne vidi njen trag. Ibn Abbas veli: Sperma je poput sline, ukloni je pa makar mirisnom žukvom.

٨٧ بَاب مَا جَاءَ فِي الْجُنُبِ يَنَامُ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ

١١٨ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنَامُ وَهُوَ جُنُبٌ وَلَا يَمَسُّ مَاءً.

١١٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ: نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا قَوْلُ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ وَغَيْرِهِ.

وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يَتَوَضَّأُ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ.

وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْحَقَ عَنِ الْأَسْوَدِ.

وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي إِسْحَقَ هَذَا الْحَدِيثَ شُعْبَةُ وَالثَّوْرِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، وَيَرَوْنَ أَنَّ هَذَا غَلَطٌ مِنْ أَبِي إِسْحَقَ.

87. O spavanju osobe koja je džunub prije nego se okupa.

118. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Bekr b. Ajjaš, on je prenio od A'meša, on od Ebu Ishaka, on od Esveda, a on od Aiše, da je kazala: **"Allahov Poslanik,**

Allah ga blagoslovio i spasio, **ponekad bi spavao džunub i ne dotaknuvši vodu."**[1]

119. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, a on od Ebu Ishaka slično (prethodnom hadisu)."

Ebu Isa kaže: Ovo su riječi Seida b. Musejjiba i drugih.

Mnogi su prenijeli od Esveda, a on od Aiše, da bi Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, abdestio prije spavanja.

Ovo je pouzdanije od hadisa koji prenosi Ebu Ishak od Esveda.

---

[1] Da je ovaj hadis pouzdan bio bi jasan dokaz da osoba džunub može spavati prije nego se okupa ili uzme abdest. Međutim, prenoseći ovaj hadis koji je prilično podug, a u želji da ga sažme, Ebu Ishak je pogriješio. Ibnul-Arebi u komentaru Tirmizijinog *Džamia, Aridatul-Ahvezi*, kaže: Ebu Ishak je želio da sažme hadis koji je podug pa je pri tom pogriješio i time mu u potpunosti promijenio značenje. Hadis u dužoj verziji glasi: Kaže Ebu Gasan: Ispričao nam je Zuhejr b. Harb; kaže: Nama je ispričao Ebu Ishak, koji je kazao: Došao sam Esvedu b. Jezidu, a bio mi je brat i prijatelj i rekao mu: Ebu Amre! Ispričaj nam ono što je tebi ispričala Aiša, majka pravovjernih, o namazu Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio! On reče: "Kazivala je, da bi Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, sprva noći spavao, a posljednji dio bi provodio u ibadetu. Ako bi imao seksualnu potrebu, obavio bi je, a potom bi legao da spava prije nego dotakne vodu. Kod prvog sabahskog ezana bi ustao i polio na sebe vodu. Nije rekla okupao bi se, međutim, ja sam shvatio da to hoće da kaže. Ako bi htio spavati nečist (džunub), uzeo bi abdest." Ovaj posljednji dio hadisa je Ebu Ishak izostavio i u tome je njegova grješka.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori kaže: Mnogi su iznijeli svoj sud o ovom hadisu. Ahmed b. Hanbel veli da nije pouzdan. Ebu Davud veli da je sumnjiv. Zejd b. Harun veli: Pogrješno je prenesen. Ibn Mufevviz kaže: Učenjaci se slažu da je Ebu Ishak pogriješio.

Šu'be, Sevrija i mnogi drugi ovaj hadis prenose od Ebu Ishaka. Oni drže da je Ebu Ishak pogriješio.

٨٨ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ لِلْجُنُبِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ

١٢٠ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ عُمَرَ: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيَنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَمَّارٍ وَعَائِشَةَ وَجَابِرٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأُمِّ سَلَمَةَ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عُمَرَ أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَأَصَحُّ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ قَالُوا: إِذَا أَرَادَ الْجُنُبُ أَنْ يَنَامَ تَوَضَّأَ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ.

88. O abdestu džunuba kada hoće da spava

120. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid, on je prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Omera: da je upitao Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, rekavši: "**Može li neki od nas da spava nečist** (džunub)? **Može ako uzme abdest,** **reče** on."[1]

---

[1] Buharija u *Sahihu* bilježi od Aiše slijedeći hadis: "**Kad bi Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **htio da spava nečist, oprao bi polni organ, uzeo abdest, a potom legao.**"

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ammara, Aiše, Džabira, Ebu Seida i Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Omerov hadis je nešto najbolje i najpouzdanije što je došlo na ovu temu.

Većina učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i tabi'ina smatraju, a tako misle i Sufjan Sevrija, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak, da ukoliko osoba koja je nečista (džunub) želi da spava, treba prije spavanja uzeti abdest.

Da li je uzimanje abdesta prije spavanja osobi koja je nečista (džunub) obavezno (vadžib) ili je lijepo (mustehab), sporno je među islamskim učenjacima. Ebu Davud i jedan broj učenjaka smatraju da je obavezno (vadžib). Oni svoj stav temelje na hadisima koje bilježe Buharija i Muslim **"Nečista osoba (džunub), ukoliko želi da spava, neka uzme abdest i neka spava", i: "Operi polni organ, uzmi abdest i spavaj."**

Većina učenjaka stoji na stanovištu da je uzimanje abdesta za nečistu osobu (džunuba) koja hoće da spava lijepo (mustehab). Svoje mišljenje oni temelje na prethodnim hadisima i hadisu koji bilježe Ibn Huzejme i Ibn Hiban u *Sahihima*, a u kome stoji da je Ibn Omer upitao Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio: "**Može li neko od nas spavati kada je džunub? Može, s tim, ukoliko to želi, može uzeti abdest, reče Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio."

Ebu Abbas b. Surejdž i Ebu Bekr el-Bejheki vele: Što se tiče hadisa u kome stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, spavao džunub i ne dotakavši vode, treba razumjeti da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, to ponekad namjerno činio kako bi pokazao da uzimanje abdesta za džunuba, koji hoće da spava, nije obavezno, nego je lijepo.

٨٩ بَاب مَا جَاءَ فِي مُصَافَحَةِ الْجُنُبِ

١٢١ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَهُ وَهُوَ جُنُبٌ، قَالَ فَانْبَجَسْتُ أَيْ فَانْخَنَسْتُ فَاغْتَسَلْتُ، ثُمَّ جِئْتُ فَقَالَ: أَيْنَ كُنْتَ؟ أَوْ أَيْنَ ذَهَبْتَ؟ قُلْتُ: إِنِّي كُنْتُ جُنُبًا. قَالَ: إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ.

قَالَ وَفِي الْبَاب عَنْ حُذَيْفَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ لَقِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ جُنُبٌ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَخَّصَ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي مُصَافَحَةِ الْجُنُبِ، وَلَمْ يَرَوْا بِعَرَقِ الْجُنُبِ وَالْحَائِضِ بَأْسًا.

وَمَعْنَى قَوْلِهِ: فَانْخَنَسْتُ يَعْنِي تَنَحَّيْتُ عَنْهُ.

89. O rukovanju sa nečistom (džunub) osobom

121. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur; kaže: Nama je ispričao Jahja b. Seid el-Kattan; kaže: Nama je ispričao Humejd et-Tavil, on je prenio od Bekra b. Abdullaha el-Muznija, on od Ebu Rafi'a, a on od Ebu Hurejre: "da ga je **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **jednom prilikom sreo kada je bio džunub, pa sam malo zaostao, veli on, to jest zaostao sam i otišao da se okupam, a potom** (ponovo)

došao. Ugledavši me Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, **reče: Gdje si bio, ili gdje si otišao? Bio sam nečist rekoh. Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **će na to: Musliman ne može biti nečist."**[1]

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Huzejfe i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis "da je sreo Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je bio nečist (džunub)" je hasenun- sahihun.

Mnogi učenjaci smatraju da je rukovanje sa nečistom (džunub) osobom dozvoljeno, te da u znoju osobe koja je džunub ili koja je pod menzesom ne vide ništa loše.

Riječi "pa sam izostao" znače: pa sam se sklonio od njega.

---

[1] Iz ovog hadisa se da zključiti slijedeće: Da je nečistoj osobi dozvoljeno da se kao takva susreće sa ljudima i razgovara, te da se sa njima rukuje, a da njen susret sa drugima, dok je u takvom stanju, neće imati nikakvih loših posljedica po njihovo zdravlje i napredak.

Riječi Allahova Poslanika da musliman ne može biti nečist imaju preneseno značenje. One ukazuju na to da je kod čovjeka njegovo ispravno vjerovanje primarno, a sve drugo je sekundarno. Kur'an mušrike naziva nečistim zbog njihova pogrješnog vjerovanja, i, ma koliko oni držali do vanjske čistoće, sa stanovišta islama su nečisti uslijed svog pogrjšnog uvjerenja.

Učenjaci smatraju da je znoj osobe koja je džunub ili pod menzesom, sa stanovišta šeri'ata, čist.

٩٠ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمَرْأَةِ تَرَى فِي الْمَنَامِ مِثْلَ مَا يَرَى الرَّجُلُ

١٢٢ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ بِنْتُ مِلْحَانَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ ،تَعْنِي، غُسْلاً إِذَا هِيَ رَأَتْ فِي الْمَنَامِ مِثْلَ مَا يَرَى الرَّجُلُ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا هِيَ رَأَتِ الْمَاءَ فَلْتَغْتَسِلْ. قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: قُلْتُ لَهَا: فَضَحْتِ النِّسَاءَ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ الْفُقَهَاءِ: أَنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا رَأَتْ فِي الْمَنَامِ مِثْلَ مَا يَرَى الرَّجُلُ فَأَنْزَلَتْ: أَنَّ عَلَيْهَا الْغُسْلَ. وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَالشَّافِعِيُّ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سُلَيْمٍ وَخَوْلَةَ وَعَائِشَةَ وَأَنَسٍ.

90. O ženi koja sanja ono što i muškarac

122. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, on od Zejnebe bint Ebu Seleme, a ona od Ummu Seleme da je kazala: **"Došla je Ummu Sulejm,**[1]

[1] Ummu Sulejm, Milhanova kćerka majka je Enesa b. Malika. Otac Enesov je bio Malik b. en-Nadr. Nakon Enesovog rođenja, poginuo je kao idolopoklonik. Pošto je Ummu Sulejm primila islam, zaprosio ju je Ebu Talha, koji je tada također bio idolopoklonik. Odbila je ponudu i pozvala ga u islam. Pošto primi islam, ona mu reče: Sad ću se udati za tebe i ne

Milhanova kćerka, **Vjerovjesniku,** Allah ga blagoslovio i spasio i **rekla:** **Allahov Poslaniče! Allah Uzvišeni se ne stidi istine, je li se žena dužna okupati ukoliko sanja ono što sanja i muškarac? Da, reče on, ukoliko primijeti vlažnost** (na odjeći), **neka se okupa. Kaže Ummu Selema: Pa sam joj rekla: Ti si osramotila žene, o Ummu Sulejm."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Opći je stav islamskih učenjaka da je žena dužna da se okupa ukoliko sanja ono što i muškarac i u snu ejakulira. Tako misle i Sufjan Sevrija i Šafija.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Sulejm, Havle, Aiše i Enesa.

٩١ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَسْتَدْفِئُ بِالْمَرْأَةِ بَعْدَ الْغُسْلِ

١٢٣ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ حُرَيْثٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: رُبَّمَا اغْتَسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ جَاءَ فَاسْتَدْفَأَ بِي فَضَمَمْتُهُ إِلَيَّ وَلَمْ أَغْتَسِلْ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ بِإِسْنَادِهِ بَأْسٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ وَالتَّابِعِينَ: أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا اغْتَسَلَ فَلَا بَأْسَ بِأَنْ يَسْتَدْفِئَ بِامْرَأَتِهِ وَيَنَامَ مَعَهَا قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ الْمَرْأَةُ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

---

tražim od tebe mehra zato što si musliman. Od Ummu Sulejm su mnogi prenijeli hadise.

91. O čovjeku koji se nakon kupanja priljubi uz ženu da bi se ugrijao

123. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Hurejsa, on od Ša'bija, on od Mesruka, a on od Aiše koja je kazala: "**Ponekad bi se Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nakon što se okupa zbog džunupluka, priljubio uz mene da bi se ugrijao. Ja bih ga prigrlila uz sebe, još neokupana.**"[1]

Ebu Isa kaže: U senedu ovog hadisa nema nikakvih smetnji.

Stav je većine učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i tabi'ina, da se čovjek nakon što se okupa može priljubiti uz tijelo svoje žene koja nije okupana, s ciljem da se uz nju ugrije i da uz nju zaspi. Ovo je i stav Sufjana Sevrija, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

---

[1] Ovaj hadis je dokaz da se čovjek poslije kupanja od džunupluka može priljubiti uz nago tijelo svoje žene koja je nečista od džunupluka i još se nije okupala. Također je ovaj hadis dokaz da su koža i tijelo nečiste (džunub) osobe, sa stanovišta šeri'ata, čisti u smislu da je izravni kontak sa njima dopušten.

Ovaj hadis ukazuje i na to da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, vodio računa da svojom riječju i postupkom objasni i najmanji detalj koji bi čovjeka mogao dovesti u dilemu da li je nešto dozvoljeno ili nije, ili da li je nešto sa stanovišta šeri'ata čisto ili nije.

٩٢ باب ما جاء في التيمم للجنب إذا لم يجد الماء

١٢٤ حدثنا محمد بن بشار ومحمود بن غيلان قالا: حدثنا أبو أحمد الزبيري، حدثنا سفيان عن خالد الحذاء عن أبي قلابة عن عمرو بن بجدان عن أبي ذر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إن الصعيد الطيب طهور المسلم، وإن لم يجد الماء عشر سنين، فإذا وجد الماء فليمسه بشرته، فإن ذلك خير.

و قَالَ مَحْمُودٌ فِي حَدِيثِهِ: إِنَّ الصَّعِيدَ الطَّيِّبَ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ بُجْدَانَ عَنْ أَبِي ذَرٍّ.

وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَامِرٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ، وَلَمْ يُسَمِّهِ.

قَالَ: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ الْفُقَهَاءِ: أَنَّ الْجُنُبَ وَالْحَائِضَ إِذَا لَمْ يَجِدَا الْمَاءَ تَيَمَّمَا وَصَلَّيَا.

وَيُرْوَى عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّهُ كَانَ لاَ يَرَى التَّيَمُّمَ لِلْجُنُبِ، وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ.

وَيُرْوَى عَنْهُ: أَنَّهُ رَجَعَ عَنْ قَوْلِهِ، فَقَالَ: يَتَيَمَّمُ إِذَا لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقَ.

92. Džunub će uzeti tejemmum ako ne mogne doći do vode

124. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Beššar i Mahmud b. Gajlan; kažu: Nama je ispričao Ebu Ahmed ez-Zubejri; kaže: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Halida el-Hazzaija[1],on od Ebu Kulabea, on od Amra b. Budždana, a on od Ebu Zerra da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Čista zemlja je muslimanu pogodna za čišćenje, čak ako ne bi deset godina našao vode, a kada je nađe neka opere svoje tijelo. Zaista je u tome dobro."**[2]

---

[1] Halid el-Hazzai je Ebu Menazil Halid b. Mehran el-Basri. Pouzdan je (*siqa*). Ubrajaju ga među ljude koji poznaju hadis.

[2] Buharija i Muslim bilježe od Imrana b. Husajna koji je kazao: **"Jednom prilikom smo putovali sa Allahovim Poslanikom,** Allah ga blagoslovio i spasio. **Klanjali smo namaz u džematu. Pošto ugleda čovjeka koji nije klanjao, Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ga upita: Šta je tebe spriječilo da klanjaš sa nama? Džunub sam reče, a nema vode. Ima zemlja, ona ti je dovoljna, reče Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio."

Ahmed b. Hanbel bilježi od Abdullaha b. Amra koji je kazao: **Došao je neki čovjek Allahovu Poslaniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **i rekao: Allahov Poslaniče! Kada čovjek putuje, a nema dovoljno vode, hoće li u tom periodu imati odnos sa svojom ženom? Hoće, reče Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio."

Ševkanija tvrdi da je postignut konsenzus među učenjacima u tome da osoba koja je džunub i žena nakon menzesa, ako ne nađu vode, mogu uzeti tejemmum i klanjati. Međutim, ukoliko bi nakon što su klanjali, a prije isteka namaskog vremena, došli do vode, morali bi se okupati i namaz ponoviti.

Mahmud, u hadisu koji on prenosi kaže: Čista zemlja je muslimanu uistinu pogodna kao sredstvo za njegovo čišćenje.

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Ebu Hurejre, Abdullaha b. Amra i Imrana b. Husajna.

Ebu Isa veli: Ovako mnogi prenose od Halida el-Hazzaija, on od Ebu Kilabe[1], on Amra b. Budždana[2], a on od Ebu Zerra.

Ovaj hadis je prenio Ejub od Ebu Kilabe, on od nekog čovjeka iz plemena Benu Amir koji ga prenosi od Ebu Zerra, ali njegovo ime nije naveo.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Stav je većine učenjaka da će džunub i žena koja izađe iz mjesečnog ciklusa, ako ne nađu vode, uzeti tejemmum i klanjati.

Prenosi se od Ibn Mesuda da je on smatrao da džunub ne može uzeti tejemmum pa makar i ne našao vode.

Također se prenosi da je on od takvog mišljenja odustao i da je (kasnije) rekao: Uzet će tejemmum, ako ne nađe vode.

Tako misle i Sufjan Sevrija, Malik, Šafija, Ahmed i Ishak.

---

1 Ebu Kilabe je Abdullah b. Zejd b. Amr (ili Amir) el-Džeremi el-Basri pouzdan i vrijedan ravija. Puno je prenosio mursel hadise. Umro je 104. god. po Hidžri

2 Amr b. Budždan el-Amiri el-Basri. Ibn Hibban i Idžli ga drže pouzdanim ravijom.

٩٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ

١٢٥ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَعَبْدَةُ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهُرُ، أَفَأَدَعُ الصَّلَاةَ؟ قَالَ: لَا، إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ، وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ، فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ وَصَلِّي.

قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ فِي حَدِيثِهِ: وَقَالَ: تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ حَتَّى يَجِيءَ ذَلِكَ الْوَقْتُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمَالِكٌ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ: أَنَّ الْمُسْتَحَاضَةَ إِذَا جَاوَزَتْ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا اغْتَسَلَتْ وَتَوَضَّأَتْ لِكُلِّ صَلَاةٍ.

93. O istihazi (krvarenju nakon završetka mjesečnog ili porođajnog ciklusa)

125. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama su ispričali Veki', Abde i Ebu Muavija, oni su prenijeli od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on od Aiše koja je kazala: Došla je Fatima kćerka Ebu Hubejša Vjerovjesniku, Allah ga blagoslovio i spasio i rekla: "**Allahov Poslaniče, ja poslije menstruacije imam i dalje krvaranje, koje ne prestaje,**

pa hoću li i dalje propuštati namaze? Ne - reče, to krvarenje je iz žile, i nije menstruacija. Kada ti počne menstruacija, nemoj klanjati sve dok ne prestane, a kada prestane, okupaj se i klanjaj."[1]

Ebu Muavija, u hadisu koji on prenosi, veli da je rekao: **"Za svaki namaz uzmi novi abdest sve dok** (menstruacija) **ne prestane."**

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen i od Ummu Seleme.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis "Došla je Fatima" jest hasenun-sahihun.

---

[1] Žena može raspoznati istihazu (krvarenje poslije menstruacije) od mestruacije na dva načina: po boji krvi ili prema svome fiziološkom bioritmu (običaju).

Krv kod menstruacije je, veli Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, više crna. Što se tiče uobičajenosti, obično svaka žena zna svoj minimum i maksimum kod mestruacije. Ako se krvarenje nastavi i poslije njezina maksimuma, još ako je boja krvi drukčija od one kod menstruacije, znat će da se radi o istihazi, te će postupiti u skladu sa upustvima sadržanim u spomenutom hadisu.

Učenjaci su složni u tome da je žena kod koje se krvarenje nastavi poslije menstruacije dužna klanjati, a razilaze se u pogledu uzimanja novog abdesta za svaki namaz.

Većina učenjaka smatra da je obavezna za svaki namaz uzeti novi abdest i da tim abdestom ne može klanjati više od jednog namaskog farda. Zato, ukoliko želi, nakon što klanja redovni namaz naklanjavati prošle namaze također mora i za svaki namaz uzeti novi abdest. Ne mora uzimati novi abdest ukoliko želi klanjati nafile.

Ebu Hanife smatra da se spomenuti hadis odnosi na namaska vremena. To, po njemu, znači da je za svako namasko vrijeme neophodno uzeti novi abdest, a da u tom namaskom vremenu pored redovnog namaza sa jednim abdestom može naklanjati koliko hoće propuštenih namaza kao i nafila.

Malik smatra da je ženi koja ima krvarenje poslije menstruacije lijepo (mustehab) za svaki namaz uzeti novi abdest, a da to nije obavezna učiniti.

Stav je mnogih učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i tabi'ina - da će se žena koja ima istihazu, kad joj prestane menstruacija, okupati i za svaki namaz uzimati novi abdest. Ovakav stav zastupaju i Sufjan Sevrija, Malik, Ibn Mubarek i Šafija.

٩٤ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْمُسْتَحَاضَةَ تَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلاةٍ

١٢٦ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ: تَدَعُ الصَّلاَةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا الَّتِي كَانَتْ تَحِيضُ فِيهَا، ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ، وَتَصُومُ وَتُصَلِّي.

١٢٧ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَخْبَرَنَا شُرَيْكٌ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ قَدْ تَفَرَّدَ بِهِ شَرِيكٌ عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ.

قَالَ: وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَقُلْتُ: عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ، جَدُّ عَدِيٍّ مَا اسْمُهُ؟ فَلَمْ يَعْرِفْ مُحَمَّدٌ اسْمَهُ. وَذَكَرْتُ لِمُحَمَّدٍ قَوْلَ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ: أَنَّ اسْمَهُ دِينَارٌ فَلَمْ يَعْبَأْ بِهِ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ: إِنِ اغْتَسَلَتْ لِكُلِّ صَلاَةٍ هُوَ أَحْوَطُ لَهَا، وَإِنْ تَوَضَّأَتْ لِكُلِّ صَلاَةٍ أَجْزَأَهَا، وَإِنْ جَمَعَتْ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ بِغُسْلٍ وَاحِدٍ أَجْزَأَهَا.

94. Žena koja ima istihazu za svaki će namaz uzimati abdest

126. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Šerik, on je prenio od Ebu Jekzana[1], on od Adija b. Sabita[2], on od svoga oca, on od djeda, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je za ženu koja poslije menstruacije ima istihazu rekao: "**Ostavljat će namaz u danima dok joj traje uobičajena mestruacija, nakon toga će se okupati i za svaki će namaz uzimati abdest, a postit će i klanjat će.**"

127. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Šerik, slično značenju prethodnog hadisa.

Ebu Isa kaže: Šerik ovaj hadis prenosi sam od Ibn Jekzana.

Tirmizija kaže: Pitao sam Muhammeda (Buhariju) u vezi sa ovim hadisom rekavši mu: Ovaj hadis prenosi Adij b. Sabit od svoga djeda, a kako mu se zvao djed? Pa mu ni Muhammed nije znao imena. Potom sam Muhammedu spomenuo mišljenje Jahje b. Meina koji kaže da se zvao Dinar, ali on na to nije obratio pažnju.

---

1 Ebu Jekzan se zvao Osman b. Umejr. Neki vele da mu je ime Kajs. Međutim, ispravno je da mu se djed zvao Kajs. Za njega Ibn Hadžer u *Takribu* kaže da je slab ravija, bio je sklon tedlisu i naginjao je šiizmu. Ahmed ga također smatra slabim ravijom. Ibn Mehdi ga u potpunosti odbacuje.

2 Adij b. Sabit el-Ensari je pouzdan ravija, jedan je od prenosilaca hadisa koji se spominju u djelima *El-Kutubus-sitte.*

Ahmed i Ishak, za ženu koja ima istihazu, kažu: Ako bi se za svaki namaz okupala bilo bi joj sigurnije, ali, ako bi za svaki namaz uzela samo abdest, to bi joj bilo dovoljno. Međutim, ukoliko bi sa jednim kupanjem spojivši, klanjala dva namaza i to bi joj bilo dozvoljeno.

٩٥ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ أَنَّهَا تَجْمَعُ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ بِغُسْلٍ وَاحِدٍ

١٢٨ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَمِّهِ عِمْرَانَ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أُمِّهِ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ قَالَتْ: كُنْتُ أُسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً شَدِيدَةً ،فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْتَفْتِيهِ وَأُخْبِرُهُ. فَوَجَدْتُهُ فِي بَيْتِ أُخْتِي زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً شَدِيدَةً، فَمَا تَأْمُرُنِي فِيهَا، قَدْ مَنَعَتْنِي الصِّيَامَ وَالصَّلَاةَ؟ قَالَ: أَنْعَتُ لَكِ الْكُرْسُفَ، فَإِنَّهُ يُذْهِبُ الدَّمَ قَالَتْ: هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: فَتَلَجَّمِي. قَالَتْ: هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ فَاتَّخِذِي ثَوْبًا. قَالَتْ: هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ إِنَّمَا أَثُجُّ ثَجًّا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَآمُرُكِ بِأَمْرَيْنِ: أَيَّهُمَا صَنَعْتِ أَجْزَأَ عَنْكِ، فَإِنْ قَوِيتِ عَلَيْهِمَا فَأَنْتِ أَعْلَمُ. فَقَالَ: إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ فَتَحَيَّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ فِي عِلْمِ اللَّهِ، ثُمَّ اغْتَسِلِي، فَإِذَا رَأَيْتِ أَنَّكِ قَدْ طَهُرْتِ وَاسْتَنْقَأْتِ، فَصَلِّي أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً، أَوْ ثَلَاثًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا، وَصُومِي وَصَلِّي، فَإِنَّ ذَلِكِ يُجْزِئُكِ، وَكَذَلِكِ فَافْعَلِي، كَمَا تَحِيضُ النِّسَاءُ وَكَمَا يَطْهُرْنَ لِمِيقَاتِ حَيْضِهِنَّ وَطُهْرِهِنَّ، فَإِنْ قَوِيتِ عَلَى أَنْ تُؤَخِّرِي الظُّهْرَ وَتُعَجِّلِي الْعَصْرَ ثُمَّ تَغْتَسِلِينَ حِينَ تَطْهُرِينَ وَتُصَلِّينَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ

جَمِيعًا، ثُمَّ تُؤَخِّرِينَ الْمَغْرِبَ وَتُعَجِّلِينَ الْعِشَاءَ، ثُمَّ تَغْتَسِلِينَ وَتَجْمَعِينَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فَافْعَلِي، وَتَغْتَسِلِينَ مَعَ الصُّبْحِ وَتُصَلِّينَ، وَكَذَلِكَ فَافْعَلِي، وَصُومِي إِنْ قَوِيتِ عَلَى ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ أَعْجَبُ الْأَمْرَيْنِ إِلَيَّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَرَوَاهُ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ وَابْنُ جُرَيْجٍ وَشَرِيكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَمِّهِ عِمْرَانَ عَنْ أُمِّهِ حَمْنَةَ، إِلاَّ أَنَّ ابْنَ جُرَيجٍ يَقُولُ: عُمَرُ بْنُ طَلْحَةَ، وَالصَّحِيحُ ،عِمْرَانُ بْنُ طَلْحَةَ.

قَالَ: وَسَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ: هُوَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهَكَذَا قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: هُوَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ: إِذَا كَانَتْ تَعْرِفُ حَيْضَهَا بِإِقْبَالِ الدَّمِ وَإِدْبَارِهِ، وَإِقْبَالُهُ أَنْ يَكُونَ أَسْوَدَ، وَإِدْبَارُهُ أَنْ يَتَغَيَّرَ إِلَى الصُّفْرَةِ: فَالْحُكْمُ لَهَا عَلَى حَدِيثِ فَاطِمَةَ بِنْتِ أَبِي حُبَيْشٍ. وَإِنْ كَانَتِ الْمُسْتَحَاضَةُ لَهَا أَيَّامٌ مَعْرُوفَةٌ قَبْلَ أَنْ تُسْتَحَاضَ: فَإِنَّهَا تَدَعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ وَتُصَلِّي، وَإِذَا اسْتَمَرَّ بِهَا الدَّمُ وَلَمْ يَكُنْ لَهَا أَيَّامٌ مَعْرُوفَةٌ وَلَمْ تَعْرِفِ الْحَيْضَ بِإِقْبَالِ الدَّمِ وَإِدْبَارِهِ: فَالْحُكْمُ لَهَا عَلَى حَدِيثِ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ.

وَكَذَلِكَ قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ: الْمُسْتَحَاضَةُ إِذَا اسْتَمَرَّ بِهَا الدَّمُ فِي أَوَّلِ مَا رَأَتْ فَدَامَتْ عَلَى ذَلِكَ، فَإِنَّهَا تَدَعُ الصَّلَاةَ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا فَإِذَا طَهُرَتْ فِي خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا أَوْ قَبْلَ ذَلِكَ: فَإِنَّهَا أَيَّامُ حَيْضٍ، فَإِذَا رَأَتِ الدَّمَ أَكْثَرَ مِنْ خَمْسَةَ

عَشَرَ يَوْمٍ: فَإِنَّهَا تَقْضِي صَلاَةَ أَرْبَعَةَ عَشَرَ يَوْمًا، ثُمَّ تَدَعُ الصَّلاَةَ بَعْدَ ذَلِكَ أَقَلَّ مَا تَحِيضُ النِّسَاءُ، وَهُوَ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي أَقَلِّ الْحَيْضِ وَأَكْثَرِهِ: فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَقَلُّ الْحَيْضِ ثَلاَثَةٌ، وَأَكْثَرُهُ عَشَرَةٌ.

وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَأَهْلِ الْكُوفَةِ، وَبِهِ يَأْخُذُ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَرُوِيَ عَنْهُ خِلاَفُ هَذَا.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ، مِنْهُمْ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ: أَقَلُّ الْحَيْضِ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَأَكْثَرُهُ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا.

وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ وَالْأَوْزَاعِيِّ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ وَأَبِي عُبَيْدٍ.

95. Žena koja ima istihazu može sastaviti dva namaza jednim kupanjem

128. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Ebu Amir el-Akadijj[1]; kaže: Nama je ispričao Zuhejr b. Muhammed. On je prenio od Abdullaha b. Muhammeda b. Akila, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Talhe[2], on od svog amidže Imrana b. Talhe, a on od svoje

---

1 Ebu Amir el-Akadijj se zove Abdul-Melik b. Amr el-Kajsi el-Basri. Pouzdan je ravija. Od njega su hadisi preneseni u *El-Kutubus-sitte.* Nesaija za njega također kaže da je pouzdan i siguran. Umro je 204. godine po Hidžri.

2 Ibrahim b. Muhammed b. Talha et-Tejmi el-Medeni je pouzdan ravija zvali su ga Kurejšijski lav.

majke Hamne, kćerke Džahšove[1], koja je kazala: "Često sam puno krvarila poslije menstruacije pa sam otišla Vjerovjesniku, Allah ga blagoslovio i spasio, da ga obavijestim i upitam šta mi je činiti. Našla sam ga u kući moje sestre Zejnebe binti Džahš. Rekla sam: Allahov Poslaniče, ja veoma često i puno krvarim poslije menstruacije. Šta mi naređuješ (u toj situaciji) da činim? To me sprječava da klanjam i postim. Preporučujem ti da staviš pamučni uložak i to će zaustaviti krvarenje, reče on. Radi se o puno većem krvarenju da bi time bilo zaustavljeno, kaza ona. Onda stavi krpu, reče on. Puno je veće krvarenje, pa se ne može ni time zaustaviti - reče ona. Stavi onda odjeću ispod krpe, reče on. A ona će ponovo, daleko je to više, to hukom teče. Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, tada reče: Naređujem ti dvije stvari, koju god od njih dvije budeš radila, bit će ti dovoljno, a ti najbolje znaš možeš li ih obje činiti. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, tada reče: To ti je šejtanski udar, šest ili sedam dana - takav je Allahov propis, računaj menstruacijom, zatim se okupaj, pa kad se okupaš i opereš (tijelo), klanjaj dvadeset i četiri ili dvadeset i tri dana i noći. Posti i klanjaj, to ti je dovoljno, tako radi. Smatraj menstruacijom period koliko traje menstruacija kod drugih žena, a čistom period koliko su čiste ostale žene. Ukoliko ti je zgodnije, ostavi podne do pred kraj namaskoga vremena, pa se okupaj,

---

[1] Hamna binti Džahš je sestra Zejnebe binti Džahš, supruge Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, a ona je supruga ashaba Talhe b. Abdullaha.

očisti i klanjaj podne i ikindiju (jednim kupanjem). **Potom ostavi akšam do pred kraj namaskog vremena, pa se okupaj i o.čisti i klanjaj akšam i jaciju** (jednim kupanjem), **a potom se pred sabah okupaj i klanjaj sabah**. **Tako čini, a klanjaj i posti ako možeš. Zatim Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **reče: Ovo drugo je, po meni, lakše."**[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Prenose ga Ubejdullah b. Amr er-Rekij, Ibn Džurejdž i Šerik od Abdullaha b. Muhammeda b. Akila, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Talhe, on od svoga amidže Imrana, a on od svoje majke Hamne, s tim što Ibn Džurejdž kaže: "Omer b. Talha", a ispravno je Imran b. Talha.

Tirmizija kaže: Pitao sam Muhammeda (Buhariju) o ovom hadisu pa je kazao da je hasenun-sahihun, također, Ahmed b. Hanbel, kaže da je ovaj hadis hasenun-sahihun.

Ahmed i Ishak, za ženu koja ima istihazu, kažu: Ukoliko poznaje svoju menstruaciju po njenom početku i završetku, po

---

1 Prva stvar koju je po nekima Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, naredio Hamni jeste da se za svaki namaz okupa. Neki vele da joj je za svaki namaz naredio uzimanje novog abdesta.

Druga stvar je da spaja po dva namaza te da po dva namaza klanja sa jednim kupanjem, a sabahski namaz sa jednim.

Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ženama koje imaju istihazu, a nisu u stanju razlikovati menstruaciju od istihaze objasnio je kako će postupiti. Prvih šest, odnosno sedam dana, shodno njihovu fiziološkom običaju, smatrat će menstruacijom i u tom periodu neće klanjati niti će postiti, a preostala dvadeset i tri dana ako im menstruacija obično traje sedam, a dvadeset i četiri, ako im menstruacija traje šest dana, će smatrati istihazom, pod prespostavkom da joj krvarenje traje cijeli mjesec. U tom periodu će postupati kao da su i čiste: postit će i klanjat će i sve će druge obaveze redovno obavljati.

početku kad je krv više crna i završetku kad okrene na žuto, postupit će prema hadisu Fatime binti Ebu Hubejš, a ako joj je poznato koliko joj menstruacija obično vremenski trajala prije nastupa istihaze, ostavljat će namaz onoliko dana koliko joj po običaju traje menstruacija, potom će se okupati i (nastaviti) klanjati, s tim što će za svaki namaz uzimati novi abdest. Međutim, ako joj nije poznat period trajanja menstruacije, niti je može prepoznati po njezinu početku i završetku, a krvarenje joj nije prestalo, postupit će po hadisu Hamne binti Džahš. Ovako smatra i Ebu Ubejd.

Šafija veli: Osoba koja je sklona istihazi kada ugleda krv, ako krvarenje potraje, ostavljat će namaz petnaest dana i ako petnaesti dan ili prije toga prestane, smatrat će to menstruacijom. Međutim, ako krvarenje potraje više od petnaest dana, u tom slučaju će naklanjati namaze koji su joj prošli u periodu od četrnaest dana, a neće ih naklanjavati u periodu koji se računa minimumom kod menstruacije, a to jedan dan i noć.

Ebu Isa kaže: Učenjaci su se razišli u pogledu minimuma i maksimuma trajanja menstruacije. Neki vele minimum je tri, a maksimum deset dana. To mišljenje zastupaju: Sufjan Sevrija i učenjaci iz Kufe, a njega se drži i Ibn Mubarek. Međutim, od njega je prenesen i drukčiji stav.

Neki, među kojima je i Ata b. Ebu Rebbah, kažu: minimum je dan i noć, a maksimum petnaest dana. Ovo je mišljenje i Malika, Evzaije, Šafije, Ahmeda, Ishaka i Ebu Ubejda.

٩٦ بَاب مَا جَاءَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ أَنَّهَا تَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ

١٢٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتِ: اسْتَفْتَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ ابْنَةُ جَحْشٍ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلاَ أَطْهُرُ، أَفَأَدَعُ الصَّلاَةَ؟ فَقَالَ: لاَ، إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ، فَاغْتَسِلِي ثُمَّ صَلِّي. فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلاَةٍ.

قَالَ قُتَيْبَةُ: قَالَ اللَّيْثُ: لَمْ يَذْكُرِ ابْنُ شِهَابٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ أُمَّ حَبِيبَةَ أَنْ تَغْتَسِلَ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ، وَلَكِنَّهُ شَيْءٌ فَعَلَتْهُ هِيَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَيُرْوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتِ: اسْتَفْتَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ بِنْتُ جَحْشٍ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَقَدْ قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: الْمُسْتَحَاضَةُ تَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ،

وَرَوَى الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ وَعَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ.

96. Žena koja ima istihazu će se okupati za svaki namaz

129. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Urvea, a on od Aiše koja je kazala: Ummu Habiba, Džahšova[1] kćerka, je upitala

---

[1] Ummu Habiba, kćerka Džahšova, druga je sestra Zejnebe binti Džahš, supruge Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Džahš je imao tri kćerke: Zejnebu, Hamnu i Ummu Habibu. Ova posljednja je bila udata za Abdur-Rahmana b. Avfa. Sve tri su bile sklone istihazi. Učenjaci navode da

Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, rekavši: "Ja **krvarim poslije menstruacije i krvarenje mi ne prestaje, pa hoću li propuštati namaze? Ne reče: To krvarenje je iz žile. Poslije menstruacije se okupaj i klanjaj. I ona se pred svaki namaz kupala."**[1]

Kutejbe veli da je Lejs kazao: Ibn Šihab nije spomenuo da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, naredio Ummu Habibi da se prije svakog namaza okupa, ali je (ona) tako radila.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenesen od Zuhrija, on od Amrea, a on od Aiše, koja je kazala: "Ummu Habiba je pitala Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio."

Neki učenjaci kažu: Žena koja ima istihazu za svaki će se namaz okupati.

Evzaija je prenio od Zuhrija, on od Urvea, a on od Aiše.

---

[1] Nevevi u komentaru Muslimova *Sahiha* kaže: Žena koja ima istihazu nije dužna da se kupa za svaki namaz niti za svako namasko vrijeme. Dužna je da se okupa samo kada joj se završi menstruacija. Ovo je stav većine učenjaka. Nijedan hadis u kome stoji da se je žena koja ima istihazu dužna okupati za svaki namaz nije pouzdan. Ono što je pouzdano od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, jesu njegove riječi: "**Kad ti nastupi menstruacija, nemoj klanjati, a kada se završi, okupaj se i klanjaj!**"

Neki kažu da se u hadisima u kojima se spominje kupanje pred svaki namaz ukazuje na ono što je lijepo (mustehab), a ne znači da je kupanje za svaki namaz obavezno.

٩٧ بَاب مَا جَاءَ فِي الْحَائِضِ أَنَّهَا لاَ تَقْضِي الصَّلاَةَ

١٣٠ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلاَبَةَ عَنْ مُعَاذَةَ: أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَتَقْضِي إِحْدَانَا صَلاَتَهَا أَيَّامَ مَحِيضِهَا؟ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ؟ قَدْ كَانَتْ إِحْدَانَا تَحِيضُ فَلاَ تُؤْمَرُ بِقَضَاءٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ: أَنَّ الْحَائِضَ لاَ تَقْضِي الصَّلاَةَ.

وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ الْفُقَهَاءِ، لاَ اخْتِلاَفَ بَيْنَهُمْ فِي أَنَّ الْحَائِضَ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلاَ تَقْضِي الصَّلاَةَ.

97. Žena neće naklanjavati namaze koje je propustila za vrijeme menstruacije

130. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Zejd, on je prenio od Ejuba, on od Ebu Kilabe, a on od Muaze:[1] "**Da je neka žena upitala Aišu rekavši: Hoće li neka od nas naklanjavati namaze** (propuštene) **za vrijeme menstruacije? Da ti nisi harurija?**[2] **Mi bismo imale**

---

[1] Muaza, kćerka Abdullaha el-Adevija, pripada tabi'inima. Ubrajaju je među najbolje poznavaoce fikha u generaciji tabi'ina. Pouzdana je kao ravija, spada u treću generaciju ravija.

[2] Harura je mjesto u Iraku dvije milje udaljeno od Kufe. Iz tog mjesta su potekle prve haridžije koji su ustali protiv Alije. Haridžije, kojih ima više frakcija, vjeruju samo u Kur'an, a hadis Allahova Poslanika apriori odbacuju. Osim toga, neke haridžije smatraju da je žena obavezna naklanjati namaze

menstruaciju i nije nam naređivano da naklanjavamo propušteno."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Od Aiše je preneseno na više načina; da žena neće naklanjavati namaze koje je propustila za vrijeme menstruacije.

A stav je i svih fikskih učenjaka da je žena dužna napostiti dane ramazana koje je propustila za vrijeme menstruacije, a nije dužna naklanjavati namaze.

٩٨ بَاب مَا جَاءَ فِي الْجُنُبِ وَالْحَائِضِ أَنَّهُمَا لاَ يَقْرَأَانِ الْقُرْآنَ

١٣١ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ وَالْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ قَالاَ: حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ تَقْرَإِ الْحَائِضُ، وَلاَ الْجُنُبُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ إِسْمَعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لاَ تَقْرَإِ الْجُنُبُ وَلاَ الْحَائِضُ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ، مِثْلِ: سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ

---

koje je propustila za vrijeme menstruacije. Radi toga je Aiša ovu ženu pitala: "da ti nisi harurija", dakle, da ne pripadaš haridžijama, koje smatraju da je žena dužna naklanjavati namaze koje je propustila u vrijeme menstruacije?

وَإِسْحَقَ قَالُوا: لاَ تَقْرَأِ الْحَائِضُ وَلاَ الْجُنُبُ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا إِلاَّ طَرَفَ الآيَةِ وَالْحَرْفَ وَنَحْوَ ذَلِكَ، وَرَخَّصُوا لِلْجُنُبِ وَالْحَائِضِ فِي التَّسْبِيحِ وَالتَّهْلِيلِ. قَالَ: و سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ يَقُولُ: إِنَّ إِسْمَعِيلَ بْنَ عَيَّاشٍ يَرْوِي عَنْ أَهْلِ الْحِجَازِ وَأَهْلِ الْعِرَاقِ أَحَادِيثَ مَنَاكِيرَ. كَأَنَّهُ ضَعَّفَ رِوَايَتَهُ عَنْهُمْ فِيمَا يَنْفَرِدُ بِهِ. وَقَالَ: إِنَّمَا حَدِيثُ إِسْمَعِيلَ بْنَ عَيَّاشٍ عَنْ أَهْلِ الشَّأْمِ.

و قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: إِسْمَعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ أَصْلَحُ مِنْ بَقِيٍّ، وَلِبَقِيَّةَ أَحَادِيثُ مَنَاكِيرُ عَنِ الثِّقَاتِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ ذَلِكَ.

98. Džunub i žena, dok ima menstruaciju, neće učiti Kur'an

131. ISPRIČALI SU NAM Alija b. Hudžr i Hasan b. Arefe[1] kažu: Nama je ispričao Ismail b. Ajjaš,[2] on je prenio od Musa'a b. Ukbea, on od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od

---

1 Hasan b. Arefe b. Jezid el-Abdi Ebu Ali el-Bagdadi je dosta iskren ravija. Pripada desetoj generaciji. Umro je 257. godine po Hidžri, a živio je preko stotinu godina. Ibn Mein i Ebu Hatim ga također ocjenjuju pouzdanim.

2 Ismail b. Ajjaš b. Selim el-Unsi Ebu Utbe el-Humusi je iskren. Ahmed b. Hanbel, Ibn Mein i Buharija ga smatraju pouzdanim ravijom. Međutim, slabi su mu hadisi koje prenosi od stanovnika Šama, a pouzdani su oni koje prenosi od stanovnoka Hidžaza. Umro je 181. godine po Hidžri.

Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: **"Neka žena koja ima menstruaciju i džunub ne uče ništa iz Kur'ana!"**[1]

Tirmizija veli: Na ovu temu hadis je prenesen i od Alije.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis nam nije poznat osim preko Ismaila b. Ajjaša, od Musa b. Ukbea, od Nafia, od Ibn Omera od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Neka žena koja ima menstruaciju i džunub ne uče** (Kur'an)."

---

[1] Islamski učenjaci se slažu u tome da je ženi, dok je u mjesečnom ciklusu, i džunubu, zabranjeno prihvatati Kur'an, a razilaze se u tome je li im dozvoljeno nešto iz Kur'ana učiti napamet?

Većina učenjaka smatra da im je, dok su u takvom stanju, zabranjeno i prihvatati i učiti Kur'an napamet, pa makar se radilo o samo jednom ajetu. Međutim, učenje manje od cijelog ajeta ili izgovor samih harfova oni dozvoljavaju. Svoje mišljenje oni temelje na slijedećem hadisu koji je zabilježen u četiri *Sunena*, a u kome stoji: "**Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nije ništa drugo sprječavalo da uči Kur'an osim kada bi bio džunub.**"

Buharija smatra da je osobi koja je džunub i ženi pod menstruacijom dozvoljeno učiti Kur'an napamet, a zabranjeno im ga je prihvatati. Svoj stav on temelji na hadisima: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je spominjao Allaha u svim situacijama.**" I: **"Vjerovjesnik je Aiši koja je u vrijeme hadža imala menstruaciju, dozvolio da obavlja sve što obavljaju i druge hadžije, osim tavafa oko Kabe"**. U obrede hadža spada i spominjanje i veličanje Uzvišenog Allaha. Osim toga, Buharija smatra da su svi hadisi u kojima se zabranjuje učenje Kur'ana napamet slabi (daif).

Sljedbenici prvog mišljenja smatraju da nije isto spominjanje Allaha (dž.š.). i učenje Kur'ana. Po njima ni Buharija za svoj stav nema valjanog argumenta koji bi oborio mnogobrojne hadise, pa makar oni bili i slabi.

Većina učenjaka iz generacije ashaba-Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, tabi'ina i onih poslije njih kao što su: Sufjan Sevrija, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak kažu: Žena pod menzesom i džunub neće učiti ništa iz Kur'ana, osim dio ajeta, harf i slično tome, a dozvoljavaju da mogu učiti tespih i *La ilahe illellah*.

Tirmizija veli: Čuo sam Muhammeda b. Ismaila kada kaže: Ismail b. Ajjaš je prenosio munker-hadise od stanovnika Hidžaza i Iraka. Kao da on smatra slabim hadise koje je on sam od njih prenio. Veli: A pouzdani su oni hadisi koje Ismail b. Ajjaš prenosi od stanovnika Šama.

Ahmed b. Hanbel kaže: Ismail b. Ajjaš je bolji od ostalih, a i ostali prenose munker-hadise i to od daleko pouzdanijih ravija.

Ebu Isa kaže: Ispričao mi je Ahmed b. Hasan koji veli: Čuo sam Ahmed b. Hanbela kada je to kazao.

٩٩ بَاب مَا جَاءَ فِي مُبَاشَرَةِ الْحَائِضِ

١٣٢ حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا حِضْتُ يَأْمُرُنِي أَنْ أَتَّزِرَ، ثُمَّ يُبَاشِرُنِي.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَمَيْمُونَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ، وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

99. O milovanju žene dok ima menstruaciju

132. ISPRIČAO NAM JE Bundar; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi, on je prenio od Sufjana, on od Mensura, on od Ibrahima, on od Esveda, a on od Aiše koja je kazala: "**Kada bih bila u menzesu Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi od mene tražio da preko tijela stavim čaršaf, a onda bi me milovao**"[1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ummu Seleme i Mejmune.

Ebu Isa veli: Aišin hadis je hasenun-sahihun.

Takav je stav i mnogih učenjaka iz generacije ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i tabi'ina. Tako misle i Šafija, Ahmed i Ishak.

---

[1] Ebu Hanife, Malik i Šafija smatraju da je čovjeku dopušteno da miluje i igra se sa svojom ženom kada je pod menzesom. Dopušteno mu je da sa njom čini sve osim polnog odnosa, pod uslovom da je nečim prekrivena od pasa do koljena. Jusuf i Muhammed ovo ne uslovljavaju. Po njima čovjek može sa ženom, dok je pod menzesom, činiti sve osim polnog odnosa koji mu je, dok je ona u takvom stanju, haram. Oni ne uslovljavaju da bude prekrivena od pasa do koljena.

Muaz b. Džebel je jednom prilikom upitao Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, rekavši: "**Allahov Poslaniče, šta je meni dozvoljeno raditi sa ženom dok je ona pod menzesom? Sve osim polnog odnosa, reče Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio.**" (Ebu Davud)

U Muslimovu *Sahihu* je zabilježen hadis u kome stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Sa suprugama, dok imaju menstruaciju, možete činiti sve osim polnog odnosa.**"

Prekrivanje polnog organa, ili tijela od pasa do koljena kod žene, je samo iz opreza. Vjerovatno nikakav drugi razlog za to ne postoji.

١٠٠ بَاب مَا جَاءَ فِي مُوَاكَلَةِ الْحَائِضِ وَسُؤْرِهَا

١٣٣ حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ الْعَنْبَرِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالاَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ حَرَامِ بْنِ مُعَاوِيَةَ بن حكيم عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مُوَاكَلَةِ الْحَائِضِ، فَقَالَ وَاكِلْهَا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأَنَس.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَمْ يَرَوْا بِمُوَاكَلَةِ الْحَائِضِ بَأْسًا.

وَاخْتَلَفُوا فِي فَضْلِ وَضُوئِهَا: فَرَخَّصَ فِي ذَلِكَ بَعْضُهُمْ، وَكَرِهَ بَعْضُهُمْ فَضْلَ طَهُورِهَا.

100. O jedenju sa ženom koja ima menstruciju i ostatku iza nje

133. ISPRIČALI SU NAM Abbas el-Anberi[1] i Muhammed b. Abdul- A'la[2]; kažu: Nama je ispričao Abdur-Rahman b.

1 Abbasu el-Anberiju je puno ime Ebu Fadl Abbas b. Abdul-Azim b. Ismail el-Anberi el-Basri. Ocijenjen je kao pouzdan (*sikatun-hafiz*). Pripada jedanaestoj generaciji ravija. Od njega je hadise zbiježio Buharija. Umro je 246. godine po Hidžri.

2 Muhammed b. Abdul-A'la es-San'ani el-Basri je pouzdan. Pripada desetoj generaciji. Umro je 254. po Hidźri.

Mehdi; kaže: Nama je ispričao Muavija b. Salih, on je prenio od Ala'a b. Harisa, on od Harama b. Muavije b. Hakema, on od svog amidže Abdullaha b. Seida koji je kazao: "**Upitao sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **o jedenju sa ženom koja ima menstruaciju, pa je rekao**: **Jedi s njom."**[1]

Na ovu temu su hadisi zabilježeni još i od Aiše i Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Seida je hasenun-garibun.

Općenit je stav učenjaka da ne smeta jesti sa ženom koja ima menstruaciju, a razišli su se u pogledu vode koja pretekne iza nje poslije kupanja. Neki kažu da se može upotrijebiti, dok to drugi smatraju mekruhom.

١٠١ بَاب مَا جَاءَ فِي الْحَائِضِ تَتَنَاوَلُ الشَّيْءَ مِنَ الْمَسْجِدِ

١٣٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُبَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَتْ لِي عَائِشَةُ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَاوِلِينِي الْخُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ. قَالَتْ: قُلْتُ إِنِّي حَائِضٌ. قَالَ إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ فِي يَدِكِ.

---

[1] Muslim i Nesaija od Aiše bilježe slijedeći hadis: "**Ja bih u momentu kada imam menstruaciju jela ostatke mesa sa kosti, zatim bih kost dala Allahovu Poslaniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **pa bi on stavio svoja usta na mjesto gdje su bila moja. Napila bih se vode, pa bih njemu dodala posudu i on bi stavio svoja usta na mjesto gdje su bila moja."**

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ، لاَ نَعْلَمُ بَيْنَهُمْ اخْتِلاَفًا فِي ذَلِكَ: بِأَنْ لاَ بَأْسَ أَنْ تَتَنَاوَلَ الْحَائِضُ شَيْئًا مِنَ الْمَسْجِدِ.

101. O ženi koja, dok je pod menstruacijom, dohvaća nešto iz džamije

134. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ubejde b. Humejd[1], on je prenio od A'meša, on od Sabita b. Ubejda[2], a on od Kasima b. Muhammeda koji je kazao: Aiša mi je je kazala da joj je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, jednom prilikom rekao: **"Dodaj mi iz džamije sedžadu! Imam menstruaciju, rekla sam. A on joj reče: Pa nije ti menstruacija u ruci."**[3]

---

1 Ubejde b. Humejd je više poznat kao Ubejde el-Huzai, ili Ubejde et-Tejmi. Iskren je, a slovi kao veliki poznavalac arapske gramatike. Hazredži za njega kaže da je pouzdan. Umro je 190. godine po Hidžri.

2 Sabit b. Ubejd el-Ensari el-Kufi je pouzdan ravija. Tako ga ocjenjuju Ahmed b. Hanbel i Jahja b. Mein.

3 Općenito je mišljenje uleme da je ženi koja ima menstruaciju haram ulaziti u džamiju. Međutim nije joj haram da nešto dohvaća iz džamije ako, to može učiniti rukom bez ulaska. Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, najvjerovatnije je od Aiše tražio da ona sedžadu dohvati sa vrata, pošto se zna da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, imao vrata iz kuće izravno u džamiju.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Omera i Ebi Hurejre.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.

Stav je većine islamskih učenjaka da žena kada je pod menstruacijom, može bilo šta dodati iz džamije i nije nam poznato da neko o tome drukčije misli.

١٠٢ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ إِتْيَانِ الْحَائِضِ

١٣٥ حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَبَهْزُ بْنُ أَسَدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ حَكِيمٍ الْأَثْرَمِ عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الهُجَيْمِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَتَى حَائِضًا أو امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا أَوْ كَاهِنًا، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: لاَ نَعْرِفُ هَذَا الْحَدِيثَ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ حَكِيمٍ الْأَثْرَمِ عَنْ أَبِي تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

وَإِنَّمَا مَعْنَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ عَلَى التَّغْلِيظِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَتَى حَائِضًا فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِينَار.

فَلَوْ كَانَ إِتْيَانُ الْحَائِضِ كُفْرًا لَمْ يُؤْمَرْ فِيهِ بِالْكَفَّارَةِ.

وَضَعَّفَ مُحَمَّدٌ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ قِبَلِ إِسْنَادِهِ.

وَأَبُو تَمِيمَةَ الْهُجَيْمِيِّ اسْمُهُ طَرِيفُ بْنُ مُجَالِدٍ.

102. Grijeh je općiti sa ženom dok ima menstruaciju

135. ISPRIČAO NAM JE Bundar[1]; kaže: Nama su ispričali Jahja b. Seid, Abdur-Rahman b. Mehdi i Behz b. Esed[2]; kažu: Nama je ispričao Hammad b. Seleme, on je prenio od Hakima el-Esrema[3], on od Ebu Temime el-Hudžejmija,[4] on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Ko polno opći sa ženom dok je pod menstruacijom, ili ko opći sa ženom u stražnjicu, ili ko ode gataru, zanijekao je ono što je objavljeno Muhammedu,** Allah ga blagoslovio i spasio"[5]

Ebu Isa kaže: Nije nam ovaj hadis poznat osim preko Hakima el-Esrema, od Ebu Temime el-Hudžejmija, od Ebu Hurejre.

---

1 Bundar, to je nadimak, a ime mu je Muhammed b. Beššar.

2 Behz b. Esed je Ebu Esved el-Basri, pouzdan je i siguran. Umro je 200. godine po Hidžri.

3 Hakima el-Esrema el-Basrija Ibn Hadžer el-Askalani smatra blagim u hadisu, dok Hazredži za njega kaže da nije loš.

4 Ebu Temimi el-Hudžejmiju je ime Turejf b. Mudžalid el-Basri. Kao ravija je pouzdan. Pripada trećoj generaciji, a umro je 97. godine po Hidžri.

5 Tirmizija smatra da navedeni hadis ukazuje na gnusnost radnji koje su u njemu spomenute, a koje spadaju u velike grijehe. Po njegovu mišljenju, one ne izvode iz vjere, osim ako bi ih neko činio s uvjerenjem da su one dozvoljene. Kao dokaz svom mišljenju, Tirmizija je spomenuo hadis u kome stoji: **"Ko polno opći sa ženom dok je pod menzesom, neka podijeli dinar na ime sadake."** On kaže, da spomenuti čin izvodi iz vjere ne bi bio dopušten otkup. Osim toga, on ističe da je Muhammed (Buharija) tematski hadis ocijenio slabim.

Ulema ovo značenje tumači u smislu strogoće.

Preneseno je od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: "Ko polno opći sa ženom dok je pod menzesom, neka podijeli dinar na ime sadake."

Da se polno općenje sa ženom dok je pod menzesom tretira kao nevjerstvo ne bi bio naređen kefaret.

Muhammed (Buharija) ovaj hadis smatra slabim sa stanovišta njegova seneda.

Ebu Temime el-Hudžejmi se zove Turej.

١٠٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الْكَفَّارَةِ فِي ذَلِكَ

١٣٦ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ عَنْ خُصَيْفٍ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فِي الرَّجُلِ يَقَعُ عَلَى امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ، قَالَ: يَتَصَدَّقُ بِنِصْفِ دِينَارٍ.

١٣٧ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى عَنْ أَبِي حَمْزَةَ السُّكَّرِيِّ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا كَانَ دَمًا أَحْمَرَ فَدِينَارٌ، وَإِذَا كَانَ دَمًا أَصْفَرَ فَنِصْفُ دِينَارٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ الْكَفَّارَةِ فِي إِتْيَانِ الْحَائِضِ قَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مَوْقُوفًا وَمَرْفُوعًا.

وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: يَسْتَغْفِرُ رَبَّهُ، وَلَا كَفَّارَةَ عَلَيْهِ.

وَقَدْ رُوِيَ نَحْوُ قَوْلِ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ بَعْضِ التَّابِعِينَ، مِنْهُمْ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ وَإِبْرَاهِيمُ النَّخَعِيُّ. وَهُوَ قَوْلُ عَامَّةِ عُلَمَاءِ الْأَمْصَارِ.

103. Iskupljenje (kefaret) za to

136. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Šerik, on je prenio od Husajfa,[1] on od Miksema, on od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao za čovjeka koji je polno općio sa ženom dok je bila pod menzesom: "**Neka na ime sadake podijeli pola dinara.**"[2]

137. ISPRIČAO NAM JE Husejn b. Hurejs; kaže: Nas je obavijestio Fadl b. Musa, on je prenio od Ebu Hamze es-Sukerija, on od Abdul- Kerima[3], on od Miksema, on od Ibn

---

[1] Husajf b. Abdur-Rahman e-Džezeri je iskren ravija, ali je loše pamtio. Ahmed b. Hanbel ga smatra slabim, dok Ibn Mein i Ebu Zur'a za njega kažu da je pouzdan.

[2] Na temelju tematskih hadisa neki su učenjaci zauzeli stav da je onome koji polno opći sa ženom dok je pod menstruacijom obavezan otkup (*kefaret*).

Međutim, stav je većine da nije obavezan otkupu nego je dužan učiniti pokajanje i zatražiti oprost za takav grijeh. Oni smatraju da su hadisi Ibn Abbasa mursel i mevkuf i kao takvi ne mogu biti valjani argumenti.

Ebu Hanife smatra da je polno općenje sa ženom dok je pod menstruacijom haram i da je za počinjeni haram samo potrebna tevba (pokajanje).

[3] Abdul-Kerim je u stvari Ibn Malik el-Džezeri, pripada šestoj generaciji. Pouzdan je i veoma precizan ravija.

Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Ukoliko krv bude crvena, onda jedan dinar, a ukoliko bude žuta onda pola dinara."**

Ebu Isa kaže: Hadis o kefaretu za onog ko opći sa ženom dok je pod menzesom, je od Ibn Abbasa prenesen i kao merfu' (sa senedom izravno od Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, i kao mevkuf (sa senedom koji ne ide dalje od njega).

To je i stav nekih učenjaka. Tako misle Ahmed i Ishak.

Ibn Mubarek smatra da nema kefareta nego da je za takav grijeh potrebno učiniti tevbu (pokajanje) i zatražiti oprost od Gospodara.

Sličan Ibn Mubarekovu stavu je i stav nekih tabi'ina kao što su: Seid b. Džubejr, Ibrahim Nehai, a to je stav i većine uleme.

١٠٤ بَاب مَا جَاءَ فِي غَسْلِ دَمِ الْحَيْضِ مِنَ الثَّوْبِ

١٣٨ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ: أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الثَّوْبِ يُصِيبُهُ الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حُتِّيهِ، ثُمَّ اقْرُصِيهِ بِالْمَاءِ، ثُمَّ رُشِّيهِ، وَصَلِّي فِيهِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَسْمَاءَ فِي غَسْلِ الدَّمِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الدَّمِ يَكُونُ عَلَى الثَّوْبِ فَيُصَلِّي فِيهِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهُ.

قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ : إِذَا كَانَ الدَّمُ مِقْدَارَ الدِّرْهَمِ فَلَمْ يَغْسِلْهُ وَصَلَّى فِيهِ أَعَادَ الصَّلاَةَ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ : إِذَا كَانَ الدَّمُ أَكْثَرَ مِنْ قَدْرِ الدِّرْهَمِ أَعَادَ الصَّلاَةَ ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ.

وَلَمْ يُوجِبْ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ عَلَيْهِ الْإِعَادَةَ وَإِنْ كَانَ أَكْثَرَ مِنْ قَدْرِ الدِّرْهَمِ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ : يَجِبُ عَلَيْهِ الْغَسْلُ وَإِنْ كَانَ أَقَلَّ مِنْ قَدْرِ الدِّرْهَمِ وَشَدَّدَ فِي ذَلِكَ.

104. Pranje krvi od menzesa sa odjeće

138. ISPRIČAO NAM JE Ibn Ebu Omer; kaže: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Hišama b. Urvea, on od Fatime binti Munzir, a ona od Esme binti Ebu Bekr: Neka žena je upitala Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, o odjeći koja se uprlja krvlju od menzesa, pa je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Istari je, a zatim je u vodi istrljaj, pa to saperi i klanjaj u njoj.**"[1]

---

[1] Ibn Vehb smatra da je ovdje nužno razlikovati krv menzesa od ostalih vrsta krvi. Po njemu, ako se radi o krvi menzesa, bez obzira da li bila u manjoj ili većoj količini, mora se oprati da bi se moglo u takvoj odjeći klanjati. Dokaz tome je tematski hadis koji je prenesen od Esme, kćerke Ebu Bekrove, u kome stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, naredio ženi (koja ga je pitala o odjeći koja je uprljana krvlju

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre i Ummu Kajse, Mihsanove kćerke.

Ebu Isa kaže: Esmin hadis o ispiranju krvi je po stepenu hasenun- sahihun.

Sporno je među islamskim učenjacima da li osoba koja je klanjala u krvavoj odjeći, prije nego ju je oprala, mora obnoviti namaz ili ne.

Neki učenjaci iz generacije tabi'ina vele: Ako je na odjeći bilo krvi koliko zauzima jedan dirhem, a klanjala je (prije nego ju je saprala), obnovit će namaz.

Neki, kao što su Sufjan Sevrija i Ibn Mubarek, kažu: Obnovit će namaz ako je na odjeći bilo više krvi od količine koliko zauzima jedan dirhem.

Neki učenjaci iz generacije tabi'ina i drugi među kojima su i Ahmed i Ishak smatraju da nije obavezna obnoviti namaz, pa makar bilo krvi više od količine dirhema.

Šafija smatra da je dužna oprati krv pa makar se radilo o količini manjoj od količine dirhema, i bio je u tome strog.

١٠٥ بَاب مَا جَاءَ فِي كَمْ تَمْكُثُ النُّفَسَاءُ

١٣٩ حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، حَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ أَبُو بَدْرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ أَبِي سَهْلٍ عَنْ مُسَّةَ الْأَزْدِيَّةِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ : كَانَتِ النُّفَسَاءُ

---

menzesa) da je opere, ne pitajući je da li se radi u većoj ili manjoj količini krvi.

Što se tiče ostalih vrsta krvi, sve su one sa stanovišta šeri'ata nečiste, međutim; učenjaci toleriraju ako se radi o minimalnoj količini. Koliki je taj minimum koji se može tolerirati sporno je i među njima samima.

تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، فَكُنَّا نَطْلِي وُجُوهَنَا بِالْوَرْسِ مِنَ الْكَلَفِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَهْلٍ عَنْ مُسَّةَ الْأَزْدِيَّةِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.

وَاسْمُ أَبِي سَهْلٍ، كَثِيرُ بْنُ زِيَادٍ.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى ثِقَةٌ، وَأَبُو سَهْلٍ ثِقَةٌ.

وَلَمْ يَعْرِفْ مُحَمَّدٌ هَذَا الْحَدِيثَ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَهْلٍ.

وَقَدْ أَجْمَعَ أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ عَلَى أَنَّ النُّفَسَاءَ تَدَعُ الصَّلاَةَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، إِلاَّ أَنْ تَرَى الطُّهْرَ قَبْلَ ذَلِكَ، فَإِنَّهَا تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّي.

فَإِذَا رَأَتِ الدَّمَ بَعْدَ الْأَرْبَعِينَ: فَإِنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ الْعِلْمِ قَالُوا: لاَ تَدَعُ الصَّلاَةَ بَعْدَ الْأَرْبَعِينَ، وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْفُقَهَاءِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَيُرْوَى عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّهَا تَدَعُ الصَّلاَةَ خَمْسِينَ يَوْمًا إِذَا لَمْ تَرَ الطُّهْرَ. وَيُرْوَى عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ وَالشَّعْبِيِّ سِتِّينَ يَوْمًا.

105. Koliko će porodilja čekati nakon poroda

139. ISPRIČAO NAM JE Nasr b. Ali el-Džuhdami; kaže: ispričao nam je Šudža' b. Velid Ebu Bedr, on je prenio od Alije b. Abdul- A'la'a, on od Ebu Sehla, on od Mussete el-

Ezdije, a ona od Ummu Seleme koja je kazala: "**U vrijeme Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **porodilja je** (nakon poroda) **čekala četrdeset dana, pa bismo mazale naša lica versom** (žuta jemenska biljka) **da bismo dobile rumenilo.**"[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun, nije nam poznat, osim preko Ebu Sehla od Mussete el-Ezdije, od Ummu Seleme.

Ebu Sehl se zvao Kesir b. Zijad.

Muhammed b. Ismail veli: Alija b. Abdul-A'la je pouzdan, a i Ebu Sehl je pouzdan.

Muhammedu (Buhariji) je ovaj hadis bio poznat samo preko Ebu Sehla.

Učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, tabi'ina i onih poslije njih se slažu da će porodilja, četrdeset dana (nakon porođaja) ostavljati namaz osim ako ne osjeti da joj je krvarenje prije tog roka prestalo. U tom slučaju će se okupati i klanjati.

---

[1] Učenjaci se razilaze u pogledu stepena vjerodostojnosti ovoga hadisa. Neki, kao Hakim smatraju da je on vjerodostojan (*sahihun*). Fikhski učenjaci ga smatraju slabim. Nevevi veli: Fikhski učenjaci koji smatraju da je ovaj hadis slab nisu u pravu, jer je on došao u više verzija koje mu daju jačinu.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Kad se sagledaju svi argumenti, mislim da je najispravniji stav da je ovaj hadis po stepenu dobar te se kao takav smatra valjanim argumentom u šeriatu.

U navedenom hadisu je kod porodilje određen maksimum do koga ona može propuštati namaze i druge vjerske obaveze. Ukoliko prije isteka ovog roka prestane krvarenje, okupaće se i klanjati. Međutim, ako i poslije četrdeset dana bude krvarila, krvarenje poslije četrdeset dana će se tretirati kao istihaza. To znači da će se ona nakon četrdeset dana okupati i klanjati kao da joj je krvarenje prestalo. Tako smatra većina učenjaka.

Ukoliko nakon isteka četrdeset dana bude i dalje krvarila, po mišljenju većine uleme i islamskih pravnika, neće namaze dalje propuštati.

Tako misle i Sufjan Sevrija, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

Prenosi se od Hasana el-Basrija da je rekao: Propuštat će pedeset dana ako vidi da se nije očistila.

Prenosi se od Ata'a b. Ebu Rebbaha i Ša'bija da su rekli: Šezdeset dana.

١٠٦ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ بِغُسْلٍ وَاحِدٍ

١٤٠ حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي غُسْلٍ وَاحِدٍ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي رَافِعٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ بِغُسْلٍ وَاحِدٍ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، مِنْهُمُ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ: أَنْ لاَ بَأْسَ أَنْ يَعُودَ قَبْلَ أَنْ يَتَوَضَّأَ.

وَقَدْ رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ هَذَا عَنْ سُفْيَانَ فَقَالَ: عَنْ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ أَنَسٍ.

وَأَبُو عُرْوَةَ هُوَ: مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، وَأَبُو الْخَطَّابِ: قَتَادَةُ بْنُ دِعَامَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ.

وَهُوَ خَطَأٌ، وَالصَّحِيحُ: عَنْ أَبِي عُرْوَةَ.

106. Kada čovjek opći sa više supruga i samo se jednom okupa

140. ISPRIČAO NAM JE Bundar Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Ebu Ahmed[1]; kaže: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Ma'mera[2], on od Katade, a on od Enesa: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi obilazio svoje supruge i samo bi se jedanput kupao.**"[3]

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Rafi'a.

---

1 Ebu Ahmed se zove Muhammed b. Abdullah b. Zubejr el-Ensari. Jedan je od ravija koji su spomenuti u djelima *El-Kutubus-sitte*. Idžli za njega kaže da je pouzdan, s tim što je pomalo naginjao šiizmu. Bundar kaže: Nisam vidio čovjeka da je brže pamtio hadise od Ebu Ahmeda. Ebu Hatim za njega kaže da je hafiz u hadisu. Umro je 203. godine po Hidžri.

2 Ma'mer b. Rašid el-Ezdi Ebu Urve el-Basri je pouzdan kao ravija, uz to je veoma siguran i vrijedan.

3 Ovaj hadis je dokaz da kupanje između dva polna općenja u jednoj noći nije obavezno. U tome se slažu svi i smatraju da se lijepo (mustehab) okupati poslije svakog polnog općenja. To se vidi i iz hadisa što ga bilježe Ebu Davud i Nesaija (u *Sunenima*) od Ebu Rafi'a u kome stoji slijedeće: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **jedne je noći obišao supruge i kod svake se** (nakon polnog odnosa) **okupao. Rekao sam mu: Allahov Poslaniče, zar nije bilo dovoljno samo jedno kupanje? A on mi reče: Ovako je bolje i čistije".**

Ebu Isa kaže: Enesov hadis: "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, bi obilazio svoje supruge i samo bi se jedanput kupao" jeste hasenun-sahihun.

Mnogi učenjaci, među kojima je i Hasan el-Basri, smatraju dopuštenim da neko po drugi put opći sa ženom prije nego se abdesti poslije (prvog općenja).

Ovo je Muhammed b. Jusuf prenio od Sufjana, koji je kazao: Prenio je Ebu Urve, od Ebu Hattaba, a on od Enesa.

Ebu Urve je Ma'mer b. Rašid, a Ebu Hattab je Katade b. Diame.

Ebu Isa kaže: Neki ovo prenose od Muhammeda b. Jusufa, on od Sufjana, on od Ibn Ebu Urvea, a on od Ebu Hattaba što je pogrešno. Ispravno je od Ebu Urvea.

١٠٧ بَاب مَا جَاءَ فِي الْجُنُبِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَعُودَ تَوَضَّأَ

١٤١ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ فَلْيَتَوَضَّأْ بَيْنَهُمَا وُضُوءًا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ.

و قَالَ بِهِ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا: إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ فَلْيَتَوَضَّأْ قَبْلَ أَنْ يَعُودَ.

وَأَبُو الْمُتَوَكِّلِ، اسْمُهُ عَلِيُّ بْنُ دَاوُدَ.

وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ، اسْمُهُ سَعْدُ بْنُ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ.

107. Ukoliko džunub želi još općiti, uzet će samo abdest

141. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Hafs b. Gijas, on je prenio od Asima el-Ahvela[1], on od Ebu Mutevekkila[2], on od Ebu Seida el-Hudrija, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: "**Kada neki od vas bude imao polni odnos sa suprugom, pa želi ponoviti, neka abdesti između dva** (polna odnosa)."[3]

---

[1] Asimu el-Ahvelu je puno ime Ebu Abdur-Rahman Asim b. Sulejman et-Tejmi el-Basri. Ibn Mein, Ebu Zur'a i drugi ga smatraju pouzdanim.

[2] Ebu Mutevekkilu et-Tadžiju je ime Alija b. Davud. Pouzdan je ravija; pripada trećoj generaciji. Umro je 108. godine po Hidžri

[3] Islamski učenjaci su se razišli u pogledu abdesta koji se uzima između dva polna općenja. Većina njih smatra da je to lijepo (*mustehab*). Ebu Jusuf smatra da to nije ni mustehab.

Ibn Habib el-Meki i zahirije smatraju da je to obavezno (*vadžib*).

Većina koji drže da je uzimanje abdesta između dva polna odnosa lijepo (*mustehab*), a da nije obavezno (*vadžib*) svoje mišljenje temelje na slijedećem hadisu: Aiša kaže: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ponekad bi imao polni odnos, pa bi ga ponovio i ne bi abdestio između**".

Da je kupanje ili uzimanje abdesta između dva polna odnosa obavezno (vadžib) zasigurno ga Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, ne bi nikada propustio.

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis zabilježen još i od Omera. Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Seida je hasenun-sahihun. Ovo su i riječi Omera b. Hattaba.

Tirmizija kaže: To je stav i mnogih učenjaka. Oni vele, ako čovjek ima polni odnos sa suprugom i želi da ga ponovi neka nakon prvog odnosa uzme abdest.

Ime Ebu Mutevekkila je Alija b. Davud, a ime Ebu Seida el-Hudrija je Sa'd b. Malik b. Sinan.

١٠٨ بَاب مَا جَاءَ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَوَجَدَ أَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ فَلْيَبْدَأْ بِالْخَلَاءِ

١٤٢ حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَخَذَ بِيَدِ رَجُلٍ فَقَدَّمَهُ، وَكَانَ إِمَامَ قَوْمِهِ، وَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَوَجَدَ أَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ فَلْيَبْدَأْ بِالْخَلَاءِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَثَوْبَانَ وَأَبِي أُمَامَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

هَكَذَا رَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْحُفَّاظِ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ.

وَرَوَى وُهَيْبٌ وَغَيْرُهُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ قَالاَ : لاَ يَقُومُ إِلَى الصَّلاَةِ وَهُوَ يَجِدُ شَيْئًا مِنَ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ. وَقَالاَ : إِنْ دَخَلَ فِي الصَّلاَةِ فَوَجَدَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَلاَ يَنْصَرِفْ مَا لَمْ يَشْغَلْهُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ : لاَ بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ وَبِهِ غَائِطٌ أَوْ بَوْلٌ، مَا لَمْ يَشْغَلْهُ ذَلِكَ عَنِ الصَّلاَةِ.

108. Ukoliko bi bio uspostavljen džemat, a neko od vas osjetio fiziološku potrebu, prvo neka nju obavi

142. ISPRIČAO NAM JE Hennad b. Es-Sirri; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Erkama koji je kazao: **Uspostavljen je džemat pa je** (Abdullah b. Erkam) **koji je bio imam tog džemata, uzeo nekog čovjeka i prometnuo ga naprijed da klanja kao imam** rekavši: **Čuo sam Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada je** kazao: **"Ako se uspostavi džemat, a neko od vas osjeti fiziološku potrebu, neka prvo nju obavi."**[1]

---

[1] Muslim u *Sahihu* bilježi od Aiše koja je kazala: Čula sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je kazao: **Neka ne klanja onaj ko je gladan dok ne jede, ukoliko je jelo gotovo, i neka ne klanja onaj koga muči neka fiziološka potreba, dok je ne obavi."**

Kada čovjek stupi u namaz, treba u potpunosti pažnju usmjeriti ka Svevišnjem Allahu (dž.š.). Ništa ga ne bi trebalo remetiti u potpunoj koncentraciji u namazu. Iz tog razloga je, po mišljenju većine uleme, mekruh stupiti u namaz ili u džemat onome koga muči neka fiziološka potreba. Ko bi se našao u takvoj situaciji u momentu kada se uspostavlja

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Ebu Hurejre, Sevbana i Ebu Umame.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Erkama je hasenun-sahihun.

Ovako prenose: Malik b. Enes, Jahja b. Seid el-Kattan i drugi hafizi od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Erkama.

Isto je prenio Vehb i drugi od Hišama b. Urvea, on od svoga oca, on od nekog čovjeka, a taj od Abdullaha b. Erkama.

To je stav i mnogih ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, i tabi'ina. Tako misle i Ahmed i Ishak. Oni kažu: Ukoliko bi neko, ko osjeća veliku ili malu fiziološku potrebu, započeo namaz, neka ga ne prekida, osim u slučaju da mu to zaokuplja pažnju od namaza.

Neki učenjaci vele: Ne smeta ukoliko bi neko stupio u namaz a osjetio neku fiziološku potrebu da ga nastavi da klanja, ukoliko mu to ne odvraća pažnju od namaza.

١٠٩ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنَ الْمَوْطِإِ

١٤٣ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أُمِّ وَلَدٍ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَتْ: قُلْتُ لِأُمِّ سَلَمَةَ: إِنِّي امْرَأَةٌ أُطِيلُ ذَيْلِي وَأَمْشِي فِي الْمَكَانِ الْقَذِرِ، فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُطَهِّرُهُ مَا بَعْدَهُ.

---

džemat, opravdano mu je izostati iz džemata. Čak je to bolje nego da klanja u takvom stanju.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ نَتَوَضَّأُ مِنَ الْمَوْطِإِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا: إِذَا وَطِيءَ الرَّجُلُ عَلَى الْمَكَانِ الْقَذِرِ أَنَّهُ لاَ يَجِبُ عَلَيْهِ غَسْلُ الْقَدَمِ، إِلاَّ أَنْ يَكُونَ رَطْبًا فَيَغْسِلَ مَا أَصَابَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَرَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ هَذَا الْحَدِيث عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أُمِّ وَلَدٍ لِهُودِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.

وَهُوَ وَهَمٌ، وَلَيْسَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ابْنٌ يُقَالُ لَهُ هُودٌ.

وَإِنَّمَا هُوَ عَنْ أُمِّ وَلَدٍ لِإِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.

وَهَذَا الصَّحِيحُ.

109. Uzimanje abdesta kada se u nešto prljavo ugazi

143. ISPRIČAO NAM JE Ebu Redža' Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Malik b. Enes, koji je prenio od Muhammeda b. Umare, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od robinje koja je rodila dijete Abdur-Rahmanu b. Avfu[1], a koja je kazala: **Rekla sam Ummu Selemi: Ja nosim dugačku odjeću, a prolazim po nečistim mjestima? Ona**

[1] Robinja koja je rodila dijete Abdur-Rahmanu b. Avfu zvala se Hamida. Dijete koje je ona rodila, prema nekim predajama, zvalo se Hud, a prema nekima Ibrahim. Ovo drugo je ispravnije.

reče: **Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **rekao je: "Nju očisti ono** (čisto tlo) **poslije toga."**[1]

Tirmizija veli: Na ovu temu je preneseno od Abdullaha b. Mesuda koji je kazao: **"Kada smo bili sa Allahovim Poslanikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nismo ponovo uzimali abdest radi toga što bismo u nešto prljavo ugazili."**

Ebu Isa kaže: Mnogi učenjaci smatraju da ukoliko bi osoba stala na neko nečisto mjesto ne mora prati nogu, osim ako je nečist vlažna. U tom slučaju će oprati samo onaj dio noge koji je uprljan.

Ebu Isa kaže: Abdullah b. Mubarek ovaj hadis prenosi od Malika b. Enesa, on od Muhammeda b. Umare, on od Muhammeda b. Ibrahima, on od "robinje koja je rodila Huda b. Abdur-Rahmana b. Avfa, a ona od Ummu Seleme."

Ovdje se radi o previdu. Abdur-Rahman b. Avf nema djeteta koje se zvalo Hud, nego je riječ "o predaji koju prenosi robinja koja je rodila Ibrahima b. Abdur-Rahmana b. Avfa, a ona od Ummu Seleme." To je ispravno.

---

[1] Imami Šafija i Ahmed b. Hanbel smatraju da se Muhammedove, Allah ga blagoslovio i spasio, riječi: "Očistit će je čisto tlo koje dođe poslije" odnose na nečist koja je osušena. Ako se takva vrsta nečisti zakači na odjeću, ona će spasti u momentu kada se ta odjeća bude vukla po čistom tlu. Međutim, ukoliko se radi o vlažnoj nečisti, ona bi se morala oprati da bi osoba mogla klanjati u takvoj odjeći.

Isti je slučaj i. sa osobom koja bi bosom nogom stala u kakvu nečist. Ukoliko se radi o nečisti koja je osušena, noga se neće morati prati, jer se pretpostavlja da će ona sama spasti dok se hoda po čistom tlu. Međutim, ukoliko se stane u nečistoću koja je mokra ili vlažna dio noge koji je uprljan mora se oprati.

١١٠ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّيَمُّمِ

١٤٤ حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الْفَلَّاسُ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَزْرَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُ بِالتَّيَمُّمِ لِلْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَمَّارٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَمَّارٍ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ. وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: عَلِيٌّ وَعَمَّارٌ وَابْنُ عَبَّاسٍ وَغَيْرِ وَاحِدٍ مِنَ التَّابِعِينَ، مِنْهُمْ: الشَّعْبِيُّ وَعَطَاءٌ وَمَكْحُولٌ، قَالُوا: التَّيَمُّمُ ضَرْبَةٌ لِلْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ، مِنْهُمُ ابْنُ عُمَرَ وَجَابِرٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَالْحَسَنُ قَالُوا: التَّيَمُّمُ ضَرْبَةٌ لِلْوَجْهِ وَضَرْبَةٌ لِلْيَدَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمَالِكٌ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ.

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَمَّارٍ فِي التَّيَمُّمِ أَنَّهُ قَالَ: "لِلْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ" مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَمَّارٍ أَنَّهُ قَالَ: تَيَمَّمْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَنَاكِبِ وَالْآبَاطِ.

فَضَعَّفَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ حَدِيثَ عَمَّارٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّيَمُّمِ لِلْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ لَمَّا رُوِيَ عَنْهُ حَدِيثُ الْمَنَاكِبِ وَالْآبَاطِ.

قَالَ إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْـنِ مَخْلَـدٍ الْحَنْظَلِـيُّ: حَدِيـثُ عَمَّـارٍ فِـي التَّيَمُّـمِ لِلْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ: هُوَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ ،وَحَدِيثُ عَمَّارٍ "تَيَمَّمْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّـى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَنَاكِبِ وَالْآبَاطِ" لَيْسَ هُوَ بِمُخَالِفٍ لِحَدِيثِ الْوَجْـهِ وَالْكَفَّيْـنِ، لِأَنَّ عَمَّارًا لَمْ يَذْكُرْ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُمْ بِذَلِكَ، وَإِنَّمَا قَـالَ: فَعَلْنَـا كَذَا وَكَذَا، فَلَمَّا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَـرَهُ بِالْوَجْـهِ وَالْكَفَّيْـنِ، فَانْتَـهَى إِلَى مَا عَلَّمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّـهُ عَلَيْـهِ وَسَـلَّمَ :الْوَجْـهِ وَالْكَفَّيْـنِ، وَالدَّلِيـلُ عَلَـى ذَلِكَ: مَا أَفْتَى بِهِ عَمَّارٌ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّيَمُّمِ أَنَّهُ قَالَ: الْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ. فَفِي هَذَا دَلَالَةٌ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى مَا عَلَّمَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَّمَهُ إِلَى الْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ.

قَالَ: و سَمِعْت أَبَا زُرْعَةَ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الْكَرِيمِ يَقُولُ: لَمْ أَرَ بِالْبَصْرَةِ أَحْفَظَ مِنْ هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ: عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ وَابْنِ الشَّاذَكُونِيِّ وَعَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ الْفَلَّاسِ.

قَالَ أَبُو زُرْعَةَ: وَرَوَى عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ حَدِيثًا.

١٤٥ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ مُحَمَّـدِ بْنِ خَالِدٍ الْقُرَشِيِّ عَنْ دَاودَ بْنِ حُصَيْنٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّـاسٍ: أَنَّـهُ سُئِلَ عَـنِ التَّيَمُّمِ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَالَ فِـي كِتَابِـهِ حِينَ ذَكَـرَ الْوُضُـوءَ: (فَاغْسِـلُوا وُجُوهَكُـمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ) وَقَالَ فِي التَّيَمُّمِ: (فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ) وَقَـالَ: (وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا) فَكَانَتِ السُّنَّةُ فِـي الْقَطْـعِ الْكَفَّيْـنِ، إِنَّمَـا هُـوَ الْوَجْهُ وَالْكَفَّانِ ،يَعْنِي التَّيَمُّمَ

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ.

110. O tejemmumu

144. ISPRIČAO NAM JE Ebu Hafs Amr b. Ali el-Fellas; kaže: Nama je ispričao Jezid b. Zurej'; kaže: Nama je ispričao Seid, on je prenio od Katade, on od Azreta, on od Seida b. Abdur-Rahmana b. Ebza, on od svoga oca, a on od Ammara b. Jasira: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **naredio mu je da pri uzimanju tejemmuma potare lice i šake.**"[1]

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Ammarov hadis je hasenun-sahihun. On je od Ammara prenesen u više predaja.

Stav je mnogih Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba: Alije, Ammara i Ibn Abbasa, a potom tabi'ina,

---

1 Bilježi Bezzar u *Musnedu* od Aiše da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Pri uzimanju tejemmuma treba potrati lice i ruke do laktova.**"

Abdur-Rahman el-Mubarekfori kaže: U senedu ovog hadis ima ravija Hariš b. Hurejt, Buharija i Ebu Hatem ga smatraju slabim.

Buharija i Muslim bilježe od Ammara b. Jasira koji je kazao: Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, me je poslao radi nekog posla. Odžunupio sam i pošto nisam imao vode ja sam legao na zemlju i valjao se kao što se valja životinja. Kada sam se vratio ispričao sam to Allahovu Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio, koji mi reče: "Što si to radio, bilo ti je dovoljno da si uradio ovako: Svojim rukama dohvati zemlju, potom potra ruke; desnu lijevom, a lijevu desnom, a onda potra lice."

Ahmed b. Hanbel, Ishak i drugi smatraju: da se tejemum uzima tako što se rukama jedanput dotakne zemlja ili predmet od zemlje i potaru lice i šake.

Ebu Hanife, Malik, Šafija i drugi smatraju da se tejemmum uzima tako što se rukama dotakne zemlja ili predmet od zemlje i potare lice, potom se opet dotakne i potaru ruke do laktova.

kao što su: Šabij, Ata' i Mekhul, koji kazuju: Kad se uzima tejemmum, treba potrati lice i šake.

Tako misle i Ahmed i Ishak.

Neki učenjaci, kao što su: Ibn Omer, Džabir, Ibrahim i Hasan, kažu: Kad se uzima tejemmum, treba potrati lice i ruke do laktova.

Tako misle i Sufjan Sevrija, Malik, Ibn Mubarek i Šafija.

Ovaj hadis je od Ammara prenesen u više predaja. On je o tejemmumu kazao: "Treba potrati lice i šake."

Prenosi se od Ammara da je rekao: **"Sa Vjerovjesnikom smo uzimali tejemmum tako da smo ruke potirali do ramena i pazuha."**

Neki su učenjaci ocijenili slabim hadis (o tejemmumu) koji je od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenio Ammar da kod tejemmuma treba potrati lice i šake, zbog (hadisa) koji se od njega prenosi (da su kod tejemmuma) potirali ruke do ramena i pazuha.

Ishak b. Ibrahim b. Mahled el-Hanzali kaže: Ammarov hadis da kod tejemmuma treba potrati lice i šake je hasenun-sahihun, s tim što Ammarov hadis; "Sa Vjerovjesnikom smo uzimali tejemmum tako što smo ruke potirali do ramena i pazuha", ne proturječi hadisu; "Kod uzimanja tejemmuma treba potrati lice i šake" jer Ammar tu ne spominje da im je tako naredio Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, nego kaže: Tako i tako smo radili. Kada je upitao Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio o tome, on mu je naredio da (kod uzimanja tejemmuma) potire lice i šake te je prihvatio ono čemu ga je podučio Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, (da pri uzimanju tejemmuma potire) lice i šake. Dokaz tome je da je Ammar poslije Vjerovjesnikove, Allah ga blagoslovio i spasio, smrti izdao fetvu: (U slučaju tejemmuma)

treba potirati lice i šake, a to je opet dokaz da je usvojio ono čemu ga je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, poučio.

Tirmizija kaže: Čuo sm Ebu Zur'u Ubejdullaha b. Abdul-Kerima kada veli: U Basri nisam vidio da je neko bolje pamtio od ove trojice: Alije b. Medinija, Ibn Šazekonija i Amra b. Alija el-Fellasa.

Ebu Zur'a kaže: Afan b. Muslim prenosi hadise od Amra b. Alije.

145. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nama je ispričao Seid b. Sulejman; kaže: Nama je ispričao Hušejm, on je prenio od Muhammeda b. Halida el-Kurešija, on od Davuda b. Husajna, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa Neko ga je pitao o tejemmumu pa je rekao: Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi, kada spominje abdest kaže: "Operite lica svoja i ruke svoje do laktova"; o tejemmumu kaže: "Potarite lica svoja i ruke svoje" a kazao je i: "Kradljivcu i kradljivici odsjecite ruke njihove." Posalanikova, Allah ga blagoslovio i spasio, praksa je bila da su se za krađu odsjecale šake, a kod tejemmuma se potiralo lice i šake.

Ebu Isa Kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun-sahihun.

١١١ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ عَلَى كُلِّ حَالٍ مَا لَمْ يَكُنْ جُنُبًا

١٤٦ حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ وَعُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ قَالاَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ وَابْنُ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلِمَةَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْرِئُنَا الْقُرْآنَ عَلَى كُلِّ حَالٍ مَا لَمْ يَكُنْ جُنُبًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ عَلِيٍّ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهِ قَالَ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ.

قَالُوا : يَقْرَأُ الرَّجُلُ الْقُرْآنَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ، وَلاَ يَقْرَأُ فِي الْمُصْحَفِ إِلاَّ وَهُوَ طَاهِرٌ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

111. O čovjeku koji uči Kur'an u svakoj situaciji, osim kada je džunub

146. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seid Abdullah b. Seid el-Ešedždž; kaže: Nama su ispričali Hafs b. Gijas i Ukbe b. Halid; kažu: Nama je ispričao A'meš Ibn Ebu Lejla, on je prenio od Amra b. Murrea, on od Abdullaha b. Silemea, a on od Alije koji je kazao: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poučavao nas je Kur'anu u svim situacijama osim kada bi bio džunub.**"[1]

---

[1] U hadisu koji bilježi Ebu Davud u *Sunenu* stoji: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ponekad bi izišao iz nužnika pa bi nam učio Kur'an i jeo sa nama meso. Nije se odvajao od Kur'ana, osim kada je bio džunub.**"

Buharija i Muslim bilježe od Aiše da je kazala: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **spominjao je Allaha (dž.š.) u svim situacijama.**"

Na temelju ovog hadisa Buharija je ustvrdio da osoba dok je nečista (džunub) ili pod menzesom može učiti Kur'an napamet.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis Alije je hasenun-sahihun.

Stav je mnogih učenjaka; iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i tabi'ina koji kažu da čovjek može učiti Kur'an (napamet) i bez abdesta, međutim, ako ga želi učiti gledajući Mushaf, mora biti pod abdestom. Takav je stav i Sufjana Sevrija, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

١١٢ بَاب مَا جَاءَ فِي الْبَوْلِ يُصِيبُ الْأَرْضَ

١٤٧ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: دَخَلَ أَعْرَابِيٌّ الْمَسْجِدَ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ، فَصَلَّى، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا وَلَا تَرْحَمْ مَعَنَا أَحَدًا، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لَقَدْ تَحَجَّرْتَ وَاسِعًا، فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ بَالَ فِي الْمَسْجِدِ، فَأَسْرَعَ إِلَيْهِ النَّاسُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَهْرِيقُوا عَلَيْهِ سَجْلًا مِنْ مَاءٍ، أَوْ دَلْوًا مِنْ مَاءٍ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ.

Bedrudin Ajnija kaže: Hadis koji prenosi Aiša i tematski hadis koji prenosi Alija nisu proturječni. Aiša je mislila na spominjane i veličanje Uzvišenog Allaha na razne načine, osim učenja Kur'ana.

Ebu Hanife, Malik, Šafija i Ahmed b. Hanbel smatraju da osoba bez abdesta može učiti Kur'an (napamet), ali ga bez abdesta ne može prihvatati.

Iz teksta tematskog hadisa se da zaključiti da Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nije učio Kur'an kada je bio džunub, niti je u takvom stanju druge podučavao.

١٤٨ قال سعيد: قال سفيان: وحدثني يحيى بن سعيد عن أنس بن مالك نحو هذا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَوَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

وَقَدْ رَوَى يُونُسُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

112. Kada se mokraća prolije po zemlji

147. ISPRIČALI SU NAM Ibn Ebu Omer i Seid b. Abdur-Rahman el-Mahzumiju; kažu: Nama je ispričao Sufjan b. Ujejne, on je prenio od Zuhrija, on od Seida b. Musejjiba, a on od Ebu Hurejre koji je kazao: "**Neki je beduin**[1] **ušao u džamiju dok je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **sjedio. Klanjao je i kada je završio namaz, rekao je**: **Bože moj, smiluj se meni i Muhammedu, a uz nas dvojicu se nikome drugom nemoj smilovati**. (Čuvši to) **Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **okrenu se prema njemu i reče**: **Ograničio si samo sebi ono što je za sve**! **Malo poslije toga** (taj beduin) **je pomokrio u džamiji**. **Ljudi su pohitali prema njemu, a Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio,

---

[1] Postoji više rivajeta o tome kako se dotični beduin zvao. Ibn Hadžer el-Askalani u komentaru Buharijinog *Sahiha* kaže: Ebu Bekr et-Tarihi je prenio od Abdullaha b. Nafia el-Mazinija da se zvao Akre' b. Habis et-Tejmi. Sulejman b. Jessar kaže da se zvao Zul-Huvejsare el-Jemani.

reče: Izlijte na to veliku kofu vode, ili je rekao, kofu vode, a potom je kazao: Vi ste tu da olakšavate, a ne da otežavate."[1]

148. Seid veli da je Sufjan kazao: Ispričao mi je Jahja b. Seid, a on je prenio od Enesa b. Malika slično ovome.

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Mesuda, Ibn Abbasa i Vasila b. Eska'a.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Prema ovome postupaju neki učenjaci. To je stav i Ahmeda i Ishaka.

Junus ovaj hadis prenosi od Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ebu Hurejre.

---

[1] Nevevi u komentaru Muslimova *Sahiha* kaže: Ukoliko se zemlja onečisti može se očistiti tako što će se na to mjesto prosuti voda i nema potrebe da se taj dio zemlje iskopava i premješta To je, veli on, naš stav i stav većine uleme.

Ebu Hanife smatra da se taj dio zemlje može očistiti iskopavanjem i premještanjem. Ibn Hadžr veli: U fikhskim djelima hanefijskog mezheba stoji: da oni prave razliku između zemlje koja je rijetka i rastresita kroz koju voda može proći, a na koju je po njima dovoljno izliti vodu i one koja je kruta, kroz koju voda ne može proći. Po njima, ako se radi o ovoj drugoj, taj nečisti dio treba iskopati i premjestiti ga da bi ostatak ostao čist.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَاب الصَّلَاةِ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

١١٣ بَاب مَا جَاءَ فِي مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

١٤٩ حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَيَّاشِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حَكِيمٍ، وَهُوَ ابْنُ عَبَّادِ بْنِ حُنَيْفٍ، أَخْبَرَنِي نَافِعُ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَمَّنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام عِنْدَ الْبَيْتِ مَرَّتَيْنِ، فَصَلَّى الظُّهْرَ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا حِينَ كَانَ الْفَيْءُ مِثْلَ الشِّرَاكِ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ حِينَ كَانَ كُلُّ شَيْءٍ مِثْلَ ظِلِّهِ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ حِينَ وَجَبَتِ الشَّمْسُ وَأَفْطَرَ الصَّائِمُ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ، ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ وَحَرُمَ الطَّعَامُ عَلَى الصَّائِمِ، وَصَلَّى الْمَرَّةَ الثَّانِيَةَ الظُّهْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ، لِوَقْتِ الْعَصْرِ بِالْأَمْسِ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَيْهِ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ لِوَقْتِهِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ حِينَ ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ، ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ

أسْفَرَتِ الْأَرْضُ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيَّ جِبْرِيلُ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، هَذَا وَقْتُ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِكَ وَالْوَقْتُ فِيمَا بَيْنَ هَذَيْنِ الْوَقْتَيْنِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَبُرَيْدَةَ وَأَبِي مُوسَى وَأَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ وَأَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ وَعَمْرِو بْنِ حَزْمٍ وَالْبَرَاءِ وَأَنَس.

١٥٠ أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " أَمَّنِي جِبْرِيلُ " فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ بِمَعْنَاهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ: " لِوَقْتِ الْعَصْرِ بِالْأَمْسِ".

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

و قَالَ مُحَمَّدٌ: أَصَحُّ شَيْءٍ فِي الْمَوَاقِيتِ حَدِيثُ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ: وَحَدِيثُ جَابِرٍ فِي الْمَوَاقِيتِ قَدْ رَوَاهُ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَأَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ حَدِيثِ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

POGLAVLJA O NAMAZU

Preneseno od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio

113. O namaskim vremenima

149. ISPRIČAO NAM JE Hennad b. es-Serij; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Ebu Zinad, on je prenio od Abdur-Rahmana b. Harisa b. Ajjaša b. Ebu Rebie, on je prenio od Hakima b. Hukejma, a on je sin Abada b. Hunejfa koji je kazao: Mene je obavijestio Nafi' b. Džubejr b. Mut'im; kaže: Mene je obavijestio Ibn Abbas da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Džibril mi je dva puta bio imam** (i to) **pored Kabe. Kada mi je prvi put klanjao kao imam podne je klanjao kada je hlad bio koliko remen nanule, ikindiju je klanjao kada je hlad svakog predmeta bio toliki koliki je i sami predmet. Akšam je klanjao pošto je sunce zašlo i postač se omrsio. Jaciju je klanjao kada je nestalo sunčeva rumenila, a sabah čim se zora pojavila i kada je postač prestao sa jelom. Drugi put je podne klanjao kada je sjena svakog predmeta bila koliki je i sam predmet, dakle u vremenu koje je prvi put bilo ikindijsko. Ikindiju je klanjao kada se sjena svakog predmeta uvećala za dva puta u odnosu na sami predmet. Akšam je klanjao u istom vremenu kada i prvi put, zatim je klanjao jaciju, kada je prošla jedna trećina noći, a sabah je klanjao kada se na Zemlji razvidilo. Potom se**

Džibril okrenuo meni i rekao: Muhammede, ovo je vrijeme Vjerovjesnika prije tebe, a vrijeme jednog namaza je period između ova dva vremena."[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Burejde, Ebu Musa'a, Ebu Mesuda el-Ensarije, Ebu Seida, Džabira, Amra b. Hazma, Berra'a i Enesa.

150. OBAVIJESTIO ME JE Ahmed b. Muhammed b. Musa; kaže: Nas je obavijestio Abdullah b. Mubarek; kaže: Nas je obavijestio Husejn b. Ali b. Husejn; kaže: Mene je obavijestio Vehb b. Kejsan, on je prenio od Džabira b. Abdullaha, a on od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Džibril mi je bio imam"**, pa je spomenuo hadis po značenju sličan Ibn Abbasovu hadisu s tim što u njemu nije spomenuo **"u vremenu koje je prvi put bilo ikindijsko."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.

---

[1] Ibn Hadžer el-Askalani u komentaru Buharijinog *Sahiha* kaže: Ibn Ishak je u djelu *el-Megazi* objasnio da je Džibril klanjao pred Allahovim Poslanikom kao imam da bi ga poučio namazu i namaskim vremenima. To se desilo dan iza Noći Isra'a i Mi'radža, dakle odmah nakon što je namaz naređen i nakon što se Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio vratio sa Mi'radža.

Iz ovog hadisa se vidi da je Džibril prvi put sve namaze klanjao na početku njihova vremena, a drugi put je sve namaze osim akšama, klanjao na kraju njihova vremena. Time je ograničio od kada do kada se računa vrijeme kojeg namaza.

Zbog čega je u oba slučaja akšam klanjao u isto vrijeme ostaje biti sporno među islamskim učenjacima. Neki kažu da je time ukazao da je samo to vrijeme akšama. Po njima će se akšam smatrati propuštenim ukoliko se klanja poslije tog vremena. Većina učenjaka, pak, smatra da je Džibril time ukazao da sa akšamom treba požuriti i da ga je bolje klanjati čim mu nastupi vrijeme, a njegovo vrijeme traje od zalaska sunca pa sve dok u potpunosti ne nestane rumenila na nebu.

Hadis Ibn Abbasa je hasenun-sahihun.

Muhammed (Buharija) kaže: Od hadisa o namaskim vremenima najpouzdaniji je hadis koji od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenosi Džabir.

Tirmizija veli: Džabirov hadis o namaskim vremenima prenose Ata b. Ebu Rebbah, Amr b. Dinar i Ebu Zubejr od Džabira b. Abdullaha, on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, slično hadisu Vehba b. Kejsana od Džabira od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

١١٤ بَاب مِنْهُ

١٥١ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ لِلصَّلَاةِ أَوَّلاً وَآخِرًا، وَإِنَّ أَوَّلَ وَقْتِ صَلَاةِ الظُّهْرِ حِينَ تَزُولُ الشَّمْسُ، وَآخِرَ وَقْتِهَا حِينَ يَدْخُلُ وَقْتُ الْعَصْرِ، وَإِنَّ أَوَّلَ وَقْتِ صَلَاةِ الْعَصْرِ حِينَ يَدْخُلُ وَقْتُهَا، وَإِنَّ آخِرَ وَقْتِهَا حِينَ تَصْفَرُّ الشَّمْسُ، وَإِنَّ أَوَّلَ وَقْتِ الْمَغْرِبِ حِينَ تَغْرُبُ الشَّمْسُ، وَإِنَّ آخِرَ وَقْتِهَا حِينَ يَغِيبُ الْأُفُقُ، وَإِنَّ أَوَّلَ وَقْتِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ حِينَ يَغِيبُ الْأُفُقُ، وَإِنَّ آخِرَ وَقْتِهَا حِينَ يَنْتَصِفُ اللَّيْلُ، وَإِنَّ أَوَّلَ وَقْتِ الْفَجْرِ حِينَ يَطْلُعُ الْفَجْرُ، وَإِنَّ آخِرَ وَقْتِهَا حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْت مُحَمَّدًا يَقُولُ: حَدِيثُ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ فِي الْمَوَاقِيتِ: أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، وَحَدِيثُ مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ خَطَأٌ، أَخْطَأَ فِيهِ مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ.

حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَقَ الْفَزَارِيِّ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: كَانَ يُقَالُ: إِنَّ لِلصَّلَاةِ أَوَّلًا وَآخِرًا، فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ.

114. Poglavlje o istoj temi

151. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Muhammed b. Fudajl[1], on je prenio od A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre koji veli da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Svaki namaz ima početak svog vremena i njegov kraj. Početak podnevskog vremena je kad se sunce pomakne sa zenita, a kraj mu je kada nastupi ikindija. Početak ikindijskog vremena je od momenta kada ona nastupi, a kraj mu je kad sunce postane žuto. Početak akšamskog vremena je kad sunce zađe, a kraj mu je kada nestane rumenila. Početak jacijskog vremena je kada nestane sunčevog rumenila, a kraj mu je polovina noći. Početak sabahskog namaza je kada se javi zora, a kraj mu je kada se sunce pojavi."**[2]

---

[1] Ibn Hadžer za Muhammeda b. Fudajla b. Gazevana ed-Dabija kaže da je iskren i da je veliki poznavalac hadisa. Međutim, sumnja se da je protežirao šiizam. Nesaija za njega kaže da nije loš kao ravija. Buharija smatra da je umro 195. godine po Hidžri.

[2] Prema mišljenju Mubarekforija u hadisu nije spomenut početak ikindijskog vremena zato što je ashabima od ranije bio poznat.

U hadisu je kao kraj jacijskog vremena označena polovina noći.

El-Istihari je na temlju toga ustvrdio da je onome ko jaciju ne klanja do pola noći ona prošla, te da je mora naklanjati.

Međutim, stav je većine učenjaka da je u tematskom hadisu samo označeno vrijeme u kome je jaciju efdalnije klanjati, a da se ona može

Tirmizija kaže: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa veli: Čuo sam Muhammeda (Buhariju) kada je kazao: Hadis koji prenosi A'meš od Mudžahida o namaskim vremenima je vjerodostojniji od hadisa koji prenosi Muhammed b. Fudajl od A'meša. Hadis Muhammeda b. Fudajla je pogrešan. U njegovom prenošenju je pogriješio (upravo) Muhammed b. Fudajl.

Ispričao nam je Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Usame, on je prenio od Ebu Ishaka el-Fezarija, on od A'meša, a on od Mudžahida koji je kazao: Rečeno je da svako namasko vrijeme ima svoj početak i kraj. Potom je spomenuo slično značenje koje je izneseno u hadisu što ga prenosi Muhammed b. Fudajl od A'meša.

١١٥ بَاب مِنْهُ

١٥٢ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ وَالْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَزَّارُ وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، الْمَعْنَى وَاحِدٌ، قَالُوا: حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَسَأَلَهُ عَنْ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ فَقَالَ: أَقِمْ مَعَنَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ، فَأَمَرَ بِلَالًا فَأَقَامَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ، ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ بَيْضَاءُ مُرْتَفِعَةٌ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِالْمَغْرِبِ حِينَ وَقَعَ حَاجِبُ

---

klanjati sve do zore. Ovakav stav oni temelje na Ebu Katadinom hadisu u kome stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Nemarnost se ne ogleda u spavanju. Ona se ogleda u tome da neko jedan namaz ne klanja sve do nastupa drugog namaza."**

الشَّمْسِ، ثُمَّ أمَرَهُ بِالْعِشَاءِ فَأَقَامَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ، ثُمَّ أمَرَهُ مِنَ الْغَدِ فَنَوَّرَ بِـالْفَجْرِ، ثُمَّ أمَرَهُ بِالظُّهْرِ فَأَبْرَدَ وَأنْعَمَ أنْ يُبْرِدَ، ثُمَّ أمَرَهُ بِالْعَصْرِ فَأَقَامَ وَالشَّـمْسُ آخِـرَ وَقْتِـهَا فَوْقَ مَا كَانَتْ، ثُمَّ أمَرَهُ فَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ إلَى قُبَيْلِ أنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ، ثُمَّ أمَرَهُ بِالْعِشَاءِ فَأَقَامَ حِينَ ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ. ثُمَّ قَـالَ: أيْـنَ السَّـائِلُ عَـنْ مَوَاقِيـتِ الصَّـلاةِ؟ فَقَـالَ الرَّجُلُ: أنَا، فَقَالَ: مَوَاقِيتُ الصَّلاَةِ كَمَا بَيْنَ هَذَيْنِ.

قَالَ أبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ.

قَالَ: وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ أيْضًا.

115. Još jedno poglavlje o istoj temi

152. ISPRIČALI SU NAM Ahmed b. Meni', Hasan b. Sabbah el-Bezzar[1] i Ahmed b. Muhammed b. Musa[2], isti smisao; kažu:, nama je ispričao Ishak b. Jusuf el-Ezrek, on je prenio od Sufjana Sevrija, on od Alkame b. Merseda, on od Sulejmana b. Burejdea[3], a on od svoga oca koji je kazao:

---

1 Hasan b. Sabbah el-Bezzar je jedan od istaknutih poznavalaca sunneta. Poznatiji je kao Ebu A'la el-Vasiti el-Bagdadi. Od njega hadise bilježe Buharija, Ebu Davud, Tirmizija i Nesaija. Ahmed b. Hanbel za njega kaže da je pouzdan i siguran. Nesaija kaže da on kao ravija nije dovoljno jak. Istina Nesaija je poznat po svojoj strogoći u ocjenama ravija hadisa. Hasan b. Sabbah je umro 249. godine po Hidžri.

2 Ahmed b. Muhammed b. Musa, poznat kao Merdivejh je pouzdan. Slovi kao hafiz u hadisu. Pripada desetoj generaciji ravija.

3 Sulejman b. Burejde b. el-Husajb el-Eslemi el-Mirvezi. Ibn Mein i Ebu Hatem ga smatraju pouzdanim ravijom. Otac mu Burejde b. el-Husajb je ashab. Primio je islam prije bitke na Bedru. Umro je 63. godine po Hidžri.

"Došao je neki čovjek Vjerovjesniku, Allah ga blagoslovio i spasio, i upitao ga o namaskim vremenima. On mu je rekao: Ostani sa nama, Allahovom voljom. Kada se pojavila zora, naredio je Bilalu da prouči ikamet (za sabahski namaz). Kada se sunce maklo sa zenita, naredio mu je da prouči ikamet pa je klanjao podne. Kasnije mu je, dok je sunce još imalo bijeli sjaj i bilo povisoko, naredio da prouči ikamet, pa je klanjao ikindiju. Kad je sunce zašlo naredio mu je da prouči ikamet za akšam. A kada je nestalo rumenila (na nebu), naredio mu je da prouči ikamet za jaciju. Sutradan, kada se dobro razvidjelo, naredio mu je da prouči ikamet za sabah. Sa podnevom je sačekao dok je zahladnilo i preporučio da se sačeka dok zahladni. Za ikindiju mu je naredio da prouči ikamet kada je sunce bilo već na izmaku. Naredio mu je da sa akšamom sačeka i, kada je gotovo nestalo rumenila (na nebu), reče mu da prouči ikamet za akšam. Kada je prošla jedna trećina noći, naredi mu da prouči ikamet za jaciju. Poslije toga reče: Gdje je onaj što je pitao za namaska vremena? Ja sam, reče čovjek, a Poslanik reče: Namaska vremena su ti između ovo dvoje."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun-sahihun.

Tirmizija veli: Š'ube ga također prenosi od Alkame b. Mersada.

١١٦ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّغْلِيسِ بِالْفَجْرِ

١٥٣ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ قَالَ: و حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ النِّسَاءُ، قَالَ الْأَنْصَارِيُّ: فَيَمُرُّ النِّسَاءُ مُتَلَفِّفَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ مَا يُعْرَفْنَ مِنَ الْغَلَسِ. و قَالَ قُتَيْبَةُ: مُتَلَفِّعَاتٍ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَأَنَسٍ وَقَيْلَةَ بِنْتِ مَخْرَمَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ نَحْوَهُ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ يَسْتَحِبُّونَ التَّغْلِيسَ بِصَلَاةِ الْفَجْرِ.

116. O klanjanju sabaha prije nego se razvidi

153. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe prenijevši od Malika b. Enesa koji je kazao, nama je ispričao El-Ensari[1], veli nama je ispričao Ma'n[2]; kaže: Nama je ispričao Malik, on je prenio od Jahje b. Seida, on od Amrea, a on od Aiše koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi nekada klanjao sabah tako da se žene koje su izlazile,** Ensari kaže: **koje su prolazile ogrnute svojim ogrtačima u**

---

[1] El-Ensari je Ishak b. Musa. Tirmizija ga negdje spominje po imenu, a negdje po nadimku.

[2] Ma'nu je puno ime Ma'n b. Isa b. Jahja el-Ešdže'i.

mraku ne bi mogle prepoznati. Kutejbe kaže: Mahramama bi prekrile glave."[1]

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi zabilježeni još i od Ibn Omera, Enesa i Kajle, Mahremetove kćerke.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.

Zuhri ga je prenio u sličnom značenju od Urvea, a on od Aiše.

Odabrano je mišljenje nekih ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika kao što su Ebu Bekr i Omer te tabi'ina poslije njih da je lijepo klanjati sabahski namaz ranije dok se još nije razvidilo. Takav stav zastupaju i Šafija, Ahmed i Ishak.

١١٧ بَاب مَا جَاءَ فِي الْإِسْفَار بِالْفَجْرِ

١٥٤ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ هُوَ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَسْفِرُوا بِالْفَجْرِ، فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْأَجْرِ.

---

[1] Bilježi Ahmed u *Musnedu* od Ibn Rebia koji je kazao: Bio sam sa Ibn Omerom, pa sam mu rekao: Ja ponekad sa tobom klanjam sabah i kada ga završim okrenem se, a ne mogu prepoznati onoga što je do mene klanjao. Nekada ga opet klanjaš kada se potpuno razvidi. On reče: Vidio sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, gdje tako klanja, pa sam i ja želio klanjati na način kako je to on činio.

Iz ovog hadisa se da zaključiti da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nekada klanjao sabah čim nastupi zora, dok je još sumrak, tako se ne bi mogao prepoznati prolaznik koji prođe putem ili da osoba u džamiji ne bi mogla raspoznati onu što do nje klanja.

Na temelju ovih hadisa su Ahmed b. Hanbel, Šafija i Ishak ustvrdili da je bolje klanjati sabah dok je još sumrak nego kada se razvidi.

قَالَ: وَقَدْ رَوَى شُعْبَةُ وَالثَّوْرِيُّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ.

قَالَ: وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلاَنَ أَيْضًا عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ وَجَابِرٍ وَبِلاَلٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَأَى غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ: الْإِسْفَارَ بِصَلاَةِ الفَجْرِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ.

و قَالَ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: مَعْنَى الْإِسْفَارِ أَنْ يَضِحَ الْفَجْرُ فَلاَ يُشَكَّ فِيهِ، وَلَمْ يَرَوْا أَنَّ مَعْنَى الْإِسْفَارِ تَأْخِيرُ الصَّلاَةِ.

117. O klanjanju sabaha kada se razvidi

154. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao moj rob, a on je Ibn Sulejman, on je prenio od Muhammeda b. Ishaka, on od Asima b. Omera b. Katade, on od Mahmuda b. Lebida, a on Rafi'a b. Hadidža koji je kazao: Čuo sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je rekao: "**Odgodite sabah dok se ne razvidi jer je** (u to vrijeme) **nagrada veća.**"[1]

---

[1] Ebu Hanife, Sufjan es-Sevri i mnogi drugi učenjaci su na temelju navedenog i drugih hadisa u tom smislu zauzeli stav da je bolje klanjati sabah kada se razvidi.

Ovaj hadis i hadis iz prethodnog poglavlja na prvi pogled čine se kontradiktornim. Međutim, ako imamo u vidu da je Džibril Muhammedu, Allah ga blagoslovio i spasio, pokazao početak i kraj svakog namaskog vremena i naglasio da se u tom razmaku namazi mogu klanjati, onda ćemo shvatiti da tu

Tirmizija veli: Ovaj su hadis prenijeli Šu'be i Es-Sevri od Muhammeda b. Ishaka.

On veli da ga je takođerr prenio Muhammed b. Adžlan od Asima b. Omera b. Katade.

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi zabilježeni još i od Ebu Berzeta el-Eslemija, Džabira i Bilala. Ebu Isa kaže: Hadis Rafi'a b. Hadidža je hasenun-sahihun.

Neki Vjerovjesnikovi, Allah ga blagoslovio i spasio, ashabi, i tabi'ini, smatraju da treba odgoditi sabah dok se ne razvidi.

Tako misli i Sufjan es-Sevri.

Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da riječ: "odgodite" znači odgodite sabah dok se ne uvjerite da je nastupila zora kako ne bi bilo sumnje. Prema njma ovo ne zanači odgodite ga dok se ne razvidi.

١١٨ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّعْجِيلِ بِالظُّهْرِ

١٥٥ حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشَدَّ تَعْجِيلاً لِلظُّهْرِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلاَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ وَلاَ مِنْ عُمَرَ.

---

kontradiktornosti nema. Posebno ćemo to shvatiti iz slijedećeg hadisa iz kojeg se da razumjeti da se hadis u kome se preporučuje klanjanje sabahskog namaza čim nastupi zora odnosi na zimski, dok se hadis u kome se preporučuje odgađanje sabahskog namaza dok se ne razvidi odnosi na ljetni period.

Muaz b. Džebel kaže: **"Vjerovjesnik me je poslao u Jemen. Prije polaska mi je rekao: Pazi, kada nastupi zimski period klanjaj sabah čim nastupi zora i uči duže, ali toliko koliko ljudi mogu podnijeti bez poteškoće. A kada nastupi ljetni period, odgodi sabah dok se potpuno ne razvidi jer je noć kratka, ljudi spavaju pa da bi mogli stići u džemat."** (Bekijj b. Muhalled)

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَخَبَّابٍ وَأَبِي بَرْزَةَ وَابْـنِ مَسْعُودٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: وَقَدْ تَكَلَّمَ شُعْبَةُ فِـي حَكِيـمِ بْنِ جُبَيْرٍ مِنْ أَجْلِ حَدِيثِهِ الَّذِي رَوَى عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِـيِّ صَلَّـى اللَّـهُ عَلَيْـهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَأَلَ النَّاسَ وَلَهُ مَا يُغْنِيهِ.

قَالَ يَحْيَى: وَرَوَى لَهُ سُفْيَانُ وَزَائِدَةُ، وَلَمْ يَرَ يَحْيَى بِحَدِيثِهِ بَأْسًا.

قَالَ مُحَمَّدٌ: وَقَدْ رُوِيَ عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَعْجِيلِ الظُّهْرِ.

١٥٦ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْـدُ الـرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَـا مَعْمَـرٌ عَـنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْـهِ وَسَـلَّمَ صَلَّـى الظُّهْرَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَهُوَ أَحْسَنُ حَدِيـثٍ فِـي هَـذَا الْبَـابِ وَفِـي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ.

118. Požurivanje sa podnevskim namazom

155. ISPRIČAO NAM JE Hennad b. es-Serrij; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, on od

Hakima b. Džubejra[1], on od Ibrahima, on od Esveda, a on od Aiše da je kazala: "**Nisam vidjela nikoga da je više požurivao s klanjanjem podnevskog namaza od Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **Ebu Bekra i Omera.**"[2]

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira b. Abdullaha, Habbaba, Ebu Berzeta, Ibn Mesuda, Zejda b. Sabita i Džabira b. Semurea.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun.

Učenjaci iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i oni poslije njih smatraju da je bolje požuriti.

Alija b. Medini veli da je Jahja b. Seid rekao: Šu'be je kritikovao Hakima b. Džubejra u vezi sa hadisom koji je prenio od Ibn Mesuda, a on od Vjerovjesnika, Allah ga

---

[1] Hakim b. Džubejr je, kako kaže Ibn Hadžer u *Takribu,* slab ravija. Za njega Ahmed b. Hanbel također kaže da je slab ravija. Prenosio je munker-hadise. Darekutnija kaže da je metruk, osumnjičen za laž.

[2] Na temelju ovog i drugih hadisa većina učenjaka je zauzela stav da je lijepo (mustehab) požuriti sa podnevskim namazom i klanjati ga čim nastupi vrijeme, osim kada je velika vrućina. Tada je bolje pričekati dok žega malo ne popusti.

Ebu Hanife smatra da je u zimskom periodu, kada je hladnije vrijeme, lijepo požuriti sa podnevskim namazom, a u ljetnom periodu, kada su vrućine, lijepo je pričekati. Svoje mišljenje on temelji na slijedećem hadisu: Upitali su Enesa kako je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, klanjao podnevski namaz? Rekao je: "**U zimskom periodu bi požurio s podnevskim namazom, a u ljetnom bi pričekao i ne bi ga odmah klanjao.**" (Buharija)

blagoslovio i spasio: "Ko bude tražio od ljudi, a ima toliko koliko mu je dovoljno..."

Jahja kaže: Od njega su prenijeli Sufjan i Zaide, a Jahja nije imao primjedbi na njegov hadis.

Muhammed (Buharija) veli: Preneseno je od Hakima b. Džubejra, on je prenio od Seida b. Džubejra, on od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, o pužurivanju sa podnevskim namazom.

156. ISPRIČAO NAM JE Hasan b. Ali el-Hulvani; kaže: Nas je obavijestio Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija koji je kazao: **"Obavijestio me je Enes b. Malik da bi Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **klanjao podnevski namaz čim bi sunce prešlo zenit."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je sahihun, on je najpouzdaniji na ovu temu o kojoj hadis prenosi još i Džabir.

١١٩ بَاب مَا جَاءَ فِي تَأْخِيرِ الظُّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ

١٥٧ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي ذَرٍّ وَابْنِ عُمَرَ وَالْمُغِيرَةِ وَالْقَاسِمِ بْنِ صَفْوَانَ عَنْ أَبِيهِ وَأَبِي مُوسَى وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَسٍ.

قَالَ: وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا، وَلَا يَصِحُّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدِ اخْتَارَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ العِلْمِ: تَأْخِيرَ صَلاَةِ الظُّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ.

وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: إِنَّمَا الإِبْرَادُ بِصَلاَةِ الظُّهْرِ إِذَا كَانَ مَسْجِدًا يَنْتَابُ أَهْلُهُ مِنَ الْبُعْدِ، فَأَمَّا الْمُصَلِّي وَحْدَهُ وَالَّذِي يُصَلِّي فِي مَسْجِدِ قَوْمِهِ فَالَّذِي أُحِبُّ لَهُ أَنْ لاَ يُؤَخِّرَ الصَّلاَةَ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَمَعْنَى مَنْ ذَهَبَ إِلَى تَأْخِيرِ الظُّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ هُوَ أَوْلَى وَأَشْبَهُ بِالِاتِّبَاعِ.

وَأَمَّا مَا ذَهَبَ إِلَيْهِ الشَّافِعِيُّ أَنَّ الرُّخْصَةَ لِمَنْ يَنْتَابُ مِنَ الْبُعْدِ وَالْمَشَقَّةِ عَلَى النَّاسِ، فَإِنَّ فِي حَدِيثِ أَبِي ذَرٍّ مَا يَدُلُّ عَلَى خِلاَفِ مَا قَالَ الشَّافِعِيُّ.

قَالَ أَبُو ذَرٍّ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَذَّنَ بِلاَلٌ بِصَلاَةِ الظُّهْرِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا بِلاَلُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَبْرِدْ.

فَلَوْ كَانَ الْأَمْرُ عَلَى مَا ذَهَبَ إِلَيْهِ الشَّافِعِيُّ، لَمْ يَكُنْ لِلْإِبْرَادِ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ مَعْنًى، لِاجْتِمَاعِهِمْ فِي السَّفَرِ، وَكَانُوا لاَ يَحْتَاجُونَ أَنْ يَنْتَابُوا مِنَ الْبُعْدِ.

١٥٨ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ قَالَ: أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُهَاجِرٍ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي سَفَرٍ وَمَعَهُ بِلاَلٌ، فَأَرَادَ أَنْ يُقِيمَ، فَقَالَ: أَبْرِدْ، ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْرِدْ فِي الظُّهْرِ، قَالَ: حَتَّى رَأَيْنَا فَيْءَ التُّلُولِ، ثُمَّ

أَقَامَ فَصَلَّى، فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ، فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلاَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

119. Odgađanje podnevskog namaza zbog velike vrućine

157. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Seida b. Musejjiba i Ebu Seleme, a oni od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Kada su velike vrućine odgodite** (podnevski) **namaz sve dok ne zahladni, jer je žega od džehennemske vrućine."**[1]

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Seida, Ebu Zerra, Ibn Omera, Mugire, Kasima b. Safvana, od njegova oca, Ebu Musa'a, Ibn Abbasa i Enesa.

Tirmizija kaže: O ovome je preneseno od Ibn Omera, od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, ali nije vjerodostojno.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

---

[1] Čini mi se da je najispravnije mišljenje onih koji kažu da se odgađanje podnevskog namaza dok ne zahladni odnosi na one zemlje u kojima su ljeti velike vrućine. Tamo gdje nema velikih vrućina, ne postoji ni potreba za odgađanjem. To zbog toga što je u hadisima, eksplicitno, velika vrućina navedena kao razlog odgađanja. Prema tome, gdje ne postoji navedeni razlog, nema ni odgađanja namaza.

Mnogi učenjaci smatraju da usljed velike vrućine treba odgađati podnevski namaz. Ovo je i stav Ibn Mubareka, Ahmeda i Ishaka.

Šafija smatra da se odgađanje podnevskog namaza, dok se ne smanji vrućina, odnosi na one koji iz daleka dolaze u džamiju. Međutim, za onog koji klanja pojedinačno i one koji klanjaju u svojoj lokalnoj džamiji koja je blizu, volio bih kaže on, da oni podnevski namaz ne odgađaju zbog vrućine.

Ebu Isa veli: To znači da je mišljenje onih koji kažu da za vrijeme velikih vrućina treba odgoditi podnevski namaz prihvatljivije i bliže sunnetu.

Što se tiče Šafijina mišljenja da se olakšica odnosi na one kojima je džamija daleko zbog poteškoće koju ljudi osjećaju, u hadisu Ebu Zerra je dokaz koji govori suprotno Šafijinom mišljenju.

Ebu Zerr kaže: "**Bili smo na putu sa Allahovim Poslanikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **pa je Bilal proučio ezan za podne. Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **mu reče: Bilale, odgodi namaz dok ne zahladni, potom ga još odgodi dok ne zahladni.**"

Da je ispravno ono što tvrdi Šafija, odagađanje namaza dok ne zahladni tada ne bi imalo smisla jer su svi tokom putovanja bili na okupu i nisu imali potrebe da iz daleka dolaze.[1]

---

[1] Odgovarajući Tirmiziji na njegov odgovor Šafiji, El-Kermani kaže: To što Tirmizija smatra da su na putu bivali svi na okupu i da nisu imali potrebe da iz daleka dolaze, ne stoji. Vojska koja je putovala po sunčevoj žegi, kada bi odmarala, svako je sebi tražio hlad. S obzirom da je u pustinji teško pronaći hlad, mnogi su odlazili daleko dok bi ga pronašli i kada bi zaučio ezan, da bi stigli u džemat, mnogi su iz daleka morali dolaziti, a to im je predstavljalo poteškoću.

158. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Ebu Davud et-Tajalisi; kaže: obavijestio nas je Šu'be, on je prenio od Muhadžira Ebu Hasana, on od Zejda b. Vehba, a on od Ebu Zerra: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je bio na putu, a sa njim je bio i Bilal. Htio je (Bilal) da prouči ikamet, a Poslanik** Allah ga blagoslovio i spasio, **mu reče: Odgodi, dok zahladni. Malo kasnije je** (Bilal) **ponovo htio proučiti ikamet, a Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **mu reče: Odgodi podne, dok ne zahladni. Odgađao je sve dok nismo vidjeli hlad od brežuljaka. Potom je proučio ikamet i Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio **je klanjao, a nakon toga rekao: Žega je od džehennemske vrućine, pa dok ne zahladni, odgađajte podne-namaz."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

١٢٠ بَاب مَا جَاءَ فِي تَعْجِيلِ الْعَصْرِ

١٥٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا، وَلَمْ يَظْهَرِ الْفَيْءُ مِنْ حُجْرَتِهَا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ وَأَبِي أَرْوَى وَجَابِرٍ وَرَافِعِ ابْنِ خَدِيجٍ.

قَالَ: وَيُرْوَى عَنْ رَافِعٍ أَيْضًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَأْخِيرِ الْعَصْرِ، وَلاَ يَصِحُّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: عُمَرُ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ وَعَائِشَةُ وَأَنَسٌ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ التَّابِعِينَ: تَعْجِيلَ صَلاَةِ الْعَصْرِ وَكَرِهُوا تَأْخِيرَهَا.

وَبِهِ يَقُولُ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

١٦٠ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ الْعَلاَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي دَارِهِ بِالْبَصْرَةِ حِينَ انْصَرَفَ مِنَ الظُّهْرِ، وَدَارُهُ بِجَنْبِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ: قُومُوا فَصَلُّوا الْعَصْرَ، قَالَ: فَقُمْنَا فَصَلَّيْنَا، فَلَمَّا انْصَرَفْنَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: تِلْكَ صَلاَةُ الْمُنَافِقِ، يَجْلِسُ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ قَامَ فَنَقَرَ أَرْبَعًا لاَ يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلاَّ قَلِيلاً.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

120. Požurivanje sa klanjanjem ikindijskog namaza

159. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Urvea, a on od Aiše koja je kazala: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **klanjao je ikindijski namaz, a sunce je još obasjavalo njenu sobu, tako da u njenoj sobi još nije bilo hlada.**"[1]

---

[1] Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari* kaže da se iz ovog hadisa da zaključiti da ikindijski namaz treba klanjati čim nastupi vrijeme. Tako misli i Aiša, što se vidi iz hadisa koji je od nje prenio Šu'be.

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Enesa, Ebu Erve, Džabira i Rafi'a b. Hadidža.

Tirmizija veli: Od Rafia' je također prenesen i Vjerovjesnikov (hadis), Allah ga blagoslovio i spasio, o odgađanju ikindisjkog namaza, međutim, taj hadis nije vjerodostojan.

Ebu Isa kaže: Aišin hadis je hasenun-sahihun.

Da treba požuriti sa klanjanjem ikindijskog namaza i da je njegovo odgađanje mekruh, smatraju od Vjerovjesnikovih ashaba: Omer, Abdullah b. Mesud, Aiša, Enes i neki tabi'ini. To je i stav Abdullaha b. Mubareka, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

160. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nama je ispričao Ismail b. Džafer, on je prenio od Ala'a b. Abdur-Rahmana, da je on u Basri ušao u kuću Enesa b. Malika nakon što se vratio sa podnevskog namaza, a kuća mu je bila neposredno uz džamiju, pa je (Enes b. Malik) rekao: Ustanite i klanjajte ikindijski namaz! Ustali smo i kanjali. Kada smo završili on je rekao: Čuo sam Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kada je rekao: **"Takav je namaz munafika, on čeka, prateći sunce, pa kada ono bude**

Tahavija kaže: Aišine riječi: "Da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, klanjao ikindjiski namaz dok je još sunce obasjavalo njenu sobu" nisu dokaz da sa ikindijskim namazom treba požurivati iz razloga što su zidovi tadašnjih kuća bili veoma niski i sunce ih je obasjavalo sve do pred sami zalazak.

Međutim, Ibn Hadžer se ne slaže sa konstatacijom koju je naveo Tahavija. On kaže: Tahavija bi možda bio u pravu da su sobe supruga Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, bile prostrane. Međutim, ako se ima u vidu da su njihove sobe bile male, to onda upućuje na zaključak da bi ih zahvatio hlad dok je sunce još bivalo povisoko.

između dva šejtanska roga (na zalasku), ustane i klanja četiri rekata nabrzinu i u njima vrlo malo spominje Allaha (dž.š.)."

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

١٢١ بَاب مَا جَاءَ فِي تَأْخِيرِ صَلَاةِ الْعَصْرِ

١٦١ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ تَعْجِيلاً لِلظُّهْرِ مِنْكُمْ، وَأَنْتُمْ أَشَدُّ تَعْجِيلاً لِلْعَصْرِ مِنْهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ إِسْمَعِيلَ ابْنِ عُلَيَّةَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ نَحْوَهُ.

١٦٢ وَوَجَدْتُ فِي كِتَابِي أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ عَنْ إِسْمَعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ.

١٦٣ و حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ وَهَذَا أَصَحُّ.

121. Odgađanje ikindijskog namaza

161. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nama je ispričao Ismail b. Ulejje, on je prenio od Ejuba, on od Ibn Ebu Mulejkea, a on od Ummu Seleme koja je kazala: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **više je od**

vas požurivao sa klanjanjem podnevskog, a vi od njega više požurujete sa klanjanjem ikindijskog namaza."[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenesen i od Ismaila b. Ulejje, on od Ibn Džurejdža, on Ibn Ebu Mulejketa, a on od Ummu Seleme na sličan način.

162. Našao sam zapisano u mojoj knjizi: Obavijestio me je Alija b. Hudžr, on je prenio od Ismaila b. Ibrahima, a on Ibn Džurejdža.

163. Ispričao nam je Bišr b. Muaz el-Basri; kaže: Nama je ispričao Ismail b. Ulejje, on je prenio od Ibn Džurejdža ovim senedom slično, i to je pouzdanije.

---

[1] Prema mišljenju Alije el-Kari'a, Ummu Selema ove riječi nije uputila ashabima, nego ih je uputila ljudima koji nisu živjeli u vrijeme Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Po njemu je ovaj hadis dokaz da je lijepo malo pričekati sa ikindijskim namazom.

U prethodnom poglavlju smo imali hadis koji ukazuje na to da je bolje požuriti sa ikindijskim namazom i klanjati ga čim mu nastupi vrijeme.

Na osnovu ovih hadisa, koji su na prvi pogled kontradiktorni, islamski učenjaci su zauzeli i različite stavove.

Abdullah b. Mubarek, Šafija, Ahmed, Ishak, Evzaija i učenjaci iz Medine smatraju da je bolje požuriti sa klanjanjem ikindijskog namaza.

Ebu Hanife i ostali učenjaci iz Kufe smatraju da je bolje malo popričekati sa njegovim klanjanjem iz razloga da bi se više moglo klanjati dobrovoljnog namaza, s obzirom da ga je mekruh klanjati poslije ikindije.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da ne postoji nikakva kontradikornost među spomenutim hadisima. Po njemu hadis Ummu Seleme ne ukazuje na to da je bolje popričekati sa ikindijskim namazom. On smatra da su ljudi kojima se Ummu Selema obraća više žurili sa ikindijskim namazom nego što je to radio Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, te im ona na taj način preporučuje da ikindiju klanjaju na vrijeme, kako je to činio Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio.

١٢٢ بَاب مَا جَاءَ فِي وَقْتِ الْمَغْرِبِ

١٦٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَعِيلَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَتَوَارَتْ بِالْحِجَابِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرٍ وَالصُّنَابِحِيِّ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ وَأَنَسٍ وَرَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ وَأَبِي أَيُّوبَ وَأُمِّ حَبِيبَةَ وَعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

وَحَدِيثُ الْعَبَّاسِ قَدْ رُوِيَ مَوْقُوفًا عَنْهُ وَهُوَ أَصَحُّ.

وَالصُّنَابِحِيُّ لَمْ يَسْمَعْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ صَاحِبُ أَبِي بَكْرٍ رَضِي اللَّهم عَنْهم.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ: اخْتَارُوا تَعْجِيلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ، وَكَرِهُوا تَأْخِيرَهَا، حَتَّى قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَيْسَ لِصَلَاةِ الْمَغْرِبِ إِلاَّ وَقْتٌ وَاحِدٌ، وَذَهَبُوا إِلَى حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ صَلَّى بِهِ جِبْرِيلُ.

وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ.

122. O akšamskom vremenu

164. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Hatim b. Ismail, on je prenio od Jezida b. Ebu Ubejda, a on od Selemea b. Ekve'a koji je kazao: "**Allahov Poslanik,** Allah

ga blagoslovio i spasio, **bi akšamski namaz klanjao kada bi sunce potpuno zašlo.**"[1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira, Sunabihija, Zejda b. Halida, Enesa, Rafi'a b. Hadidža, Ebu Ejuba, Ummu Habibe, Abbasa b. Abdul-Mutalliba i Ibn Abbasa.

Abbasov hadis prenesen je sa senedom koji doseže samo do njega, i on je najpouzdaniji.

Sunabihij (hadise) nije slušao od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, on je Ebu Bekrov (r.a.) prijatelj.

Ebu Isa kaže: Hadis Selemea b. Ekve'a je hasenun-sahihun.

Većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba, tabi'ina i onih poslije njih smatraju da treba požuriti sa akšamskim namazom i njegovo odgađanje smatraju pokuđenim. Neki učenjaci su čak rekli da akšamski namaz ima samo jedno vrijeme, pozivajući se pri tom

---

[1] Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* i Ebu Davud u *Sunenu* bilježe od Ukbea b. Amira da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Moji sljedbenici će biti dobri sve dotle dok ne budu počeli kasniti sa akšamom i klanjati ga kada se pojave zvijezde.**"

Na temelju spomenutih hadisa da se zaključiti da je bolje i efdalnije akšamski namaz klanjati odmah nakon zalaska sunca, u čemu se slaže većina učenjaka. Pitanje u kome se oni razilaze jeste, da li akšamski namaz ima samo jedno vrijeme ili ih ima više?

Šafija i Ibn Mubarek smatraju da se akšam može klanjati samo u jednom vremenu i to odmah kada sunce zađe. Po njima, ako se u tom vremenu ne klanja, namaz je propušten i kasnije se može samo naklanjati.

Većina, pak, smatra da se akšamski namaz može klanjati u periodu od zalaska sunca pa sve dok ne nestane rumenila na nebu, ali ga je bolje klanjati odmah čim mu vrijeme nastupi. Oni svoj stav temelje na hadisu što ga bilježi Muslim u *Sahihu* od Abdullaha b. Amra u kome stoji: "**Vrijeme akšama traje sve dok traje rumenilo na nebu.**"

na Vjerovjesnikov, Allah ga blagoslovio i spasio, hadis kada je sa njim klanjao Džibril. Ovakav je stav i Ibn Mubareka i Šafije.

١٢٣ بَاب مَا جَاءَ فِي وَقْتِ صَلاَةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ

١٦٥ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ بَشِيرِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: أَنَا أَعْلَمُ النَّاسِ بِوَقْتِ هَذِهِ الصَّلاَةِ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيهَا لِسُقُوطِ الْقَمَرِ لِثَالِثَةٍ.

١٦٦ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ. وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ هُشَيْمٌ عَنْ بَشِيرِ بْنِ ثَابِتٍ.

وَحَدِيثُ أَبِي عَوَانَةَ أَصَحُّ عِنْدَنَا، لِأَنَّ يَزِيدَ بْنَ هَارُونَ رَوَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ نَحْوَ رِوَايَةِ أَبِي عَوَانَةَ.

123. Vrijeme jacijskog namaza

165. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdul-Melik b. Ebu Ševarib; kaže: Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Ebu Bišra, on od Beširа b. Sabita, on od Habiba b. Salima, a on od Nu'mana b. Beširа koji je kazao: **"Ja najbolje**

poznajem vrijeme ovog (jacijskog) namaza. Allahov **Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ga je klanjao sve do vremena u kome mjesec zalazi treće noći u mjesecu."**[1]

166. ISPRIČAO NAM JE Ebu Bekr Muhammed b. Eban; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rahman b. Mehdi, on je prenio slično od Avane sa ovim senedom.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis prenosi Hušejm od Ebu Bišra, on od Habiba b. Salima, on od Nu'mana b. Beširа. U njemu Hušejm nije spomenuo "od Beširа b. Sabita."

Po nama je najvjerodostojniji Ebu Avanin hadis, iz razloga što ga i Jezid b. Harun prenosi od Šu'bea, a on od Ebu Bišra, lično kako ga prenosi Ibu Avane.

---

[1] Tahavija u djelu *Šerhu Meanil-Asar* veli: O tome do kada traje jacijsko vrijeme ima puno hadisa, čak i sa različitim značenjima. Na temelju svih tih hadisa ja zaključujem da je jaciju najefdalnije klanjati u prvoj trećini noći. Ako je ne klanjamo u tom vremenu, ali klanjamo do pola noći i to je dobro. Međutim, ako jaciju ne uspijemo klanjati ni do pola noći ona se može klanjati sve do zore.

Ashab Numan b. Bešir u tematskom hadisu spominje vrijeme do kojeg je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, najčešće klanjao jaciju. Njegove riječi: "Ja nabolje poznajem do kada traje jacijsko vrijeme" mogu se shvatiti na jedan od slijedeća dva načina:

- Da je on to rekao kako bi istakao Allahovu blagodat prema njemu, jer ga je imao priliku izravno naučiti od Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, te da bi time skrenuo pozornost slušalaca na ono što poslije toga želi kazati, kako bi to što bolje zapamtili.
- Da je on te riječi, možda, uputio tabi'inima u vremenu kada je bilo ostalo vrlo malo živih ashaba.

١٢٤ بَاب مَا جَاءَ فِبَاب مَا جَاءَ فِي تَأْخِيرِ صَلاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ

١٦٧ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُؤَخِّرُوا الْعِشَاءَ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ أَوْ نِصْفِهِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي بَرْزَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ وَابْنِ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ: رَأَوْا تَأْخِيرَ صَلاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

124. Odgađanje jacije do kraja namaskog vremena

167. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde, on je prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Seida el-Mukbirija, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Da se ne bojim da ću time opteretiti moje sljedbenike naredio bih im da sa klanjanjem jacijskog namaza pričekaju do** (kraja) **prve trećine noći ili do pola noći.**"[1]

---

1 Ahmed u *Musnedu,* Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima* i Ibn Huzejme u *Sahihu* bilježe od Ebu Seida el-Hudrija koji je kazao: "**Jednom prilikom**

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni i od Džabira b. Semurea, Džabira b. Abdullaha, Ebu Berzeta, Ibn Abbasa, Ebu Seida el-Hudrija, Zejda b. Halida i Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

Odabrano mišljenje većine učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, tabi'ina i drugih, jeste da treba sa klanjanjem jacijskog namaza pričekati do kraja namaskog vremena.

To je stav i Ahmeda i Ishaka.

---

smo (došli u džamiju) **da bismo sa Allahovim Poslanikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **klanjali jacijski namaz. Međutim, on iz kuće** (radi klanjanja) **nije izišao prije pola noći."**

U drugoj predaji hadisa stoji i ovo: "**da nije slabašnih, iznemoglih i bolesnih, te onih koje muče fiziološke potrebe, ovaj bih namaz odgađao do pola noći.**"

Ibn Hadžer el-Askalani smatra da je lijepo (mustehab) za onog ko može izdržati, (nije bolestan i nema problema sa fiziološkim potrebama niti ga nadvladava pospanost) da odgodi klanjanje jacijskog namaza. Tako misle i Šafija, Nevevi i većina ostalih učenjaka.

Ishak i Lejs smatraju da je mustehab odgoditi klanjanje jacije do pred kraj prve trećine noći, a Tahavija smatra da je mustehab odgoditi klanjanje ovog namaza do samog kraja prve trećine noći.

Poslanikove, Allah ga blagoslovio i spasio, riječi: "Naredio bih im da pričekaju sa klanjanjem jacijskog namaza do kraja prve trećine noći ili do pola noći" znače: Da bismo do prve trećine noći trebali čekati u ljetnom periodu kada su noći kratke, a do pola noći u zimskom periodu kada su one duge. A mogu da znače da se ovdje radi o previdu nekog od ravija koji nije precizno upamtio da li je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao do prve trećine noći ili je rekao do pola noći.

١٢٥ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ النَّوْمِ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالسَّمَرِ بَعْدَهَا

١٦٨ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عَوْفٌ. قَالَ أَحْمَدُ: وَحَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ هُوَ الْمُهَلَّبِيُّ وَإِسْمَعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ: جَمِيعًا عَنْ عَوْفٍ عَنْ سَيَّارِ بْنِ سَلَامَةَ هُوَ أَبُو الْمِنْهَالِ الرِّيَاحِيُّ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَأَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي بَرْزَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ كَرِهَ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ النَّوْمَ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَرَخَّصَ فِي ذَلِكَ بَعْضُهُمْ. و قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: أَكْثَرُ الْأَحَادِيثِ عَلَى الْكَرَاهِيَةِ.

وَرَخَّصَ بَعْضُهُمْ فِي النَّوْمِ قَبْلَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ فِي رَمَضَانَ.

وَسَيَّارُ بْنُ سَلَامَةَ هُوَ أَبُو الْمِنْهَالِ الرِّيَاحِيُّ.

125. Mekruh je spavati prije jacije, a sijeliti poslije nje

168. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Avf.

Ahmed veli: ISPRIČALI SU NAM Abbad b. Abbad, a on je el-Muhelebi i Ismail b. Ulejje njih dvojica su prenijeli od Avfa, on od Sejjara b. Selame, a on je Ebu Minhal er-Rijahi, a on od Ebu Berzea koji je kazao: "**Vjerovjesnik** Allah, ga

blagoslovio i spasio, **prezirao je spavanje prije jacije i razgovor poslije nje."**[1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Abdullaha b. Mesuda i Enesa.

---

[1] Iz navedenog hadisa se da zaključiti da je mekruh spavati prije klanjanja jacijskog namaza. Razlog tome je, kako kažu neki, da se ne bi prespavalo jacijsko vrijeme i tako propustio namaz.

Iz hadisa se, također da zaključiti da su sijela i razgovori poslije jacije mekruh. Razlog tome je da se sijeleći ne bi zakasnilo sa spavanjem i dovelo u pitanje ustajanje na sabah.

Omer b. Hattab je oštro reagovao kad bi primijetio da ljudi poslije jacije sjede, govoreći: "Odmah se raziđite, sijelo je s početka noći, a spavanje na kraju."

Na temelju ovog i drugih hadisa većina učenjaka stoji na stanovištu da je pokuđeno (mekruh) spavati prije klanjanja jacijskog namaza.

Neki učenjaci, pak, spavanje prije jacije opravdavaju i drže da ono nije mekruh. Svoj stav oni temelje na slijedećim hadisima:

Buharija u *Sahihu* bilježi od Aiše koja je kazala: Jednom prilikom je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zakasnio toliko sa jacijskim namazom da je Omer povikao: "Žene i djeca su već pospali! "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, nije zbog toga ukorio one što su prije klanjanja jacije pospali.

Ibn Omer kaže: Jedne večeri se Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, puno zadržao i nije dugo izišao da klanjamo jaciju. Mi smo, čekajući ga u džamiji, pospali. Potom smo se probudili i vidjevši da ga još nema ponovo zaspali. Kada je došao probudili smo se i sa njim klanjali jaciju. On nas zbog toga što smo prije jacije spavali nije ukorio.

Ibn Sejjidinnas kaže: Ako je razlog zbog kojeg je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, prezirao spavanje prije jacije, bojazan da jacija ne iziđe iz vakta, onda postoji razlika između onog koji zaspi kod kuće prije jacije pa je pitanje hoće li se probuditi i onog koji u džamiji čekajući jaciju prikunja. Zato ih Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nije ukorio, jer je spomenuta bojazan ovdje isključena.

Djecu i žene nije ukorio zbog spavanja prije jacije iz razloga što su možda klanjali jaciju kod kuće, a oni i nisu obavezni da idu u džemat.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Berzeta je hasenun-sahihun.

Većina islamske uleme, spavanje prije klanjanja jacijskog namaza i razgovore i sijela poslije njega smatraju pokuđenim. Neki to toleriraju. Abdullah b. Mubarek veli: Većina hadisa ukazuje da je to pokuđeno (mekruh).

Neki smatraju dopuštenim spavanje prije jacije u mjesecu ramazanu.

Sejjar b. Selame je ustvari Ebu Minhal er-Rijahi.

١٢٦ بَاب مَا جَاءَ مِنَ الرُّخْصَةِ فِي السَّمَرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

١٦٩ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْمُرُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ فِي الْأَمْرِ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ وَأَنَا مَعَهُمَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو وَأَوْسِ بْنِ حُذَيْفَةَ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ الْحَسَنُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ جُعْفِيٍّ يُقَالُ لَهُ قَيْسٌ أَو ابْنُ قَيْسٍ عَنْ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَذَا الْحَدِيثَ فِي قِصَّةٍ طَوِيلَةٍ. وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ فِي السَّمَرِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ: فَكَرِهَ قَوْمٌ مِنْهُمُ السَّمَرَ بَعْدَ صَلاَةِ الْعِشَاءِ، وَرَخَّصَ بَعْضُهُمْ إِذَا كَانَ فِي مَعْنَى الْعِلْمِ وَمَا لَا بُدَّ مِنْهُ مِنَ الْحَوَائِجِ. وَأَكْثَرُ الْحَدِيثِ عَلَى الرُّخْصَةِ.

قَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا سَمَرَ إِلاَّ لِمُصَلٍّ أَوْ مُسَافِرٍ.

126. O dopuštenosti razgovora poslije jacije

169. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Ibrahima, on od Alkame, a on od Omera b. Hattaba koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi noću razgovarao sa Ebu Bekrom o značajnim pitanjima muslimana, a sa njima sam bio i ja."**[1]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Amra, Evsa b. Huzejfe i Imrana b. Husajna.

Ebu Isa kaže: Omerov hadis je hasenun.

Hasan b. Ubejdullah je ovaj hadis u jednoj dužoj verziji prenio od Ibrahima, on od Alkame, on od nekog čovjeka iz Džufe koji se zvao Kajs ili Ibn Kajs, on od Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Učenjaci iz generacije ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, tabi'ina i onih poslije njih razišli

---

[1] O tome da li su razgovori i sijela poslije jacije mekruh ili su dozvoljena bez keraheta, kao što smo vidjeli, islamski učenjaci imaju različita mišljenja.

Neki od njih smatraju da je svaki razgovor poslije jacije djelo koje je pokuđeno i Allahov poslanak, Allah ga blagoslovio i spasio, ga je prezirao. Oni se pri tome pozivaju na hadise koji su spomenuti u prethodnom poglavlju.

Neki učenjaci, pak, smatraju da su razgovori koji su korisni (kao što su razgovori o vjerskim pitanjima, te razgovori o bitnim poslovima ummeta) dozvoljeni. Svoje mišljenje oni temelje na tematskom hadisu.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Moguć je kompromis među spomenutim hadisima koji se na prvi pogled čine kontradiktornim. Pokuđeni su svi beskorisni razgovori, a dozvoljeni su oni koji su korisni ili su od općeg interesa za džemat i ummet.

su se u tome jesu li sijela poslije jacije dozvoljena ili nisu? Neki od njih smatraju da su sijela poslije jacije pokuđena (mekruh). Neki, opet, drže da su dozvoljena, ukoliko se na njima vode razgovori iz oblasti nauke ili se razgovara o egzistencijalnim pitanjima. Većina hadisa ukazuju na olakšicu (u tom pogledu).

Prenosi se od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Nema sjedenja noću, osim za onoga ko hoće da klanja ili putnika."**

١٢٧ بَاب مَا جَاءَ فِي الْوَقْتِ الْأَوَّلِ مِنَ الْفَضْلِ

١٧٠ حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ الْعُمَرِيِّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ غَنَّامٍ عَنْ عَمَّتِهِ أُمِّ فَرْوَةَ، وَكَانَتْ مِمَّنْ بَايَعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ الصَّلَاةُ لِأَوَّلِ وَقْتِهَا.

١٧١ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ الْوَلِيدِ الْمَدَنِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْوَقْتُ الْأَوَّلُ مِنَ الصَّلَاةِ رِضْوَانُ اللَّهِ، وَالْوَقْتُ الْآخِرُ عَفْوُ اللَّهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رَوَى ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ وَابْنِ مَسْعُودٍ.

١٧٢ حدثنا قتيبة قال حدثنا عبدالله بن وهب عن سعيد بن عبدالله الجهنى عن محمد بن عمر بن على بن أبى طالب عن أبيه عن علي بن أبي طالب: أن النبي

صلى الله عليه وسلم قال له: يا علي، ثلاث لاتؤخرها: الصلاة إذا آتت، والجنازة إذا حضرت، ولأيم إذا وجدت لها كفؤا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أُمِّ فَرْوَةَ لاَ يُرْوَى إلاَّ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ الْعُمَرِيِّ وَلَيْسَ هُوَ بِالْقَوِيِّ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ. وَاضْطَرَبُوا عَنْهُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ وَهُوَ صَدُوقٌ، وَقَدْ تَكلَّمَ فِيهِ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

١٧٣ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعَيْزَارِ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ: أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِابْنِ مَسْعُودٍ: أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ سَأَلْتُ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: الصَّلاَةُ عَلَى مَوَاقِيتِهَا، قُلْتُ: وَمَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ، قُلْتُ وَمَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَى الْمَسْعُودِيُّ وَشُعْبَةُ وَسُلَيْمَانُ هُوَ أَبُو إِسْحَقَ الشَّيْبَانِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْعَيْزَارِ هَذَا الْحَدِيثَ.

١٧٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلاَلٍ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةً لِوَقْتِهَا الْآخِرِ مَرَّتَيْنِ حَتَّى قَبَضَهُ اللَّهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِمُتَّصِلٍ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَالْوَقْتُ الْأَوَّلُ مِنَ الصَّلاَةِ أَفْضَلُ. وَمِمَّا يَدُلُّ عَلَى فَضْلِ أَوَّلِ الْوَقْتِ عَلَى آخِرِهِ: اخْتِيَارُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ، فَلَمْ

يَكُونُوا يَخْتَارُونَ إِلاَّ مَا هُوَ أَفْضَلُ وَلَمْ يَكُونُوا يَدَعُونَ الْفَضْلَ، وَكَانُوا يُصَلُّونَ فِي أَوَّلِ الْوَقْتِ.

قَالَ: حَدَّثَنَا بِذَلِكَ أَبُو الْوَلِيدِ الْمَكِّيُّ عَنِ الشَّافِعِيِّ.

127. O vrijednosti prvog namaskog vremena

170. ISPRIČAO NAM JE Ebu Ammar Husejn b. Hurejs; kaže: Nama je ispričao Fadl b. Musa, on je prenio od Abdullaha b. Omera el-Umerija, on od Kasima b. Gannama, on od svoje tetke (po ocu) Ummu Ferve[1], jedne od žena koje su dale prisegu Vjerovjesniku, Allah ga blagoslovio i spasio, koja je kazala: "**Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bijaše upitan: Koje je djelo najvrjednije? Namaz koji se klanja čim mu nastupi vrijeme, odgovorio je.**"[2]

---

[1] Ummu Ferva je kćerka Ebu Kuhafe, polusestra Ebu Bekrova, po ocu. Od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenosi hadis o vrijednosti početka namaskog vremena. Neki joj pripisuju da je ensarijka, što je pogrešno jer je Ebu Bekrov otac živio u Mekki. Prema tome, ona je iz plemena Kurejš.

[2] Na pitanje: koje je djelo najbolje (u nekim hadisima stoji koje je djelo Allahu najdraže), Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, je na prvom mjestu spomenuo klanjanje namaza u početku njegova vremena. To ne znači da je to bolje od dobročinstva prema roditeljima ili, pak, borbe na Allahovu putu gdje se i život žrtvuje u ime Allaha (dž.š.). Odgovore na ovakva pitanja treba posmatrati uzimajući u obzir okolnosti i situacije u kojima je pitanje postavljeno. Ako je neko takvo pitanje postavio u ratu, logično je da je na prvom mjestu spomenut džihad i slično.

Početak namaskog vremena je Allahovo zadovoljstvo, znači da Uzvišeni Allah (dž.š.) voli da se namaz klanja odmah čim mu nastupi vrijeme. Klanjanje namaza na kraju namaskog vremena zahtijeva traženje

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je garibun-hasenun.

171. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Jakub b. Velid el-Medeni, on je prenio od Abdullaha b. Omera, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Prvo namasko vrijeme je Allahovo zadovoljstvo, a posljednje je Allahov oprost."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun.

Ibn Abbas je od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenio slično.

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ibn Omera, Aiše i Ibn Mesuda.

172. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Vehb, on je prenio od Seida b. Abdullaha el-Džuhenija, on od Muhammeda b. Omera b. Alija b. Ebu Taliba, on od svoga oca, a on od Alije b. Ebu Taliba da mu je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Alija, troje nemoj odgađati! Namaz, ako mu je nastupilo vrijeme, dženazu, ako je spremna i udaju neudate, ako joj nađeš odgovarajuću priliku."**

Ebu Isa kaže: Ummu Fervin hadis je došao samo preko Abdullaha b. Omera el-Umerija, a on nije jak ravija kod hadiskih učenjaka. Osim toga, ravije se sukobljavaju u prenošenju ovog hadisa od njega, iako je on iskren. Jahja b. Seid ga je kritikovao u pogledu njegova pamćenja.

---

oprosta, zato što onaj ko navikne namaz klanjati uvijek u zadnje vrijeme je nemaran (gafil), kome ništa ne znači i kada ga potpuno propusti.

173. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Mervan b. Muavija el-Fezari, on je prenio od Ebu Jafura, on od Velida b. Ajzara, on od Ebu Amra eš-Šejbanija, da je neki čovjek rekao Ibn Mesudu: Koje je djelo najbolje? On reče: O tome sam pitao Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, pa je rekao: "**Namaz klanjan na vrijeme. Koje još o, Allahov Poslaniče? Reče: Dobročinstvo prema roditeljima. Koje još o, Allahov Poslaniče? Upitah! Borba na Allahovu putu, reče** on".

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ovaj hadis su od Velida b. Ajzara prenijeli i el-Mesudi, Šu'be i Sulejman, a on je Ebu Ishak eš-Šejbani, i drugi.

174. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Halida b. Jezida, on od Seida b. Ebu Hilala, on od Ishaka b. Omera, a on od Aiše koja je kazala: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nije nikada do svoje smrti isti namaz klanjao dva puta na isteku njegova vremena."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-garibun, sened mu je prekinut.

Šafija kaže: Početak namaskog vremena je najbolji. Da je početak namaskog vremena bolji od njegova kraja, govori izbor Vjerovjesnikov, Allah ga blagoslovio i spasio, Ebu Bekrov i Omerov. Oni su uvijek odabirali ono što je bolje i efdalnije. Ono što je dobro nisu ostavljali, a oni su klanjali na početku namaskog vremena.

Tirmizija veli: To nam je ispričao Ebu Velid el-Mekki prenijevši od Šafije.

١٢٨ بَاب مَا جَاءَ فِي السَّهْوِ عَنْ وَقْتِ صَلاَةِ الْعَصْرِ

١٧٥ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الَّذِي تَفُوتُهُ صَلاَةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ بُرَيْدَةَ وَنَوْفَلِ بْنِ مُعَاوِيَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ أَيْضًا عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

128. Ko iz nemara ne klanja ikindiju u njenom vremenu

175. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs b. Sa'd, on je prenio od Nafi'a, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Onaj kome prođe ikindijski namaz kao da je izgubio porodicu i imetak."**[1]

---

[1] U navedenom hadisu Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, u oštrijoj je formi ukazao na težinu grijeha koji proizlazi iz nemarnog odnosa prema namazu. Iako je u hadisu konkretno spomenut samo ikindijski namaz, posljedice su iste za onog ko iz nehata propusti ikindijski ili bilo koji drugi namaz, a što se vidi iz slijedećeg hadisa.

Ibn Hibban u *Sahihu* prenosi od Nevfela b. Muavije, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio; **"Onaj kome prođe namaz kao da je izgubio porodicu i imovinu."**

Abdur-Rezzak u *Musannefu* ovaj hadis od Nevfela prenosi u nešto drukčijoj verziji: **"Da neko od vas izgubi porodicu i imovinu bolje mu je nego da propusti namaz iz njegova vremena."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Burejdea i Nevfela b. Muavije.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.

Takođerr ga Zuhri prenosi od Salima, on od njegova oca, on od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

١٢٩ بَاب مَا جَاءَ فِي تَعْجِيلِ الصَّلاَةِ إِذَا أَخَّرَهَا الْإِمَامُ

١٧٦ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا ذَرٍّ، أُمَرَاءُ يَكُونُونَ بَعْدِي يُمِيتُونَ الصَّلاَةَ، فَصَلِّ الصَّلاَةَ لِوَقْتِهَا، فَإِنْ صُلِّيَتْ لِوَقْتِهَا كَانَتْ لَكَ نَافِلَةً، وَإِلاَّ كُنْتَ قَدْ أَحْرَزْتَ صَلاَتَكَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَعُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي ذَرٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ الصَّلاَةَ لِمِيقَاتِهَا إِذَا أَخَّرَهَا الْإِمَامُ، ثُمَّ يُصَلِّي مَعَ الْإِمَامِ، وَالصَّلاَةُ الْأُولَى هِيَ الْمَكْتُوبَةُ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَأَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ اسْمُهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حَبِيبٍ.

Buharija u *Alamatun-Nubuveti* prenosi također od Nevfela slijedeći hadis: **"Ko propusti bilo koji od propisanih namaza kao da je izgubio porodicu i imetak."**

Buharija , **propala su mu dobra djela."**

129. O požurivanju sa namazom kada ga imam odgađa

176. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musa el-Basri; kaže: Nama je ispričao Džafer b. Sulejman ed-Dubaijj, on je prenio od Ebu Imrana el-Dževnija, on od Abdullaha b. Samita, a on od Ebu Zerra koji veli da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ebu Zerre, poslije mene će biti** (neki) **vladari** (emiri) **koji će kasniti sa namazom. Ti namaz klanjaj na vrijeme,** (a kada ga oni budu klanjali, ti klanjaj i sa njima), **to će ti biti nafila. Ukoliko njihov namaz ne bude na vrijeme, ti si svoj namaz sačuvao.**"[1]

---

[1] Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, je za one koji kasne sa namazom upotrebio izraz "oni koji umrtvljuju namaz". Objašnjavajući ovo, Nevevi kaže: Oni umrtvljuju namaz time što ga ne klanjaju na početku namaskog vremena, kada je efdalnije. To ne znači da ga oni u potpunosti propuštaju.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da na ovakvo Nevevijevo tumačenje treba obratiti pažnju i temeljitije ga razmotriti, pogotovo ako se ima u vidu da Ibn Hadžer smatra vjerodostojnim predaje u kojima se govori o nekim vladarima, kao što su Hadždžadž i Velid koji su u potpunosti propuštali namaze. Abdur-Rezzak bilježi sa senedom od Ata'a koji je kazao: "Velid je zakasnio sa džumom do akšama, (toliko je oduljio sa hutbom da je džumanske farde klanjao u akšamsko vrijeme). Čim sam stigao u džamiju klanjao sam podne, prije nego je on sjeo između dvije hutbe. Malo kasnije sam sjedeći klanjao i ikindiju." Ata je klanjao sjedeći iz razloga što se bojao Velida.

Ibn Omer je za Hadždžadžom klanjao u džematu sve dok on nije počeo kasniti sa namazom. Nakon toga je klanjao po sebi.

Ovaj hadis je dokaz da je, u momentu kada imam pođe kasniti sa klanjanjem namaza u početku namaskog vremena, dozvoljeno klanjati po sebi, ne čekajući na imama. Ukoliko namaz ponovi i za imamom, to će se računati nafilom.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Mesuda i Ubadeta b. Samita.

Ebu Isa kaže: Ebu Zerrov hadis je hasenun-sahihun.

Mnogi učenjaci smatraju da je lijepo (mustehab) da čovjek klanja namaz na vrijeme, ukoliko imam zakasni, a potom neka ga klanja i sa imamom. Prvi je namaz (ukoliko bude klanjao dva puta), po mišljenju većine učenjaka, propisani.

Ime Ebu Imrana el-Dževnija je Abdul-Melik b. Habib

١٣٠ بَاب مَا جَاءَ فِي النَّوْمِ عَنِ الصَّلاةِ

١٧٧ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: ذَكَرُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَوْمَهُمْ عَنِ الصَّلاَةِ، فَقَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ فِي النَّوْمِ تَفْرِيطٌ، إِنَّمَا التَّفْرِيطُ فِي الْيَقَظَةِ، فَإِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ صَلاَةً أَوْ نَامَ عَنْهَا فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي مَرْيَمَ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَجُبَيْرِ ابْنِ مُطْعِمٍ وَأَبِي جُحَيْفَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَعَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ وَذِي مِخْبَرٍ وَيُقَالُ ذِي مِخْمَرٍ وَهُوَ ابْنُ أَخِي النَّجَاشِيِّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي قَتَادَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الرَّجُلِ يَنَامُ عَنِ الصَّلاَةِ أَوْ يَنْسَاهَا فَيَسْتَيْقِظُ أَوْ يَذْكُرُ وَهُوَ فِي غَيْرِ وَقْتِ صَلاَةٍ، عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ أَوْ عِنْدَ غُرُوبِهَا:

فَقَالَ بَعْضُهُمْ: يُصَلِّيهَا إِذَا اسْتَيْقَظَ أَوْ ذَكَرَ، وَإِنْ كَانَ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ أَوْ عِنْدَ غُرُوبِهَا. وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ وَإِسْحَقَ وَالشَّافِعِيِّ وَمَالِكٍ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: لاَ يُصَلِّي حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ أَوْ تَغْرُبَ.

130. O onome ko prespava namaz

177. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Hammad b. Zejd, on je prenio od Sabita el-Bunanija,[1] on od Abdullaha b. Rebbaha el-Ensarija, a on od Ebu Katade koji je kazao: **"Spomenuli su Vjerovjesniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **slučaj kada su prespavali namaz, pa je rekao: Ne smatra se nemarom ono što se u snu propusti. Nemar je u stanju budnosti. Ako neko od vas zaboravi klanjati namaz ili ga prespava, neka ga klanja kada se sjeti."**[2]

---

[1] Ibn Hadžer el-Askalani u *Takribu* za Sabita el-Bunanija kaže: Puno mu je ime Ebu Muhammed Sabit b. Eslem el-Bunani el-Basri. On je puzdan i izuzetno pobožan ravija. Prenosio je hadise od Ibn Omera, Enesa, Ibn Mugaffela i mnogih tabi'ina. Od njega su hadise preuzeli, između ostalih, Šu'be, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zejd i drugi. Hammad b. Zejd tvrdi da nije sreo čovjeka pobožnijeg od njega. Šu'be kaže: da je on svako dvadeset i četiri sahata činio hatmu i da je stalno postio. Spada u ravije čiji su hadisi zabilježeni u *El-Kutubus-sitte.*

[2] Iz hadisa se da zaključiti da osoba koja propusti namaz zbog toga što prespava ili ga propusti iz zaborava, nije griješna ukoliko nije imala namjeru da ga prespava. Po mišljenju gotovo svih učenjaka, ona će ga klanjati kada se probudi ili u momentu kada ga se sjeti. Sporno je među učenjacima jedino to hoće li ga klanjati odmah, ukoliko se probudi, ili ga se sjeti u vrijeme u kome je mekruh klanjati, (kada Sunce izlazi ili zalazi). Neki vele: Klanjat će ga u momentu kada se probudi ili ga se sjeti pa makar se radilo i o vremenu u kojem je mekruh klanjati. Neki, među kojima je i Ebu Hanife, kažu: Klanjat će ga kad god se probudi ili ga se

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Mesuda, Ebu Merjema, Imrana b. Husajana, Džubejra b. Mut'ima, Ebu Džuhejfe, Ebu Seida, Amra b. Umejje ed-Damrija, Zu-Mihbera, a kaže se i Zu-Mihmera, a on je sin mog brata en Nedžašija.

Ebu Isa kaže: Ebu Katadin hadis je hasenun-sahihun.

Učenjaci su se razišli u pogledu čovjeka koji prespava ili zaboravi namaz i probudi se ili se sjeti u momentu kada nije vrijeme za namaz (kada je mekruh klanjati) - kada Sunce izlazi ili zalazi?

Neki učenjaci, kao što su Ahmed, Ishak, Šafija i Malik smatraju da ga treba klanjati čim se čovjek probudi ili sjeti, pa makar to bilo i u toku izlaska ili zalaska Sunca. Neki, opet, vele: Neće klanjati dok Sunce ne izađe ili ne zađe.

١٣١ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَنْسَى الصَّلاَةَ

١٧٨ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَبِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ قَالاَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ نَسِيَ صَلاَةً فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ سَمُرَةَ وَأَبِي قَتَادَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَيُرْوَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: أَنَّهُ قَالَ فِي الرَّجُلِ يَنْسَى الصَّلاَةَ قَالَ: يُصَلِّيهَا مَتَى مَا ذَكَرَهَا فِي وَقْتٍ أَوْ فِي غَيْرِ وَقْتٍ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ وَإِسْحَقَ.

---

sjeti osim u vremenima u kojima je mekruh klanjati. U tom slučaju će sačekati toliko dok Sunce izađe ili zađe.

وَيُرْوَى عَنْ أَبِي بَكْرَةَ: أَنَّهُ نَامَ عَنْ صَلاَةِ الْعَصْرِ، فَاسْتَيْقَظَ عِنْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ، فَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ.

وَقَدْ ذَهَبَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ إِلَى هَذَا.

وَأَمَّا أَصْحَابُنَا فَذَهَبُوا إِلَى قَوْلِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُم.

131. O onome koji zaboravlja namaz

178. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Bišr b. Muaz, kažu: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od Katade, a on od Enesa b. Malika koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ko zaboravi namaz, neka klanja kada se sjeti.**"[1]

---

[1] Namaz je jedan od osnovnih stupova islama. Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, kaže: Namaz je stub vjere, ko ga čuva, sačuvao je vjeru, a ko ga napusti napustio je vjeru." Zato musliman i muslimanka koji su punoljetni i pametni ne smiju bez opravdonog razloga propuštati namaze. Jedan od opravdanih razloga jeste zaborav. Ako neko zaboravi na namaz i zbog zaborava ga ne klanja u njegovu vremenu, nije griješan. Međutim, on je taj namaz dužan klanjati čim se sjeti, i u tome nema razilaženja među islamskim učenjacima. Učenjaci se razilaze samo u tome, kada ga se sjeti u vremenima u kojima je mekruh klanjati, hoće li ga klanjati odmah ili će sačekati dok to vrijeme prođe.

Muslim veli: Propušteni namaz se ne može ni čim otkupiti, on se mora naklanjati. Nevevi kaže: Ako neko iz zaborava propusti namaz, samo se može odužiti na jedan način, a to je da ga klanja kada ga se sjeti, i uz to mu ništa drugo nije potrebno.

Opći je stav hadiskih učenjaka da namaz koji neko propusti iz zaborava treba klanjati odmah čim ga se sjeti, pa makar to bilo i u vremenima u kojima je druge namaze mekruh klanjati.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Semurea i Ebu Katade.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.

Prenosi se od Alije b. Ebu Taliba da je rekao o osobi koja zaboravlja namaz: "Neka ga klanja kada ga se sjeti, svejedno da li to bilo dok je još u vremenu ili izvan njega". To je mišljenje i Šafije, Ahmeda b. Hanbela i Ishaka.

Prenosi se od Ebu Bekrea da je on prespavao ikindijski namaz. Probudio se kada je sunce zalazilo i nije ga klanjao sve dok sunce nije zašlo.

Ovakvo mišljenje zastupaju i neki učenjaci iz Kufe.

Hadiski učenjaci se slažu sa mišljenjem Alije b. Ebu Taliba.

١٣٢ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ تَفُوتُهُ الصَّلَوَاتُ بِأَيَّتِهِنَّ يَبْدَأُ

١٧٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: إِنَّ الْمُشْرِكِينَ شَغَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَرْبَعِ صَلَوَاتٍ يَوْمَ الْخَنْدَقِ حَتَّى ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ، فَأَمَرَ بِلالاً فَأَذَّنَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعِشَاءَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ لَيْسَ بِإِسْنَادِهِ بَأْسٌ، إِلاَّ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي الْفَوَائِتِ: أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ لِكُلِّ صَلاَةٍ إِذَا قَضَاهَا. وَإِنْ لَمْ يُقِمْ أَجْزَأَهُ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

١٨٠ و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ بُنْدَارٌ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ، وَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا كِدْتُ أُصَلِّي الْعَصْرَ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَاللَّهِ إِنْ صَلَّيْتُهَا. قَالَ: فَنَزَلْنَا بُطْحَانَ، فَتَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَوَضَّأْنَا، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

132. Kako će početi sa naklanjavanjem onaj ko je propustio više namaza

179. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Hušejm, on je prenio od Ebu Zubejra, on od Nafi'a b. Džubejra b. Mut'ima, on od Ebu Ubejda b. Abdullaha b. Mesuda koji je kazao da je Abdullah b. Mesud rekao: **"Mušrici su na Hendeku uistinu toliko zabavili Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **da je propustio četiri** namaza. **Pošto su zašli duboko u noć, onoliko koliko je to Allah** (dž.š.) **htio, tek tada je on naredio Bilalu, pa je proučio ezan.** **Poslije toga je pručio ikamet pa je klanjao podnevski namaz, potom je ponovo pručio ikamet pa je klanjao ikindijski namaz. Poslije toga je**

ponovo pručio ikamet pa je klanjao akšam, iza toga je proučio ponovo ikamet pa je klanjao jaciju."[1]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Seida i Džabira.

Ebu Isa kaže: Abdullahov hadis sa stanovišta seneda, nije loš, osim što ga Ebu Ubejde nije čuo od Abdullaha.

Odabrano je mišljenje nekih učenjaka, u pogledu propuštenih namaza, da treba za svaki namaz pručiti ikamet, a ukoliko ga i ne bi proučio namaz bi bio valjan. Takav je i Šafijin stav.

180. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar Bundar; kaže: Nama je ispričao Muaz b. Hišam; kaže: Meni je ispričao moj otac, on je prenio od Jahje b. Ebu Kesira koji je rekao: Nama je ispričao Ebu Seleme b. Abdur-Rahman, on je prenio

---

[1] Ovaj hadis je dokaz da propuštene namaze treba naklanjavati onim redoslijedom kako su prolazili. Prvo naklanjavamo prvi namaz koji je prošao, pa drugi, treći i tako redom. Prvo treba naklanjati prošli namaz pa tek onda klanjati redovni. Neki vele da je obavezno (vadžib) držati se ovog redoslijeda prilikom naklanjavanja.

Međutim, ako osoba dođe u tjesnac sa vremenom, da li će prvo naklanjati prošli namaz pa makar redovni i izišao iz vremena ili će klanjati prvo redovni pa poslije naklanjti prošli namaz, sporno je među islamskim učenjacima. Malik kaže: Prvo će naklanjati prošli namaz pa tek onda redovni pa makar mu i redovni izišao iz vremena.

Šafija misli da treba prvo klanjati redovni namaz pa poslije može naklanjati prošli. Ovo je mišljenje i većine hadiskih učenjaka.

Ešheb smatra da izbor treba prepustiti samoj osobi. Ukoliko želi, ona može klanjati prvo redovni pa poslije toga naklanjati i obratno.

Ebu Hanife smatra da će voditi računa o redoslijedu naklanjavanja samo u slučaju kada ima manje od šest propuštenih namaza. Ukoliko ih ima više, nije obavezna paziti na redoslijed; može klanjati onako kako želi.

od Džabira b. Abdullaha da je Omer b. Hattab na Dan Hendeka, nakon što je izgrdio kurejške mušrike, rekao: **"Allahov Poslaniče, nisam stigao klanjati ikindiju, a sunce je već zašlo. Tako mi Allaha, nisam je ni ja klanjao, reče Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio. **Omer veli: Sišli smo u** (dolinu) **Buthan, abdestio je Alahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **i mi smo abdestili, potom je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nakon što je sunce već zašlo, prvo klanjao ikindiju, a onda akšam."**

Kaže Ebu Isa: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

١٣٣ بَاب مَا جَاءَ فِي صَلاَةِ الْوُسْطَى أَنَّهَا الْعَصْرُ وَقَدْ قِيلَ إِنَّهَا الظُّهْرُ

١٨١ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ وَأَبُو النَّضْرِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ عَنْ زُبَيْدٍ عَنْ مُرَّةَ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلاَةُ الْوُسْطَى صَلاَةُ الْعَصْرِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

١٨٢ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: صَلاَةُ الْوُسْطَى صَلاَةُ الْعَصْرِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَعَائِشَةَ وَحَفْصَةَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي هَاشِمِ بْنِ عُتْبَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: قَالَ مُحَمَّدٌ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: حَدِيثُ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ سَمِعَ مِنْهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ سَمُرَةَ فِي صَلاَةِ الْوُسْطَى حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْعُلَمَاءِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ.

و قَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَعَائِشَةُ: صَلاَةُ الْوُسْطَى صَلاَةُ الظُّهْرِ.

و قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَابْنُ عُمَرَ: صَلاَةُ الْوُسْطَى صَلاَةُ الصُّبْحِ.

حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا قُرَيْشُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ: سَلِ الْحَسَنَ: مِمَّنْ سَمِعَ حَدِيثَ الْعَقِيقَةِ؟ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: سَمِعْتُهُ مِنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمَدِينِيِّ عَنْ قُرَيْشِ بْنِ أَنَسٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: قَالَ عَلِيٌّ: وَسَمَاعُ الْحَسَنِ مِنْ سَمُرَةَ صَحِيحٌ. وَاحْتَجَّ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

133. O tome da je srednji namaz ikindija, a rečeno je i da je podne

181. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: ispričali su nam Ebu Davud et-Tajalisi i Ebu Nasr, oni su prenijeli od Muhammeda b. Talhe b. Musarrifa, on od Zubejda, on od Murreta Hemdanija, a on od Abdullaha b. Mesuda koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Srednji namaz je ikindijski namaz.**"[1]

---

[1] Stav je većine islamskih učenjaka da je srednji namaz ikindija. Takav stav oni temelje na hadisima koji su spomenuti u ovom poglavlju i u drugim hadisima.

Buharija i Muslim u *Sahihima* bilježe od Alije b. Ebu Taliba da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao na Dan Hendeka: "**Allah**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

182. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde, on je prenio od Seida, on od Katade, on od Hasana, on od Semurea b. Džunduba, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Srednji namaz je ikindijski namaz."**

Tirmizija veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Abdullaha b. Mesuda, Zejda b. Sabita, Aiše, Hafse, Ebu Hurejre i Ebu Hašima b. Utbea.

Kaže Ebu Isa da je Muhammed (Buharija) rekao da je Alija b. Abdullah rekao: Hasanov hadis od Semurea b. Džunduba je sahihun, jer je hadise on od njega slušao.

Ebu Isa kaže: Hadis Semurea o srednjem namazu je hasenun.

---

im ispunio grobove njihove i kuće njihove vatrom! Zabavili su nas od srednjeg namaza tako da je Sunce zašlo."

U hadisu koji su zabilježili Muslim, Ahmed i Ebu Davud stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Zabavili su nas od srednjeg namaza, ikindijskog, Allah im ispunio grobove i kuće njihove vatrom."**

Neki učenjaci smtraju da je srednji namaz podne. Svoje mišljenje oni temelje na hadisu koji bilježe Ahmed i Ebu Davud od Zejda b. Sabita koji je rekao: Allahov Poslanik je sa ashabima klanjao podne u mjestu Hadžire. Nije nikada ranije klanjao duži namaz od toga. Tom prilikom je objavljen ajet: "Pazite na namaze posebno na srednji namaz." Zejd veli: Prije njega su dva namaza, a dva su poslije njega.

Ševkanija veli: To što je bio dugačak namaz ne znači da se navedeni ajet odnosi na podnevski namaz.

Oni koji smatraju da je srednji namaz sabahski, nemaju dovoljno jakih argumenata, kao ni sljedbenici drugog mišljenja koji bi time zapostavili brojne vjerodostojne hadise u kojima se potvrđuje da je srednji namaz ikindija.

Mišljenje većine učenjaka iz generacije ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i drugih jeste da je srednji namaz ikindija.

Zejd b. Sabit i Aiša vele da je srednji namaz podne.

Ibn Abbas i Ibn Omer smatraju da je srednji namaz sabah.

Ispričao nam je Ebu Musa Muhammed b. Musenna; kaže: Nama je ispričao Kurejš b. Enes, on je prenio od Habiba b. Šehida; kaže:, rekao mi je Muhammed b. Sirin: Upitaj Hasana od koga je čuo hadis o akiki? Ja sam ga upitao pa mi je rekao: Čuo sam ga od Semurea b. Džunduba.

Ebu Isa veli: Obavijestio me je Muhammed b. Ismail, i kazao: Nama je ispričao Alija b. Abdullah b. el-Medini, on je prenio od Kurejša b. Enesa ovaj hadis.

Muhammed (Buharija) veli da je Alija rekao da je Hasanovo slušanje od Semurea pouzdano. Kao dokaz tome je naveo ovaj hadis..

١٣٤ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَبَعْدَ الْفَجْرِ

١٨٣ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا مَنْصُورٌ وَهُوَ ابْنُ زَاذَانَ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ غَيْرَ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَكَانَ مِنْ أَحَبِّهِمْ إِلَيَّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَعَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ مَسْعُودٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عُمَرَ وَسَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَمُعَاذِ ابْنِ عَفْرَاءَ، وَالصُّنَابِحِيِّ وَلَمْ

يَسْمَعْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَسَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَعَائِشَةَ وَكَعْبِ بْنِ مُرَّةَ وَأَبِي أُمَامَةَ وَعَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ وَيَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ وَمُعَاوِيَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ الْفُقَهَاءِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: أَنَّهُمْ كَرِهُوا الصَّلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَبَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ. وَأَمَّا الصَّلَوَاتُ الْفَوَائِتُ فَلَا بَأْسَ أَنْ تُقْضَى بَعْدَ الْعَصْرِ وَبَعْدَ الصُّبْحِ.

قَالَ عَلِيُّ ابْنُ الْمَدِينِيِّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: قَالَ شُعْبَةُ: لَمْ يَسْمَعْ قَتَادَةُ مِنْ أَبِي الْعَالِيَةِ إِلَّا ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ: حَدِيثَ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَبَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ. وَحَدِيثَ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى. وَحَدِيثَ عَلِيٍّ: الْقُضَاةُ ثَلَاثَةٌ.

134. Mekruh je klanjati poslije ikindijskog i sabahskog namaza

183. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Hušejm; kaže: Nas je obavijestio Mensur, a on je sin Zezana, on je prenio od Katade koji je kazao: Nas je obavijestio Ebu Alije, a on je prenio od Ibn Abbasa koji je kazao: "**Čuo sam mnoge ashabe Vjerovjesnikove,** Allah ga blagoslovio i spasio, **savremenike među njima je i Omer b. Hattab, a on mi je od njih najdraži, da je Allahov**

Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, **zabranio klanjanje bilo kakvog namaza poslije sabaha, sve dok sunce ne izađe, i poslije ikindije, sve dok sunce ne zađe."**[1]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Ibn Mesuda, Ukbea b. Amira, Ebu Hurejre, Ibn Omera, Semurea b. Džunduba, Abdullaha b. Amra, Muaza b. Afra'a, Sunabihija, koji nije izravno slušao od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, Selemea b. Ekvea, Zejda b. Sabita, Aiše, Kaba b. Murrea, Ebu Umame, Amra b. Abesea, Ja'la'a b. Umejjea i Muavije.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis od Omera je hasenun-sahihun.

Većina fikhskih učenjaka od ashaba Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i onih poslije njih, smatraju da je mekruh klanjati poslije sabaha sve dok sunce ne izađe i poslije ikindije dok sunce ne zađe. Što se, pak, tiče propuštenih namaza, po njima se oni mogu naklanjavati poslije sabaha i ikindije.

---

[1] Učenjaci imaju različite stavove u pogledu klanjanja poslije ikindije, dok sunce ne zađe, i poslije sabaha, dok sunce ne izađe.

Davud smatra da je u tim vremenima dozvoljeno klanjati sve vrste namaza.

Šafija smatra da u tim vremenima nije dozvoljeno klanjati ništa osim one namaze za koje postoji opravdanost da se u tim vremenima klanjaju, kao što su: zavjetni i propušteni namazi.

Ebu Hanife smatra da je općenito mekruh u tim vremenima klanjati bilo kakav namaz, osim naklanjavanja prošlih namaza, dženaze i sedžde-tilaveta.

Malik smatra da je u tim vremenim zabranjeno (haram) klanjati bilo kakvu nafilu, osim dva rekata poslije obavljenog tavafa. Prema njemu, dozvoljeno je u tim vremenima klanjati obavezne namaze.

Nevevi veli: Ummet se slaže da je u tim vremenima mekruh klanjati one namaze za koje ne postoji opravdanost da se u njima klanjaju. Dakle, oni se slažu da se prošli fard-namazi mogu naklanjavati, a razilaze u pogledu dobrovoljnih namaza (nafile).

Alija b. el-Medini veli da je Jahja b. Seid kazao da je Šu'be rekao: Katade od Ebu Alije nije čuo osim tri stvari: Omerov hadis "da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, zabranio klanjati poslije ikindije, dok sunce ne zađe, i poslije sabaha, dok sunce ne iziđe. Ibn Abbasov hadis od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: "Ne bi niko trebalo da kaže: da sam ja bolji od Junusa b. Metta" i Alijin hadis: "Ima tri vrste sudija."

١٣٥ بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ

١٨٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: إِنَّمَا صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ لِأَنَّهُ أَتَاهُ مَالٌ فَشَغَلَهُ عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ، فَصَلاَّهُمَا بَعْدَ الْعَصْرِ، ثُمَّ لَمْ يَعُدْ لَهُمَا.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ وَمَيْمُونَةَ وَأَبِي مُوسَى.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ صَلَّى بَعْدَ الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ.

وَهَذَا خِلاَفُ مَا رُوِيَ عَنْهُ: أَنَّهُ نَهَى عَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ.

وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ أَصَحُّ، حَيْثُ قَالَ لَمْ يَعُدْ لَهُمَا.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ نَحْوُ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَائِشَةَ فِي هَذَا الْبَابِ رِوَايَاتٌ.

رُوِيَ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا دَخَلَ عَلَيْهَا بَعْدَ الْعَصْرِ إِلاَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ.

وَرُوِيَ عَنْهَا عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ نَهَى عَنِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَبَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ.

وَالَّذِي اجْتَمَعَ عَلَيْهِ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ: عَلَى كَرَاهِيَةِ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَبَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، إِلاَّ مَا اسْتُثْنِيَ مِنْ ذَلِكَ، مِثْلُ الصَّلاَةِ بِمَكَّةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ بَعْدَ الطَّوَافِ. فَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُخْصَةٌ فِي ذَلِكَ.

وَقَدْ قَالَ بِهِ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمُ الصَّلاَةَ بِمَكَّةَ أَيْضًا بَعْدَ الْعَصْرِ وَبَعْدَ الصُّبْحِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَبَعْضُ أَهْلِ الْكُوفَةِ.

135. O klanjanju poslije ikindije

184. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Džerir, on je prenio od Ata'a b. Saiba, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa koji je kazao: "**Vjerovjesnik**, Allah ga blagoslovio i spasio, **je jednom prilikom klanjao dva rekata poslije ikindijskog namaza**, i to onda kada **mu je stigla imovina** (zekat) **koja ga je zabavila od**

klanjanja dva rekata sunneta poslije podnevskog farda. On ih je klanjao tada poslije ikindije i to više nije ponovio."[1]

---

[1] Buharija je sa senedom od Ummu Seleme zabilježio slijedeće: **"Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio **jednom je prilikom, poslije ikindije, klanjao dva rekata, a potom rekao: Neki su me ljudi iz plemena Abdul-Kajs zadržali te nisam stigao klanjati dva rekata sunneta poslije podnevskih farda pa sam to sada učinio."**

Buharija bilježi sa senedom od Aiše da je kazala: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nije nikada poslije ikindije ušao kod mene, a da nije klanjao dva rekata."**

U drugoj predaji ovog hadisa koju je, također zabilježio Buharija stoji da je Aiša rekla: **"Nije ih klanjao u džamiji iz bojazni da time ne bi opteretio ostale."**

Nesaija u *Sunenu* sa senedom bilježi od Ummu Seleme koja je kazala: Allahov Poslanik je samo jedanput kod mene klanjao dva rekata poslije ikindije. U drugoj predaji ovog hadisa od nje stoji "Ja ga više nisam vidjela, ni prije ni poslije."

Kao što vidimo, o istom pitanju postoje različiti hadisi. Postavlja se pitanje: kako ih razumjeti?

Što se tiče hadisa u kojima stoji da je Vjerovjesnik klanjao dva rekata poslije ikindije, svejedno je da li se u njima spominje da ih je klanjao samo jedanput u kući, kao što su Ummu Selemini hadisi, ili samo jedanput u džamiji, kao što je Ibn Abbasov hadis ili, pak, da ih je redovno klanjao u kući kao što su Aišini hadisi, razumjećemo ih tako što ćemo prihvatiti da svako od ashaba prenosi ono što je on vidio, a što nije bilo dostupno drugima.

Njih ćemo, u odnosu na hadise u kojima Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zabranjuje klanjanje bilo kojeg namaza poslije ikindije, dok Sunce ne zađe, i sabaha, dok Sunce ne izađe, što tvrdi Abdur-Rahman el-Mubarekfori, shvatiti kao posebnost koja je važila samo za Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, a koja drugima nije bila dozvoljena. To potvrđuje hadis koji Tahavija prenosi od Ummu Seleme u kome stoji da je Ummu Selema upitala Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio: **"Allahov Poslaniče, ako nam prođe podnevski sunnet, hoćemo li ga i mi naklanjati poslija ikindije? Nećete, - odgovorio je Allahov Poslanik."**

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Ummu Seleme, Mejmune i Ebu Musaa.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun.

Mnogi su prenijeli od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je poslije ikindije klanjao dva rekata.

Ovo je u suprotnosti sa onim što se prenosi od njega, da je zabranio klanjanje bilo kakvog namaza poslije ikindije dok Sunce ne zađe.

Ibn Abbasov hadis u kojem stoji: "To poslije nije ponavljao" jest ipak pouzdaniji.

Preneseno je od Zejda b. Sabita slično Ibn Abbasovom hadisu. Od Aiše je na ovu temu preneseno više predaja. Od nje je preneseno **da je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kad god bi poslije ikindije ušao kod nje, klanjao dva rekata**. Prenosi se od nje, ona od Ummu Seleme, a ona od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, "**Da je on zabranio klanjanje bilo kakvog namaza poslije ikindije, dok Sunce ne zađe, i poslije sabaha, dok Sunce ne izađe.**"

Pitanje u kome se slaže većina islamskih učenjaka jeste - da je mekruh klanjati poslije ikindije, dok Sunce ne zađe, i poslije sabaha dok sunce ne izađe. Izuzetak u tome su neki namazi koji se mogu klanjati poslije ikindije, dok sunce ne zađe, i poslije sabaha, dok sunce ne izađe, kao naprimjer dva rekata poslije obavljenog tavafa u Mekki. Prenijeli su neki da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, to dozvolio.

Ibn Hadžer smatra da je ovaj hadis slab i da ne može poslužiti kao osnova i dokaz. Međutim, on kaže: Hadisi u kojima stoji da je Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, klanjao poslije ikindije jesu jasan dokaz da se tu radi o namazima koji imaju svoju opravdanost da se u tim vremenima mogu klanjati.

To je i stav nekih učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba i onih poslije njih. Tako misle i Šafija, Ahmed i Ishak.
Neki učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba i onih poslije njih drže da je u Mekki mekruh klanjati bilo kakav namaz poslije ikindije i sabaha.

To mišljenje zastupaju i Sufjan es-Sevri, Malik b. Enes i neki učenjaci iz Kufe.

١٣٦ بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ

١٨٥ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ لِمَنْ شَاءَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ: فَلَمْ يَرَ بَعْضُهُمُ الصَّلَاةَ قَبْلَ الْمَغْرِبِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ، بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ.

و قَالَ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: إِنْ صَلَّاهُمَا فَحَسَنٌ وَهَذَا عِنْدَهُمَا عَلَى الِاسْتِحْبَابِ.

136. O namazu prije akšama

185. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Kehmesa b. Hasana, on od Abdullaha b. Burejdea, on od Abdullaha b. Mugaffela, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Između svaka dva ezana je namaz za onoga ko želi."**[1]

---

[1] Riječi Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio: "Između svaka dva ezana je namaz" odnose se na dva rekata nafile koji se klanjaju između ezana i ikameta. Pošto se kod svih drugih namaza klanjaju sunneti poslije ezana, a prije ikameta neki ashabi i učenjaci iz kasnijih generacija smatraju da je lijepo poslije akšamskog ezana, a prije ikameta klanjati dva rekata nafile. Potvrdu za takav stav nalaze u tematskom hadisu.

U hadisu koji su zabilježili Buharija i Muslim u *Sahihima* od Abdullaha b. Mugaffela stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "Klanjajte prije akšama dva rekata. U tematskom hadisu je dodao "za onog ko to želi" da ljudi to ne bi shvatili obaveznim.

Abdur-Rahman el-Mubarekfori veli: Neki smatraju da su ovi hadisi derogirani, što ne stoji, jer za takvu tvrdnju nemaju nikakva dokaza.

Šafija, a po navođenju Ibn Hadžera, i Ebu Hanife smatraju da ne treba klanjati ništa prije akšamskog farda, iz razloga da se ne bi zakasnilo sa klanjanjem u početku vremena kada je najefdalnije.

Ovakav stav oni temelje i na slijedećim hadisima:

Ebu Davud u *Sunenu* bilježi od Tavusa da je rekao: Upitan je Ibn Omer o namazu prije akšama, pa je rekao: "Nisam vidio nikoga da ga je klanjao u Poslanikovo vrijeme, a dozvoljeno je klanjati poslije ikindije".

Zejlei kaže: Ebu Davud i Munziri nisu ništa rekli o stepenu ovog hadisa. Očito je da je on po njima pouzdan. Nevevi u djelu *el-Hulasa* kaže da je sened ovog hadisa dobar.

Darekutnija i Bejhekija u *Sunenima* bilježe od Abdullha b. Burejde, a njemu je prenio njegov otac da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "Između svakog ezana i ikameta je namaz, osim kod akšama." Ibn Šahin tvrdi da je ovim hadisom derogiran hadis Abdullaha b. Mugaffela spomenut u ovom poglavlju.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Abdullaha b. Zubejra.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Mugaffela je hasenun-sahihun.

Ashabi, Vjerovjesnikovi, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenici su se razišli u pogledu namaza prije akšama. Neki smatraju da prije akšama ne treba ništa klanjati.

Međutim, preneseno je od više njih (ashaba) da su klanjali dva rekata prije akšama, između ezana i ikameta.

Ahmed i Ishak vele: Ako ih neko klanja, lijepo je. Za njih je to mustehab.

١٣٧ بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ

١٨٦ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ وَعَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ وَعَنِ الْأَعْرَجِ يُحَدِّثُونَهُ عَنْ أَبِي

Prema mišljenju Zejleija, ispravan je stav onih koji smatraju da je lijepo klanjati dva rekata prije akšama, na što ukazuju vjerodostojni hadisi.

Prema njemu je neosnovana tvrdnja da je hadis Abdullaha b. Mugaffela derogiran hadisom Abdullaha b. Burejde. On smatra da je Hajjan b. Abdullah pogriješio kod prenošenja ovog hadisa od Abdullaha b. Burejde.

Što se, pak, tiče Ibn Omerovog hadisa, on smatra da ima više hadisa, a i pouzdaniji su, u kojima stoji da su ashabi klanjali po dva rekata prije akšama.

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* je zabilježeno od Enesa b. Malika da je rekao: "**Kada bi završio ezan ljudi bi ustali i klanjali po dva rekata dok Poslanik**, Allah ga blagoslovio i spasio, **ne izađe (iz kuće).**" U Muslimovoj predaji stoji i ovo: "**Da naiđe stranac, pomislio bi da je počelo klanjanje akšama zbog mnoštva ljudi koji su klanjali** (ta) **dva rekata.**"

هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصُّبْحِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الصُّبْحَ، وَمَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْعَصْرِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الْعَصْرَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَبِهِ يَقُولُ أَصْحَابُنَا وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقَ.

وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَهُمْ لِصَاحِبِ الْعُذْرِ، مِثْلُ الرَّجُلِ الَّذِي يَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ أَوْ يَنْسَاهَا فَيَسْتَيْقِظُ وَيَذْكُرُ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوبِهَا.

137. Ko stigne klanjati jedan rekat ikindijskog farda prije nego što sunce zađe

186. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik b. Enes, on je prenio od Zejda b. Eslema, on od Ata'a b. Jesara, on od Busre b. Seida, on od A'redža, oni su mu pričali od Ebu Hurejre da je Vjrovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ko stigne klanjati jedan rekat sabahskog farda prije nego što sunce izađe, stigao je klanjati sabah** (u vremenu), a **ko stigne klanjati jedan rekat ikindijskog farda prije nego što sunce zađe stigao je ikindiju klanjati** (u vremenu)."[1]

---

[1] Većina islamskih učenjaka smatra da je stigao sabah obaviti u vremenu onaj ko prije negoli sunce izađe klanja makar jedan rekat sabahskog farda. Također je, po njima, stigao ikindiju obaviti u vremenu onaj koji prije zalaska sunca uspije klanjati makar jedan rekat ikindijskog farda.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Aiše.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

Takav je i stav hadiskih učenjaka, i Šafije, Ahmeda i Ishaka. Prema njima, hadis se odnosi na onoga ko ima opravdani razlog, kao kad čovjek prespi ili zaboravi na namaz pa se probudi ili ga se sjeti pred izlazak ili zalazak sunca.

١٣٨ بَاب مَا جَاءَ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلاتَيْنِ فِي الْحَضَرِ

١٨٧ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمَدِينَةِ مِنْ غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا مَطَرٍ.

Nevevi tvrdi da je Ebu Hanife rekao: Izlazak sunca kvari sabahski namaz jer je to vrijeme u kome je zabranjeno klanjati, nasuprot njegovu zalasku koji ne kvari ikindijski namaz.

Imajući u vidu da Ebu Hanife svoje mišljenje temelji na hadisima u kojima se zabranjuje klanjanje bilo kakvog namaza u vrijeme izlaska ili zalaska sunca, Nevevi nije u pravu kada tvrdi da je gorespomenute riječi izgovorio Ebu Hanife, imajući u vidu da on ne pravi razlike između izlaska i zalaska sunca.

Nema sumnje da je stav većine učenjaka ispravniji, jer je utemeljen na više vjerodostojnih hadisa.

Njihov stav se ne odnosi samo na sabahski i ikindijski namaz, nego važi za sve namaze. Dakle, ko stigne klanjati jedan rekat farda bilo kojeg namaza prije isteka njegova vremena, obavio je taj namaz u vremenu.

Buharija i Muslim sa senedom bilježe od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "Ko stigne klanjati makar jedan rekat farda (bilo kojeg namaza) prije nego izađe iz vremena, obavio je taj namaz (u vremenu)."

قَالَ: فَقِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ: مَا أَرَادَ بِذَلِكَ؟ قَالَ: أَرَادَ أَنْ لاَ يُحْرِجَ أُمَّتَهُ.

وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ قَدْ رُوِيَ عَنْهُ مِنْ غَيْرِ: رَوَاهُ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَقِيقٍ الْعُقَيْلِيُّ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرُ هَذَا.

١٨٨ حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَنَشٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ جَمَعَ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ فَقَدْ أَتَى بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْكَبَائِرِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَنَشٌ هَذَا هُوَ: أَبُو عَلِيٍّ الرَّحَبِيُّ، وَهُوَ حُسَيْنُ بْنُ قَيْسٍ، وَهُوَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ، ضَعَّفَهُ أَحْمَدُ وَغَيْرُهُ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ لاَ يَجْمَعَ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ إِلاَّ فِي السَّفَرِ أَوْ بِعَرَفَةَ.

وَرَخَّصَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ لِلْمَرِيضِ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَجْمَعُ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ فِي الْمَطَرِ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَلَمْ يَرَ الشَّافِعِيُّ لِلْمَرِيضِ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ.

138. O sastavljanju namaza kod kuće

187. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, on od Habiba b. Ebu Sabita, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa koji je rekao: **"Allahov Poslanik je u Medini sastavljao podnevski sa ikindijskim i akšamski sa jacijskim namazom, a nije bilo nikakvog straha, niti je padala kiša."**[1]

Tirmizija kaže: Neko je rekao Ibn Abbasu, a šta je time želio? Kaže: Želio je da ne optereti svoje sljedbenike.

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Hurejre.

---

[1] Neki učenjaci, kao što su: Ibn Sirin, Ešheb, Ibn Munzir i Rebi'a, na temelju ovog hadisa, zauzeli su stav da se namazi mogu sastavljati i kod kuće, ukoliko za to bude postojala opravdanost. Hattabi smatra da je to stav i nekih hadiskih učenjaka.

Stav je većine islamskih učenjaka da se namazi ne mogu sastavljati bez opravdanog razloga. Po njima ih je opravdano sastavljati u dva slučaja: za vrijeme hadža na Arefatu i Muzdelifi, i na putu.

Neki opravdanim razlogom za sastavljanje namaza smatraju i bolest i vremenske nepogode, kao što su velika kiša, snijeg, led i slično.

Prema Ebu Hanifinom mišljenju samo je jedan opravdan razlog da se namazi mogu satavljati i to podne i ikindija, na Arefatu i akšam i jacija, na Muzdelifi. Po njemu se namazi ne mogu sastavljati ni za vrijeme putovanja. Ovakav stav Ebu Hanife temelji na Ibn Abbasovom hadisu u kome stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Ko sastavi dva namaza bez opravdanog razloga učinio je veliki grijeh."**

Međutim, po ocjeni većine hadiskih učenjaka ovaj hadis je veoma slab. U njegovu senedu je Haneš b. Kajs, koji je veoma slab ravija. Za njega kaže Ahmed b. Hanbel da je odbačen zbog osnovane sumnje da je bio sklon laži. Buharija kaže: Od njega ne treba bilježiti hadise. Nesaija veli: Nepouzdan je. Ibni Mein veli da je slab.

Ibn Hadžer za ovaj hadis kaže: Neosnovan je i po njemu ne treba postupati. Ne znamo da je došao drugim putem osim preko njega (Haneša).

Ebu Isa Veli: Ibn Abbasov hadis je prenesen od njega na više načina: Prenijeli su ga Džabir b. Zejd, Seid b. Džubejr i Abdullah b. Šekik el-Ukajli.

Osim ovog, od Ibn Abbasa preneseno je još hadisa, od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

188. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seleme Jahja b. Halef el-Basri; kaže: Nama je ispričao Mu'temir b. Sulejman, on je prenio od svoga oca, on od Haneša, on od Ikrime, on od Ibn Abbasa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Ko sastavi dva namaza bez opravdanog razloga, učinio je veliki grijeh."**

Ebu Isa kaže: Haneš je Ebu Ali er-Rehabi Husejn b. Kajs. On je, po mišljenju većine hadiskih učenjaka, slab ravija. Ahmed ga takođerr smatra slabim ravijom.

Učenjaci se drže prakse da se ne sastavljaju dva namaza, izuzev na putu i na Arefatu.

Neki učenjaci iz generacije tabi'ina smatraju da je bolesniku dozvoljeno sastavljati dva namaza.

Tako misle i Ahmed i Ishak.

Neki učenjaci smatraju da se dva namaza mogu sastaviti i kad kiša pada. To smatraju i Šafija, Ahmed i Ishak. Šafija, pak, drži da bolesnik ne može satavljati namaze.

١٣٩ بَاب مَا جَاءَ فِي بَدْءِ الْأَذَانِ

١٨٩ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ ، حَدَّثَنَا أَبِي ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ

عَنْ أبيهِ قَالَ: لَمَّا أصبَحْنَا أتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ،فَأَخْبَرْتُهُ بِالرُّؤْيَا فقَالَ: إنَّ هَذِهِ لَرُؤْيَا حَقٍّ، فَقُمْ مَعَ بِلاَلٍ ،فَإِنَّهُ أَنْدَى وَأَمَدُّ صَوْتًا مِنْكَ، فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا قِيلَ لَكَ، وَلْيُنَادِ بِذَلِكَ، قَالَ فَلَمَّا سَمِعَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ نِدَاءَ بِلاَلٍ بِالصَّلاَةِ خَرَجَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ يَجُرُّ إِزَارَهُ، وَهُوَ يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ الَّذِي قَالَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَلِلَّهِ الْحَمْدُ، فَذَلِكَ أَثْبَتُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَقَ أَتَمَّ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ وَأَطْوَلَ، وَذَكَرَ فِيهِ قِصَّةَ الْأَذَانِ مَثْنَى مَثْنَى وَالْإِقَامَةِ مَرَّةً مَرَّةً.

وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ هُوَ ابْنُ عَبْدِ رَبِّهِ، وَيُقَالُ ابْنُ عَبْدِ رَبٍّ.

وَلاَ نَعْرِفُ لَهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا يَصِحُّ إِلاَّ هَذَا الْحَدِيثَ الْوَاحِدَ فِي الْأَذَانِ.

وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيُّ لَهُ أَحَادِيثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ عَمُّ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ.

١٩٠ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ النَّضْرِ بْنِ أَبِي النَّضْرِ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنَا نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلَوَاتِ، وَلَيْسَ يُنَادِي بِهَا أَحَدٌ، فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: اتَّخِذُوا قَرْنًا

مِثْـلَ قَـرْنِ الْيَـهُودِ، قَـالَ: فَقَالَ عُمَـرُ بْـنُ الْخَطَّـابِ: أَوَلاَ تَبْعَثُـونَ رَجُـلاً يُنَـادِي بِالصَّلاَةِ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا بِلاَلُ قُمْ فَنَادِ بِالصَّلاَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ.

139. Ustanovljenje ezana

189. ISPRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid el-Emevi; kaže: Nama je ispričao moj otac, i kazao: Nama je ispričao Muhammed b. Ishak, on je prenio od Muhammeda b. Ibrahima b. Harisa et-Tejmija, on od Muhammeda b. Abdulaha b. Jezida, a on od svoga oca koji je kazao: "**Kada smo jednog jutra ustali i došli Allahovu Poslaniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **ja sam ga obavijestio o onome što sam sanjao. Kad je to čuo, on reče:** **Ovaj san je zaista istina, ustani** (i idi) **sa Bilalom, on ima snažniji i prodorniji glas od tebe. Prenesi mu šta ti je u snu rečeno, neka na taj način poziva. Pošto je Omer b. Hattab čuo Bilalov poziv na namaz, izišao je** (i otišao) **Allahovu Poslaniku,** Allah ga blagoslovio i spasio; **vukući svoj ogrtač, reče: Allahov Poslaniče, tako mi Onoga Koji te je sa Istinom poslao, i ja sam** (također) **sanjao iste ove riječi što ih izgovara. Veli, pa je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **rekao: Hvala Allahu, time je još potvrđenije.**"[1]

---

[1] Ibn Hadžer u komentaru Buharijinog *Sahiha* kaže: Postoje neki hadisi koji ukazuju na to da je ezan propisan u Mekki prije Hidžre. Međutim, istina je da ni jedan od njih nije pouzdan.

Tirmizija veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Hadis Abdullaha b. Zejda je hasenun-sahihun.

Ovaj hadis je potpunije i u nešto dužem obliku prenio Ibrahim b. Sa'd od Muhammeda b. Ishaka. U njemu je spomenuo cijelo kazivanje o ezanu, šta se, pri učenju ezana ponavlja dva puta, a kod ikameta jedanput.

Abdullah b. Zejd je Ibn Abdu Rabbih, a rečeno je i Ibn Abdu Rabb.

Koliko je nama poznato, ništa od onoga što on prenosi od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, nije pouzdano osim ovog hadisa o ezanu.

Što se tiče Abdullaha b. Zejda b. Asima el-Mazinija, on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenosi puno hadisa. On je amidža Abbada b. Temima.

Ibn Munzir tvrdi, da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, zasigurno od vremena propisivanja namaza u Mekki, pa sve dok nije preselio u Medinu, namaze klanjao bez ezana.

Tek poslije njegova preseljenja u Medinu i savjetovanja sa ashabima o tome kako da oglašavaju početak namaskog vremena, o čemu govori Ibn Omerov hadis, te nakon što je Abdullah b. Zejd u snu čuo ezan i spričao Poslaniku, Allah ga blagoslovio i spasio, ezan je ustanovljen.

Abdullah b. Zejd veli: "Nakon što je Allahov Poslanik prihvatio da se zvonom oglašava namasko vrijeme, u snu sam vidio čovjeka koji je u ruci držao zvono. Tražio sam da mi ga proda. Šta će ti? - rekao je on. Da njime pozivamo na namaz, odgovorio sam. Tada mi on reče: Hoćeš li da te poučim nečemu boljem? Hoću, odgovorio sam. On reče: Reci četiri puta *Allahu ekber,* dva puta: *Ešhedu en la ilahe illellah,* dva puta: *Ešhedu enne Muhammeden resulullah,* po dva puta: *Hajje ales-salah* i *Hajje alel-felah* i dva puta *Allahu ekber* i jednom *La ilahe ille-llah.* Kad je svanulo otišao sam Allahovu Poslaniku i ispričao mu šta sam sanjao".

190. ISPRIČAO NAM JE Ebu Bekr b. Nadr b. Ebu Nadr; kaže: Nama je ispričao Hadždžadž b. Muhammed koji je kazao da je Ibn Džuerjdž rekao: Nas je obavijestio Nafi', a on je prenio od Ibn Omera koji je kazao: **"Muslimani su se, kada su stigli u Medinu, okupljali i čekali na namaz, a da ih niko nije pozivao. Jednog dana su razgovarali o tome. Neki su predlagali: uzmite zvono kao što je kod kršćana, drugi su govorili uzmite trubu kao kod jevreja. Veli: Pa je Omer b. Hattab rekao: Zar nećete poslati čovjeka da poziva na namaz? Kaže: Pa je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **rekao: Bilale, ustani i pozovi na namaz."**

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun, a što se tiče Ibn Omerovog hadisa, taj hadis je garib.

١٤٠ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّرْجِيعِ فِي الْأَذَانِ

١٩١ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي مَحْذُورَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي وَجَدِّي جَمِيعًا عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْعَدَهُ وَأَلْقَى عَلَيْهِ الْأَذَانَ حَرْفًا حَرْفًا. قَالَ إِبْرَاهِيمُ: مِثْلَ أَذَانِنَا. قَالَ بِشْرٌ، فَقُلْتُ لَهُ: أَعِدْ عَلَيَّ فَوَصَفَ الْأَذَانَ بِالتَّرْجِيعِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي مَحْذُورَةَ فِي الْأَذَانِ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْهُ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ.

وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ بِمَكَّةَ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

١٩٢ حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْأَحْوَلِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَهُ الْأَذَانَ تِسْعَ عَشْرَةَ كَلِمَةً، وَالْإِقَامَةَ سَبْعَ عَشْرَةَ كَلِمَةً.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَأَبُو مَحْذُورَةَ اسْمُهُ سَمُرَةُ بْنُ مِعْيَرٍ.

وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى هَذَا فِي الْأَذَانِ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ، أَنَّهُ كَانَ يُفْرِدُ الْإِقَامَةَ.

140. O ponavljanju šehadeta u ezanu

191. ISPRIČAO NAM JE Bišr b. Muaz el-Basri; kaže: ispričao nam je Ibrahim b. Abdul-Aziz b. Abdul-Melik b. Ebu Mahzure; kaže: Mene su obavijestili moj otac i moj djed (oba) od Ebu Mahzure: "**Da mu je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **naredio da sjedne, te mu je proučio ezan, riječ po riječ. Ibrahim kaže: Isto kao naš ezan. Bišr veli: Rekao sam mu ponovi mi ga, pa je opisao ezan tako što je ponovljao njegove rečenice po dva puta."**

Ebu Isa kaže: Ebu Mahzurin hadis o ezanu je sahihun. Prenesen je od njega u više rivajeta.

Prema ovom se hadisu postupalo u Mekki, a to je i Šafijino mišljenje.

192. ISPRIČAO NAM JE Ebu Musa Muhammed b. Musenna; kaže: Nama je ispričao Affan; kaže: Nama je ispričao

Hemmam, on je prenio od Amira b. Abdul-Vahida el-Ehvela, on od Mekhula, on od Abdullaha b. Muhajriza, a on od Ebu Mahzure: "**Da ga je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **podučio ezanu** (koji se sastojao) **od devetnaest rečenica, a ikamet od sedamnaest.**"[1]

---

[1] Ebu Mahzure je u prvom hadisu, na traženje Bišra da mu ponovi ezan, objasnio da je potrebno, prilikom učenja ezana, nakon što se dva šehadeta izgovore po dva puta tiho, još ih po dva puta izgovoriti glasnije.

U drugom hadisu Ebu Mahzure veli da ga je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, naučio da se ezan sastoji od devetnaest rečenica, a ikamet od sedamnaest.

To znači da mu je Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, pokazao sasvim drukčiju formu ezana od one koja se danas u svijetu praktikuje.

U Muslimovoj predaji ovog hadisa Ebu Mahzure kaže: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **lično me poučio ezanu. Rekao mi je: Reci četiri puta *Allahu ekber,* po dva puta: *Ešhedu en la ilahe illellah* i *Ešhedu enne Muhammeden-resulullah,* zatim reci još po dva puta: *Ešhedu en la ilahe illellah* i *ešhedu enne Muhammeden resulullah.* Potom po dva puta reci: *Hajje ales-salah* i *Hajje alel-felah,* dva puta: *Allahu ekber* i jedanput *La ilahe illellah.*"**

Ebu Zejd ed-Debusi, u djelu *el-Esrar,* veli: Budući da je Ebu Mahzure bio otvoreni neprijetelj Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, prije nego je primio islam, puno ga je mrzio i prezirao, kada ga je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, poučio ezanu, rekao mu je da ga on ponovi. Ebu Mahzure je učeći ezan tiho izgovorio šehadet, pa je Allahov Poslanik zahtijevao da dijelove šehadeta još po dva puta glasno izgovori, da bi time svima objelodanio da prizna Istinu ili da bi ga učvrstio u vjeri. Prema tome, drugo ponavljanje šehadeta je, po njemu, iz tih razloga, a ne zbog toga što je Poslanik želio da mijenja formu ezana koja je utemeljena preko sna dva znamenita ashaba Omera b. Hattaba i Abdullaha b. Zejda.

Mnogi se ne slažu sa ovakvom konstatacijom ed-Debusija. Oni smatraju da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ovom prilikom pokazao još jedan način učenja ezana koji je, takođerr, dozvoljen.

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Ebu Mahzureu je ime Semure b. Mi'jer.

Neki su učenjaci ovo prihvatili u ezanu.

Prenosi se od Ebu Mahzure da je prilikom učenja ikameta rečenice izgovarao po jedanput.

١٤١ بَاب مَا جَاءَ فِي إِفْرَادِ الْإِقَامَةِ

١٩٣ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ وَيَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: أُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَيُوتِرَ الْإِقَامَةَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ.

وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

141. O izgovaranju (riječi) ikameta po jedanput

193. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama su ispričali Abdul-Vehhab es-Sekafi i Jezid b. Zurej', oni su prenijeli od Halida el-Hazaija, on od Ebu Kilabe, a on Enesa b. Malika koji

---

Oni tvrde da je Ebu Mahzure svo vrijeme do svoje smrti, 59. godine po Hidžri, boravio u Mekki i učio ezan na ovaj način. Slušali su ga mnogi ashabi, a i drugi učenjaci i niko od njih nije osporio takav način učenja.

je kazao: "**Bilalu je naređeno da prilikom učenja ezana** (riječi) **izgovara po dva puta, a kod ikameta po jedanput.**"[1]

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ibn Omera.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.

To je stav nekih učenjaka od Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i tabi'ina.

Takvo mišljenje zastupaju i Malik, Šafija, Ahmed i Ishak.

---

[1] Malik smatra da se ikamet sastoji od deset rečenica. Po njemu, pri učenju ikameta samo tekbir treba izgovoriti dva puta, sve ostalo po jedanput. Malik svoje mišljenje temelji na tematskom hadisu koji prenosi Enes.

Šafija smatra da se pored izgovora tekbira dva puta treba izgovoroti i: *"Kad kametis-salatu"*, ostalo sve po jednput. Šafija svoj stav temelji na Ibn Omerovom hadisu koji kaže: " Pri učenju ezana su se rečenice u Muhammedovo, Allah ga blagoslovio i spasio, vrijeme ponavljale po dva puta, a pri učenju ikameta po jedanput, osim: *"Kad kamets-salatu* koja je ponavaljana dva puta." (Ahmed, Ebu Davud i Nesaija).

Ebu Hanife smatra da prilikom učenja ikameta treba tekbir izgovoriti četiri puta, a sve ostalo po dva puta. On svoje mišljenje temelji na Ebu Mahzurinom hadisu u kome stoji "da se ezan sastoji od devetnaest, a ikamet od sedamnaest rečenica."

Abdur-Rahman el-Mubarekfori kaže: Pouzdani su i oni hadisi u kojima stoji da se prilikom učenja ikameta rečenice izgovaraju po jedanput, a i oni u kojima stoji da ih treba izgovarati po dva puta. Prema tome, i jedan i drugi način je dozvoljen i potvrđen od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

١٤٢ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْإِقَامَةَ مَثْنَى مَثْنَى

١٩٤ حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: كَانَ أَذَانُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَفْعًا شَفْعًا: فِي الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَوَاهُ وَكِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ رَأَى الْأَذَانَ فِي الْمَنَامِ.

و قَالَ شُعْبَةُ: عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ رَأَى الْأَذَانَ فِي الْمَنَامِ.

وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى.

وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى لَمْ يَسْمَعْ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: الْأَذَانُ مَثْنَى مَثْنَى، وَالْإِقَامَةُ مَثْنَى مَثْنَى.

قَالَ أَبُو عِيسَى: ابْنُ أَبِي لَيْلَى هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى كَانَ قَاضِيَ الْكُوفَةِ، وَلَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِيهِ شَيْئًا، إِلاَّ أَنَّهُ يَرْوِي عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِيهِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَهْلُ الْكُوفَةِ.

142. O izgovaranju (riječi) ikameta po dva puta

194. ISPRIČAO NAM JE Ebu Seid el-Ešedždž[1]; kaže: Nama je ispričao Ukbe b. Halid, on je prenio od Ibn Ebu Lejle[2], on od Amra b. Murrea, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle, a on od Abdullaha b. Zejda koji je kazao: **"U ezanu Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **se** (sve) **po dva puta izgovaralo: Po dva puta i kod ezana, a i kod ikameta."**[3]

Ebu Isa veli: Hadis Abdullaha b. Zejda prenosi Veki' od A'meša, on od Amra b. Murreta, a on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle koji je kazao: Pričali su nam Muhammedovi, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenici da je Abdullah b. Zejd usnio ezan.

---

1 Ebu Seid el-Ešedždž se zove Abdullah b. Seid b. Husajn el-Kufi el-Kindi. Pouzdan je i iskren ravija. Pripada desetoj generaciji. Od njega su hadisi zabilježeni u *El-Kutubus-sitte.*

2 Ibn Ebu Lejla je Muhammed b. Abdur-Rahman b. Ebu Lejla, karia je i fakih. Prenosi hadise od Šabija, Ata'a, Nafia' i Amra b. Murreta. Otac mu je pripadao generaciji starijih *tabi'ina,* prema tome nije od njega mogao slušati hadise, jer je bio sasvim mali kada mu je otac umro. Od njega su hadise prenijeli: Šu'be, Zaide, Veki' i dvojica Sufjana.
Hafiz Zehebi veli: Njegovi su hadisi uglavnom na rangu hasen-hadisa.

3 Kada se u hadisima koji se odnose na ezan i ikamet kaže da se tekst ezana ili tekst ikameta uči po dva puta, ili u hadisima u kojima stoji da se tekst ikameta izgovara po jedanput, to se odnosi na sve osim tekbira, koji se u odnosu na ostale dijelove ezana ili ikameta uvijek duplo izgovaraju. Dakle, ako stoji da se tekst ikameta izgovara po jedanput, u tom slučaju će se tekbir izgovoriti dva puta. Tamo, pak, gdje stoji da se tekst ikameta ili ezana izgovara po dva puta, tekbir će se izgovoriti četiri puta.

Šu'be prenoseći od Amra b. Murrea, a on od Abdur-Rahmana b. Ebu Lejle kaže: da je Abdullah b. Zejd usnio ezan. Ovo je pouzdanije od hadisa koji prenosi Ibn Ebu Lejla.

Abdur-Rahman b. Ebu Lejla nije slušao (hadise) od Abdullaha b. Zejda.

Neki učenjaci vele da riječi ezana treba izgovarati po dva puta, a također i riječi ikameta.

Ebu Isa kaže: Ibn Ebu Lejla je Muhammed b. Abdur-Rahman b. Ebu Lejla. Bio je kadija u Kufi. Od oca (što se tiče hadisa) nije ništa čuo. Međutim, on ih prenosi od nekog čovjeka koji ih je prenio od njegova oca. Isto vele i Sufjan Sevrija, Ibn Mubarek i učenjaci iz Kufe.

١٤٣ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّرَسُّلِ فِي الْأَذَانِ

١٩٥ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُنْعِمِ هُوَ صَاحِبُ السِّقَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْحَسَنِ وَعَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِبِلَالٍ: يَا بِلَالُ إِذَا أَذَّنْتَ فَتَرَسَّلْ فِي أَذَانِكَ، وَإِذَا أَقَمْتَ فَاحْدُرْ، وَاجْعَلْ بَيْنَ أَذَانِكَ وَإِقَامَتِكَ قَدْرَ مَا يَفْرُغُ الْآكِلُ مِنْ أَكْلِهِ، وَالشَّارِبُ مِنْ شُرْبِهِ، وَالْمُعْتَصِرُ إِذَا دَخَلَ لِقَضَاءِ حَاجَتِهِ، وَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي.

١٩٦ حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ الْمُنْعِمِ نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ هَذَا حَدِيثٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْمُنْعِمِ، وَهُوَ إِسْنَادٌ مَجْهُولٌ.

وَعَبْدُ الْمُنْعِمِ شَيْخٌ بَصْرِيٌّ.

143. O učenju ezana polagahno, bez žurbe

195. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Hasan; kaže: Nama je ispričao Mualla b. Esed; kaže: Nama je ispričao Abdul-Mun'im[1], nadimak mu je Vlasnik Mješine, on kaže: Nama je ispričao Jahja b. Muslim[2], on je prenio od Hasana i Ata'a, a (njh dvojica) od Džabira b. Abdullaha da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao Bilalu: **"Bilale, kada budeš učio ezan, uči ga polagahno, a kada budeš ikametio, požuri. Napravi razmak između ezana i ikameta toliko koliko onaj što je počeo jesti može završiti sa jelom, onaj ko je počeo piti** (vodu) **može završiti sa pilom, ili onaj što ga muči, može obaviti nuždu. Nemojte ikametiti dok me ne ugledate."**[3]

---

[1] Abdul-Mun'im b. Neim el-Esvari Ebu Sad, nadimak mu je Vlasnik mješine. Ovaj nadimak je dobio zato što je ljude pojio vodom. Ibn Hadžer el-Askalani u djelu *Takribut-Tehzib* ocjenjuje ga kao raviju koji je osumnjičen za laž (*metruk*). Darekutnija ga ocjenjuje slabim ravijom. Ebu Hatim kaže da je munkerul-hadis, što znači da je veoma slab ravija, a uz to je u prenošenjima proturiječio pouzdanim ravijama. Prema tome, njegovi se hadisi ne mogu prihvatati.

[2] Ibn Hadžer kaže da je Jahja b. Muslim el-Basri medžhul; ravija čije je pravo stanje nepoznato.

[3] Iz hadisa se da zaključiti da ezan treba učiti lagahno, otežući, Za lagahno učenje Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, upotrijebio je izraz *teresul.* Ta riječ u arapskom jeziku znači i umjerenost. To znači da je učiti ezan polagahano, otežući, sunnet, dok je sunnet učiti ikamet kratko i brže.

Iz hadisa se također da zaključiti da je lijepo (mustehab) napraviti razmak između ezana i ikameta toliko kako bi oni koji su trenutno spriječeni, zbog fizioloških potreba ili zbog započetog jela, mogli prispjeti u džemat. Ovo je posebno važno kod akšamskog namaza.

196. ISPRIČAO NAM JE Abd b. Humejd; kaže: Nama je ispričao Junus b. Muhammed, on je prenio od Abdul-Mun'ima slično.

Ebu Isa kaže: Ovaj Džabirov hadis nam nije poznat osim u ovoj formi, preko Abdul-Mun'ima, a i sened mu je nepoznat.

Abdul-Mun'im je šejh iz Basre.

١٤٤ بَاب مَا جَاءَ فِي إِدْخَالِ الْإِصْبَعِ فِي الْأُذُنِ عِنْدَ الْأَذَانِ

١٩٧ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ وَيَدُورُ، وَيُتْبِعُ فَاهُ هَا هُنَا وَهَا هُنَا، وَإِصْبَعَاهُ فِي أُذُنَيْهِ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةٍ لَهُ حَمْرَاءَ، أُرَاهُ قَالَ: مِنْ أَدَمٍ، فَخَرَجَ بِلاَلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ بِالْعَنَزَةِ فَرَكَزَهَا بِالْبَطْحَاءِ، فَصَلَّى إِلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْكَلْبُ وَالْحِمَا، وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَرِيقِ سَاقَيْهِ. قَالَ سُفْيَانُ: نُرَاهُ حِبَرَةً.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي جُحَيْفَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يُدْخِلَ الْمُؤَذِّنُ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ فِي الْأَذَانِ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: وَفِي الْإِقَامَةِ أَيْضًا ،يُدْخِلُ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ. وَهُوَ قَوْلُ الْأَوْزَاعِيِّ. وَأَبُو جُحَيْفَةَ اسْمُهُ وَهْبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السُّوَائِيُّ.

144. O stavljanju prsta u uho prilikom učenja ezana

197. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rezzak kaže: Obavijesto nas je Sufjan es-Sevri, on je prenio od Avna b. Ebu Džuhejfe, a on od svoga oca koji je kazao: **"Vidio sam Bilala kako se, dok uči ezan, kreće ukrug i okreće usta na desnu i na lijevu stranu,** a **dva mu prsta u dva uha. Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bio je u njegovu crvenom** šatoru, **mislim da je rekao, da je bio od kože. Bilal je uzeo štap i ispred njega ga ubo u zemlju u mjestu Batha.** Allahov **Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **prema njemu je klanjao, a ispred njega su prolazili psi i magarci. Na njemu je bio crveni ogrtač, kao da sad gledam** sjaj **njegovih potkoljenica. Sufjan veli: Mislim da je** (ogrtač) **bio crven sa crnim prugama."**[1]

---

[1] Iz ovog hadisa se da zaključiti slijedeće: Da je prilikom učenja ezana, ukoliko se uči napolju, lijepo (mustehab) kretati se u krug.

Mustehab je takođerr staviti prste u uši u toku učenja ezana. Svrha toga je da bi muezin mogao što više podići glas prilikom učenja kako bi se što dalje čulo.

Lijepo je (mustehab) onome ko uči ezan da se okrene na desnu stranu kod izgovara "Hajje ales-salah", a na lijevu stranu kad se izgovora "Hajje alel-felah". To se zaključuje iz riječi Ebu Džuhajfina oca Abdullaha u tematskom hadisu: "Vidio sam Bilala kako se, dok uči ezan, kreće ukrug i okreće usta na desnu i lijevu stranu".

Ebu Davud u *Sunenu* bilježi od Kajsa b. Rebi'a, a on od Avna koji je kazao: Kada bi Bilal došao do riječi *Hajje ales-salah* okrenuo bi glavu na desnu, a učeći: *Hajje alel-felah* na lijevu stranu.

Mustehab je, a po nekima je to i dužnost, ako se klanja na otvorenom prostoru staviti sutru ispred, da ne bi prolaznici ometali namaz.

Ebu Isa kaže: Ebu Džuhajfin hadis je hasenun-sahihun.

Po njemu postupaju učenjaci i smatraju da je lijepo (mustehab) da muezin prilikom učenja ezana stavi prste u uši.

Neki učenjaci smatraju da i prilikom učenja ikameta treba staviti prst u uho. Tako misli i Evzaija.

Ebu Džuhajfino ime je Vehb b. Abdullah es-Suvai.

١٤٥ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّثْوِيبِ فِي الْفَجْرِ

١٩٨ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْرَائِيلَ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ بِلاَلٍ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ تُثَوِّبَنَّ فِي شَيْءٍ مِنَ الصَّلَوَاتِ، إِلاَّ فِي صَلاَةِ الْفَجْرِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ بِلاَلٍ لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْرَائِيلَ الْمُلاَئِيِّ.

وَأَبُو إِسْرَائِيلَ لَمْ يَسْمَعْ هَذَا الْحَدِيثَ مِنَ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ قَالَ: إِنَّمَا رَوَاهُ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُمَارَةَ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ.

وَأَبُو إِسْرَائِيلَ اسْمُهُ إِسْمَعِيلُ بْنُ أَبِي إِسْحَقَ وَلَيْسَ هُوَ بِذَاكَ الْقَوِيِّ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي تَفْسِيرِ التَّثْوِيبِ:

فَقَالَ بَعْضُهُمْ: التَّثْوِيبُ أَنْ يَقُولَ فِي أَذَانِ الْفَجْرِ: الصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ، وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدَ.

و قَالَ إِسْحَقُ فِي التَّثْوِيبِ غَيْرَ هَذَا، قَالَ: التَّثْوِيبُ الْمَكْرُوهُ هُوَ شَيْءٌ أَحْدَثَهُ النَّاسُ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ فَاسْتَبْطَأَ الْقَوْمَ قَالَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ: قَدْ قَامَتِ الصَّلاَةُ حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ.

قَالَ: وَهَذَا الَّذِي قَالَ إِسْحَقُ: هُوَ التَّثْوِيبُ الَّذِي قَدْ كَرِهَهُ أَهْلُ الْعِلْمِ، وَالَّذِي أَحْدَثُوهُ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَالَّذِي فَسَّرَ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدُ: أَنَّ التَّثْوِيبَ أَنْ يَقُولَ الْمُؤَذِّنُ فِي أَذَانِ الْفَجْرِ: الصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ.

وَهُوَ قَوْلٌ صَحِيحٌ، وَيُقَالُ لَهُ التَّثْوِيبُ أَيْضًا.

وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ أَهْلُ الْعِلْمِ وَرَأَوْهُ.

وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فِي صَلاَةِ الْفَجْرِ: الصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ.

وَرُوِيَ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ مَسْجِدًا وَقَدْ أُذِّنَ فِيهِ، وَنَحْنُ نُرِيدُ أَنْ نُصَلِّيَ فِيهِ، فَثَوَّبَ الْمُؤَذِّنُ، فَخَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ مِنَ الْمَسْجِدِ وَقَالَ: اخْرُجْ بِنَا مِنْ عِنْدِ هَذَا الْمُبْتَدِعِ، وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ.

قَالَ: وَإِنَّمَا كَرِهَ عَبْدُ اللَّهِ التَّثْوِيبَ الَّذِي أَحْدَثَهُ النَّاسُ بَعْدُ.

145. Izgovaranje riječi: "Namaz je bolji od spavanja", u sabahskom ezanu

198. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Ebu Ahmed ez- Zubejri; kaže: Nama je ispričao Ebu Israil, on je prenio od Hakema, on od Abdur-Rahmana b.

Ebu Lejle, a on od Bilala koji je kazao: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **mi je rekao: Ne izgovaraj ni kod jednog namaza riječi: Namaz je bolji od spavanja, osim kod sabahskog.**"[1]

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Mahzure.

Ebu Isa veli: Bilalov hadis nam nije poznat osim preko Ebu Israila el-Mulaija, a Ebu Israil ovaj hadis nije čuo izravno od Hakema, nego ga prenosi od Hasana b. Umare, a on ga prenosi od Hakema b. Utejbe.

Ebu Israil se zove Ismail b. Ebu Ishak; prema mišljenju hadiskih učenjaka nije jak ravija.

Učenjaci se razilaze u tumačenju riječi *et-tesvib*.

Neki vele: da *et-tesvib* zanači, da (muezin) kod sabahskog ezana rekne: "Namaz je bolji od spavanja." U ovom smislu riječ *et-tesvib* shvataju Ibn Mubarek i Ahmed. Ishak ukazuje na sasvim drukčije značenje ove riječi. On kaže: Da se *et-tesvib* odnosi na novotariju koju su ljudi uveli poslije

---

[1] U hadisu je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, upotrijebio izraz *et-tesvib,* koja ima značenje poziva ili dove. Otuda i različito shvatanje ove riječi od strane islamskih učenjaka.

Tirmizija smatra da se riječ *et-tesvib* odnosi na izgovaranje riječi: "Namaz je bolji od spavanja", kod sabahskog ezana što se vidi iz tematskog hadisa.

Neki smatraju da se riječ *et-tesvib* odnosi na poziv na namaz, izgovarajući riječi: *Hajje ales-salah* i *Hajje alel-felah,* koje su neki uveli između ezana i ikameta, a što spada u novotarije i u suprotnosti je sa tematskim hadisom.

Abdullah b. Omer je napustio džamiju zato što je u toj džamiji muezin u podnevskom ezanu dodao riječi: "Namaz je bolji od spavanja", što je novotarija, jer je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, Bilalu naredio da te riječi izgovara samo kod sabahskog, a ne i kod drugih namaza.

Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, a ogleda se u tome da muezin nakon proučenog ezana, da bi požurio ljude, rekne između ezana i ikameta: *kad kametis-salatu, hajje ales-salah, hajje-alel-felah...*

Tirmizija kaže: Ono o čemu govori Ibn Ishak je vrsta *et-tesviba* koji učenjaci smatraju pokuđenim, a koji je uveden poslije Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio. Međutim, Ibn Mubarek i Ahmed su *et- tesvib* razumjeli u smislu da muezin u sabahskom ezanu rekne: "Namaz je bolji od spavanja"; to je ispravan stav i njega zastupa većina učenjaka.

Preneseno je i od Abdullaha b. Omera da je kod sabahskog namaza izgovarao: "Namaz je bolji od spavanja".

Preneseno je od Mudžahida da je rekao: Ušao sam sa Abdullahom b. Omerom u jednu džamiju da klanjamo. Muezin je učeći ezan rekao: "Namaz je bolji od spavanja". Čuvši to, Abdullah b. Omer izađe iz džamije i reče: Hajdemo! Napusti toga što je novotariju uveo i nije u toj džamiji klanjao.

Tirmizija kaže: Abdullah b. Omer je prezirao pokuđenu vrstu *et- tesviba,* koju su ljudi kasnije uveli.

١٤٦ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ مَنْ أَذَّنَ فَهُوَ يُقِيمُ

١٩٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ وَيَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعُمٍ الْأَفْرِيقِيِّ عَنْ زِيَادِ بْنِ نُعَيْمٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ زِيَادِ بْنِ الْحَارِثِ الصُّدَائِيِّ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أُؤَذِّنَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ، فَأَذَّنْتُ، فَأَرَادَ بِلَالٌ أَنْ يُقِيمَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَخَا صُدَاءٍ قَدْ أَذَّنَ، وَمَنْ أَذَّنَ فَهُوَ يُقِيمُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ زِيَادٍ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ الْأَفْرِيقِيِّ.

وَالْأَفْرِيقِيُّ هُوَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ، ضَعَّفَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَغَيْرُهُ، قَالَ أَحْمَدُ: لاَ أَكْتُبُ حَدِيثَ الْأَفْرِيقِيِّ.

قَالَ: وَرَأَيْتُ مُحَمَّدَ ابْنَ إِسْمَعِيلَ يُقَوِّي أَمْرَهُ، وَيَقُولُ: هُوَ مُقَارِبُ الْحَدِيثِ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ مَنْ أَذَّنَ فَهُوَ يُقِيمُ.

146. Onaj ko prouči ezan, proučit će i ikamet

199. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama su ispričali Abde i Ja'la b. Ubejd, (njih dvojica) su prenijeli od Abdur-Rahmana b. Zijada b. En'uma Ifrikija, on od Zijada b. Nuajma el-Hadremija, a on od Zijada b. Harisa es-Sudaija koji je kazao: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **naredio mi je da proučim ezan za sabah, pa sam ga proučio. Poslije je Bilal htio da prouči ikamet, a Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **mu reče: Brat Sudai je proučio ezan, a onaj ko je proučio ezan neka prouči i ikamet.**"[1]

---

[1] Hazimi u djelu *el-I'tibar* veli: Islamski učenjaci su složni u tome da je dozvoljeno da jedan čovjek prouči ezan, a drugi ikamet.

Razilaze se samo u tome šta je bolje?

Tirmizija kaže: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ibn Omera.

Ebu Isa veli: Zijadov hadis nam je poznat samo preko Ifrikija. A Ifriki je slab ravija, po ocjeni hadiskih učenjaka. Slabim ga je ocijenio Jahja b. Seid el-Kattan i drugi. Ahmed je kazao: Ja Ifrikijeve hadise ne pišem.

Tirmizija kaže: Primijetio sam da Muhammed b. Ismail, pokušava da ga kao raviju malo osnaži kada kaže: On je mukaribul-hadisi (on je osrednji u hadisu).

Stav većine učenjaka je da onaj ko prouči ezan treba proučiti i ikamet.

١٤٧ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْأَذَانِ بِغَيْرِ وُضُوءٍ

٢٠٠ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى الصَّدَفِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُؤَذِّنُ إِلَّا مُتَوَضِّئٌ.

٢٠١ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: لَا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ إِلَّا مُتَوَضِّئٌ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

Ebu Hanife i većina učenjaka iz Kufe, Malik i većina učenjaka iz Hidžaza, te Ebu Sevr, smatraju da je sasvim svejedno hoće li ista osoba pručiti i ezan i ikamet ili će jedna proučiti ezan, a druga ikamet.

Sufjan Es-Sevri, Šafija i Ahmed b. Hanbel smatraju da je bolje da onaj ko prouči ezan prouči i ikamet.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ لَمْ يَرْفَعْهُ ابْنُ وَهْبٍ، وَهُوَ أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

وَالزُّهْرِيُّ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْأَذَانِ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ:

فَكَرِهَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ، وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَإِسْحَقَ.

وَرَخَّصَ فِي ذَلِكَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدُ.

147. Mekruh je ezan učiti bez abdesta

200. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nama je ispričao Velid b. Muslim, on je prenio od Muavije b. Jahje es-Sadefija, on od Zuhrija, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: "**Neka ezan ne uči drugi osim onaj ko ima abdest.**"[1]

201. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Vehb, on je prenio od Junusa, a on od Ibn Šihaba koji veli da je Ebu Hurejre rekao: "**Neka na namaz ne poziva osim onaj ko ima abdest.**"[2]

---

[1] Ovaj hadis je slab iz dva razloga:

- U njegovu senedu je Muavija b. Jahja es-Sadefi, koji je ocijenjen slabim ravijom, i
- sened mu je prekinut, jer između Zuhrija i Ebu Hurejre nedostaje jedan ravija. Po Tirmizijinom mišljenju, Zuhri nije mogao slušati Ebu Hurejru.

[2] Ovaj hadis je također slab jer mu sened završava sa Ebu Hurejrom i ne doseže do Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Tirmizija kaže: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ibn Omera.

Ebu Isa veli: Zijadov hadis nam je poznat samo preko Ifrikija. A Ifriki je slab ravija, po ocjeni hadiskih učenjaka. Slabim ga je ocijenio Jahja b. Seid el-Kattan i drugi. Ahmed je kazao: Ja Ifrikijeve hadise ne pišem.

Tirmizija kaže: Primijetio sam da Muhammed b. Ismail, pokušava da ga kao raviju malo osnaži kada kaže: On je mukaribul-hadisi (on je osrednji u hadisu).

Stav većine učenjaka je da onaj ko prouči ezan treba proučiti i ikamet.

١٤٧ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْأَذَانِ بِغَيْرِ وُضُوءٍ

٢٠٠ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى الصَّدَفِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُؤَذِّنُ إِلَّا مُتَوَضِّئٌ.

٢٠١ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: لَا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ إِلَّا مُتَوَضِّئٌ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

Ebu Hanife i većina učenjaka iz Kufe, Malik i većina učenjaka iz Hidžaza, te Ebu Sevr, smatraju da je sasvim svejedno hoće li ista osoba pručiti i ezan i ikamet ili će jedna proučiti ezan, a druga ikamet.

Sufjan Es-Sevri, Šafija i Ahmed b. Hanbel smatraju da je bolje da onaj ko prouči ezan prouči i ikamet.

148. Imam ima veće pravo (da odredi kada će se učiti) ikamet

202. ISPRIČAO NAM JE Jahja b. Musa; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Israil; kaže: Mene je obavijestio Simak b. Harb, koji je čuo Džabira b. Semurea kada je kazao: "**Muezin Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **čekao bi i ne bi učio ikamet dok ne bi ugledao da je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **izašao. Proučio bi ikamet tek onda kada bi ga ugledao.**"[1]

Ebu Isa veli: Hadis Džabira b. Semurea je hasenun-sahihun.

---

[1] Buharija i Muslim u *Sahihima* bilježe sa senedom od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: "**Ukoliko bi i bio proučen ikamet, vi ne ustajte da klanjate dok mene ne ugledate.**"

Ovaj hadis upućuje na to da bi ponekad neki od muezina proučio ikamet prije negoli ugleda Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio.

U hadisu koji bilježe Muslim u *Sahihu* i Ebu Davud u *Sunenu* stoji: "Ljudi su se ponekad znali poredati u safove prije negoli Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, dođe."

Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ashabima je zabranio da ikamete dok njega ne ugledaju, iz razloga što je on mogao nečim biti spriječen, pa da ne bi čekali stojeći.

Ibn Adijj bilježi od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Muezin ima veće pravo** (da odluči kada će učiti) **ezan, a imam** (kada će učiti) **ikamet.**" On ovaj hadis smatra slabim.

Muhammed b. Ismail, komentirajući ovaj hadis, kaže: Muezin ima veće pravo na ezan, to znači da će on voditi računa o nastupu namaskog vremena i kada ono nastupi proučiće ezan ne tražeći imamovu dozvolu. Dočim, ikamet ne može početi bez imamove dozvole, što znači da je imamovo pravo tu veće.

Hadis Israila od Semaka mi nije poznat, osim u ovoj formi.

Tako neki učenjaci vele da muezin ima veće pravo (u odluci kada će se učiti) ezan, a imam (kada će se učiti) ikamet

١٤٩ بَاب مَا جَاءَ فِي الْأَذَانِ بِاللَّيْلِ

٢٠٣ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ بِلالاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى تَسْمَعُوا تَأْذِينَ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَعَائِشَةَ وَأُنَيْسَةَ وَأَنَسٍ وَأَبِي ذَرٍّ وَسَمُرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَقَدِ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْأَذَانِ بِاللَّيْلِ:

فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ بِاللَّيْلِ أَجْزَأَهُ وَلاَ يُعِيدُ. وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ وَإِسْحَقَ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا أَذَّنَ بِلَيْلٍ أَعَادَ. وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ.

وَرَوَى حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ بِلَالاً أَذَّنَ بِلَيْلٍ، فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُنَادِيَ إِنَّ الْعَبْدَ نَامَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَيْرُ مَحْفُوظٍ.

وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَغَيْرُهُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ، فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ.

قال: وَرَوَى عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ مُؤَذِّنًا لِعُمَرَ أَذَّنَ بِلَيْلٍ، فَأَمَرَهُ عُمَرُ أَنْ يُعِيدَ الْأَذَانَ.

وَهَذَا لاَ يَصِحُّ أَيْضًا، لِأَنَّهُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عُمَرَ: مُنْقَطِعٌ.

وَلَعَلَّ حَمَّادَ بْنَ سَلَمَةَ أَرَادَ هَذَا الْحَدِيثَ.

وَالصَّحِيحُ رِوَايَةُ عُبَيْدِ اللَّهِ وَغَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَالزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَلَوْ كَانَ حَدِيثُ حَمَّادٍ صَحِيحًا لَمْ يَكُنْ لِهَذَا الْحَدِيثِ مَعْنًى، إِذْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ. فَإِنَّمَا أَمَرَهُمْ فِيمَا يُسْتَقْبَلُ، و قَالَ: إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ. وَلَوْ أَنَّهُ أَمَرَهُ بِإِعَادَةِ الْأَذَانِ حِينَ أَذَّنَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ، لَمْ يَقُلْ إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ.

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: حَدِيثُ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: غَيْرُ مَحْفُوظٍ، وَأَخْطَأَ فِيهِ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ.

149. O ezanu noću

203. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Salima on od svoga oca da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao:

"Bilal uči ezan noću, pa jedite i pijte sve dotle dok ne čujete ezan Ibn Ummu Maktuma."[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Mesuda, Aiše, Unejse, Enesa, Ebu Zerra i Semurea.

Ebu Isa veli: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.

Učenjaci su se razišli u pogledu učenja ezana noću.

Neki kao što su Malik, Ibn Mubarek, Ahmed i Ishak, vele: Ukoliko muezin prouči ezan noću, dovoljno je i nije ga potrebno ponavljati. Neki, opet, kao što je Sufjan es-Sevri i drugi, smatraju da ukoliko bi se ezan proučio noću (to ne bi bilo dovoljno), nego bi ga trebalo ponoviti.

Hammad b. Seleme prenosi od Ejuba, on od Nafia, a on od Ibn Omera: **"Bilal je proučio ezan noću pa mu je Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **naredio da ga**

---

[1] Ovaj hadis se odnosi na mjesec ramazan. Bilal je učio ezan noću, tj. pred sehur, da bi se svijet probudio. Zbog toga je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, upozorio da se ne prekida sa jelom kada se čuje Bilalov ezan, nego da nastave sa jelom i pićem sve dok ne čuju ezan Ibn Ummu Maktuma. On je bio zadužen da u toku ramazana uči ezan za sabah i to u času kad se javlja zora. To je bio znak da je isteklo vrijeme sehura i da treba zapostiti i pripremati se za sabah.

Tirmizija veli da su se učenjci razišli u pogledu ezana koji se uči (noću) pred sehur, da li je dovoljan i za sabah ili pak za sabah treba proučiti drugi ezan?

Malik, Ibn Mubarek, Ahmed i Ishak smatraju da je taj ezan sasvim dovoljan i za sabah te ga nije potrebno za sabah ponavljati. Međutim, njihov stav je u suprotnosti sa tematskim hadisom koji su osim Tirmizije zabilježili i Buharija i Muslim u *Sahihima.*

Ebu Hanife, Sufjan Es-Sevri, Ebu Jusuf i Hattabi smatraju da je potrebno ponovo ezan proučiti po isteku sehura za sabah. Svoj stav oni temelje na tematskom i drugim hadisima. Prema tome, ovaj stav je ispravniji jer je utemeljen na vjerodostojnim hadisima.

(ponovo) **prouči,** (jer je) **uistinu neki Allahov rob možda ponovo zaspao."**

Ebu Isa kaže da ovaj hadis nije dobro upamćen.

Vjerodostojno je ono što prenose Ubejdullah b. Omer i drugi od Nafi'a, a on od Ibn Omera da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Bilal ezan uči noću, pa jedite i pijte sve dok Ibn Ummu Maktum ne zauči ezan."**

Tirmizija kaže: Prenosi Abdul-Aziz b. Ebu Revvad od Nafi'a da je Omerov muezin učio ezan noću pa mu je Omer naredio da ga ponovi.

Međutim, i ovaj je hadis nepouzdan, jer je sened između Nafi'a i Ibn Omera prekinut.

Postoji mogućnost da je Hammad b. Seleme mislio na ovaj hadis.

Pouzdane su predaje Ubejdullaha i mnogih drugih od Nafi'a, on od Ibn Omera i Zuhrija od Salima od Ibn Omera da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Bilal uči ezan noću."**

Ebu Isa veli: Kada bi Hammadov hadis bio pouzdan, ovaj bi u tom slučaju bio besmislen, jer je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "Bilal uči ezan noću." Dakle, naredio im je kako će postupati ubuduće, pa je kazao: "Bilal uči ezan noću." Da mu je naredio da ponovi ezan u slučaju kada ga prouči prije zore, ne bi kazao: "Bilal uči ezan noću."

Alija b. Medini kaže: Hadis Hammada b. Seleme od Ejuba od Nafi'a od Ibn Omera od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, nije dobro upamćen. U njemu je pogriješio Hammad b. Seleme.

١٥٠ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْخُرُوجِ مِنَ الْمَسْجِدِ بَعْدَ الْأَذَانِ

٢٠٤ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُهَاجِرِ عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ قَالَ: خَرَجَ رَجُلٌ مِنَ الْمَسْجِدِ بَعْدَ مَا أُذِّنَ فِيهِ بِالْعَصْرِ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عُثْمَانَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَعَلَى هَذَا الْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: أَنْ لاَ يَخْرُجَ أَحَدٌ مِنَ الْمَسْجِدِ بَعْدَ الْأَذَانِ إِلاَّ مِنْ عُذْرٍ: أَنْ يَكُونَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ، أَوْ أَمْرٍ لاَ بُدَّ مِنْهُ.

وَيُرْوَى عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ أَنَّهُ قَالَ: يَخْرُجُ مَا لَمْ يَأْخُذِ الْمُؤَذِّنُ فِي الْإِقَامَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا عِنْدَنَا لِمَنْ لَهُ عُذْرٌ فِي الْخُرُوجِ مِنْهُ.

وَأَبُو الشَّعْثَاءِ اسْمُهُ سُلَيْمُ بْنُ أَسْوَدَ وَهُوَ وَالِدُ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعْثَاءِ.

وَقَدْ رَوَى أَشْعَثُ بْنُ أَبِي الشَّعْثَاءِ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِيهِ.

150. Mekruh je izaći iz džamije poslije proučena ezana

204. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, on od Ibrahima b. Muhadžira, a on od Ebu Šasa'a koji je kazao: "**Neki je čovjek izašao iz**

džamije nakon što je proučen ezan za ikindijski namaz, pa je Ebu Hurejre rekao: Što se tiče ovog čovjeka, on je proturiječio Ebu Kasimu, Allah ga blagoslovio i spasio."[1]

Ebu Isa veli: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Osmana.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

Stav je i praksa učenjaka iz generacije ashaba, Vjerovjesnikovih Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i onih poslije njih, da iz džamije ne treba izlaziti nakon proučena ezana osim, ako za to postoji opravdan razlog, kao kad je neko bez abdesta ili (se pojavila) neka nužna potreba.

Prenosi se od Ibrahima Nehaija da je rekao: Može se izići prije nego što se prouči ikamet.

---

[1] Ebu Hurejre je za čovjeka koji je napustio džamiju nakon što je proučen ezan, rekao da je proturiječio Ebu Kasimu, tj. Muhammedu, Allah ga blagoslovio i spasio.

U hadisu koji bilježi Ahmed b. Hanbel u Musnedu stoji: "**Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nam je naredio: Ako se zadesite u džamiji nakon što se prouči ezan, neka niko od vas ne izlazi dok ne obavi namaz."**

Na temelju navedenih hadisa većina učenjaka smatra da nije dozvoljeno napustiti džamiju nakon proučenog ezana, osim ako za to postoji opravdan razlog. Da je to dozvoljeno uz opravdan razlog, govori nam slijedeći hadis:

Ebu Hurejre kaže: Jednog dana je Allahov Poslanik, Allah ga *blagoslovio i spasio, nakon što je proučen ikamet, ušao u mihrab, a i safovi* su bili poredani i u momentu kada smo očekivali da će izgovoriti tekbir, on je izašao iz mihraba rekavši: Ostanite na mjestu. Ubrzo se iza toga vratio, a kosa mu je bila mokra od kupanja."

Ibrahim Nehai smatra da se može izaći iz džamije nakon proučenog ezana i bez opravdanog razloga, ukoliko nije proučen ikamet. Međutim, njegov stav nema valjane podloge.

Ebu Isa veli: Ovo je po nama opravdano za onog ko ima razlog da izađe.

Ebu Ša'sa se zove Sulejm b. Esved. On je otac Eš'asa b. Ebu Ša'sa'a.

Eš'as b. Ebu Ša'sa ovaj hadis prenosi od svog oca.

١٥١ بَاب مَا جَاءَ فِي الْأَذَانِ فِي السَّفَرِ

٢٠٥ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَابْنُ عَمٍّ لِي، فَقَالَ لَنَا: إِذَا سَافَرْتُمَا فَأَذِّنَا وَأَقِيمَا، وَلْيَؤُمَّكُمَا أَكْبَرُكُمَا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: اخْتَارُوا الْأَذَانَ فِي السَّفَرِ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ: تُجْزِئُ الْإِقَامَةُ، إِنَّمَا الْأَذَانُ عَلَى مَنْ يُرِيدُ أَنْ يَجْمَعَ النَّاسَ.

وَالْقَوْلُ الْأَوَّلُ أَصَحُّ. وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

151. O učenju ezana tokom putovanja

205. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, on od Halida el-Hazaija, on od Ebu Kilabe, a on od Malika b. Huvejrisa koji je kazao: **Došli smo ja i moj amidžić kod Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **pa nam je rekao:**

"Kada budete putovali, učite ezan i ikamet, a neka od vas dvojice kao imam klanja onaj koji je stariji."[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

Po ovom postupa većina učenjaka. Oni su odabrali (mišljenje) da treba učiti ezan na putovanju.

Neki vele: Dovoljan je ikamet, a ezan je, uistinu, samo za onog ko želi da okupi svijet. Prvo mišljenje je ispravnije, njega zastupaju Ahmed i Ishak.

---

[1] Učenje ezana i ikameta za muškarce je pritvrđeni sunnet, ono što je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, redovno praktikovao i drugima preporučio da to redovno čine.

Hadis u kojemu je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, naredio učenje ezana i ikameta i za vrijeme putovanja, potvrđuje takvu konstataciju.

Međutim, s obzirom da je svrha ezana da prisutne upozori da je nastupilo namasko vrijeme i da ih pozove na zajedničko klanjanje, postavlja se pitanje opravdanosti njegova učenja tokom putovanja. Posebno, ukoliko neko putuje sam. Otuda i različiti stavovi među islamskim učenjacima u tom pogledu.

Većina učenjaka smatra da je putnik tokom putovanja dužan učiti ezan, pa makar putovao i sam. Svoje mišljenje oni temelje na ovom i drugim hadisima.

Buharija u *Sahihu* bilježi da je Ebu Seid el-Hudri rekao Abdullahu b. Abdur-Rahmanu b. Ebu Ša'sau el-Ensariju: **"Vidim da voliš stado i pustinju. Zato kada budeš kod svog stada ili u pustinji učio ezan za namaz, podigni svoj glas maksimalno koliko možeš, jer će ti ljudi, džini i sva druga stvorenja koja čuju tvoj ezan svjedočiti na Sudnjem danu. Ebu Seid veli: Ovo sam čuo od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio."**

Neki vele da će putnik tokom putovanja učiti samo ikamet i nema potrebe da uči ezan, pogotovu ako putuje sam.

Međutim, ovaj stav je u suprotnosti sa vjerodostojnim hadisima koje smo naveli, te je zbog toga neprihvatljiv.

١٥٢ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْأَذَانِ

٢٠٦ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِينَ مُحْتَسِبًا كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَثَوْبَانَ وَمُعَاوِيَةَ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

وَأَبُو تُمَيْلَةَ اسْمُهُ يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ.

وَأَبُو حَمْزَةَ السُّكَّرِيُّ اسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ.

وَجَابِرُ بْنُ يَزِيدَ الْجُعْفِيُّ ضَعَّفُوهُ. تَرَكَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: سَمِعْت الْجَارُودَ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ: لَوْلَا جَابِرٌ الْجُعْفِيُّ لَكَانَ أَهْلُ الْكُوفَةِ بِغَيْرِ حَدِيثٍ، وَلَوْلَا حَمَّادٌ لَكَانَ أَهْلُ الْكُوفَةِ بِغَيْرِ فِقْهٍ.

152. O vrijednosti ezana

206. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Humejd er-Razi; kaže: Nama je ispričao Ebu Tumejle; kaže: Nama je ispričo Ebu Hamaza, on je prenio od Džabira, on od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ko sedam godina bude učio ezan, želeći**

time isključivo sevab, upisano mu je oslobođanje od vatre."[1]

Ebu Isa veli: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Mesuda, Sevbana, Muavije, Enesa, Ebu Hurejre i Ebu Seida.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je garib.

Ebu Tumejle se zove Jahja b. Vadih.

Ebu Hamza es-Sukeri se zove Muhammed b. Mejmun.

Džabira b. Jezida el-Džufija smatraju slabim ravijom. Odbacili su ga Jahja b. Seid i Abdur-Rahman b. Mehdi.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Džaruda kada veli: Čuo sam Vekia kada je kazao: Da nije bilo Džabira el-Džufija stanovnici Kufe bi ostali bez hadisa, a da nije bilo Hammada ostali bi i bez fikha.

---

[1] Ovaj hadis je slab. Mada ga Tirmizija smatra samo garibom, on je u istinu slab, jer se u njegovom senedu nalazi Džabir b. Jezid b. Haris el-Džufi, koji je slab ravija. Jahja b. Seid i Abdur-Rahman Mehdi ga u potpunosti odbacuju.

Ibn Hadžer el-Askalani u *Tekribut-Tehzibu* ga ocjenjuje slabim ravijom i smatra da je bio rafidija.

Ebu Hanife kaže da od njega nije vidio većeg lažova. Kad god bi mu iznio svoje mišljenje o nekom pitanju, on bi odmah došao sa hadisom u tom smislu.

Međutim, ako je ovaj hadis slab, postoje drugi hadisi koji su vjerodostojni, a koji govore o nagradi za muezina.

Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* bilježi od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Muezinu će biti oprošteno toliko koliko se daleko bude čuo njegov glas. U njegovu korist će svjedočiti sve živo i neživo."**

Muslim u *Sahihu* bilježi od Muavije da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Muezini će na Sudnjem danu imati najduži vrat."**

١٥٣ بَاب مَا جَاءَ أَنَّ الْإِمَامَ ضَامِنٌ وَالْمُؤَذِّنَ مُؤْتَمَنٌ

٢٠٧ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْإِمَامُ ضَامِنٌ وَالْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ، اللَّهُمَّ أَرْشِدِ الْأَئِمَّةَ وَاغْفِرْ لِلْمُؤَذِّنِينَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَائِشَةَ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ رَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَحَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَرَوَى أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: حُدِّثْتُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَرَوَى نَافِعُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْت أَبَا زُرْعَةَ يَقُولُ: حَدِيثُ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ عَائِشَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْت مُحَمَّدًا يَقُولُ: حَدِيثُ أَبِي صَالِحٍ عَنْ عَائِشَةَ أَصَحُّ. وَذَكَرَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ أَنَّهُ لَمْ يُثْبِتْ حَدِيثَ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ،وَلَا حَدِيثَ أَبِي صَالِحٍ عَنْ عَائِشَةَ فِي هَذَا.

153. Imam je jamac, a muezin je pouzdanik

207. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama su ispričali Ebu Ahves i Ebu Muavija, njih dvojica su prenijeli od

A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Imam je jamac, a muezin je pouzdanik. O Allahu, uputi imame a oprosti muezinima."**[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Aiše, Sehla b. Sa'da i Ukbea b. Amira.

Ebu Isa veli: Ebu Hurejrin hadis su prenijeli Sufjan es-Sevri, Hafs b. Gijas i mnogi drugi od A'meša, on od Ebu Saliha, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Prenio ga je i Esbat b. Muhammed od A'meša koji je rekao: Ispričano mi je od Ebu Saliha, on je prenio od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

---

[1] U ovom hadisu Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, ističe da su imami jamci. Zato moraju voditi računa šta rade i kako se ponašaju. Oni predvode ljude i tumače vjeru. Od njihova rada i ponašanja umnogome ovisi kako će se ljudi koje oni predvode ponašati. Zbog toga je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, molio Uzvišenog Allaha (dž.š.) da imame uputi.

Za muezine je rekao da su povjerenici, jer im je povjereno da vode računa o namaskim vremenima, a uz to, oni učeći ezan sa minareta, mnogo štošta vide u tuđim kućama i avlijama, te bi to što vide trebalo da zadrže za sebe i o tome ne pričaju drugima.

Zbog toga je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, u dovi molio Uzvišenog Allaha (dž.š.) da njima oprosti ako nešto od povjerenog propuste i iznevjere.

Iz ovog hadisa neki učenjaci zaključuju da je posao muezina efdalniji i pohvaljeniji od posla imama. Međutim, većina učenjaka smatra da je ipak posao imama, ako ga savjesno obavlja, efdalniji i pohvaljeniji. Dokaz im je da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, sam bio imam, a poslije njega i četverica hulefai-rašidina.

Ovaj hadis je prenio i Nafi' b. Sulejman, od Muhammeda b. Ebu Saliha, on od svoga oca, on od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Ebu Zur'u kada je rekao: Ebu Salihov hadis od Ebu Hurejre pouzdaniji je od hadisa koji Ebu Salih prenosi od Aiše.

Ebu Isa veli: Čuo sam Muhammeda (Buhariju) kada je rekao da je hadis koji Ebu Salih prenosi od Aiše pouzdaniji. Spomenuo je i to da Alija b. Medini smatra da o ovome nisu potvrđeni ni hadis Ebu Saliha od Ebu Hurejre niti hadis Ebu Saliha od Aiše.

١٥٤ بَاب مَا جَاءَ مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ

٢٠٨ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ قَالَ: و حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي رَافِعٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأُمِّ حَبِيبَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبِيعَةَ وَعَائِشَةَ وَمُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ وَمُعَاوِيَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهَكَذَا رَوَى مَعْمَرٌ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ مِثْلَ حَدِيثِ مَالِكٍ.

وَرَوَى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَرِوَايَةُ مَالِكٍ أَصَحُّ.

154. Šta treba govoriti onaj ko sluša ezan

208. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik, koji je kazao: Nama je ispričao Kutejbe, on je prenio od Malika, on od Zuhrija, on od Ata'a b. Jezida el-Lejsija, a on od Ebu Seida koji veli da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Kada čujete ezan, izgovarajte isto što izgovara muezin."**[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Rafia, Ebu Hurejre, Ummu Habibe, Abdullaha b. Amra, Abdullaha b. Rebie, Aiše, Muaza b. Enesa i Muavije.

Ebu Isa kaže: Ebu Seidov hadis je hasenun-sahihun.

Tako prenosi Ma'mer i mnogi drugi od Zuhrija slično Malikovom hadisu.

Abdur-Rahman b. Ishak ovaj hadis prenosi od Zuhrija, on od Seida b. Musejjiba, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

Malikova predaja je pouzdanija.

---

[1] Ali el-Kari u djelu *el-Murrekat* veli: Onaj ko čuje ezan treba izgovarati isto što i muezin, osim riječi *Hajje ales-salah* i *Hajje alel-felah*. Umjesto toga će govoriti: *La havle vela kuvete illa billah* i kod sabaha umjesto *Es-salatu hajrun minen-neum* govorit će: *Sadekte ve bererte ve bil hakki natakte.*

Ovo ima potvrdu u hadisu koji u *Sahihu* bilježi Muslim od Ibn Omera, u kome stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "Kada muezin rekne *Allahu ekber,* onaj ko sluša neka to ponovi. Također neka ponovi kada rekne: *Ešhedu en la ilahe illelah* i *Ešhedu enne Muhammeden resulullah.* A kada muezin rekne *Hajje ales-sallah* i *Hajje alel-felah* neka onaj ko sluša rekne: *La havle vela kuvvete illa billah.* Zatim neka ponavlja za muezinom: *Allahu ekber* i *La ilahe illellah* Ko tako bude postupao, ući će u džennet."

١٥٥ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يَأْخُذَ الْمُؤَذِّنُ عَلَى الْأَذَانِ أَجْرًا

٢٠٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو زُبَيْدٍ وَهُوَ عَبْثَرُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ أَشْعَثَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ: إِنَّ مِنْ آخِرِ مَا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِ اتَّخِذْ مُؤَذِّنًا لَا يَأْخُذُ عَلَى أَذَانِهِ أَجْرًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عُثْمَانَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: كَرِهُوا أَنْ يَأْخُذَ الْمُؤَذِّنُ عَلَى الْأَذَانِ أَجْرًا، وَاسْتَحَبُّوا لِلْمُؤَذِّنِ أَنْ يَحْتَسِبَ فِي أَذَانِهِ.

155. Muezinu je mekruh da uzima naknadu za učenje ezana

209. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Zubejd, a on je Abser b. Kasim, on je prenio od Eš'asa, on od Hasana, a on od Osmana b. Ebu Asa koji je kazao: **"Posljednje što mi je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **oporučio jeste da za muezina postavim osobu koja neće uzimati naknadu za učenje ezana."**[1]

---

[1] Bilježi Ibn Hibban u *Sahihu* od Jahje Bekalija, koji veli da je čuo nekog čovjeka kada je rekao Ibn Omeru: "Ja te volim u ime Allaha (dž.š.)! A Ibn Omer njemu reče: Ja tebe prezirem u ime Allaha (dž.š.). Kako to, reče čovjek, ja tebe volim, a ti mene prezireš? Zato što uzimaš naknadu za učenje ezana", reče Ibn Omer.

Islamski učenjaci su se razišli u tome da li je muezinu dozvoljeno da za svoj rad prima plaću. El-Hattabi kaže: Prema stavu većine mezheba muezinu je mekruh da za svoj rad prima plaću. Ševkanija u *Nejlul-Evtaru* veli da Ebu Hanife smatra da je muezinu haram uzeti naknadu za svoj

Ebu Isa kaže: Osmanov hadis je hasenun-sahihun.

Prema ovome postupaju učenjaci (koji kažu) da je mekruh muezinu da za ezan uzima naknadu i (smatraju) lijepim (mustehabom) da muezin za svoj ezan očekuje nagradu od Allaha (dž.š.).

١٥٦ بَاب مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ مِنَ الدُّعَاءِ

٢١٠ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ الْحُكَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً وَبِالْإِسْلاَمِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لاَ نَعْرِفُهُ إِلاَّ مِنْ حَدِيثِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ حُكَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ.

---

rad. Malik smatra da mu je to dozvoljeno. Šafija smatra da je bolje da muezini budu oni koji dobrovoljno obavljaju taj posao i ne treba im za to davati naknadu, osim u situacuji kada nema onih koji će to dobrovoljno raditi. U tom slučaju se muezinu može dati plaća.

Ibnul-Arebi smatra da je ispravan stav onih koji smatraju dozvoljenim plaćanje imama, muezina i svih drugih koji rade za dobrobit vjere i naroda, jer su i halife primale plaću za svoj rad.

Riječi Osmana b. Ebu Asa: "Posljednje što mi je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, oporučio" odnose se na Poslanikovu, Allah ga blagoslovio i spasio, oporuku pred njegov odlazak u Taif, gdje ga je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, uputio kao namjesnika i daiju.

156. Dove koje će proučiti osoba nakon što muezin završi ezan

210. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Lejs, on je prenio od Hukejma b. Abdullaha b. Kajsa, on od Amira b. Sa'da[1], on od Sa'da b. Ebu Vekkasa[2], a on od Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Ko kaže, u momentu dok sluša muezina: I ja svjedočim da nema boga osim Allaha Jednog Jedinog, On nema sudruga. Muhammed je Njegov rob i poslanik, zadovoljan sam da mi je Allah Gospodar, Muhammed Poslanik i Islam vjera, bit će mu oprošteni grijesi."**[3]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun-garibun, nije nam poznat osim preko Lejsa b. Sa'da, od Hukejma b. Abdullaha b. Kajsa.

---

[1] Amir b. Sa'd b. Ebu Vekkas ez-Zuhri el-Medeni je prenosio hadise od svoga oca i drugih ashaba. Za njega Ibn Sa'd veli da je veoma pouzdan i da je prenio mnogo hadisa. Umro je 104. godine po Hidžri.

[2] Sa'du b. Ebu Vekkasu je ime Malik. On je poznati ashab i islamski vojskovođa. Učesnik je Bedra i mnogih drugih bitki. Jedan je od deseterice kojima je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, obećao džennet. Prvi je sa vojskom krenuo na Irak. Umro je u mjestu Akik, 55. godine po Hidžri.

[3] Ovaj hadis je jasan. U njemu je sadržana Poslanikova, Allah ga blagoslovio i spasio, preporuka šta treba izgovarati onaj ko sluša ezan, dok muezin uči: *Ešhedu en la ilahe ilellah* i *Ešhedu enne Muhammeden resulullah.* Ko spomenute riječi bude izgovarao, biće mu oprošteni mali grijesi, za velike je potrebna tevba.

Osim Tirmizije, ovaj hadis su još zabilježili: Muslim u *Sahihu,* Ebu Davud, Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima.*

١٥٧ بَاب مِنْهُ آخَرُ

٢١١ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ الْبَغْدَادِيُّ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالاَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، إِلاَّ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ جَابِرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، لاَ نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَاهُ غَيْرَ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ.

وَأَبُو حَمْزَةَ اسْمُهُ دِينَارٌ.

157. Drugo poglavlje na istu temu

211. ISPRIČALI SU NAM Muhammed b. Sehl b. Asker el-Bagdadi i Ibrahim b. Jakub; kažu: Nama je ispričao Alija b. Ajjaš el-Himsi; kaže: Nama je ispričao Šuajb b. Ebu Hamza; kaže: Nama je ispričao Muhammed b. el-Munkedir, on je prenio od Džabira b. Abdullaha koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ko rekne nakon završenog ezana: Bože, Gospodaru ove savršene i cjelovite dove i namaza uspostavljenog, podari Muhammedu Vesilet, i visoki stepen, i postavi ga** (na

Sudnjem danu) **na hvaljeno mjesto koje Si mu obećao, zaslužio je zagovor** (šefa'at) **na Sudnjem danu."**[1]

Ebu Isa veli: Džabirov hadis je hasenun-sahihun - garibun, on je jedan od hadisa Muhammeda b. el-Munkedira, a ne znamo da ga iko drugi prenosi od Muhammeda b. el-Munkedira osim Šuajb b. Ebu Hamza.

Ebu Hamza se zove Dinar.

١٥٨ بَاب مَا جَاءَ فِي أَنَّ الدُّعَاءَ لاَ يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ

٢١٢ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ وَأَبُو أَحْمَدَ وَأَبُو نُعَيْمٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ عَنْ أَبِي إِيَاسٍ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الدُّعَاءُ لاَ يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ.

---

[1] U ovom hadisu nas Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, poučava dovi koju treba učiti poslije ezana.

U ovoj dovi mi Muhammedovi, Allah ga blagoslovio i spasio, sljedbenici molimo Uzvišenog Allaha (dž.š.) da mu podari *Vesilet.* To je, kako je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, objasnio, najljepše mjesto i jedino takve vrste u džennetu.

Osim toga, ovom dovom mi molimo da Muhammedu, Allah ga blagoslovio i spasio, Uzvišeni Allah podari najveće blagodati i da mu podari počasno mjesto koje mu je obećao.

Ibn Dževzi veli da većina učenjaka smatra da se pod pojmom "počasno mjesto" misli na (šefa'at) - zagovor koji mu je obećan.

Ovaj hadis je osim Tirmizije zabilježio i Buharija u *Sahihu,* sa istim senedom.

Taberanija je ovaj hadis u *Mu'džemul-Vesitu* zabilježio sa sasvim drugim senedom od Zubejra, a on od Džabira.

قَالَ أَبُو عِيسَى : حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رَوَاهُ أَبُو إِسْحٰقَ الْهَمْدَانِيُّ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ هَذَا.

158. Dova se ne odbija između ezana i ikameta

212. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama su ispričali Veki', Abdur-Rezzak, Ebu Ahmed[1] i Ebu Nuajm[2], oni kažu: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Zejda el-Ammija,[3] on od Ebu Ilijasa Muavije b. Kurreta, a on od Enesa b. Malika koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Dova se ne odbija između ezana i ikameta.**"[4]

---

[1] Ebu Ahmed se zove Muhammed b. Abdullah b. Zubejr ez-Zubejri el-Kufi. Pouzdan je i iskren ravija. Učinio je izvjesne pogreške u hadisima koje je prenio od Sufjana es-Sevrija.

[2] Ebu Nuajm se zove Fadl b. Dekin el-Melai. Za njega je Ahmed b. Hanbel rekao da je pouzdan ravija i vrstan poznavalac hadisa.

Fensevi veli da se hadiski učenjaci slažu da je Ebu Nuajm bio nenadmašan što se tiče tačnosti i preciznosti.

[3] Zejd el-Ammi je sin el-Huvarija el-Basrija. Nadimak el-Ammi je dobio po tome što bi kad god bi za nešto bio upitan, govorio sačekaj dok upitam amidžu. Ibn Hadžer ga smatra slabim ravijom.

Hazredži, u djelu *el-Hulasa,* kaže da ga i Ahmed b. Hanbel, Nesaija, Ibn Adijj i Darekutnija ocjenjuju slabim ravijom.

[4] El-Menavi veli: Ukoliko su ispunjeni svi uvjeti koji se traže kod dove, pa čak i svi adabi.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.

Prenosi Ebu Ishak el-Hemdani od Burejde b. Ebu Merjeme, on od Enesa, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, slično ovom.

١٥٩ بَاب كَمْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَى عِبَادِهِ مِنَ الصَّلَوَاتِ

٢١٣ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: فُرِضَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ الصَّلَوَاتُ خَمْسِينَ، ثُمَّ نُقِصَتْ حَتَّى جُعِلَتْ خَمْسًا، ثُمَّ نُودِيَ: يَا مُحَمَّدُ: إِنَّهُ لَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ، وَإِنَّ لَكَ بِهَذِهِ الْخَمْسِ خَمْسِينَ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ وَطَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ وَأَبِي ذَرٍّ وَأَبِي قَتَادَةَ وَمَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

159. Koliko je namaza Uzvišeni Allah (dž.š.) propisao Svojim robovima

213. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Jahja en-Nejsaburi; kaže: Nama je ispričao Abdur-Rezzak; kaže: Nas je obavijestio Ma'mer, on je prenio od Zuhrija, a on od Enesa b.

Ovaj hadis su osim Tirmizije zabilježili i Ahmed u *Musnedu,* Ebu Davud u *Sunenu,* te Ibn Hiban i Ibn Huzejme u *Sahihima.*

Malika koji je kazao: "**Vjerovjesniku,** Allah ga blagoslovio i spasio, **u Noći Mi'radža je propisano pedeset namaza. Poslije toga je taj broj smanjivan sve dok nije sišao na pet, a onda je glas povikao: Muhammede, kod mene se riječ ne mijenja.** Ti za **ovih pet namaza imaš** (nagradu) **kao za pedeset."**[1]

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ubadea b. Samita, Talhe b. Ubejdullaha, Ebu Zerra, Ebu Katade, Malika b. Sa'sa'ata i Ebu Seida el-Hudrija.

Ebu Isa veli: Enesov hadis je hasenun-sahihun-garibun.

١٦٠ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

٢١٤ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَخْبَرَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الصَّلَوَاتُ
الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ، مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ.

---

[1] U Muslimovoj predaji ovog hadisa od Enesa b. Malika stoji: "Uzvišeni Allah (dž.š.) u Noći Isra'a i Mi'radža bio je propisao pedeset namaza u svakom danu i noći."

U Buharijinoj predaji ovog hadisa stoji: "Uzvišeni Allah (dž.š.) mojim je sljedbenicima bio propisao pedeset namaza."

Ibn Hadžer el-Askalani u djelu *Fethul-Bari* veli: Sabitova predaja ukazuje da je smanjivanje sa pedeset namaza išlo postupno, i to pet po pet.

Ovaj hadis neki učenjaci uzimaju kao dokaz da je samo pet namaza propisano u svakom danu i noći i ništa više od toga. Prema tome, po njima, vitr namaz ne spada u obavezne namaze.

Ovaj hadis je također dokaz da se jedan propis može staviti van snage prije početka njegove primjene.

Ibn Bettal veli: "Zar ne vidiš da je Uzvišeni Allah (dž.š.) zamijenio propis od pedeset namaza propisom kojim utvrđuje pet namaza kao obavezne, s tim što je nagradu zadržao kao da se klanja pedeset".

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ وَأَنَسٍ وَحَنْظَلَةَ الْأُسَيِّدِيِّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

160. O vrijednostima pet dnevnih namaza

214. ISPRIČAO NAM JE Alija b. Hudžr; kaže: Nas je obavijestio Ismail b. Džafer, on je prenio od Ala'a b. Abdur-Rahmana, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejere da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Pet dnevnih namaza i džuma do džume brišu grijehe koji su učinjeni između njih, ukoliko nisu počinjeni veliki grijesi."**[1]

---

[1] U jednoj od predaja koju je zabilježio Muslim u *Sahihu* stoji i ovo: "Ramazan do ramazana briše grijehe između njih, ako se (u tom periodu) ne počine veliki grijesi."
U drugoj predaji Muslimovoj stoji: "Ukoliko se napuste veliki grijesi."

U trećoj Muslimovoj predaji stoji: "Svakom muslimanu koji, kad nastupi vrijeme nekog od propisanih namaza, lijepo i temeljito uzme abdest, potom ga klanja sa skrušenošću i ponizno, upotpunjujući njegove ruknove, bit će oprošteni grijesi koje je ranije počinio, ukoliko nije počinio velike grijehe."

Navedeni hadisi upućuju na zaključak da propisani namazi, ukoliko se temeljito, sa poniznošću i skrušenošću obave, brišu sve male grijehe koji su počinjeni između njih. Također i džuma, ukoliko se propisno obavi, briše male grijehe koji su počinjeni između dvije džume; isto tako post u mjesecu ramazanu briše male grijehe između dva ramazana.

Što se pak tiče velikih grijeha, po mišljenju gotovo svih učenjaka, njih ne mogu izbrisati ni namazi ni džuma niti post; za njh je potrebno pokajanje i iskreno traženje oprosta od Svevišnjeg Allaha (dž.š.).

Ibn Abdul-Berr smatra da je u ovome postignut konsenzus među ulemom.

Kaže Tirmizija: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira, Enesa i Hanzale el-Usejidija.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

١٦١ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْجَمَاعَةِ

٢١٥ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ عَلَى صَلاَةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهَكَذَا رَوَى نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: تَفْضُلُ صَلاَةُ الْجَمِيعِ عَلَى صَلاَةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَعَامَّةُ مَنْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا قَالُوا خَمْسٍ وَعِشْرِينَ إِلاَّ ابْنَ عُمَرَ فَإِنَّهُ قَالَ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ.

٢١٦ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ صَلاَةَ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تَزِيدُ عَلَى صَلاَتِهِ وَحْدَهُ بِخَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

161. O vrijednostima klanjanja u džematu

215. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde, on je prenio od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafi'a, a on od Ibn Omera koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Namaz koji se obavi u džematu je vredniji za dvadeset i sedam stepeni od namaza koji osoba klanja po sebi."**

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Mesuda, Ubeja b. Ka'ba, Muaza b. Džebela, Ebu Seida, Ebu Hurejre i Enesa b. Malika.

Ebu Isa kaže: Ibn Omerov hadis je hasenun-sahihun.

Tako prenosi Nafi' od Ibn Omera, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Namaz obavljen u džematu je vrjedniji od namaza koji osoba obavi pojedinačno za dvadeset i sedam stepeni."**

Ebu Isa veli: "Svi koji su od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenijeli (hadise na ovu temu) kažu da je namaz u džematu vrjedniji za dvadeset i pet stepeni, osim Ibn Omera koji kaže: da je vredniji za dvadeset i sedam stepeni".

216. ISPRIČAO NAM JE Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik, on je prenio od Ibn Šihaba, on od Seida b. Musejjiba, a on od Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Namaz koji osoba obavi u džematu, u odnosu na**

namaz koji se klanja pojedinačno, vredniji je za dvadeset i pet dijelova."[1]

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

١٦٢ بَاب مَا جَاءَ فِيمَنْ يَسْمَعُ النِّدَاءَ فَلا يُجِيبُ

٢١٧ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ فِتْيَتِي أَنْ يَجْمَعُوا حُزَمَ الْحَطَبِ، ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلَاةِ فَتُقَامَ، ثُمَّ أُحَرِّقَ عَلَى أَقْوَامٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَمُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ وَجَابِرٍ.

---

[1] Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da jedan stepen, iznosi koliko jedan namaz. Po njemu namaz u džematu vrijedi koliko dvadeset i pet, odnosno dvadeset i sedam namaza koji se klanjaju pojedinačno.

Kao što vidimo, u nekim predajama se spominje dvadeset i pet, a u nekim dvadeset i sedam stepeni.

Nevevi smatra da je različitost tih predaja moguće shvatiti na jedan od tri načina:

- da predaje u kojima je spomenut manji broj ne isključuju mogućnost i veće nagrade od one koja je u njima spomenuta;
- da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, prvo saopćio da je namaz u džematu vrjedniji za dvadeset i pet stepeni od namaza koji se pojedinačno obavi. Potom ga je Uzvišeni Allah (dž.š.) obavijestio da je ta nagrada uvećana;
- da su nagrade različite za različite vrste klanjača: neko od njih će za svoj namaz koji obavi u džematu imati nagradu za dvadeset i pet puta veću, a neko će imati veću za dvadeset i sedam puta, ovisno kako je pristupio namazu i koliko ga je ponizno i skrušeno obavio.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ قَالُوا: مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْ فَلاَ صَلاَةَ لَهُ.

و قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: هَذَا عَلَى التَّغْلِيظِ وَالتَّشْدِيدِ، وَلاَ رُخْصَةَ لِأَحَدٍ فِي تَرْكِ الْجَمَاعَةِ إِلاَّ مِنْ عُذْرٍ.

٢١٨ قَالَ مُجَاهِدٌ: وَسُئِلَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنْ رَجُلٍ يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ، لاَ يَشْهَدُ جُمْعَةً وَلاَ جَمَاعَةً قَالَ: هُوَ فِي النَّارِ. قَالَ: حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ عَنْ لَيْثٍ عَنْ مُجَاهِدٍ.

قَالَ: وَمَعْنَى الْحَدِيثِ: أَنْ لاَ يَشْهَدَ الْجَمَاعَةَ وَالْجُمُعَةَ رَغْبَةً عَنْهَا، وَاسْتِخْفَافًا بِحَقِّهَا وَتَهَاوُنًا بِهَا.

162. O onome ko čuje ezan pa se ne odazove

217. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Džafera b. Burkana, on od Jezida b. Esamma, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Razmišljao sam da naredim mladićima da saberu drva, zatim da nekome naredim da** (umjesto mene) **klanja, a da ja** (odem) **i zapalim kuće onih koji ne prisustvuju zajedničkom klanjanju."**[1]

---

[1] U Muslimovoj predaji ovog hadisa od Ibn Mesuda stoji: "**Od** (klanjanja) **namaza u džematu izostaje samo munafik, čije su licemjerstvo i bolest vidljivi.**"

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Abdullaha b. Mesuda, Ebu Derda'a, Ibn Abbasa, Muaza b. Enesa i Džabira.

Ebu Isa veli: Ebu Hurejrjrin hadis je hasenun-sahihun.

Ahmed, Ebu Davud, Nesaija i Hakem bilježe od Ebu Derda'a da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ako se nađu trojica u gradu ili selu, a ne uspostave džemat biće nadvladani od šejtana. Zato, pohitaj u džemat, jer vuk napada samo razbijeno stado.**"

Ebu Davud bilježi od Ibn Abbasa da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: "**Ko čuje ezan, a ne ode u džemat, a nije ga u tome spriječio opravdan razlog, neće mu biti primljen namaz koji je po sebi klanjao. A šta se smatra opravdanim razlogom, upitaše? Strah i bolest, reče** (Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio."

Munziri veli da se u senedu ovog hadisa nalazi Ebu Habab Jahja b. Ebu Hajje el-Kelbi koji je slab ravija.

Ibn Hadžer el-Askalani u *Fethul-Bari* veli: "Ovaj hadis je dokaz da je klanjanje u džematu obligatna dužnost (*fardi-ajn*) svakom pojedincu, jer da je sunnet ne bi Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, zaprijetio onima što izostaju od džemata paljenjem njihovih kuća. S duge strane, da je obligatna dužnost (*fardi-kifaje*) koja se odnosi na skupinu, sasvim bilo bi dovoljno da u džematu klanjaju oni što su uz Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio. Time bi sa ostalih dužnost spala."

Klanjanje u džematu fardi-ajnom smatraju Ata, Evzaija, Ahmed, Ibn Huzejme, Ibn Hiban i Ibn Munzir.

Prema mišljenju Šafije klanjanje u džematu je *fardi-kifaje*. Tako misle i neki hanefijski i malikijski učenjaci.

Stav ostalih učenjaka, koji je i najmeritorniji, jeste da je klanjanje u džematu pritvrđeni sunnet. Oni smatraju da se iz navedenog hadisa ne može zaključiti da je to fard. To što je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, razmišljao da zapali kuće onih koji bez opravdanog razloga izostaju iz džemata, ukazuje na značaj i vrijednost zajedničkog klanjanja i ima značenje podsticaja, a ne stroge obaveze.

Preneseno je od mnogih ashaba, Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, koji su kazali: Oni koji čuju ezan, pa se ne odazovu, nemaju namaza.

Neki učenjaci vele: Ovo je oštro upozorenje i niko nije povlašten da izostaje od džemata, osim kada za to ima opravdani razlog.

218. Mudžahid veli: **"Upitan je Ibn Abbas za čovjeka koji sve dane posti, a noći provodi u klanjanju** (dobrovoljnog namaza), **ali ne prisustvuje ni džumi-namazu, niti džematu? On će biti u vatri, odgovorio je."**

Tirmizija veli: O tome nam je ispričao Hennad; kaže: Nama je ispričao el-Muharibi, on je prenio od Lejsa, a on od Mudžahida.

Tirmizija kaže. Smisao hadisa je. Ukoliko ne prisustvuju džematu i džumi, izbjegavajući je, omalovažavajući njezino pravo i zanemarujući je.

١٦٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُصَلِّي وَحْدَهُ ثُمَّ يُدْرِكُ الْجَمَاعَةَ

٢١٩ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ الْعَامِرِيُّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّتَهُ، فَصَلَّيْتُ مَعَهُ صَلَاةَ الصُّبْحِ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، قَالَ: فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ وَانْحَرَفَ إِذَا هُوَ بِرَجُلَيْنِ فِي أُخْرَى الْقَوْمِ لَمْ يُصَلِّيَا مَعَهُ، فَقَالَ: عَلَيَّ بِهِمَا، فَجِيءَ بِهِمَا تُرْعَدُ فَرَائِصُهُمَا، فَقَالَ: مَا مَنَعَكُمَا أَنْ تُصَلِّيَا مَعَنَا؟ فَقَالَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا

كُنَّا قَدْ صَلَّيْنَا فِي رِحَالِنَا، قَالَ: فَلاَ تَفْعَلاَ، إِذَا صَلَّيْتُمَا فِي رِحَالِكُمَا ثُمَّ أَتَيْتُمَا مَسْجِدَ جَمَاعَةٍ فَصَلِّيَا مَعَهُمْ، فَإِنَّهَا لَكُمَا نَافِلَةٌ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ مِحْجَنِ الدِّيلِيِّ وَيَزِيدَ بْنِ عَامِرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

قَالُوا: إِذَا صَلَّى الرَّجُلُ وَحْدَهُ ثُمَّ أَدْرَكَ الْجَمَاعَةَ فَإِنَّهُ يُعِيدُ الصَّلَوَاتِ كُلَّهَا فِي الْجَمَاعَةِ، وَإِذَا صَلَّى الرَّجُلُ الْمَغْرِبَ وَحْدَهُ ثُمَّ أَدْرَكَ الْجَمَاعَةَ، قَالُوا: فَإِنَّهُ يُصَلِّيهَا مَعَهُمْ وَيَشْفَعُ بِرَكْعَةٍ، وَالَّتِي صَلَّى وَحْدَهُ هِيَ الْمَكْتُوبَةُ عِنْدَهُمْ.

163. O osobi koja namaz klanja po sebi a potom prispije u džemat

219. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Hušejm, koji veli: Nas je obavijestio Ja'la b. Ata; kaže: Nama je ispričao Džabir b. Jezid b. el-Esved el-Amiri, on je prenio od svoga oca, koji je kazao: **"Bio sam sa Vjerovjesnikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **tokom njegovog boravka na hadžu. Sa njim sam klanjao sabahski namaz u džamiji Hajf.**[1] **Pošto je, veli on, završio namaz i okrenuo se, ugledao je dva čovjeka kako stoje i nisu klanjali sa njima. Dovedite mi onu dvojicu, reče. Doveli su ih, a oni su drhtali** (od straha). **Šta vas je spriječilo da sa nama klanjate, upita ih** (Vjerovijesnik, Allah ga

[1] Džamija Hajf se nalazi na Mini, nedaleko od Mekke.

blagoslovio i spasio)? **Mi smo već bili klanjali u mjestu gdje boravimo, odgovoriše oni. Ne činite tako** (ubuduće). **Ukoliko klanjate u mjestu svoga boravka, a potom dođete u džamiju i zateknete džemat, klanjajte i sa njima; to će vam biti** nafila."[1]

Tirmizija Kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Mihdžena ed-Dejlija i Jezida b. Amira.

Ebu Isa kaže: Hadis Jezida b. Esveda je hasenun-sahihun.

Takav je i stav većine učenjaka. Zastupaju ga i Sufjan es-Sevri, Šafija, Ahmed i Ishak. Oni kažu: Ako čovjek neki namaz

---

[1] Prema mišljenju većine islamskih učenjaka, onaj ko bi klanjao bilo koji od pet dnevnih namaza sam po sebi a potom stigao u džamiju i zatekao ljude da taj namaz klanjaju u džematu, ponovo će ga sa njima klanjati, s tim što mu se prvi namaz računa obaveznim, a drugi nafilom.

Ebu Hanife smatra da će postupiti na spomenuti način kada je riječ o podnevskom i jacijskom namazu, a neće ponovo klanjati u džematu sabahski i ikindijski namaz, jer se nafila, po njemu, ne može klanjati poslije ova dva namaza, niti će ponovo klanjati akšam zato što nafile ne mogu imati neparan broj rekata.

Prema mišljenju Evzaije i nekih Šafijinih učenika prvi se namaz smatra nafilom a drugi obaveznim. Svoj stav oni temelje na slijedećem hadisu: "Jezid b. Amir kaže: Došao sam (u džamiju) i zatekao Allahovog Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, kako namaz klanja sa prisutnim ashabima. Nisam se njima pridružio nego sam sjeo. Pošto je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, završio namaz, okrenuo se i ugledao me, reče: "Jezide ,zašto nisi nazvao selam kada si došao? Nazvao sam ga, odgovorih. A zašto nisi sa nama pristupio u namaz? Klanjao sam ga kod kuće, a i mislio sam da ste pri kraju, odgovorih.

Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, na to reče: Ubuduće, ako dođeš u džamiju, a ljudi u džematu klanjaju, pristupi namazu sa njima; ako si ga već klanjao taj će ti se namaz računati nafilom, a ovaj drugi obaveznim." (Ebu Davud)

Po mišljenju Nevevija, ovaj hadis je slab.

klanja sam po sebi, a potom prispije u džemat, klanjaće ga ponovo u džematu. Tako će postupiti sa svim namazima. Jedino, ukoliko klanja po sebi akšamski namaz, potom zatekne džemat, klanjat će ga i sa njima u džematu, s tim što će poslije toga klanjati još jedan rekat, tako da se, prema njima, namaz koji je klanjao zasebno računa obaveznim.

١٦٤ بَاب مَا جَاءَ فِي الْجَمَاعَةِ فِي مَسْجِدٍ قَدْ صُلِّيَ فِيهِ مَرَّةً

٢٢٠ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ النَّاجِيِّ الْبَصْرِيِّ عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَقَدْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ يَتَّجِرُ عَلَى هَذَا؟ فَقَامَ رَجُلٌ فَصَلَّى مَعَهُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أَبِي أُمَامَةَ وَأَبِي مُوسَى وَالْحَكَمِ بْنِ عُمَيْرٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَهُوَ قَوْلُ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمْ مِنَ التَّابِعِينَ.

قَالُوا: لاَ بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ الْقَوْمُ جَمَاعَةً فِي مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّى فِيهِ جَمَاعَةٌ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

و قَالَ آخَرُونَ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: يُصَلُّونَ فُرَادَى.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَمَالِكٌ وَالشَّافِعِيُّ: يَخْتَارُونَ الصَّلاَةَ فُرَادَى.

وَسُلَيْمَانُ النَّاجِيُّ بَصْرِيٌّ، وَيُقَالُ سُلَيْمَانُ ابْنُ الْأَسْوَدِ.

وَأَبُو الْمُتَوَكِّلِ اسْمُهُ عَلِيُّ بْنُ دَاوُدَ.

164. O džematu u džamiji u kojoj je već jednom klanjano

220. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Abde[1], on je prenio od Seida b. Ebu Arube[2], on od Sulejmana en-Nadžija el-Basrija, on od Ebu Mutevekkila, a on od Ebu Seida koji je kazao: **"Neki je čovjek došao u džamiju u momentu kada je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **završio namaz, pa je rekao: Ko od vas želi uvećati nagradu** (klanjajući ponovo) **sa ovim? Ustao je neki čovjek[3] i klanjao sa njim."[4]**

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Umame, Ebu Musa'a i Hakema b. Umejra.

---

[1] Abde je sin Sulejmana el-Kilabija, on je Ebu Muhammed el-Kufi. Prenosio je hadise od Hišama b. Urveta, A'meša i drugih. Od njega su hadise preuzeli: Ahmed, Ishak, Hennad b. es-Sirri, Ebu Kurejb i drugi. Ahmed ga drži pouzdanim ravijom. Umro je 187. godine po Hidžri.

[2] Seid b. Ebu Arube je poznati hafiz hadisa. Iza sebe je ostavio mnogo napisanih djela. Pred kraj života je posenilio, tako da se u tom periodu od njega hadisi nisu mogli preuzimati. Neki za njega kažu da je je bio sklon tedlisu.

[3] Prema mišljenju Zejleija, bio je to Ebu Bekr es-Siddik. To je potvrđeno i u predaji ovog hadisa koju je zabilježio Bejhekija.

[4] Ovaj hadis je dokaz da se u džamiji, u kojoj je već obavljen namaz u džematu, može ponovo uspostaviti džemat za one koji nisu stigli u prvi džemat.

Ebu Isa kaže: Ebu Seidov hadis je hasenun.[1]

To je stav i većine učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, ashaba i tabi'ina. Oni vele: "Ne smeta da ljudi ponovo uspostave džemat i zajednički klanjaju u džamiji u kojoj je namaz već obavljen u džematu". Ovakvo mišljenje zastupaju i Ahmed i Ishak.

Neki učenjaci, među kojima su: Sufjan, Ibn Mubarek, Malik i Šafija, drže da je bolje da (oni što su zakasnili u džemat) klanjaju pojedinačno.

Za Sulejmana en-Nadžija el-Basrija se kaže da je Sulejman b. Esved dok je Ebu Mutevekkilu ime Alija b. Davud.

١٦٥ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْعِشَاءِ وَالْفَجْرِ فِي الْجَمَاعَةِ

٢٢١ حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ قِيَامُ نِصْفِ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَأَنَسٍ وَعُمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ وَجُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُفْيَانَ الْبَجَلِيِّ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَأَبِي مُوسَى وَبُرَيْدَةَ.

قَالَ: أَبُو عِيسَى حَدِيثُ عُثْمَانَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

[1] Osim Tirmizije, zabilježili su ga i Ahmed u *Musnedu,* Ebu Davud u *Sunenu,* Hakim u *Mustedreku* i kaže da je vjerodostojan i da ispunjava uvjete Buharije i Muslima, te Ibn Hibban i Ibn Huzejme u *Sahihima.*

وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ عَنْ عُثْمَانَ مَوْقُوفًا، وَرُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ عُثْمَانَ مَرْفُوعًا.

٢٢٢ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، فَلاَ تُخْفِرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

٢٢٣ حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ الْعَنْبَرِيُّ ،حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ أَبُو غَسَّانَ الْعَنْبَرِيُّ عَنْ إِسْمَعِيلَ الْكَحَّالِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَوْسٍ الْخُزَاعِيِّ عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مَرْفُوعٌ، هُوَ صَحِيحٌ مُسْنَدٌ وَمَوْقُوفٌ إِلَى أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يُسْنَدْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

165. O vrijednosti klanjanja jacije i sabaha u džematu

221. ISPRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama je ispričao Bišr b. es-Surri, koji kaže: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Osmana b. Hakima, on od Abdur-Rahmana b. Ebu Amreta a on od Osmana b. Afana, koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Ko**

klanja jaciju u džematu ima nagradu kao da je pola noći proveo u klanjanju dobrovoljnog namaza (nafile). **A ko klanja i jaciju i sabah u džematu ima nagradu kao da je cijelu noć proveo u klanjanju dobrovoljnog namaza** (nafile)."[1]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Omera, Ebu Hurejre, Enesa, Umare b. Ruvejbe, Džunduba b. Abdullaha b. Sufjana en-Nedželija, Ubeja b. Kaba, Ebu Musa'a i Burejde.

Ebu Isa kaže: Osmanov hadis je hasenun-sahihun.[2]

Ovaj hadis je prenesen od Abdur-Rahmana b. Ebu Amreta, a on od Osmana sa senedom koji doseže samo do ashaba, a prenesen je na više načina od Osmana i sa senedom koji doseže do Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

222. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Jezid b. Harun; kaže: Nas je obavijestio Davud b. Ebu Hind, prenijevši od Hasana, on od Džunduba b. Sufjana, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je

---

[1] U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji: "Ko klanja jaciju u džematu, ima nagradu kao da je pola noći proveo u klanjanju dobrovoljnog namaza, a ko klanja sabah u džematu, ima nagradu kao da je cijelu noć proveo klanjajući dobrovoljni namaz."

Abdur-Rahman el-Mubarekfori smatra da se i u Muslimovoj predaji misli: Ko nakon što je obavio jaciju u džematu klanja i sabah u džematu, ima nagradu kao da je cijelu noć proveo klanjajući dobrovoljni namaz.

[2] Ovaj su hadis, osim Tirmizije, zabilježili i Muslim u *Sahihu* i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu.*

kazao: **"Ko klanja sabah, on je u Allahovu okrilju, pa pazite da vas Allah ne udalji iz Svog okrilja."**[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

223. ISPRIČAO NAM JE Abbas el-Anberi; kaže: Nama ispričao Jahja b. Kesir Ebu Gassan el-Anberi, on je prenio od Ismaila el-Kehhala, on od Abdullaha b. Evsa el-Huzaija, on od Burejde el-Eslemija, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: **"One koji po mraku i tami idu u džamiju, obraduj potpunim svjetlom na Sudnjem danu."**[2]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je, u ovoj formi koja se vezuje za Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio, garib, a sahih je i sa senedom u formi koja se vezuje samo za Vjerovjesnikove, Allah ga blagoslovio i spasio, ashabe i (njegov sened) ne doseže do samoga Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

١٦٦ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ

٢٢٤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا ، وَشَرُّهَا آخِرُهَا ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا ، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا.

---

[1] Ovaj hadis je po stepenu sahih; osim Tirmizije zbilježio ga je i Muslim u *Sahihu*.

[2] Osim Tirmizije, zabilježio ga je i Ebu Davud u *Sunenu*. Munziri veli da su sve ravije u njegovu senedu pouzdane.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ وَابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأُبَيٍّ وَعَائِشَةَ وَالْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ وَأَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يَسْتَغْفِرُ لِلصَّفِّ الْأَوَّلِ ثَلاثًا، وَلِلثَّانِي مَرَّةً.

٢٢٥ و قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّ النَّاسَ يَعْلَمُونَ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لاَسْتَهَمُوا عَلَيْهِ.

قَالَ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ إِسْحَقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِثْلَهُ.

٢٢٦ و حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ نَحْوَهُ.

166. Vrijednost prvog safa

224. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Abdul-Aziz b. Muhammed, on je prenio od Suhejla b. Ebu Saliha, on od svoga oca a on od Ebu Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Najbolji je saf za muškarce prvi, a najgori posljednji, a najbolji je saf za žene posljednji, a najgori prvi."**[1]

---

[1] Nevevi veli: "Za muškarce je općenito svejedno klanjali oni sami ili sa ženama, najbolji prvi saf, a najgori posljednji, dok je za žene, ukoliko klanjaju skupa sa muškarcima, najbolji posljednji, a najgori prvi. Međutim, ukoliko klanjaju samo žene, u tom slučaju je i za njih najbolji prvi a najgori posljednji saf." To uslijed toga što su muškarci u prvom safu

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira, Ibn Abbasa, Ibn Omera, Ebu Seida, Ubeja, Aiše, Irbada b. Sarije i Enesa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.

Prenosi se od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je za one koji klanjaju u prvom safu molio za oprost po tri puta, dok je za one koji klanjaju u drugom safu molio za oprost jedanput.[1]

225. Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, je kazao: **"Kada bi ljudi znali kakvo je dobro u ezanu i prvom safu, a potom ne bi mogli naći drugog načina da se nagode** (ko će učiti ezan i klanjati u prvom safu) **osim izvlačenjem strelica, izvlačili bi ih."**

Tirmizija kaže: O tome nam je ispričao Ishak b. Musa el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik, on je prenio od Sumejja, on od Ebu Saliha, on od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, slično (prethodnom hadisu).

226. ISPRIČAO NAM je Kutejbe, prenijevši od Malika isto.

---

najudaljeniji od žena, dok su u posljednjem njima najbliži. Kod žena je obrnut slučaj, one koje klanjaju u posljednjem safu su najudaljenije od muškaraca, dok su one iz prvog safa njima najbliže.

"Najbolji saf" znači da onaj ko klanja u njemu ima najviše sevaba, dok "najgori" znači da onaj ko u njemu klanja ima najmanje sevaba.

[1] Zabilježili su ga Nesaija i Ibn Madže u *Sunenima* i Ahmed b. Hanbel u *Musnedu,* od Irbada b. Sarije.

١٦٧ بَاب مَا جَاءَ فِي إِقَامَةِ الصُّفُوفِ

٢٢٧ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، فَخَرَجَ يَوْمًا فَرَأَى رَجُلاً خَارِجًا صَدْرُهُ عَنِ الْقَوْمِ، فَقَالَ: لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَالْبَرَاءِ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَأَنَسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مِنْ تَمَامِ الصَّلاَةِ إِقَامَةُ الصَّفِّ.

وَرُوِيَ عَنْ عُمَرَ: أَنَّهُ كَانَ يُوَكِّلُ رِجَالاً بِإِقَامَةِ الصُّفُوفِ فَلاَ يُكَبِّرُ حَتَّى يُخْبَرَ أَنَّ الصُّفُوفَ قَدِ اسْتَوَتْ.

وَرُوِيَ عَنْ عَلِيٍّ وَعُثْمَانَ: أَنَّهُمَا كَانَا يَتَعَاهَدَانِ ذَلِكَ، وَيَقُولاَنِ: اسْتَوُوا.

وَكَانَ عَلِيٌّ يَقُولُ: تَقَدَّمْ يَا فُلاَنُ، تَأَخَّرْ يَا فُلاَنُ.

167. O poravnavanju safova

227. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Simaka b. Harba, on od Nu'mana b. Beşira koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **poravnavao je naše safove. Jednog**

dana je izašao i vidjevši nekog čovjeka kako mu prsa strše mimo ostalih reče: Uistinu, ili ćete vi poravnavati vaše safove ili će vas Uzvišeni Allah (dž.š) učiniti razjedinjenim."

Tirmizija kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Džabira b. Semureta, Berra'a, Džabira b. Abdullaha, Enesa, Ebu Hurejre i Aiše.

Ebu Isa kaže: Hadis Nu'mana b. Bešira je hasenun-sahihun.

Prenosi se od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Poravnavanje safova upotpunjuje namaz."**

Prenosi se od Omera da bi on zadužio nekog od ljudi da poravnava safove i ne bi izgovorio početni tekbir sve dotle dok mu ovaj ne bi javio da su safovi poravnati.

Prenosi se od Alije i Osmana da su i oni sa takvom praksom nastavili. Govorili bi: "Poravnajte safove".

Alija bi govorio: "Hej, ti tamo, pomjeri se naprijed, a ti se povrati nazad".

١٦٨ بَاب مَا جَاءَ لِيَلِيَنِّي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى

٢٢٨ حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لِيَلِيَنِّي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، وَلَا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، وَإِيَّاكُمْ وَهَيْشَاتِ الْأَسْوَاقِ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَأَبِي مَسْعُودٍ وَأَبِي سَعِيدٍ وَالْبَرَاءِ وَأَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ يَلِيَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، لِيَحْفَظُوا عَنْهُ.

قَالَ: وَخَالِدٌ الْحَذَّاءُ هُوَ خَالِدُ بْنُ مِهْرَانَ يُكْنَى أَبَا الْمُنَازِلِ.

قَالَ: و سَمِعْت مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَعِيلَ يَقُولُ: يُقَالُ إِنَّ خَالِدًا الْحَذَّاءَ مَا حَذَا نَعْلاً قَطُّ، إِنَّمَا كَانَ يَجْلِسُ إِلَى حَذَّاءٍ فَنُسِبَ إِلَيْهِ.

قال: وأبو معشر اسمه زياد بن كليب.

168. Neka iza mene u (safu) budu stariji i učeni

228. ISPRIČAO NAM JE Nasr b. Ali el-Džehdami; kaže: Nama je ispričao Jezid b. Zurej' i kazao: Nama je ispričao Halid el-Hazai, on je prenio od Ebu Ma'šera, on od Ibrahima, on od Alkame, on od Abdullaha a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: **"Neka iza mene u** (safu) **budu stariji i učeni, zatim iza njih oni koji su** (u tome) **bliski njima, a onda oni koji su** (u tome) **bliski njima. Ne budite razjedinjeni** (vašim tijelima), **kako se zbog toga ne bi razjedinila vaša srca. Vodite računa da se** (u safovima) **ne miješate onako kako se miješate u čaršiji."**[1]

---

[1] Redoslijed redanja u safove koji je općeprihvaćen, na temelju ovog i drugih hadisa koji govore o ovom pitanju, jeste da do imama klanjaju odrasli i učeni muškarci, pa muška djeca, pa žene. Poslanikove riječi: "Vodite računa da se ne miješate (u safovima) onako kako se miješate u čaršiji", odnose se na remećenje ovakvog redoslijeda, kako se ne bi desilo

Kaže Tirmizija: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ubeja b. Kaba, Ebu Mesuda, Ebu Seida, Berra'a i Enesa.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Mesuda je hasenun-sahihun-garibun.[1]

Prenosi se od Vjerovjesnika Allah ga blagoslovio i spasio, da je on volio da do njega (u safu) budu muhadžiri i ensarije kako bi pamtili od njega.[2]

Tirmizija kaže: Halid el-Hazi je ustvari Halid b. Mihran zvali su ga Ebu Menazil.

Tirmizija veli: Čuo sam Muhammeda b. Ismaila kada kaže: Halid el-Hazi je dobio nadimak Obućar, a nije nikada pravio obuću. Taj nadimak je dobio zbog toga što je često sjedio kod obućara.

Kaže Tirmizija: Ebu Ma'šeru je ime Zijad b. Kulejb.

١٦٩ بَاب مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الصَّفِّ بَيْنَ السَّوَارِي

٢٢٩ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ يَحْيَى بْنِ هَانِئِ بْنِ عُرْوَةَ الْمُرَادِيِّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ مَحْمُودٍ قَالَ: صَلَّيْنَا خَلْفَ أَمِيرٍ مِنَ الْأُمَرَاءِ، فَاضْطَرَّنَا النَّاسُ فَصَلَّيْنَا بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ. فَلَمَّا صَلَّيْنَا قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: كُنَّا نَتَّقِي هَذَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَفِي الْبَاب عَنْ قُرَّةَ بْنِ إِيَاسٍ الْمُزَنِيِّ.

---

da djeca klanjaju ispred odraslih, žene ispred muške djece ili, pak, žene i muškarci skupa u jednom safu, jedni pored drugih.

[1] Osim Tirmizije zabilježio ga je i Muslim u *Sahihu.*

[2] Zabilježio ga je Ibn Madže u *Sunenu,* od Enesa.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَس حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يُصَفَّ بَيْنَ السَّوَارِي.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَقَدْ رَخَّصَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي ذَلِكَ.

169. Mekruh je safove redati između stubova

229. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Sufjana, on od Jahje b. Hani'a b. Urvea el-Muradija, on od Abdul-Hamida b. Mahmuda koji je kazao: **"Klanjali smo za jednim od** (vladara) **emira. Ljudi su nas primorali te smo klanjali između dva stuba. Pošto smo završili namaz Enes b. Malik reče: Mi smo se u Poslanikovo vrijeme,** Allah ga blagoslovio i spasio, **čuvali toga."**

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Kurreta b. Ijasa el-Muzenija.

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je hasenun-sahihun.[1]

Neki učenjaci smatraju mekruhom da se safovi redaju između stubova. Tako misle i Ahmed i Ishak.[2] Neki učenjaci to dozvoljavaju.[1]

---

1 Osim Tirmizije zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima,* te Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima.*

2 Ebu Bekr Ibnul-Arebi smatra da je mekruh safove redati između stupova, iz razloga što stupovi prekidaju saf ili zato što je pored stubova ostavljana

١٧٠ بَاب مَا جَاءَ فِي الصَّلاةِ خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ

٢٣٠ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَص عَنْ حُصَيْن عَنْ هِلال بْنِ يَسَافٍ قَالَ: أَخَذَ زِيَادُ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ بِيَدِي وَنَحْنُ بِالرَّقَّةِ، فَقَامَ بِي عَلَى شَيْخٍ يُقَالُ لَهُ وَابِصَةُ بْنُ مَعْبَدٍ مِنْ بَنِي أَسَدٍ فَقَالَ زِيَادٌ: حَدَّثَنِي هَذَا الشَّيْخُ: أَنَّ رَجُلًا صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ - وَالشَّيْخُ يَسْمَعُ - فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعِيدَ الصَّلاةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ وَابْنِ عَبَّاس.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ وَابِصَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ، وَقَالُوا: يُعِيدُ إِذَا صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ.

وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَقَدْ قَالَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: يُجْزِئُهُ إِذَا صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ.

وَقَدْ ذَهَبَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ إِلَى حَدِيثِ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ أَيْضًا، قَالُوا: مَنْ صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ يُعِيدُ.

مِنْهُمْ حَمَّادُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ وَابْنُ أَبِي لَيْلَى وَوَكِيعٌ.

---

obuća. Kurtubi smatra da je to mekruh zato što je prostor između stubova ostavljen za vjernike-džine da tu klanjaju.

1 Ebu Hanife, Šafija, Malik i Ibn Munzir smatraju dopuštenim da se safovi u džamijama redaju između stubova. Svoje mišljenje temelje na potvrđenom hadisu u kome stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, jednom prilikom u Kabi klanjao između dva stuba.

وَرَوَى حَدِيثَ حُصَيْنٍ عَنْ هِلاَلِ بْنِ يَسَافٍ غَيْرُ وَاحِدٍ مِثْلَ رِوَايَةِ أَبِي الْأَحْوَصِ عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ.

وَفِي حَدِيثِ حُصَيْنٍ مَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ هِلاَلاً قَدْ أَدْرَكَ وَابِصَةَ.

وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْحَدِيثِ فِي هَذَا.

فَقَالَ بَعْضُهُمْ: حَدِيثُ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ هِلاَلِ بْنِ يَسَافٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ رَاشِدٍ عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ أَصَحُّ.

وَقَالَ بَعْضُهُمْ :حَدِيثُ حُصَيْنٍ عَنْ هِلاَلِ بْنِ يَسَافٍ عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ أَصَحُّ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا عِنْدِي أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ عَمْرِو ابْنِ مُرَّةَ ،لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ حَدِيثِ هِلاَلِ بْنِ يَسَافٍ عَنْ زِيَادِ ابْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ وَابِصَةَ.

٢٣١ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ ،حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ هِلاَلِ بْنِ يَسَافٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ رَاشِدٍ عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ: أَنَّ رَجُلاً صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعِيدَ الصَّلاَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْتُ الْجَارُودَ يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ: إِذَا صَلَّى الرَّجُلُ خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ فَإِنَّهُ يُعِيدُ.

170. O tome kada neko klanja sam iza safa

230. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Ahves, on je prenio od Husajna, on od Hilala b. Jisafa koji je kazao: Uzeo me je Zijad b. Ebu Dža'd za ruku kada smo bili u mjestu Rikka i odveo me šejhu koji se zvao Vabise

b. Ma'bed iz plemena Benu Esed. Zijad reče: Ovaj šejh mi je ispričao: **"Da je neki čovjek klanjao sam iza safa** - dok je to on govorio šejh ga je slušao - **pa mu je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **naredio da obnovi namaz."**[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije b. Šejbana i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Hadis Vabisea je hasenun.[2]

Neki učenjaci smatraju da je čovjeku mekruh da klanja sam iza safa. Oni kažu: Ukoliko bi klanjao sam iza safa, morao bi namaz obnoviti.

Tako vele i Ahmed i Ishak.

Neki, opet, vele da je namaz valjan onome ko bi klanjao sam iza safa. To je stav Sufjana es-Sevrija, Ibn Mubareka i Šafije.

Neki učenjaci iz Kufe, držeći se hadisa Vabisea b. Ma'beda, smatraju da treba obnoviti namaz onaj ko klanja iza safa sam. Od učenjaka koji tako misle su: Hammad b. Ebu Sulejman, Ibn Ebu Lejla i Veki'.

Husajnov hadis od Hilala b. Jisafa mnogi prenose slično predaji Ebu Ahvesa od Amra b. Rašida od Vabisea b. Ma'beda.

---

[1] Na temelju ovog hadisa su Ahmed b. Hanbel, Ishak, Ibn Huzejme i Nehai i neki učenjaci iz Kufe zauzeli stav da je mekruh osobi da sama klanja iza safa, te da će onaj ko klanja sam iza safa obnoviti namaz.

Ebu Hanife, Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek i Šafija također drže da je mekruh osobi da sama klanja iza safa, s tim što, po njima, onaj ko klanja sam iza safa ne mora obnavljati namaza.

Ibn Hemmam veli: Naši imami (imami hanefijske pravne škole) su (naredbu čovjeku koji je klanjao sam iza safa da obnovi namaz) u hadisu Vabiseta, shvatili u smislu menduba... Po njima je lijepo da obnovi namaz, ali nije obavezan.

[2] Ahmed b. Hanbel i Ibn Huzejme ovaj hadis smatraju sahihom.

U Husajnovu hadisu postoji nešto što upućuje na to da je Hilal vremenski zatekao Vabisea.

U tome se hadiski učenjaci razilaze:

Neki kažu da je predaja ovog hadisa od Amra b. Murrea od Hilala b. Jisafa od Zijada b. Ebu Dža da od Vabisea b. Ma beda pouzdanija.

Neki opet drže da je pouzdanija predaja Husajna od Hilala b. Jisafa od Zijada b. Ebu Dža'ada od Vabisea b. Ma'beda.

Ebu Isa veli: Po meni je ova druga pouzdanija od predaje Amra b. Murreta, jer je prenesena i drugim rivajetima osim ovog od Hilala b. Jisafa od Zijada b. Ebu Dža'da od Vabisea.

231. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Muhammed b. Džafer; kaže: Nama je ispričao Šu'be, on je prenio od Amra b. Murrea, on od Hilala b. Jisafa, on Amra b. Rašida, on od Vabisea b. Ma'beda da je: "Neki čovjek klanjao sam iza safa, pa mu je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, naredio da obnovi namaz."

Ebu Isa kaže: Čuo sam Džaruda kada je kazao: Čuo sam Veki'a kada veli: Kada neki čovjek klanja sam iza safa, obnoviće namaz.

١٧١ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُصَلِّي وَمَعَهُ رَجُلٌ

٢٣٢ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنْ الْعَطَّارُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَأْسِي مِنْ وَرَائِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ أَنَسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ، قَالُوا: إِذَا كَانَ الرَّجُلُ مَعَ الْإِمَامِ يَقُومُ عَنْ يَمِينِ الْإِمَامِ.

171. O osobi koja klanja sa još jednom

232. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Davud b. Abdur-Rahman el-Attar, on je prenio od Amra b. Dinara, on od Kurejba, Ibn Abbasovog štićenika, a on od Ibn Abbasa da je kazao: **"Jedne noći sam sam klanjajući sa Vjerovjesnikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **stao na njegovu lijevu stranu, pa me je Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **uzeo za potiljak i premjestio na svoju desnu stranu."**[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu je hadis prenesen još i od Enesa.

Ebu Isa kaže: Ibn Abbasov hadis je hasenun-sahihun.[2]

---

[1] Nevevi tvrdi da je postignut konsenzus među učenjacima da će čovjek koji klanja sam sa imamom stati sa njegove desne strane.

Muslim u *Sahihu* bilježi od Enesa da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, klanjao namaz sa njim i njegovom majkom ili je kazao njegovom tetkom, pa me je veli Enes, postavio na svoju desnu stranu, a ženu iza nas.

[2] Zabilježili su ga i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

Po ovome postupaju učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i onih poslije njih. Oni kažu: Ako čovjek klanja sam sa imamom, stat će na imamovu desnu stranu.

١٧٢ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُصَلِّي مَعَ الرَّجُلَيْنِ

٢٣٣ حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَدِيٍّ قَالَ: أَنْبَأَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كُنَّا ثَلاثَةً أَنْ يَتَقَدَّمَنَا أَحَدُنَا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَجَابِرٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ سَمُرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا: إِذَا كَانُوا ثَلاثَةً قَامَ رَجُلانِ خَلْفَ الْإِمَامِ.

وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّهُ صَلَّى بِعَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدِ فَأَقَامَ أَحَدَهُمَا عَنْ يَمِينِهِ وَالْآخَرَ عَنْ يَسَارِهِ، وَرَوَاهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ النَّاسِ فِي إِسْمَعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ الْمَكِّيِّ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

172. O osobi koja klanja još sa dvjema

233. ISPRIČAO NAM JE Bundar Muhammed b. Beššar; kaže: Nama je ispričao Muhammed b. Ebu Adij i kazao: Nas je obavijestio Ismail b. Muslim, on je prenio od Hasana, on od Semurea b. Džunduba koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **nam je naredio, ukoliko se**

nađemo trojica da jedan od nas prođe naprijed (kao imam)."[1]

Ebu Isa kaže: Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ibn Mesuda, Džabira i Enesa b. Malika.

Ebu Isa kaže: Semureov hadis je hasenun-garibun.

Prema ovom hadisu postupaju učenjaci i vele: Kada se nađu trojica, dvojica će stati iza imama.

Prenosi se od Ibn Mesuda da je klanjao sa Alkamom i Esvedom pa je jedan stao sa njegove desne, a drugi sa njegove lijeve strane. Ovo je on prenio od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

---

[1] Prema mišljenju većine islamskih učenjaka, ukoliko namaz u džematu klanjaju samo trojica, jedan će kao imam proći naprijed, dok će preostala dvojica stati u saf iza njega. Ovakvo mišljenje oni temelje na ovom i hadisu koji bilježi Muslim u *Sahihu,* od Džabira b. Abdullaha koji je kazao: "Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ustao je da klanja. Kada sam stigao, ja sam stao sa njegove lijeve strane, pa me on premjesti na desnu stranu. Potom je stigao Džabir b. Sahr i stao sa njegove lijeve strane, pa nas je on oba vratio iza sebe."

Ibn Mesud, Alkama, Esved i neki učenjaci iz Kufe smatraju da će, ukoliko dvojica klanjaju za imamom, jedan stati desno a drugi lijevo od njega, a neće stati iza njega. Svoje mišljenje oni temelje na hadisu koji je zabilježio Ahmed b. Hanbel u *Musnedu* od Esveda b. Jezida koji je kazao: "Ja i moj amidžić Alkama smo došli u mjesto Hadžiru kod Ibn Mesuda. Ustali smo da klanjamo podne. Obojica smo stali iza njega a on nas premjesti: jednog na svoju desnu a drugog na lijevu stranu i reče: Ovako bi postupio Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, kada bi nas bilo samo trojica."

Ibn Sirin smatra da ih je u datoj situacji Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, premjestio na lijevu i desnu stranu zbog toga što su klanjali na tijesnom mjestu, te nisu mogli stati iza njega. Isti zaključak iznosi i Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari.*

Neki su kritikovali Ismaila b. Muslima el-Mekkija u pogledu njegova pamćenja.

١٧٣ بَاب مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يُصَلِّي وَمَعَهُ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ

٢٣٤ حَدَّثَنَا إِسْحَقُ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ إِسْحَقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِطَعَامٍ صَنَعَتْهُ، فَأَكَلَ مِنْهُ، ثُمَّ قَالَ: قُومُوا فَلْنُصَلِّ بِكُمْ، قَالَ أَنَسٌ: فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدِ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لُبِسَ، فَنَضَحْتُهُ بِالْمَاءِ، فَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَصَفَفْتُ عَلَيْهِ أَنَا وَالْيَتِيمُ وَرَاءَهُ، وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا ،فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ انْصَرَفَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَنَسٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ ،قَالُوا: إِذَا كَانَ مَعَ الْإِمَامِ رَجُلٌ وَامْرَأَةٌ قَامَ الرَّجُلُ عَنْ يَمِينِ الْإِمَامِ وَالْمَرْأَةُ خَلْفَهُمَا .

وَقَدِ احْتَجَّ بَعْضُ النَّاسِ بِهَذَا الْحَدِيثِ فِي إِجَازَةِ الصَّلَاةِ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ، وَقَالُوا :إِنَّ الصَّبِيَّ لَمْ تَكُنْ لَهُ صَلَاةٌ وَكَأَنَّ أَنَسًا كَانَ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحْدَهُ فِي الصَّفِّ.

وَلَيْسَ الْأَمْرُ عَلَى مَا ذَهَبُوا إِلَيْهِ، لِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَامَهُ مَعَ الْيَتِيمِ خَلْفَهُ، فَلَوْلَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ لِلْيَتِيمِ صَلَاةً لَمَا أَقَامَ الْيَتِيمَ مَعَهُ، وَلَأَقَامَهُ عَنْ يَمِينِهِ .

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ مُوسَى بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسٍ: أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقَامَهُ عَنْ يَمِينِهِ.

وفي هذا الحديث دلالة أنه إنما صلى تطوعا، أراد إدخال البركة عليهم.

173. Kada (za imamom) klanjaju i muškarci i žene

234. ISPRIČAO NAM JE Ishak el-Ensari; kaže: Nama je ispričao Ma'n; kaže: Nama je ispričao Malik b. Enes, on je prenio od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu Talhe, a on od Enesa b. Malika: **"Da je njegova nena Mulejka pozvala Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **na jelo koje je pripremila. Pošto je jeo reče: Ustanite da klanjamo! Enes je kazao: Ustao sam i našu hasuru, koja je bila pocrnila od česte upotrebe, poprskao vodom. Na nju je stao Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **a ja i neko siroče stali smo u saf iza njega, a starica je stala iza nas. Klanjao je sa nama dva rekata, a potom je otišao."**[1]

Ebu Isa kaže: Enesov hadis je vjerodostojan; po njemu postupaju učenjaci. Oni vele: Ukoliko sa imamom kalnjaju muškarac i žena, muškarac će stati sa imamove desne strane, a žena će stati iza njih. Neki su učenjaci ovaj hadis uzeli kao dokaz da je dozvoljeno osobi da klanja sama iza safa. Oni kažu budući da dječak nije obavezan klanjati. Enes je (od

---

1 Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, klanjao je dva rekata nafile radi bereketa domaćinima. Ovdje se zasigurno ne radi o fard namazima jer se zna da je Vjerovjesnik sve obavezne namaze klanjao isključivo u džamiji.

odraslih) u safu iza Vjerovjenika bio sam. Međutim, stvari ne stoje baš onako kako oni vele. Vjerovjesnik je Enesa postavio iza sebe skupa sa siročetom. Da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, smatrao da siroče nije dužno klanjati, ne bi ga postavio da sa njim klanja i ne bi ga postavio na svoju desnu stranu.

Prenosi se od Musa'a b. Enesa, a on od Enesa, da je on klanjao sa Vjerovjesnikom, Allah ga blagoslovio i spasio, pa ga je postavio sa svoje desne strane. U ovom hadisu je dokaz da je on (Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio), ovdje klanjao dobrovoljni namaz (nafilu), radi njihova beriketa.

١٧٤ بَاب مَا جَاءَ مَنْ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ

٢٣٥ حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: و حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِسْمَعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ الزُّبَيْدِيِّ عَنْ أَوْسِ بْنِ ضَمْعَجٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَكْبَرُهُمْ سِنًّا، وَلَا يَؤُمَّ الرَّجُلُ فِي سُلْطَانِهِ، وَلَا يُجْلَسُ عَلَى تَكْرِمَتِهِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ. قَالَ مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ: قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ فِي حَدِيثِهِ: أَقْدَمُهُمْ سِنًّا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَمَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ وَعَمْرِو بْنِ سَلَمَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : وَحَدِيثُ أَبِي مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ.

قَالُوا : أَحَقُّ النَّاسِ بِالْإِمَامَةِ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ وَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ.

وَقَالُوا : صَاحِبُ الْمَنْزِلِ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ.

و قَالَ بَعْضُهُمْ : إِذَا أَذِنَ صَاحِبُ الْمَنْزِلِ لِغَيْرِهِ فَلا بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِ.

وَكَرِهَهُ بَعْضُهُمْ، وَقَالُوا : السُّنَّةُ أَنْ يُصَلِّيَ صَاحِبُ الْبَيْتِ.

قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ : وَقَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَلاَ يُؤَمُّ الرَّجُلُ فِي سُلْطَانِهِ وَلاَ يُجْلَسُ عَلَى تَكْرِمَتِهِ فِي بَيْتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِ : فَإِذَا أَذِنَ فَأَرْجُو أَنَّ الْإِذْنَ فِي الْكُلِّ، وَلَمْ يَرَ بِهِ بَأْسًا إِذَا أَذِنَ لَهُ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِ.

174. Ko ima prednost da bude imam

235. ISPRIČAO NAM JE Hennad; kaže: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od A'meša, da mu se Allah smiluje. A ISPRIČAO NAM JE je Mahmud b. Gajlan; kaže: Nama su ispričali Ebu Muavija i Ibn Numejr,[1] njih dvojica su prenijeli od A'meša, on od Ismaila b. Redža'a ez-Zubejdija, on od Evsa b. Dam'adža koji je kazao: Čuo sam Ebu Mesuda el-Ensarija[2] kada veli da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio,

---

1 On je Abdullah b. Numejr el-Hemdani el-Harifi Ebu Hišam el-Kufi. Slovi kao stručnjak u hadisu i veoma je pouzdan kao ravija. Umro je 199. godine po Hidžri.

2 Ebu Mesudu el-Ensariju je ime Ukbe b. Amr b. Sa'lebe el-Bedri. On je poznati ashab.

rekao: "Kao imam će klanjati onaj ko najbolje zna učiti Allahovu Knjigu, pa ukoliko u učenju budu izjednačeni, onda, onaj ko najbolje pozna Sunnet, pa ako i u poznavanju Sunneta budu izjednačeni, onda, onaj ko je prije Hidžru učinio, pa ukoliko i u Hidžri budu izjednačeni, onda najstariji između njih. Neće niko klanjati kao imam ispred vladara, u njegovu sjedištu, niti će se sjedati na mjesto domaćina u njegovoj kući, osim sa njihovim dopuštenjem (i dozvolom)."[1] Veli Mahmud da je Ibn Numejr u njegovoj predaji ovog hadisa kazao: Najstariji među njima, po godinama.

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Seida, Enesa b. Malika, Malika b. Huvejrisa i Amra b. Selemea.

Ebu Isa kaže: Hadis Ebu Mesuda je hasenun-sahihun[2], po njemu postupaju učenjaci. Oni kažu: Prednost da klanja kao imam ima onaj ko najbolje uči Kur'an i onaj ko najbolje pozna Sunnet. Oni (također) vele: Domaćin u svojoj kući ima prednost da bude imam. Neki kažu: Neće smetati da neko drugi klanja kao imam ukoliko mu domaćin dozvoli. Neki to smatraju pokuđenim. Oni kažu: Sunnet je da kao imam klanja

---

[1] U ovom hadisu su izneseni kriteriji prema kojima se vrši izbor imama, u situacijama kada želimo klanjati u džematu gdje nema oficijelnog imama.

Kriterij Hidžre je važio samo za period ashaba.

U prvim vremenima islama vladari su predvodili džemat u džamiji. Zato Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, ističe da nije dozvoljeno da neko drugi pređe pred džemat kao imam u prisustvu vladara, osim ako mu on dozvoli i prometne ga naprijed. Također naglašava da domaćin u svojoj kući, ukoliko je sposoban za to, ima prednost da klanja kao imam i niko bez njegove dozvole ne može predvoditi džemat u njegovoj kući.

[2] Osim Tirmizije, zabilježio ga je i Muslim u *Sahihu.*

domaćin (u svojoj kući). Ahmed b. Hanbel kaže: Vjerovjesnikove, Allah ga blagoslovio i spasio, riječi: "Neće niko klanjati kao imam ispred vladara, u njegovu sjedištu, niti će iko sjedati na mjesto domaćina u njegovoj kući, osim sa njihovim dopuštenjem." Ukoliko se nekome dozvoli, može, s tim što želim (naglasiti) da je dozvola nužna u oba slučaja. On (dakle) ne vidi smetnje da neko klanja kao imam ukoliko mu dozvoli onaj ko zato ima prednost.

١٧٥ بَاب مَا جَاءَ إِذَا أَمَّ أَحَدُكُمُ النَّاسَ فَلْيُخَفِّفْ

٢٣٦ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَمَّ أَحَدُكُمُ النَّاسَ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الصَّغِيرَ وَالْكَبِيرَ وَالضَّعِيفَ وَالْمَرِيضَ، فَإِذَا صَلَّى وَحْدَهُ فَلْيُصَلِّ كَيْفَ شَاءَ

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ وَأَنَسٍ وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ وَمَالِكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي وَاقِدٍ وَعُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ وَأَبِي مَسْعُودٍ وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَابْنِ عَبَّاسٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَهُوَ قَوْلُ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: اخْتَارُوا أَنْ لَا يُطِيلَ الْإِمَامُ الصَّلَاةَ، مَخَافَةَ الْمَشَقَّةِ عَلَى الضَّعِيفِ وَالْكَبِيرِ وَالْمَرِيضِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَأَبُو الزِّنَادِ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ذَكْوَانَ.

وَالْأَعْرَجُ هُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ هُرْمُزَ الْمَدِينِيُّ وَيُكْنَى أَبَا دَاوُدَ.

٢٣٧ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَخَفِّ النَّاسِ صَلاَةً فِي تَمَامٍ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَاسْمُ أَبِي عَوَانَةَ وَضَّاحٌ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: سَأَلْتُ قُتَيْبَةَ، قُلْتُ: أَبُو عَوَانَةَ مَا اسْمُهُ؟ قَالَ: وَضَّاحٌ، قُلْتُ ابْنُ مَنْ؟ قَالَ: لاَ أَدْرِي، كَانَ عَبْدًا لِامْرَأَةٍ بِالْبَصْرَةِ.

175. Kada neko od vas bude klanjao kao imam, neka bude umjeren

236. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Mugire b. Abdur-Rahman, on je prenio od Ebu Zinada, on od A'redža, a on od Ebu Hurejere da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Kada neko od vas bude klanjao kao imam ljudima neka bude umjeren, jer među njima ima slabašnih, starih, iznemoglih i bolesnih, a kada klanja sam po sebi neka klanja kako želi."**[1]

---

[1] U ovom hadisu je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, postavio jedan općevažeći princip za sve one koji predvode džemat, a to je: da strogo vode računa o strukturi svog džemata i dužinu namaza podese kako im on ne bi predstavljao poteškoću i opterećenje. Prema mišljenju Ibn Abdul-Berra, umjerenost koja je naglašena u hadisu ne znači da se namaz klanja nabrzinu, ne vodeći računa o propisima ta'dili erkana, nego se odnosi na učenje kraćih sura i odlomaka iz Kur'ana.

Ibn Dekik el-Id kaže da je pojam *umjerenost* relativna stvar, što se određuje prema adetima i praksi svake sredine. Ono što je u jednoj sredini umjereno i normalno, u drugoj je predugo. U doba ashaba bilo je sasvim

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Adijja b. Hatema, Enesa, Džabira b. Semurea, Malika b. Abdullaha, Ebu Vakida, Osmana b. Asa, Ebu Mesuda, Džabira b. Abdullaha i Ibn Abbasa.

Ebu Isa kaže: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihun.[1]

U tom smislu je i stav većine učenjaka koji drže da imam ne bi smio duljiti sa namazom iz bojazni da to ne pričini poteškoću za iznemogle, starije i bolesne.

Ebu Zinad se zove Abdullah b. Zekvan, a A'redž je Abdur-Rahman b. Hurmuz el-Medini. Nadimak mu je (po djetetu) Ebu Davud.

237. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Katade a on od Enesa koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **klanjao je najumjereniji a najpotpuniji namaz."**

Ovaj hadis je hasenun-sahihun.

١٧٦ بَاب مَا جَاءَ فِي تَحْرِيمِ الصَّلاَةِ وَتَحْلِيلِهَا

٢٣٨ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ طَرِيفٍ السَّعْدِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

---

normalno da se na jednom rekatu namaza prouči sura u dužini pola džuza ili cijelog džuza, dok je to, u današnjim uslovima, za mnoge sredine predugo i neobično.

[1] Osim Tirmizije, ovaj hadis su zabilježili još i Buharija i Muslim u *Sahihima* te Ebu Davud i Nesaija u *Sunenima*.

مِفْتَاحُ الصَّلاَةِ الطُّهُورُ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ، وَلاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِالْحَمْدُ وَسُورَةٍ فِي فَرِيضَةٍ أَوْ غَيْرِهَا .

قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ .

وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَائِشَةَ.

قَالَ : وَحَدِيثُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فِي هَذَا أَجْوَدُ إِسْنَادًا وَأَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ، وَقَدْ كَتَبْنَاهُ فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْوُضُوءِ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ : إِنَّ تَحْرِيمَ الصَّلاَةِ التَّكْبِيرُ، وَلاَ يَكُونُ الرَّجُلُ دَاخِلاً فِي الصَّلاَةِ إِلاَّ بِالتَّكْبِيرِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى : و سَمِعْت أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبَانَ مُسْتَمْلِيَ وَكِيعٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَهْدِيٍّ يَقُولُ : لَوِ افْتَتَحَ الرَّجُلُ الصَّلاَةَ بِسَبْعِينَ اسْمًا مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ وَلَمْ يُكَبِّرْ لَمْ يُجْزِهِ، وَإِنْ أَحْدَثَ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ أَمَرْتُهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَرْجِعَ إِلَى مَكَانِهِ فَيُسَلِّمَ، إِنَّمَا الْأَمْرُ عَلَى وَجْهِهِ.

قَالَ : وَأَبُو نَضْرَةَ اسْمُهُ الْمُنْذِرُ بْنُ مَالِكِ بْنِ قُطَعَةَ.

176. O zabranama u namazu i oslobađanju od njih

238. ISPRIČAO NAM JE Sufjan b. Veki'; kaže: Nama je ispričao Muhammed b. Fudajl, on je prenio od Ebu Sufjana

Tarifa es-Sa'dija[1], on od Ebu Nadreta[2] a on od Ebu Seida koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Ključ namaza je čistoća,** (njegov početak) **kojim neke stvari postaju zabranjene je početni tekbir a oslobađanje od njih označava selam. Nema namaza onaj ko ne prouči Fatihu i suru, kako kod obaveznih namaza tako i kod ostalih."**[3]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije i Aiše. Sened hadisa Alije b. Ebu Taliba bolji je i pouzdaniji je od seneda hadisa Ebu Seida. Mi smo ga već jednom naveli na početku poglavlja o abdestu; po njemu postupaju učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika i oni poslije njih, kao što su Sufjan es-Sevri, Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak koji vele: Početak namaza je početni tekbir. Osoba bez početnog tekbira ne može stupiti u namaz.

Ebu Isa kaže: Čuo sam Ebu Bekra Muhammeda b. Ebana kada kaže: Čuo sam Abdur-Rahmana b. Mehdija kada veli: "Kada bi osoba stupajući u namaz izgovorila devedeset Allahovih imena, a ne bi izgovorila tekbir, to joj ne bi vrijedilo. A kad bi pokvarila abdest prije negoli preda selam,

---

[1] Ebu Sufjan Tarif b. Šihab, neki vele b. Sa'd el-Basri je po ocjeni Ibn Hadžera i Ibn Meina slab ravija. Buharija za njega veli da nije jak, Ahmed b. Hanbel veli da ne predstavlja ništa. Nesaija veli da je odbačen uslijed sumnje da je bio sklon laži. Pripadao je šestoj generaciji ravija.

[2] Ime mu je Munzir b. Malik b. Kata'ta el-Abdi el-Basri. Pouzdan je ravija. Pripadao je drugoj generaciji. Više je poznat po svom nadimku po djetetu.

[3] Ovaj hadis je, u predaji koju prenosi Alija b. Ebu Talib, sa komentarom spomenut u prvoj knjizi, u trećem poglavlju *O abdestu*.

ja bih joj naredio da uzme abdest i vrati se na svoje mjesto i završi ga selamom, jer ga samo na taj način može završiti.

Ebu Nadreu je ime Munzir b. Malik b. Kuta'ta.

١٧٧ بَاب مَا جَاءَ فِي نَشْرِ الْأَصَابِعِ عِنْدَ التَّكْبِيرِ

٢٣٩ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَأَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ قَالاَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِمْعَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ لِلصَّلاَةِ نَشَرَ أَصَابِعَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَسَنٌ.

وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِمْعَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلاَةِ رَفَعَ يَدَيْهِ مَدًّا.

وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ رِوَايَةِ يَحْيَى بْنِ الْيَمَانِ، وَأَخْطَأَ يَحْيَى ابْنُ الْيَمَانِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ.

٢٤٠ قَالَ: و حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِمْعَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلاَةِ رَفَعَ يَدَيْهِ مَدًّا.

قَالَ أَبُو عِيسَى: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ الْيَمَانِ، وَحَدِيثُ يَحْيَى بْنِ الْيَمَانِ خَطَأٌ.

177. O položaju prsta (ruku) kod početnog tekbira

239. ISPRIČALI SU NAM Kutejbe i Ebu Seid el-Ešedždž; kažu: Nama je ispričao Jahja b. Jeman[1], on je prenio od Ibn Ebu Zi'ba[2], on od Seida b. Sem'ana, a on od Ebu Hurejre koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi kod izgovora** (početnog) **tekbira za namaz, podigao ruke polusavijenih prstiju.**[3]"

Ebu Isa kaže: Mnogi su Ebu Hurejrin hadis prenijeli od Ibn Ebu Zi'ba, on od Seida b. Sem'ana a on od Ebu Hurejre: Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, je kada bi stupao u namaz dizao ruke ispruživši (prste)."

Ovo je pouzdanije od predaje Jahje b. Jemana. Ibn Jeman je pogriješio u prenošenju ovog hadisa.

---

[1] Jahja b. Jeman el-Idžli el-Kufi po mišljenju Ibn Hadžera je veoma pobožan i iskren ravija; međutim, puno je griješio u prenošenju hadisa, naročito u starosti kada je posenilio. Pripadao je devetoj generaciji.

[2] Muhammed b. Abdur-Rahman b. Mugire b. Haris ibn Ebu Zi'b el-Kureši el-Amiri el-Medeni slovi kao izuzetno pouzdan ravija i veliki poznavalac fikha. Pripadao je, sedmoj generaciji ravija. Umro je 159. godine po Hidžri. Seid b. Musejjib ga smatra (*Emurul-mu'mininom*) u hadisu.

[3] Prema mišljenju Sujutije "raširio bi prste" znači: opružio bi ih i ne bi podizao ruke skupljenih šaka. Ebu Tajjib es-Sindi veli: "raširio bi preste" znači digao bi ruke tako što bi mu prsti bili opruženi, ni previše rastavljeni ni potpuno sastavljeni. Na isti način su i neki hanefijski učenjaci razumjeli smisao spomenutih riječi.

240. ISPRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdur-Rahman; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Abdul-Medžid el-Hanefi; kaže: Nama je ispričao Ibn Ebu Zi'b, on je prenio od Seida b. Sem'ana koji je kazao: Čuo sam Ebu Hurejru kada veli: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada bi stupao u namaz je dizao ruke ispruživši** (prste)."

Ebu Isa veli da je Abdullah kazao: Ovo je pouzdanije od hadisa Jahje b. Jemana. Hadis Jahje b. Jemana je pogrješan.

١٧٨ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى

٢٤١ حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ قَالاَ: حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ عَنْ طُعْمَةَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى لِلَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فِي جَمَاعَةٍ يُدْرِكُ التَّكْبِيرَةَ الْأُولَى كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَتَانِ: بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةٌ مِنَ النِّفَاقِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ أَنَسٍ مَوْقُوفًا، وَلاَ أَعْلَمُ أَحَدًا رَفَعَهُ إِلاَّ مَا رَوَى سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ عَنْ طُعْمَةَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ.

وَإِنَّمَا يُرْوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ الْبَجَلِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَوْلَهُ.

حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ خَالِدِ بْنِ طَهْمَانَ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ الْبَجَلِيِّ عَنْ أَنَسٍ نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ.

وَرَوَى إِسْمَعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا .

وَهَذَا حَدِيثٌ غَيْرُ مَحْفُوظٍ ، وَهُوَ حَدِيثٌ مُرْسَلٌ ، وَعُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ لَمْ يُدْرِكْ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَعِيلَ: حَبِيبُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ يُكْنَى أَبَا الْكَشُوثَى ، وَيُقَالُ أَبُو عُمَيْرَةَ.

178. O vrijednosti prvog tekbira

241. ISPRIČALI SU NAM Ukbe b. Mukrem[1] i Nasr b. Ali; kažu: Nama je ispričao Selm b. Kutejbe[2], on je prenio od Tu'mea b. Amra[3], on od Habiba b. Ebu Sabita a on od Enesa b. Malika koji je kazao da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, rekao: **"Ko u ime Allaha (dž.š.) četrdeset dana klanja** (svih pet dnevnih namaza) **u džematu, prispijevajući** (uvijek) **na prvi tekbir, biće mu upisana dva**

---

[1] Ukbe b. Mukrem el-Basri je hafiz u hadisu i veoma pouzdan ravija. Preuzeo je mnoge hadise od Jahje b. Seida el-Kattana i Gundera b. Mehdija. Od njega su hadise između ostalih preuzeli i Muslim, Ebu Davud, Tirmizija i Ibn Madže.

[2] Selm b. Kutejbe eš-Šeiri el-Horasani je veoma iskren ravija. Nastanio se u Basri. Pripadao je devetoj generaciji ravija.

[3] Tu'me b. Amr el-Dža'feri je od strane Jahje b. Meina ocijenjen kao pouzdan ravija.

oslobođenja: oslobođenje od vatre i oslobođenje od licemjerstva."[1]

Ebu Isa kaže: Ovaj hadis je prenesen od Enesa sa senedom koji se zaustavlja na ashabu i nije mi poznato da ga je neko vezao za (Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio), osim što ga prenosi Selm b. Kutejbe od Tu'mea b. Amra. A prenesene su od Habiba b. Ebu Habiba el-Bedželija, a on od Enesa b. Malika samo njegove riječi. O tome nam je ispričao Hennad; kaže: Nama je ispričao Veki', on je prenio od Halida b. Tahmana, on od Habiba b. Ebu Habiba el-Bedželija a on od Enesa, njegove riječi koje ne vezuje (za Poslanika Allah ga blagoslovio i spasio). Ismail b. Ajjaš ovaj hadis prenosi od Umareta b. Gazijjeta, on od Enesa b. Malika, on od Omera b. Hattaba, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, slično ovom. Međutim, ovaj hadis nije sačuvan a uz to je i mursel. Umare b. Gazijje nije bio Enesov suvremenik.

---

[1] U ovom hadisu je istaknut značaj zajedničkog klanjanja u džematu, a posebno je naglašen značaj prisustvovanja zajedničkom klanjanju od samog početka, od početnog tekbira. Abdur-Rahman el Mubarekfori ističe da su prva pokoljenja muslimana (*selefus-salih*) praktikovali da po tri dana tješe onoga ko bi stigao u džemat nakon izgovorenog početnog tekbira, toliko bi se osjećao tužnim radi toga. Po sedam dana bi tješili onog ko bi (samo jedan) namaz propustio da klanja u džematu.

Ko četrdeset dana uzastopno klanja svih pet dnevnih namaza od samog početka (svaki put prispijevajući na početni tekbir) u džematu, zaslužio je da bude sačuvan licemjerstava i džehennemske vatre. Na njemu je da to održi, time što će to i dalje činiti.

١٧٩ بَاب مَا يَقُولُ عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ

٢٤٢ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَعِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ الرِّفَاعِيِّ عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ بِاللَّيْلِ كَبَّرَ، ثُمَّ يَقُولُ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ، ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، ثُمَّ يَقُولُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَعَائِشَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَجَابِرٍ وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ وَابْنِ عُمَرَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ أَشْهَرُ حَدِيثٍ فِي هَذَا الْبَابِ.

وَقَدْ أَخَذَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

وَأَمَّا أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ فَقَالُوا بِمَا رُوِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ. وَهَكَذَا رُوِيَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ.

وَقَدْ تُكُلِّمَ فِي إِسْنَادِ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ، كَانَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ يَتَكَلَّمُ فِي عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ الرِّفَاعِيِّ، و قَالَ أَحْمَدُ: لَا يَصِحُّ هَذَا الْحَدِيثُ.

٢٤٣ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ وَيَحْيَى بْنُ مُوسَى قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرِّجَالِ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

افْتَتَحَ الصَّلاَةَ قَالَ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لاَ نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ إِلاَّ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

وَحَارِثَةُ قَدْ تُكُلِّمَ فِيهِ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

وَأَبُو الرِّجَالِ اسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَدِينِيُّ.

179. Šta se uči na početku namaza

242. ISPRIČAO NAM JE Muhammed b. Musa el-Basri; kaže: Nama je ispričao Džafer b. Sulejman el-Dubeij[1], on je prenio od Alije b. Alije er-Rifaija[2], on od Ebu Mutevekkila a on od Ebu Seida el-Hudrija koji je kazao: **"Allahov Poslanik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **bi kada bi noću ustao da klanja, prvo izgovorio tekbir a potom bi rekao: Da si slavljen samo Ti, moj Bože, i Tebi hvala. Tvoje je Ime blagoslovljeno. Tvoje je Veličanstvo uzvišeno. Nema drugog boga osim Tebe. A nakon toga bi rekao: Allah je velik i dostojan je veličanja. Poslije toga bi govorio: Utičem se Allahu koji sve čuje i zna od prokletog**

---

[1] Džafer b. Sulejman ed-Dubeij Ebu Sulejman el-Basri veoma je iskren i Allahu pokoran ravija, ali je protežirao šiizam.

[2] Alija b. Alija er-Rifai Ebu Ismail el-Basri kao ravija nije loš. Bio je izuzetno predan Allahu (dž.š). Neki su spočitavali da je naginjao kaderijama. Za njega kažu da je dosta ličio na Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio.

šejtana, njegovog navraćanja, njegove nadutosti i njegovih čarolija."[1]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Alije, Abdullaha b. Mesuda, Aiše, Džabira, Džubejra b. Mut'ima i Ibn Omera.

Ebu Isa veli: Ebu Seidov hadis je najznamenitiji hadis na ovu temu. Po njemu postupaju neki učenjaci. Što se tiče većine učenjaka, oni kažu: Samo se od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, prenosi da bi govorio: Da Si slavljen samo Ti, moj Allahu, i Tebi hvala. Tvoje je Ime blagoslovljeno. Tvoje je

---

[1] Postoje mnogi hadisi u kojima se govori o tome šta je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, praktikovao učiti nakon izgovorenog tekbira, a prije učenja Fatihe. Najviše je predaja u kojima stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, učio samo *Subhaneke*. Na temelju tih predaja većina učenjaka smatra da poslije izgovorenog tekbira, a prije učenja Fatihe, treba učiti samo Subhaneke. Međutim, po mišljenju Ibn Huzejme, ni jedna od tih predaja nije pouzdana.

Iz prvog tematskog hadisa vidimo da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, osim Subhaneke, učio i dovu u kojoj je tražio utočište od prokletog šejtana, njegovog nagovaranja, njegove nadutosti i čarolije.

Najpouzdanija predaja na ovu temu je Ebu Hurejrina u kojoj stoji da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nakon izgovora početnog tekbira, a prije učenja Fatihe malo šutio. Rekao sam mu, veli Ebu Hurejre: "Allahov Poslaniče, dao bih za tebe i oca i majku, šta kažeš za tvoju šutnju između početnog tekbira i učenja Kur'ana, šta ti tada izgovaraš? Na to će Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, izgovaram: Bože moj, udalji me od mojih grijeha kao što Si udaljio istok od zapada."(Buharija i Muslim)

Nakon ove, najpouzdanija je predaja da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, nakon početnog tekbira, a prije učenja Fatihe učio: "Okrećem svoje lice Onom Koji je stvorio nebesa i zemlju..." (Muslim, od Ebu Hurejre)

Veličanstvo uzvišeno. Nema drugog boga osim Tebe. Ovako se prenosi i od Omera b. Hattaba i od Abdullaha b. Mesuda.

Prema ovome postupa većina učenjaka iz generacije tabi'ina i ostalih. O senedu hadisa Ebu Seida se nepovoljno govorilo: Jahja b. Seid se nepovoljno izrazio o Aliji b. Aliji. Ahmed kaže: Ovaj hadis je nepouzdan.

243. ISPRIČALI SU NAM Hasan b. Arefe i Jahja b. Musa i kažu: Nama je ispričao Ebu Muavija, on je prenio od Harisea b. Ebu Ridžala, on od Amrea, a on od Aiše koja je kazala: **"Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **kada bi započinjao namaz, govorio bi: Da Si slavljen samo Ti moj Allahu, i Tebi hvala. Tvoje je Ime blagoslovljeno. Tvoje Veličanstvo uzvišeno. Nema drugog boga osim Tebe.**

Ebu Isa veli: Ovaj nam je hadis poznat samo sa ovim senedom.[1] O Hariseu se nepovoljno govorilo u pogledu njegova pamćenja. Ebu Ridžalu je ime Muammed b. Abdur-Rahman.[2]

١٨٠ بَاب مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْجَهْرِ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٢٤٤ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ ، حَدَّثَنَا إِسْمَعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ إِيَاسٍ الْجُرَيْرِيُّ عَنْ قَيْسِ بْنِ عَبَايَةَ عَنِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ: سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا فِي الصَّلاَةِ أَقُولُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. فَقَالَ لِي أَيْ بُنَيَّ مُحْدَثٌ، إِيَّاكَ وَالْحَدَث

---

1 Ebu Davud ga je na sasvim drugi način zabilježio od Ebu Dževza'a. U njegovu senedu nije spomenut Harise. Ali je ovaj hadis i u ovoj formi slab.

2 On je, prema mišljenju, Nesaije osumnjičen za laž uslijed čega su ga mnogi odbacili. Ibn Hadžer ga smatra slabim ravijom.

قَالَ: وَلَمْ أَرَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَبْغَضَ إِلَيْهِ الْحَدَثُ فِي الْإِسْلَامِ، يَعْنِي مِنْهُ، قَالَ: وَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ وَمَعَ عُمَرَ وَمَعَ عُثْمَانَ فَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا مِنْهُمْ يَقُولُهَا، فَلَا تَقُلْهَا، إِذَا أَنْتَ صَلَّيْتَ فَقُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَغَيْرُهُمْ، وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ.

وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ: لَا يَرَوْنَ أَنْ يَجْهَرَ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، قَالُوا: وَيَقُولُهَا فِي نَفْسِهِ.

180. O tome da Bismillu ne treba učiti naglas

244. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Meni'; kaže: Nama je ispričao Ismail b. Ibrahim; kaže: Nama je ispričao Seid el-Džurejrijj, on je prenio od Kajsa b. Abajeta, a on od Ibn Abdullaha b. Mugaffela, koji je kazao: **"Moj me je otac** (jednom prilikom) **čuo kako u namazu izgovaram:** (U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog) **pa mi je rekao: Gle, moj sinčić uvodi novotariju. Čuvaj se novotarije! Potom** (sin Abdullaha b. Mugaffela) **reče: Nisam vidio nijednog ashaba - savremenika Allahova Poslanika,** Allah ga blagoslovio i spasio, **da je više mrzio novotarije u islamu od njega** (t.j. od mog oca) **koji je kazao: Klanjao sam sa Vjerovjesnikom,** Allah ga blagoslovio i spasio, **Ebu Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom pa nisam ni jednog od njih čuo da je**

(Bismillu) **izgovarao** (naglas) **pa je i vi naglas ne izgovarajte. Kada budeš klanjao** (naglas) **uči od** (Hvala Allahu Gospodaru svjetova)."[1]

Ebu Isa veli: Hadis Abdullaha b. Mugaffela je hasenun[2] i po njemu postupa većina učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, među kojima su Ebu Bekr, Omer, Osman i drugi, a poslije njih i većina iz generacije tabi'ina kao što su; Sufjan Es-Sevri, Ibn Mubarek, te Ahmed i Ishak. Oni smatraju da "U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog" (Bismillu), ne treba učiti naglas nego u sebi.[3]

---

[1] Islamski učenjaci, općenito, u pogledu učenja Bismile u namazu imaju različite stavove: Šafija, a prema nekim rivajetima i Ahmed b. Hanbel smatraju da je Bismilla sastavni dio svake sure, samim tim i Fatihe, s toga je, po njima, Bismillu vadžib učiti u namazu skupa sa Fatihom. Prema Malikovom mišljenju, Bismillu nije potrebno učiti u namazu ni naglas ni u sebi, međutim, ne smeta i ako se prouči. Ebu Hanife, a prema nekim rivajetima Ahmed b. Hanbel i većina hadiskih učenjaka, smatraju da je lijepo (mustehab) Bismillu učiti u namazu.

[2] Neki su hadiski učenjaci, kao što su Ibn Huzejme, Ibn Abdul-Berr i Hatib el-Bagdadi Tirmiziji osporavali ovakvu ocjenu navedenog hadisa. Oni smatraju da je sin Abdullaha b. Mugaffela kao ravija nepoznat (*medžhul*), a hadis u čijem se senedu nađe nepoznat ravija može biti samo slab (daif). Ebu Jusuf ez-Zejlei u djelu *Nasbur-Raje* je dosta raspravljao o stepenu ovog hadisa. Njegova konstatacija na kraju bila je da ovaj hadis, ukoliko ga nije moguće podvesti ni pod jednu od kategorija sahiha, po stepenu nije ispod kategorije hasen-hadisa.

[3] Većina učenjaka koji smatraju da Bismilu u namazu treba učiti u sebi i da je nije dozvoljeno učiti naglas svoje mišljenje, pored tematskog, temelje i na slijedećim hadisima: Enes b. Malik veli: "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, Ebu Bekr i Omer su u namazu učenje naglas otpočinjali od Fatihe."(Buharija i Muslim).

١٨١ بَاب مَنْ رَأى الْجَهْرَ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٢٤٥ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْمَعِيلُ بْنُ حَمَّادٍ عَنْ أَبِي خَالِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَتِحُ صَلاَتَهُ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِذَاكَ.

وَقَدْ قَالَ بِهَذَا عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: أَبُو هُرَيْرَةَ وَابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ وَابْنُ الزُّبَيْرِ وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ: رَأَوُا الْجَهْرَ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ.

وَإِسْمَعِيلُ بْنُ حَمَّادٍ هُوَ ابْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ.

وَأَبُو خَالِدٍ يُقَالُ: هُوَ أَبُو خَالِدٍ الْوَالِبِيُّ، وَاسْمُهُ هُرْمُزُ وَهُوَ كُوفِيٌّ.

181. Ko smatra da "U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog" (Bismillu) treba učiti naglas

245. ISPRIČAO NAM JE Ahmed b. Abde; kaže: Nama je ispričao Mu'temir b. Sulejman i kazao: Meni je ispričao Ismail

U Muslimovoj predaji ovog hadisa stoji dodatak: "a nisu ni na početku a ni na kraju naglas izgovarali *Bismillahir-Rahmanni-Rahim."*

U predaji koju bilježe Nesaija i Ahmed stoji: "A nisu naglas *izgovarali Bismillahir-Rahmanir-Rahim."* U predaji koju bilježi Ibn Huzejme u *Sahihu* stoji: "Učili su Bismilu u sebi."

b. Hammad[1], on je prenio od Ebu Halida,[2] a on od Ibn Abbasa koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **je svoj namaz počinjao sa** (učenjem): **U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog."**[3]

Ebu Isa kaže: Njegov sened u ovakvoj formi nije jak.[4] U ovom smislu je i stav nekih učenjaka iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, kao što su Ebu Hurejre, Ibn Omer, Ibn Abbas i Ibn Zubejr i *tabi'ina* poslije njih. Oni smatraju da treba učiti naglas: U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Tako vele i Šafija, Ismail b.

---

1 Ismail b. Hammad b. Ebu Sulejman je po mišljenju Jahje b. Meina pouzdan ravija. Ebu Hatim ga naziva šejhom čiji se hadisi zapisuju. Prenosio je hadise od svog oca i Ebu Halida el-Valibija.

2 Ebu Halid Hurmuz el-Valibi el-Kufi je kao ravija ocijenjen ocjenom dovoljan (makbul). Pripadao je generaciji starijih tabi'ina.

3 Neki su islamski učenjaci na temelju ovog i mnogih drugih hadisa u ovom značenju zauzeli stav da Bismillu u namazu treba naglas izgovarati. Tematski hadis kao i većina ostalih na kojima oni temelje svoj stav su po stepenu slabi hadisi. Najbolji od njih je hadis što su ga zabilježili Ibn Huzejme i ibn Hibban u *Sahihima* i Nesaija u *Sunenu* od Nuajma el-Mudžmira koji je kazao: "Klanjao sam za Ebu Hurejrom pa je naglas proučio *Bismillahir-Rahmanir-Rahim* a iza toga Fatihu. Kada bi proučio do *Veled-dallin* rekao bi: Amin, a za njim bi to i svi prisutni izgovorili... Na kraju je kazao: tako mi Onog u Čijoj je ruci moja duša, ja od vas klanjam namaz nasličniji, namazu Allahova Poslanika, Allah ga blagoslovio i spasio."

Na temelju ovog hadisa i hadisa iz prethodnog poglavlja možemo izvući zaključak kako to naglašava i Abdur-Rahman el-Mubarekfori da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, nekada Bismillu u namazu učio naglas, a nekada u sebi.

4 Ovaj hadis je slab zbog dvojice ravija: Jedan od njih je Ebu Halid koji je po mišljenju Ukajlija nepoznat (*medžhul*), a drugi je Ismail b. Hammad, koji je po ocjeni Ukajlija slab.

Hammad, a on je sin Ebu Sulejmana, i Ebu Halid el-Valibi kome je ime Hurmuz, a iz Kufe je.

١٨٢ بَاب مَا جَاءَ فِي افْتِتَاحِ الْقِرَاءَةِ بِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

٢٤٦ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ يَفْتَتِحُونَ الْقِرَاءَةَ بِالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: كَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ الْقِرَاءَةَ بِالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: إِنَّمَا مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ كَانُوا يَفْتَتِحُونَ الْقِرَاءَةَ بِالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ مَعْنَاهُ: أَنَّهُمْ كَانُوا يَبْدَءُونَ بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ قَبْلَ السُّورَةِ، وَلَيْسَ مَعْنَاهُ أَنَّهُمْ كَانُوا لَا يَقْرَءُونَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

وَكَانَ الشَّافِعِيُّ يَرَى أَنْ يُبْدَأَ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَأَنْ يُجْهَرَ بِهَا إِذَا جُهِرَ بِالْقِرَاءَةِ.

182. **Počinjanje sa učenjem** (naglas u namazu) **od: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova"** (Fatihe)

246. ISPRIČAO NAM JE Kutejbe; kaže: Nama je ispričao Ebu Avane, on je prenio od Katade, a on od Enesa koji je kazao: **"Vjerovjesnik,** Allah ga blagoslovio i spasio, **Ebu Bekr, Omer i Osman počinjali su učenjem** (naglas u namazu) **od: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova"** (Fatihe)."[1]

Ebu Isa veli: Ovaj hadis je hasenun-sahihun.[2] U duhu tog hadisa su postupali učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenika, tabi'ina i onih poslije njih. Oni su počinjali sa učenjem (naglas u u namazu) od: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova".

Šafija veli: Ovaj hadis: "Da su Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, Ebu Bekr, Omer i Osman počinjali sa učenjem (naglas) od: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova" (Fatihe) ima značenje: Da su oni učili Fatihu prije sure, što ne

---

[1] Kada se kaže: "Počinjali su učenjem (u namazu)", misli se na učenje naglas. Dakle, počinjali su učenjem naglas u namazu od: "Hvala Allahu Gospodaru svjetova". To, po nekima, znači da oni nisu naglas učili Bismillu. Neki su opet riječi: "Hvala Allahu Gospodaru svjetova", razumjeli kao naziv za Fatihu u čijem je sastavu i Bismilla, što po njima znači da su uz Fatihu naglas učili i Bismillu. Neki su, opet, na temelju ovog hadisa izvukli zaključak da Bismillu u namazu nije potrebno uopće učiti ni naglas niti u sebi. Oni su iz spomenutog hadisa razumjeli da su Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, Ebu Bekr, Omer i Osman općenito učenje u namazu počinjali od Fatihe, te da prije nje nisu ništa drugo učili.

[2] Zabilježio ga je i Muslim u *Sahihu.*

znači da oni: "U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog" (Bismillu) nisu učili naglas.

Šafija smatra da učenje (naglas u namazu), treba početi od: "U ime Allaha Milostivog Samilosnog" i da Bismillu treba učiti naglas (u namazima u kojima) se inače uči naglas.

١٨٣ بَاب مَا جَاءَ أَنَّهُ لاَ صَلاَةَ إِلاَّ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ

٢٤٧ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ أَبِي عُمَرَ الْمَكِّيُّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْعَدَنِيُّ وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ قَالاَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ وَأَنَسٍ وَأَبِي قَتَادَةَ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

قَالَ أَبُو عِيسَى حَدِيثُ عُبَادَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ .

وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِنْهُمْ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَعِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَغَيْرُهُمْ، قَالُوا: لاَ تُجْزِئُ صَلاَةٌ إِلاَّ بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ.

و قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: كُلُّ صَلاَةٍ لَمْ يُقْرَأْ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَهِيَ خِدَاجٌ ،غَيْرُ تَمَامٍ.

وَبِهِ يَقُولُ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي عُمَرَ يَقُولُ: اخْتَلَفْتُ إِلَى ابْنِ عُيَيْنَةَ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ سَنَةً وَكَانَ الْحُمَيْدِيُّ أَكْبَرَ مِنِّي بِسَنَةٍ، وَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي عُمَرَ يَقُولُ: حَجَجْتُ سَبْعِينَ حَجَّةً مَاشِيًا عَلَى قَدَمَيَّ.

183. O tome da bez Fatihe nema namaza

247. ISPRIČALI SU NAM Ibn Ebu Omer i Alija b. Hudžr; kažu: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Zuhrija, on od Mahmuda b. Rebi'a, on od Ubadea b. Samita, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je rekao: **"Nema namaza onaj ko ne prouči Fatihu."**[1]

Na ovu temu su hadisi preneseni još i od Ebu Hurejre, Aiše, Enesa, Ebu Katade i Abdullaha b. Amra.

Ebu Isa veli: Ubadeov hadis je hasenun-sahihun[2], po njemu je postupala većina učenjaka iz generacije

---

[1] Većina islamskih učenjaka stoji na stanovištu da je učenje Fatihe u namazu fard, da njeno učenje spada u sastavne dijelove namaza (ruknove) te da je ništa drugo ne može nadomjestiti. Svoj stav oni temelje na tematskom i brojnim drugim hadisima na ovu temu.
Ebu Hanife smatra da je učenje Fatihe u namazu vadžib. Po njemu, ukoliko bi neko propustio učenje Fatihe a proučio nešto drugo iz Kur'ana, namaz mu vrijedi, s tim što bi morao učiniti sehvi-sedždu. Svoje mišljenje on temelji na hadisu koji je zabilježio Buharija u *Sahihu* a u kome stoji: "Kada stupaš u namaz, izgovori početni tekbir a potom prouči nešto što znaš iz Kur'ana."

Ebu Hanife je tematski hadis razumio u smislu: Nema potpunog namaza onaj ko ne prouči Fatihu.

[2] Zabilježen je *u El-Kutubus-sitte.*

Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio savremenika, ashaba, među kojima su i Omer b. Hattab, Džabir b. Abdullah, Imran b. Husajn i drugi. Oni su kazali: Namaz bez učenja Fatihe ne vrijedi.

Isto vele i Ibn Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak.

١٨٤ بَاب مَا جَاءَ فِي التَّأْمِينِ

٢٤٨ حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ قَالاَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ حُجْرِ بْنِ عَنْبَسٍ عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ) فَقَالَ: آمِينَ، وَمَدَّ بِهَا صَوْتَهُ.

قَالَ: وَفِي الْبَاب عَنْ عَلِيٍّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَبِهِ يَقُولُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالتَّابِعِينَ وَمَنْ بَعْدَهُمْ: يَرَوْنَ أَنَّ الرَّجُلَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّأْمِينِ وَلاَ يُخْفِيهَا.

وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَإِسْحَقُ.

وَرَوَى شُعْبَةُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ حُجْرٍ أَبِي الْعَنْبَسِ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ) فَقَالَ: آمِينَ، وَخَفَضَ بِهَا صَوْتَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: و سَمِعْت مُحَمَّدًا يَقُولُ: حَدِيثُ سُفْيَانَ أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ فِي هَذَا، وَأَخْطَأَ شُعْبَةُ فِي مَوَاضِعَ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ، فَقَالَ: عَنْ حُجْرٍ أَبِي

الْعَنْبَسِ، وَإِنَّمَا هُوَ حُجْرُ بْنُ عَنْبَسٍ، وَيُكْنَى أَبَا السَّكَنِ وَزَادَ فِيهِ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ وَلَيْسَ فِيهِ: عَنْ عَلْقَمَةَ، وَإِنَّمَا هُوَ: عَنْ حُجْرِ بْنِ عَنْبَسٍ عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، وَقَالَ: وَخَفَضَ بِهَا صَوْتَهُ وَإِنَّمَا هُوَ وَمَدَّ بِهَا صَوْتَهُ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: وَسَأَلْتُ أَبَا زُرْعَةَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ، فَقَالَ: حَدِيثُ سُفْيَانَ فِي هَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، قَالَ: وَرَوَى الْعَلاَءُ بْنُ صَالِحٍ الْأَسَدِيُّ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ نَحْوَ رِوَايَةِ سُفْيَانَ.

٢٤٩ قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا الْعَلاَءُ بْنُ صَالِحٍ الْأَسَدِيُّ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ حُجْرِ بْنِ عَنْبَسٍ عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ حَدِيثِ سُفْيَانَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ.

184. O (izgovaranju) riječi Amin

248. ISPRIČAO NAM JE Bundar[1]; kaže: Nama su ispričali Jahja b. Seid i Abdur-Rahman b. Mehdi; kažu: Nama je ispričao Sufjan, on je prenio od Selemea b. Kuhejla, on od Hudžra b. Anbesa a on od Vaila b. Hudžra koji je kazao:"**Čuo sam Vjerovjesnika,** Allah ga blagoslovio i spasio, (kada je nakon što je) **proučio (...***gajril magdubi alejhim veleddallin***) rekao: Amin[2], podignuvši svoj glas."[1]**

---

[1] Bundar je nadimak za Muhammeda b. Beššara b. Osmana el-Abdija jednog od poznavalaca Sunneta. Zehebi tvrdi da su učenjaci jednoglasni u stavu da se od njega hadisi mogu prihvatati.

[2] Na temelju ovog i drugih hadisa, na ovu temu većina je islamskih učenjaka zauzela stav da će i imam, kao i oni koji su pristali za njim,

Na ovu temu je hadis prenesen još i od Ebu Hurejre.

Ebu Isa kaže: Hadis Vaila b. Hudžra je hasenun[2]. Na osnovu njega su mnogi učenjaci iz generacije Vjerovjesnikovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba, tabi'ina i onih poslije

---

izgovoriti "Amin" nakon proučene Fatihe. Oni smatraju da to treba učiniti i onaj ko klanja po sebi.

Od Malika i Ebu Hanife se u tom pogledu prenose dva stava: Jedan koji je identičan stavu većine, i drugi gdje oni smatraju da imam ne treba izgovarati "Amin" nakon proučene Fatihe nego to treba da učine samo oni koji klanjaju za njim.

1 Mnogi hadisi govore o tome da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, "Amin" nakon proučene Fatihe izgovarao glasno. Abdur-Rahman el-Mubarekfori tvrdi da su svi ashabi i *tabi'ini* koji su klanjali za Ebu Hurejrom naglas izgovarali "Amin". On također tvrdi da nije potvrđeno da je neko od ashaba, "Amin" izgovarao u sebi. Na temelju svega spomenutog većina učenjaka smatra da "Amin" treba izgovarati naglas. Međutim, o tome, koliko glasno, imamo različite predaje: Ibn Madže i Ebu Davud u *Sunenima* bilježe da je Allahov Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio, izgovarao "Amin" toliko glasno da su ga mogli čuti oni što su u prvom safu. Ishak b. Rahivejh u *Musnedu* bilježi od Ummu Husajn da je klanjala za Vjerovjesnikom, Allah ga blagoslovio i spasio, i da je nakon završetka (*gajril-magdubi alejhim veled-dallin* izgovorio "Amin" toliko glasno da ga je ona čula u safu žena. Bejhekija u *Sunenu* bilježi od Ata'a koji je kazao: U ovoj džamiji sam zatekao dvije stotine ashaba, koji su kada bi imam završio (*gajril magdubi alejhim veled-dallin*) tako glasno izgovorili "Amin" da bi odzvanjalo.

Ebu Hanife, po mišljenju el-Mubarekforija, smatra da se "Amin" može izgovoriti i na jedan i na drugi način. Takav stav on temelji na slijedećim dokazima:

- Vailovom hadisu, koji je spomenut u ovom poglavlju, a u kome stoji da je Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, tihim glasom izgovorio "Amin", i
- Eseru koji je zabilježio Tahavija od Ebu Vaila koji je kazao: Omer i Alija (u namazu) Bismillu, Euzu billahi i "Amin" nisu naglas izgovarli.

2 Zabilježili su ga osim Tirmizije i Ebu Davud i Ibn Madže u *Sunenima*.

njih ustvrdili da osoba treba podići svoj glas kod izgovora: "Amin", i da ga ne treba prigušivati. Tako drže i Šafija, Ahmed i Ishak.

Šu'be je prenio od Selemea b. Kuhejla, on od Hudžra Ebu Anbesa, on od Alkameta b. Vaila a on od svoga oca da je "Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio, (nakon što je) proučio (... *gajril-magdubi alejhim veled-dallin*) tihim glasom izgovorio: Amin."

Ebu Isa veli: Čuo sam Muhammeda (Buhariju) kada veli da je Sufjanov hadis na ovu temu pouzdaniji od hadisa Šu'beta. Šu'be je pri prenošenju ovog hadisa pogriješio na nekoliko mjesta.[1] On kaže: Od Hudžra Ebu Anbesa, a on je ustvari Hudžr b. Anbes kome je nadimak (po djetetu) Ebu Seken. Osim toga on je u njemu dodao: "od Alkameta b. Vaila", međutim, u njegovu (senedu uopće) nema Alkame, nego ga Hudžr b. Anbes prenosi od Vaila b. Hudžra. Također je prenio da je: Vjerovjesnik, Allah ga blagoslovio i spasio,

---

1 Na pitanje: "Ako su i Sufjan i Šu'be hafizi u hadisu, na osnovu čega je Tirmizija ustvrdio da je Šu'be pogriješio; ne postoji li mogućnost da je i Sufjan pogriješio?" El-Mubarekfori odgovara na slijedeći način:

- Šu'be je griješio u imenima ravija hadisa; sa Sufjanom to nije slučaj. Ibn Hadžer za Šu'bea kaže: Pouzdan je i precizan kao ravija ali je griješio u imenima ravija. Darekutnija u djelu *Ilel* veli: "Šu'be je puno griješio u imenima ravija jer je veću pažnju posvećivao samom tekstu (metnu) hadisa".
- Šu'be je imao često dilema pri prenošenju i seneda i metna hadisa, dok kod Sufjana takvih dilema nije bilo.
- I Šu'be i Sufjan su pouzdani, i hafizi u hadisu, s tim što je Sufjan bolje pamtio od Šu'bea.
- Šu'be je sam prenio hadise u kojima proturiječi Sufjanovim hadisima i niko drugi osim njega ih u tom značenju nije prenio, dok su takve hadise koje prenosi Sufjan u istom značenju prenijeli i drugi.

riječ: "Amin" izgovorio tihim glasom, a on je "Amin" izgovorio podigavši svoj glas.

Ebu Isa veli: A pitao sam i Ebu Zur'u o ovom hadisu, pa je rekao: Sufjanov hadis o ovome je pouzdaniji, jer je, veli on, i Ala' b. Salih el-Esedi prenio od Selemeta b. Kuhejla predaju sličnu Sufjanovoj.

249. Ebu Isa kaže: ISPRIČAO NAM JE Ebu Bekr Muhammed b. Eban; kaže: Nama je ispričao Abdullah b. Numejr, on je prenio od Ala'a b. Saliha el-Esedija, on od Selemea b. Kuhejla, on od Hudžra b. Anbesa, on od Vaila b. Hudžra a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, **slično Sufjanovom hadisu, od Selemea b. Kuhejla.**

١٨٥ بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ التَّأْمِينِ

٢٥٠ حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمِّنُوا، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

185. O vrijednosti izgovaranja (riječi) Amin

250. ISPRIČAO NAM JE Ebu Kurejb Muhammed b. Ala'; kaže: Nama je ispričao Zejd b. Hubab i kazao: Meni je

ispričao Malik b. Enes; kaže: Nama je ispričao Zuhri, on je prenio od Seida b. Musejjiba i Ebu Seleme, njih dvojica od Ebu Hurejre, a on od Vjerovjesnika, Allah ga blagoslovio i spasio, da je kazao: **"Kada imam rekne: "Amin", recite i vi, jer će, uistinu, onome čiji se izgovor: *Amin* poklopi sa izgovorom meleka biti oprošteni grijesi koje je ranije počinio."**[1]

Ebu Isa veli: Ebu Hurejrin hadis je hasenun-sahihu.[2]

---

[1] U Buharijinoj predaji ovog hadisa stoji: "Kada neko od vas izgovori *Amin* i meleki na nebesima reknu "Amin".

U Muslimovoj predaji stoji: "Kada imam kaže: Amin, recite i vi, jer i meleki izgovaraju "Amin". Pa čiji se izgovor riječi: "Amin" poklopi sa izgovorom meleka, bit će mu oprošteni grijesi koje je ranije počinio."

Abdur-Rezzak je prenio od Ikrime koji je kazao: Safovi stanovnika zemlje se uspostavljaju po uzoru na safove stanovnika nebesa. Pa ako se izgovor riječi: "Amin" na zemlji poklopi sa njenim izgovorom na nebesima, ljudima će biti oprošteni grijesi.

Pod pojmom *grijesi* u ovom hadisu, prema mišljenju el-Mubarekforija, misli se na male grijehe. Za velike je grijehe potrebno pokajanje.

[2] Ovaj su hadis zabilježili još i Buharija i Muslim u *Sahihima*.

Tumač arabizama i drugih manje poznatih riječi iz orijentalnih jezika

abdest - ritualno pranje lica, ruku do iza laktova, potiranje glave, pranje nogu i drugih dijelova tijela prije stupanja u namaz.

adet - običaj

akika - klanje kurbana i nadijevanje imena djetetu, sedmi dan nakon rođenja.

aršin - mjera za dužinu. Krojački aršin dug je 65 cm.

ashab - Muhammedov, Allah ga blagoslovio i spasio, savremenik.

beduin - stanovnik pustinje.

beriket - blagoslov, sreća i blagostanje.

bint - kći

bismilla - formula sa kojom počinje svako poglavlje Kur'ana.

čanak - drvena posuda.

daif - slab, u hadiskoj nauci hadis kome nedostaje jedan ili više uvjeta sahih-hadisa.

dirhem - drahma; srebreni novčić.

dova - molba Bogu, blagoslov.

džamija - muslimanska bogomolja

džehennem - pakao

džemat - skupina, područje jedne džamije, skupno obavljanje namaza.

džennet - raj

džunub - nečist, neokupan nakon polnog odnosa ili ejakulacije u snu.

džuz' - dio, odlomak /30. dio Kur'ana.

efdalnije - bolje, vrednije.

emirul-mu'minin - počasna titula koja se daje najvećim ekspertima i poznavaocima hadiske nauke.

eser - hadis, čiji sened doseže do tabi'ina.

ezan - obznana o nastupu namaskog vremena. Poziv na skupno obavljanje namaza.

fakih - šeriatski pravnik.

fard - farz, obligatna prvostepena dužnost.

fardi ajn - obligatna prvostepena dužnost koja se odnosi na svaku osobu.

fardi kifaje - obligatna prvostepena dužnost koja se odnosi na skupinu.

hades - pojava koja kvari abdest. Veliki hades je pojava koja zahtijeva kupanje, kao što su ejakulacija i polni odnos. Mali hades je pojava poslije koje treba promijeniti abdest.

fikh - šeriatsko pravo.

gaflet - nemar, nehat, ravnodušnost.

garib - tuđin, stranac; u hadiskoj nauci hadis koji iz cjele jedne generacije prenosi samo jedan ravija.

gusul - ritualno vjersko kupanje nakon ejakulacije ili polnog odnosa.

hafiz hadisa - hadiski učenjak koji pamti sto hiljada hadisa.

haram - strogo zabranjeno.

haridžije - pobunjenička sekta koja je ustala protiv h. Alije.

harurija - stanovnica Harure, mjesto u Iraku.

hasen - dobar, u hadiskoj nauci, hadis koji ispunjava sve uvjete sahih haisa s tim što mu ravije nisu na rangu ravija sahih-hadisa.

hudud - kaznene mjere.

hulefai rašidin - četverica prvih halifa; Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija.

ibadet - pobožnost, bogoslužje.

ibn - sin, skrađeno b.

idtirab - poremećaj, zbrka.

ikamet - obznana o stupanju u namaz.

imam - vođa, starješina, osoba koja predvodi skupni namaz u džamiji.

istihaza - vanredno krvarenje kod žena koje se javlja nakon završetka mjesečnog ili porođajnog ciklusa.

Kaderije - pristalice vjerovanja u slobodu volje, indeterministi.

kadija - šeriatski sudija.

karija - učač Kur'ana.

kerahet - pokuđenost, odvratnost.

kibla - Ka'ba, strana kuda se muslimani okreću u namazu.

kisas - kazna, odmazda.

kjafir - nevjernik, bezbožnik, nezahvalnik.

kullet - vrč, posuda koja sadrži 250 litara.

medžhul - nepoznat, anoniman.

mekruh - pokuđeno, odvratano.

melek - anđeo

mendub - pohvalno, lijepo.

meni - sperma

mesh - potiranje mokrom rukom.

metn - tekst hadisa.

metruk - odbačen

mezheb - pravac, pravni sistem u šeri'atskom pravu.

mezi - svijetla sluz koja se javlja iz polnog organa usljed nadražaja, a prije sjemena.

misvak - vrsta četke za zube od posebnog drveta.

mudd - posuda koja prema Ebu Hanifi sadrži dva litra.

muezin - osoba koja uči ezan.

muhadremin - osoba koja je živjela u Poslanikovo vrijeme ali se sa njim nije susretala.

mustehab - lijepo, pohvalno.

muttarib - hadis u čijem metnu ili sened postoji poremećaj.

nafila - dobrovoljni ibadet.

odžunupiti - postati nečist usljed ejakulacije ili polnog odnosa.

rafidija - pripadnik rafidija, šiitske sekte.

ravija - prenosilac

ribat - veza, držanje vojnog položaja u ratu.

rivajet - predaja

rukn - satavni dio

sa' – posuda, koja prema Ebu Hanifi, sadrži osam litara.

sahabijka - žena koja je živjela u Poslanikovo vrijeme i sa njim se susretala.

sedžda - dio namaza kada se licem, nosom i čelom, prstima nogu koljenima i dlanovima spušta na zemlju.

sedžda-tilavet - sedžda koja se obavlja nakon što se prouči neki ajet iz Kur'ana u kojemu se naređuje činjenje sedžde. U Kur'anu ima četrnaest takvih ajeta.

sehur - jelo pred zoru, ručak uz ramazan.

sehvi-sedžda - sedžda koja se čini po završetku namaza radi nekog propusta učinjenog u namazu.

sened - lanac prenosilaca hadisa.

selam - pozdrav, završni čin namaza.

sunnet - praksa Muhammedova, Allah ga blgoslovio i spasio. Sve ono što je on govorio, radio i odobrio.

sevab - nagrada

siqatun-hafiz – pouzdan; hafiz je stručni izraz u hadiskoj nauci koji se dodjeljuje izuzetno pouzdanim i učenim prenosiocima hadisa.

sura - poglavlje Kur'ana (ima ih 114).

sutra - štap ili neki drugi visočiji predmet postavljen pred osobu koja klanja na otvorenom prostoru.

šart - uslov.

šefa'at - zauzimanje, zagovor.

šehadet - očitovanje, svjedočenje.

šejh - učenjak, učitelj.

šeri'at - islamski zakon utemeljen na Kur'anu i Sunnetu.

tabi'in - suvremenik Muhammedovih, Allah ga blagoslovio i spasio, ashaba.

ta'dili erkan - lagahno spuštanje tijela na ruk'u i sedždu i propisno uspravljanje i zadržavanje između njih.

tavaf - obilazak oko Kabe.

tedlis - prijevara, obmana.

tefsir - tumačenje, objašnjenje; komentar Kur'ana.

tefter - registar, spisak, knjiga.

tejemmum - fiktivno čišćenje zemljom ili zemljinom tvari usljed nedostatka vode, umjesto abdesta ili kupanja.

tekbir - formula "Allahu ekber"-Bog je najveći.

ulema - učenjaci.

ummet - pristalice, sljedbenici. Sljedbenici Muhammeda, Allah ga blagoslovio i spasio.

vadžib - prvostepena dužnost, prema mišljenju većine učenjaka. Prema Ebu Hanifi, drugostepena dužnost.

vesilet - najljepše mjesto u Džennetu.

zikr - izgovaranje Allahovih imena i drugih pobožnih tekstova.

Literatura

- *Kur'an* Časni; *Prijevod Kur'ana* na bosanski jezik Muhammed Pandža i Džemaluddin Čaušević.
- Muhammed Abdurahman b. Abdulkerim el-Mubarekfori: *Tuhfetu-l-ahvezi bi-ššerhi Džami'i-t-Tirmizi,* I. tom, Kairo 1964., drugo izdanje.
- Ibn Esir: *En-Nihaje,* Daru Ihjait-turasil-arebi, Bejrut.
- Ez-Zejlei: *Nasbu-r-raje liehadisil-Hidaje,* El-Mektebul-islamij. Bejrut 1393. po Hidžri, drugo izdanje.
- Ibn Hadžer el-Askalani: *Fethu-l-bari šerhu Sahihi-l-Buhari,* Darul-Ma'rife, Bejrut, drugo izdanje.
- Jahja b. Šeref en-Nevevi: *Šerhu Džamiu-s-Sahih Muslim,* Darul-fikr, Bejrut 1972, drugo izdanje.
- Sujutija: *Tedribu-ravi fi šerhi takribu-n-Nevavi,* Daru ihjais-sunnetin-nebevijjeti, Bejrut 1979, drugo izdanje.
- Nurudin Itr: *Menhedžu nakdi fi ulumi-l-hadisi,* Darul-Fikr, Bejrut.
- Dr. Mahmud et-Tahan: *Tejsiru mustalehi-l-hadisi,* Mektebetu-l-Mearif, Rijad, 1985., sedmo izdanje.
- Ibn Hadžer el-Askalani: Nuzhetun-Nezar šerhu *Nuhbetu-l-fiker,* El-mektebetul-ilmijje, Medina El-Munevvera, drugo izdanje.
- Ibn Hadžer el-Askalani: *Takribu-t-tehzib,* Pakistan 1973, Darun-nešril-Kutubul-islamijje, prvo izdanje.

- Dr. Mustafa es-Sibai: *Es-Sunnetu ve mekanetuha fi-t-tešri'i-l-islami,* El-mektebu-l-islami, Bejrut, 1976. drugo izdanje.
- Muhamed Seid Sabik: *Fikhus-Sunneh,* Darul-kitabil-arebi, Bejrut 1973. drugo izdanje.
- Muhamed b. Ali eš-Ševkani: *Nejlu-l-Evtar Šerh muntekal Ahbar min ehadisi sejjidil-ahjar,* Egipat, Šeriketu mektebeti ve metbeati Mustafal-babi el-Halebi ve evladuhu.
- Ebu Davud Sulejman b. Ešas el-Ezdi es-Sidžistani *Sunen, Egipat* Šeriketu mektebeti ve metbeati Mustafal-babi el-Halebi ve evladuhu 1952.prvo izdanje.
- Nesaijin *Sunen sa Komentarom Sujutije i bilješkama Sindija,* Darul-kitabul-arebi, Bejrut 1930. Prvo izdanje.
- Ibn Madže El-Kazvini; *Sunen,* Darul-fikr Bejrut, drugo izdanje.

RECENZIJA
Prof. dr Šefika Kurdića

* * *

Prva knjiga *Džamia-Sunena* Imama Ebu Isa Et-Tirmizija, prijevod i komentar prof. Mahmuda Karalića, predstavlja izuzetno vrijedan doprinos upoznavanju našeg čitaoca sa hadisom i Sunnetom Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.w.s., kao i upoznavanje sa najelementarnijim znanjima koja tretiraju fikhska pitanja i propise.

Imam Ebu Isa Et-Tirmizi je živio i radio u trećem stoljeću Islama, i spada, uz Buhariju, Muslima i druge, u pionire hadiske znanosti. Njegovo djelo koje je pred nama je jedno od najznačajnijih djela iz područja hadisa, tako da je ovo djelo svrstano među šest najvažnijih i najautentičnijih zbirki hadisa/*Kutubu-s-sitte*, od nastanka hadiske znanosti pa sve do danas.

Kada se uzme u obzir broj hadisa koje je Et-Tirmizi upotrijebio u ovoj zbirci, klasicifiranje hadisa i njegova jezgrovitost i lepršavost u naslovljavanju poglavlja ispod kojih je navodio hadise, dolazi se do zaključka da je to djelo posebno privlačno i višestruko korisno za naše upoznavanje sa hadisom Allahovog Poslanika, s.a.w.s.

Prof. Mahmud Karalić se dosjetio ne samo prevoditi hadise iz ove poznate zbirke, nego u isto vrijeme i izabrati komentar na ovu hadisku zbirku. Kako god je izuzetno dobro izabrao koju zbirku hadisa da prevodi na naš jezik, tako je, također,

dobro izabrao i koji komentar da upotrijebi kao podlogu na kome će temeljiti sopstveni komentar ove zbirke na bosanskom jeziku. On je u maniru vrsnog hadiskog stručnjaka -- uzgred da kažemo da je on prvi čovjek koji je donio diplomu hadiskog stručnjaka u BiH u posljednjih pola stoljeća, i to upravo iz grada Allahovog Poslanika, s.a.w.s., -- izabrao kao podlogu za sopstveni komentar na bosanskom jeziku, najbolji komentar, a to je djelo *Tuhfetu-l-ahwezi*. Ovaj komentar koji je napisao El-Mubarekfuri je, prema većini stručnjaka iz ove oblasti, najbolji komentar napisan na ovo djelo.

Uz to je prof. Mahmud Karalić iz mnoštva podataka kojima obiluje ovaj komentar, izabrao ono što odgovara našem čovjeku i ovom vremenu i prostoru. Izostavio je pojašnjenja vezana za *sened/lanac prenosilaca* koja bi izuzetno opteretila čitalačku publiku a odabrao je one elemente koji imaju posebnu važnost i konkretnu korist. To je jedna od prepoznatljivih karakteristika ovog rada koji se primjećuje već na početku samog prijevoda.

Što se tiče jezika i stila, oni su veoma jasni, precizni i veoma prihvatljivi za širi krug čitalaca.

Značajno je spomenuti da je uz izuzetno stručno poznavanje hadiske znanosti i terminologije vezane za ovu oblast, prof. Karalić pokazao i zavidnu utemeljenost u fikhskim propisima i terminologiji koja tretira ovu oblast.

Uz ove i druge specifikume ovog prijevoda koji ovdje nisu spomenuti sa zadovoljstvom ga preporučujemo čitalačkoj publici.

RECENZIJA
Prof. dr Šukrije Ramića

Islamska kultura i civilizacija koje su blistale stoljećima, ostavljajući ljudima naše planete istinski put progresa i emanicipacije, svoje izvorište su između ostalog nalazile u sunnetu Allahovog poslanika Muhammeda, neka je na njega Allahov salavat i selam. Ono što je on u periodu svoga poslanstva rekao, uradio, odobrio, te njegove moralne osobine, sve je to bilo i ostalo nepresušni izvor islama i islamske kulture i civilizacije, i sve to je sačuvano do naših dana u mnogobrojnim hadiskim zbirkama. Sve što su muslimani pozitivno postigli u svojoj četrnaestostoljećnoj povijesti duguju, između ostalog, znanju i uputama koje su mnogobrojne generacije crpile iz ovog izvora. Poslije Buharijeve i Muslimove zbirke, Tirmizijina zbirka po pouzdanosti sigurno dolazi na treće mjesto. Ovu zbirku koja nosi naziv Tirmizijin Džami'-Sunen je napisao Ebu Isa Muhammed b. Isa b. Sevre et-Tirmizi (209 - 279 H.). Ona je nastala u trećem stoljeću po Hidžri, u periodu istinskog procvata nauke u islamskom svijetu, dakle u periodu kada su sljedbenici islama prakticirali svoju vjeru i slijedili upute svoga Gospodara, a prva Njegova uputa je bila kao što znamo, "Uči, čitaj, proučavaj u ime svoga Gospodara." (XCVI:1) Koliko je nauka bila zaokupirala sljedbenike islama u tom periodu najbolje govori činjenica da su svih šest najpoznatijih hadiskih zbirki nastale baš u to doba. Naime Buharija je umro 256, Muslim 261, Ibn Madže 273, Ebu Davud 275, Tirmizija 279, i Nesaija 303. godine po Hidžri.

Tirmizijina zbirka se smatra jednom od najobuhvatnijih, znanjem najbogatijih i u stručnom pogledu najprofesionalnijih

zbirki hadisa. U njoj su, pored vjerodostojnih (sahih) spomenuti i drugi hadisi kao što su; dobri (hasen), slabi (daif), sa skivenim mahanama (muallel) i drugi. Međutim, autor ove zbirke je ukazao na sve njih objasnivši njihov stepen i iznoseći eventualne mahane i nedostatke kod onih hadisa gdje su one evidentne. Takođe je pojasnio značenje hadisa, stavove prvih muslimana (selefa) u vezi s tim i naveo i druga objašnjenja relevantna za hadis i hadiske znanosti. Sve je ovo obogatilo ovu zbirku i dalo joj dodatnu vrijednost i značaj.

Što se tiče samog prijevoda i komentara prvog toma Tirmizijinog Džamia-Sunena, primjetno je da je provodilac i komentator, nastojao i uveliko uspio u sljedećem:
a) da prijevod bude što bliži orginalnom značenju, b) da uvaži stručnu terminologiju, što je posebno važno kada je prevođenje seneda u pitanju, c) da upotrebljava rječnik koji je općepoznat kako bi ovaj prijevod uz njegov komentar koji je urađen veoma stručno bio dostupan najširim masama.
Budući da su ovaj prijevod i komentar ljudsko djelo normalno je da on nije savršen, s obzirom da ljudska djela u principu ne mogu biti savršena. Međutim imajući u vidu da je ovo pionirski poduhvat, u koji je nesumnjivo uložen veliki trud i napor, kako bi se prvi put Tirmizijina zbirka hadisa prevela na Bosanski jezik ovaj prijevod sa komentarom zaslužuje veoma visoku ocjenu. Nadati se da će ovaj prijevod učiniti dostupnijim, svima nama, drugi izvor islama, sunnet Allahovog Poslanika, neka je na njega Allahov salavat i selam. To je posebno važno za muslimane koji u cijelom svijetu, pa i kod nas, sigurnim koracima nastoje da se vrate nauci, pozitivnom progresu i emanicipaciji, jednom riječju, da se ponovo vrate svojoj vjeri. Da bi se to postiglo neminovno je da se dođe na njeno istinsko izvorište, neminovno je da se ponovo pije sa čistih izvora vjere Kur-ani-Kerima i Sunneta

Muhammedovog, neka je na njega Allahov salavat i selam. Mnogi muslimani su toga svjesni i zbog toga nastoje da se omogući pristup tim izvorima kako bi se svi, koji su žedni znanja i upute, mogli njima nesmetano koristiti. Značaj ovog prevoda sa komentarom treba posmatrati, prije svega kroz prizmu velike potrebe da se onima koji govore naš jezik omogući pristup drugom izvoru islama. Ukoliko želimo da ponovo imamo muslimane koji nauci posvećuju najveću pažnju, koji ne lažu, koji druge ne varaju i ne ogovaraju, koji drugom žele ono što i sebi, koji znaju da su najbolji oni ljudi koji najviše koriste ljudima, a najgori oni koji štete ljudima, koji....., Dakle ako želimo ponovni procvat islamske kulture i civilizacije, moramo se vratiti čistim i nepomućenim izvorima islama, i omogućiti ljudima da te izvore mogu sa lahkoćom koristiti.

Prevođenje hadiskih zbirki i njihovo tumačenje naučnom metodologijom je ispravan put koji vodi ka tom cilju i, treba se nadati da ćemo, s Allahovom dž.š. pomoći u bliskoj budućnosti osjetiti plodove rada i napora naše braće i sestara koji nastoje da se Sunnet Allahovog Poslanika, neka je na njega Allahov salavat i selam, učini dostupnim i onima koji ne poznaju arapski jezik. U tom cilju treba pružiti punu podršku ovim pregaocima, među kojima je i naš istaknuti muhaddis prof. Mahmud ef. Karalić. Ja iskreno preporučujem štampanje njegovog prevoda sa komentarom i molim Allaha dž. da trud koji je prevodilac uložio bude na vagi njegovih dobrih djela na Ahiretu. Takođe molim Uzvišenog Stvoritelja za one koji ovaj prevod budu čitali da se njime istinski okoriste i da im hadisi Poslanikovi, neka je na njega Allahov salavat i selam, budu istinski putokaz i vodilja ka sreći i rahatluku na obadva svijeta.

SADRŽAJ

strana

Izdavač:
ELČI IBRAHIM-PAŠINA MEDRESA
Travnik, ul. Mostarska bb

Za izdavača
Ahmed Adilović

Dizajn korice
Prof. Muhammed Bajramović

Štampa:
"Dom Štampe" D.D. Zenica

Za štampariju
Edhem Suljić graf. ing.

